Sveins Solvasonar

Tyro Juris

edur

Barn i Lögum,

sem

gefur einfalda Undervisun um þá islendsku Lagavitsku og nu brukanlegan Rettargangsmáta

med

Samburde fornra og nyrra

Rettarbota og Forordninga,

ad nyu

útgefen á Forlag, og auken Skyringargreinum

Syßlumans

Jóns Sveinssonar

i Austur-Múlasyssu.

Prikt i Kaupmannahöfn
af Johan Rudolph Thiele
1799.

Landsbókasafn

Formale til Lesarans.

Hin lofleige Etatsraad Høyer i sine Disputats, kalladre Idea Juris Consulti Danici, hefur láted sier um finnast, hvorsu torveld og þungskilen være su islendska Lagavitska, og Joh. Anderson, Borgemeistare i Hamborg, i sinu Skrife um Island §. 112. hefur það sama áviked, má það reiknast eitt med þeim fáu Sænnmælum, er sá hneixlanlegi Bæklingur inneheldur; því þar sem añarstadar ganga ein Log yfer, hofum vier ecke einasta tveñ, helldur i sumum Tilfeltum þreñ og fleire: ecke all i voru eigeñlegu Tungumále, helldur meirepart, so sem þau nordsku Logeñ og margar Kongl. Forordn. á Donsku, hvor ei verda fullkomlega skileñ, utañ af þeim er vel hafa lært Sproked. Eñ

vor gomlu Landslog, eru ecke ollu audveldare, saker margra Fornyrda og oliosra Atrida, ad eg ei tale um Noregs Konga Rettarbætur, af hverium meñ hafa ymis Manuskripta og máske ecke oll so rigtug, ad Domararner meige sig þar uppá reida, so sem Raun hefur Vitne gefed.

Eg vil ei taka fyrer mig, med morgum Ordum ad utfæra hier þá ypparlegu Nytseme Lagavitskunnar; þvi so sem adrer meire meñ mier, hafa þvi fyrer laungu afloked, og eingeñ skinsamur helldur um hana tvilar; so være þad eins og einhver tæke sig til, nu á sidarsta Heims Aldre, ad sina hvert Gagn meñ hefdu af Ellde og Vatne, edur odrum omißanlegum Hlutum i Rike Nátturunar, sem þiena til Vidurhalds þeim nátturlegu Likomum: og so sem sá andlege Likame Christninnar, kañ ecke ad vidhalldast, fyrer utañ Guds Orda Lærdom; so ecke helldur sá politiske Likame eins Rikis eda Stiornarstands, fyrer utañ god Log, og þeirra rettu Brukun. Vorer allranádugustu Kongar, hafa lagt stora Astundan á, ad hvoretveggiu Lærdómar, sá andlege og veraldlege, skylde blomgast i ollum þeirra Rijkium,

kium, og er þad fyrer nockrum mañs Oldrum komed so vidt med þann andlega Lærdomeñ hier i Lande, sem i odrum Stodum; Jurisprudentia edur Lagavitskañ þarimot, hefur staded á veikare Fótum, so sem hverke hafa nockrer vißer Meñ vered setter til Uppfrædingar, ei helldur þienanleg Subsidia gefest i þeim Lærdome, nema sialfar Logbækurnar.

Vel hafa nockrer goder Meñ hier i Lande sied hvad i þeßu var áfátt, og láted efter sig nockud Skriflegt, odrum til Leidarvisirs, ad skilia Lands Logiñ, so sem er:

1) Bárdar Gislasonar Annotationes yfer Logbokena, hvar og tilfærdar eru þær merkilegustu Umbreitingar, sem i einum og odrum Þósti Laganna skienar voru, af Rettarbotum og Forordningum allt til hañs Daga, sem ad visu var loslig Fyrertekt.

2) Hefe og órded var vid annad gamallt Skrif, kallad Rembehnút (veit ei hvors Authors), hvar iñe samandreigeñ er ur Logunum, nockur Jurisprudentia practica fyrer Sækiendur og Veriendur i Rettargangenum.

3) Hefur Biorn á Skardsá skrifad þyilikast, sem Glossarium yfer Fornyrde Logbokarinnar, hvoriu ecke er med ollu ad for-

kasta, þo þar finnast kunne ibland, sem ecke er á Rokum biggt, og hefur rettelega forþienad Kristin lærdare Maña.

4) Logmadur Vidalin, hefur (sem vonlegt var) vered miked luckulegre ad commentera yfer somu Terminos Logbokarinnar og adra fleire; eñ so sem hañ hefur i somu sinum Skrifum, flestollum, geinged meir philologice eñ juridice til Verks, so eru þau framar til frodleiks og Upplisingar i Antiqvitatibus, en stórrar Uppbiggingar i Jurisprudentia forensi; hañ var þo, og er alkendur fyrer hiñ fullkomnasta Jurista i voru Lande, og þar fyrer oskande, hañ hefde brukad siñ Penna, ei sidur til ad eptervláta oß eitt rettskapad juridiskt System; eñ þar hañ lifde just á þeim Dogum, sem meñ væntu hier epter nijum Logum, hefur honum máske ecke sijnst ad taka þad Omak uppa sig forgefins. Auk þeßara, hofum vier og nockra sem skrifad hafa yfer einhveria vissa Materiu i Logunum, so sem Hr. Magnus Jónson yfer Erfder Logbokarinar. Biskup Mag. Jon Arnason yfer Tyund um Reka og fleira smáveiges. Ad eg get hier þessara godu og loflegu Manna, er ecke þarfyrer,

ad

ad taka vilte mig, edur mitt Erfide i epterfylgiande Bæklinge fram yfer þá, edur til jafns fumum þeirra; helldur til ad finna med slikum Dæmum, ad Monnum hafa þokt varda um soddañ Skrif til Leidarvijsirs og Fyrergreidslu þeim er vilia med Skinseme Logen tractera, og i þeirra Lærdome ná nockure Understodu, og i þvi Skine er þad sem eg hefe mier fyrer hendur teked, ad láta greindañ Bækling utganga fyrer Almennings Sioner: þvi þo eg i fyrstu samañskrifade hañ fyrer sialfañ mig, og ætlade ei hañ skylde verda reikur i Augum fleire; þá hafa þo vißer mikils verder Meñ bæde Jñlender og Utlender, sem þar um hefdu Spurn feinged, gyrnst ad siá hañ so sem nockud nystárlegt, sidan áfyst mig ad edera hañ odrum minum Landsmonnum til Pienustu, hvar uppa eg kinne til Bevijssingar ad innsetia Atride ut ymsra lærdra Manna Brefum ef eg vilde leita mier Fordilldar þarmed.

Eg veit vel ad hier eru marger so vel forfarner Menn i Logum, bæde af sinum Lærdome, og lángre Ydkun Rettarins Verka, ad þetta Skrift er þeim Pienustu

lauſt; enn juſt þeir ſomu kunna vel ſiá, ad þád er giort i Hag fyrer Unglinga og Vidvæninga, ſem læra vilia Log, til ad taka vid af þeim er nu lifa; en þvi lærdare og forſtandugre Menn eru, þvi ſiidur plaga þeir ad laſta annara manna Verk, þo þeir ſialfer ſieu i ſtande til ad giora onnur betre, edur ſiáe þar i nockur Feil, og þvi biſt eg ecke vid hordum Critiqver af ſlikum Monnum; annars ef nockrer villdu giora ſo vel, og meddeila mier þvi ſem þeir ſiá rettara, enn eg hefe ſkrifad, vil eg þeim til Æru iñfæra þad i Bokena, kunne hun ad verda ederud odru ſinne. Enn þeim ſem vilia adfinna, og kunna þo ecke ad corrigera, viſa eg til þeß Svars er Sgaranell gaf Momo i Comædiunne til Afſkeids, og læt ſo þar um uttalad. Enn hinum til Athugunar, ſem af henne vilia læra, vil eg þeſſu hafa vidbætt.

1) Ad þeir i og med Studeringu þeſſarar Bokar, hafe ſiálf Logenn vid Hondena, til Samburdar allſtadar þar til þeirra er viſad, ſo vil eg lofa þeim tvofalldre Framfor hiá þvi ſem þeir læſe einſamla Logbokena, og láta þeir ſig ecke undra þott Efnenu ſie hier odru vijs nidurradad, enn i ſialfum Texta

Lag-

Laganna; þvi eg hefe ur ymsum stodum mátt samanndraga þad sem heyrde til eins Efnis: til Dæmis um Executioner og Adfarer, er hondlad i Nl. 1 B. 22 Cap. sidann aptur i 5 B. 6 Cap. og en aptur 5 B. 13 C. Þetta og annad þvilikt, hefe eg epter Méthodo edur Utskijringar Forme allra Jurista og sialfs Justiniani heimfært á sina viþa Stade.

Bæde vor gomlu islendsku Log og hin nordsku, byria á Formalitete processana; af þeim Raison: ad fyrst eiga Menn ad vita, hvernenn þeir skule innretta sinar Málasókner, og koma þeim loglega fyrer Dóm; enn hitt lætur sig eins vel heyra: ad fyrst byrie monnum ad vita hvad rett sie i hverre Sok, og á hvad godum Grundvelle hun stande, ádur þeir fære hana i Action til Þinga, og þvi hafa þeir storn Juristar, so iñrettad sin Systemata, ad þau hondla fyrst um Rett Personanna og Hlutanna, enn sijdarst um Form Processanna, hverier ad risa ut af hinu fyrra. Enn eg er ecke settur til ad dæma um hver þesse Methodus sie annare betre edur tilhlidelegre, og má þvi hver hallda þar um sem honum best likar.

2) Ecke kunna menn i so litlum Bækling ad finna, alt hvad þeirra Nijnæme i slikum Sokum epterklæar; þvi hier eru alleina framsett þau naudsynlegustu Elementa og Principia i þeim Efnum sem almennast fyrerfalla i foro; enn ecke fágiæter Casus, sem einasta eru fyrer vitra menn ad utgrunda; þar eg og ecke esa, ad nær eitt skickanlegt Hofud er vel nidur komed i þessare Bok, þá opna sig epter hendenne, so sem slalkrafa adrer vigtugre Hluter, sem hier eru ecke utfærder; þo er hier ecke med ollu utegleymt þeim Spurningum, sem bæde mier og odrum hafa þokt Ummtals verdar.

3) Þad mun eingum midur þykia, ad eg hefe allvida innfært Terminos Juridicos, edur latinsk Atrides-Ord, sem Juristarner bruka yfer eitt og annad, þo er sumur enn Efnenn hlijda; ei helldur fleire Definitiones, enn i Logunum eru utprickelega tilgreindar, edur i Efnenu vyrkelega underfaldar; og er þad sierdeiles giort fyrer studerande unga Menn, hverium ecke alleina er Prijde ad vita slika Terminos, helldur og mikel Hiálp ad lesa adrar jurid. Bækur, Forordningar og Document, hvar soddann

Glosur

Glosur opt innhlaupa, ei helldur þurfa olærder Lesendur, ad meina sem i þeim sie nockud huled; þvi annadhvert eru þær med einu algeingnu og skilianlegu Nafne utlagdar, eda med fleirum Ordum utlistadar.

Ad sidurstu vil eg ecke gleime ad standa minar Skrifter fyrer Mr. Logicis Grammaticis et Philologis, um þad er eg hefe bæde viliande og oviliande syndgad á mote þeirra Reglum: og fyrst hvad minar Definitiones áhrærer, veit eg þær hallda ecke Stik, ef examineraft skylldu juxta methodum definiendi et demonstrandi logicam; og ecke verdugar ad heita utann Descriptiones; þvi eg hefe láted mier seiga, ad slikr Methodus passe sig ecke eigenlega i Scientiis Practicis, helldur alleina Theoreticis, hveriar sig láta mathematice demonstrera.

Þar næst medkenne eg vel, ad hier finnast ogiarnan gomul Gullaldar Ord, sem nu eru komen ur Mod, og ad eg þerimot hefe stundum hialpast vid þau Ord, sem dregenn edur samsett eru af Donskunni, hvad eg helld eingen Spioll, þar vor Log nu á tidum eru mestannpart fra Donskum komen, og án hennar kunna menn ecke ad vera i

Rett-

Rettargángenum; og so sem vor Efne i flestum Sokum dependera af þeim Donsku: því má þá ecke einnen vort Tungumál vera somu Forlogum underorped? enn oll soddan Ord eru þo miked skylianleg, og tidkanleg orden á vorum Dogum; fyrer utan hvad saeiner Menn hanga so faster vid sitt Antiqvitet, og geta varla skrifad eitt Sendebref, ad menn skylldu ei helldur þeinkia þad være Stýll Ara Prests Froda edur Snorra Sturluſonar, en þeirra manna er lifa á átiandu Olld; hverier ef vilia atelia minar Bevisingar, Betalinga og adra Barbarismos in Lingva patria, er þeir munu so kalla; þá er eg vel tilfrids ad taka upp Gagnsok imote þeim fyrer þeirra Archaismos, og seigi so fellda sok mina fram i Fimtarstefnu Dom, med þessum qvidþ burþi Qvintiliani: Abolita et abrogata retinere, insolentiæ cujusdam est, et frivolæ in parvis jactantiæ.

Innhald
sierhverrar Bókar og Capitula.

Fyrsta Bok.
Um Rett Personanna.

1 Cap. Um Lagavitskuna og hennar Nytsemi og Rettvisena . . . Sidu 1
2 — Um Løgenn yferhøfud . . . 3
3 — Um Þau islendsku Løg sier i Lage . . . 7
4 — Um Rett Personanna . . . 15
5 — Um Egtaskapar Trulofaner . . . 18
6 — Um Hionabandeð . . . 25
7 — Um Hionaskilnad . . . 27
8 — Um Løgleidslu . . . 30
9 — Um Ættleidslu . . . 31
10 — Um Adgreining Personanna epter løglegum Hætte, og sierilage um Friálsamenn og Ofriálsa . . . 33
11 — Um Innlenda- og Utlendamenn . . . 34
12 — Um Adgreining vorra Landsmanna . . . 38
13 — Um Løgfeldamenn . . . 45
14 — Um Omaga, sierdeilis þa sem unger eru og þeirra Forveriara . . . 47

15 Cap.

15 Cap. Um Fiárhaldsmenn = = = Sidu 53
16 — Um Løgveriara Eckna = = = 54
17 — Um Omaga Framfærslu = = 55

Önnur Bok.

Um Rett Hlutana yfirhøfud, og sierdeiles þeirra Eigindom og Adkomster.

1 Cap. Um ymislega Adgreining Hlutanna Sidu 60
2 — Um Eigindomsrett, edur Herradæme yfer Hlutunum og þess Adkomster = = 65
3 — Um Afsigkomulag Hlutanna, sem i vorre Eign eru = = = = 67
4 — Um Eiginlegleika Herradæmisins = = 69
5 — Um Hlunninde og Not af annara Gotse 72
6 — Um þær natturlegu og fyrstu Adkomster Hlutanna = = = = 76
7 — Um þa adra Uppruna-Adkomst = = 83
8 — Um þær seirne Laga-Adkomster, og sierlage Afhendingu = = = 87
9 — Hverier ad Løgum meiga afhenda og heimila sitt Gots, so og fyrer hveriar Personur vier vinnum eda grædum 90
10 — Um Giafer og Løggiafer = = 92
11 — Um Erfdarett og fleira þar tilheyrande 98
12 — Um Løgerfingia, þeirra Mismun og Afsigkomulag = = = = 99
13 — Um Skiftaforvaltara og þeirra Verk vid Sterfbued = = = = 109
14 — Um Arfsløfnud og fleira, sem i Skiptum fyrerfellur = = = = 113

15 Cap.

15 Cap. Um Skiptaþrætur og Arfstilkall. = Sidu 114
16 — Um Arfs og Gialds Fragaungu = 116.
17 — Um oreglulega Arfsgaungu = = 119
18 — Um Hefd og Løghefd = = = 120
19 — Um Løgfestur = = = = 130
20 — Um Eigindoms Þrætur, Brigde og Laga-
riptingar = = = = 133

Þridia Bok.

Um Rett til Hlutanna, og Skylduna a adra Sijdu.

1 Cap. Hversu Retturenn og Skyldann kome
til = = = = S. 137
2 — Um Samninga og Contracta = = 139
3 — Um Lánfe = = = = 145
4 — Um Lán þad sem lied er = = = 148
5 — Um Geimslu a fe = = = 149
6 — Um Pantsetningu = = = 150
7 — Um Borgun og Fyrerlofan = = 155
8 — Um Kaup og Sølur = = = 158
9 — Um Leigumala = = = 186
10 — Um Felagskap = = = 175
11 — Um Umbod = = = = 178
13 — Um þa Oeiinlegu og nockra hia oß obruk-
anlega Contracta = = = 182
13 — Hversu Contractar og Skulder taka Enda 189
14 — Um Samfor Skuldaheimtumannana i
eitt Bu = = = = 193

15 Cap.

15 Cap. Um Misgiorninga, einkum Obotamál og Stórsaker : : : : S. 199
16 — Um Orett og smærre Misgiordir : 200

Fiorda Bok.

Um løglegan Rettargangsmáta.

1 Cap. Um Forlijkaner : : : 226
2 — Um Retten og hans Personur : : 229
3 — Um Sækiandan, Veriandann og þeirra Talsmenn : : : 231
4 — Um Yfervøld, sierdeilis Domara og þeirra Løgsøgn : : : : 234
5 — Um Þingskrifara : : : : 241
6 — Um Løgrettumenn og Þingvitne : 245
7 — Um ymisleg Varnarþing : : 248
8 — Um Stefnumál og Fyrerkall til Undirrettanna : : : : 257
9 — Um Fraveru, Forføll, Uppsetningar og Løgdag : : : 269
10 — Um Málaflutning Stefnandans : 275
11 — Um Ansvr og Undanbrøgd Veriandans 277
12 — Um Bevijsingar, Søgn og Vitne : 282
13 — Um Málspartanna Eyda : : 300
14 — Um Doma og Laga Urskurde : : 307
15 — Um Appel edur Stefnumál til ædre Retta 311
16 — Um Domanna-Execution : : 318
17 — Um Arrest á Personu og Gotse : : 327

Sa islendske

Tiro Juris

edur

Barn i Løgum.

1 Bok.

Um Rett Personanna.

1. Cap.

Um Lagavitskuna og hennar Nytseme Rettvijsena.

Lagavitskan er ein Kunnátta, iñefalen i þvi, ad vita og skilia Løgen rettelega, so Madur kuñe þar af ad heimfæra þau uppa syrerfallande Saker.

Nytseme þeßa Lærdoms er su: ad utvortis Athafner Manna verde epter Rettvijsseñe lagadar.

Rettvijsen (Justitia) er tveñslags:

1) Universalis, edur Almeñelig, iñebindur i sier allar Sidferdis Dygder yfer Høfud.

2) Particularis, edur Sierdeilislig, hverja Løgvitringarner kalla eiñ stødugañ og jafnadar giarnañ Vilia, i því ad láta hvern eiñ hafa það honum med Rettu tilheyrer.

Hana plaga þeir ymislega ad adgreina, so sem:

1) I Justitiam Distributivam, Sundurdeilingar Rettvijse, som siñur Stad mille Yfervalldsins og Undersátaña, i því iñefalen, ad uthluta rettelega, Virdingu og Metordum, sem og eiñen Punga og Alsgum, epter rettre Tiltølu, og hvers eins Asigkomulage. Til Dæmis: ad sá Overduge, sie ecke settur til Metorda fram yfer þañ Verdúga, og sá Fatæke mæte ei so þungum Utlátum, sem hiñ er meiru fær afkastad.

2) I Just. Commutavam, Jafnadar Rettvijse, sem hefur Stad á mille Undersátaña iñbyrdis i þeirra Høndlan og Vidskiptum.

3) Hafa og nockrer uppheinkt hina þridiu Tegundena, sem kallast lust. Vindicativa, edur Hegningar Rettvijse, epter hverre Glæper og Misgiørder verda straffader.

Þessar Adgreiningar eru þær elldstu og almeñustu, en þeir nirre Doctr. hafa þetta á añan Hátt, og snart hver epter sinu Høfde, og raunar eru þær Þarfleysa; því Rettvijsen i sialfre sier er ein og hin sama, þott hun hafe ad giøra um adskilianlega Hlute; So eru það i sialfum sier oljik Verk, ad launa God-giørder, og straffa Illgiørder, en Rettvijsen, er þessu stionar, er þo hin sama.

2. Cap.

2. Cap.

Um Løgenn yfer Høfud.

Løgeñ eru ein Skickun og Regla, sem einum Undergefnum verdur fyrerskipud af sier Yferbodnum, til ad iifa og breita epter.

Pau adgreinast fyrst, vegna sins Uppruna i Guds Løg og Maña.

Guds Løg eru:

1) Jus Naturæ, Natturuñar Løgmál, sem i fyrstu var iñprentad i Mañsins Skiilning og Vilia, en sijdan er hverium Mañe medfædt, hvar af Skynsemen gefur ad þeckia, hvad Madur skal giøre, og hvad ecke giøra.

2) Jus Divinum positivum, Guds Setninga Løgmál, sem i Ritninguñi er openberad, hvert og ymislega adgreinest i Guds Orda Lærdome, og heyrer því ecke hingad um þad ad hendla.

Jus Nat. edur Nátturuñar Løgmál kallast ogso Jus Gentium, þad er Piodaña Løgmál, epter hverju þær eiga ad breita hver vid adra; þad er nær Meñ imynda sier allan Heimen so sem eitt Land, en hveria Piod i Heimenum, utaf fyrer sig, sem ecke er añare Undergefen, so sem eina Personu; þá hafa þær þeße Løg, ad lifa epter i sinum Vidskiptum hver vid adra, so sem ad Uppretta sin á mille Kauphendlan, hallda Strid, nær ein Piod vill ei uña añare Jafnadar, giøra Fridar og Vinskapar Sattmála, og fleira soddan.

Jus Humanum, þad Løgmál, sem af Mønnum er sett, þo þad sie og dreged af Nátturuñar Løgmále, adgreinest med þeßum Hætte:

1) Jus Publicum, Grundvallar Løg eins Rijkis, hvar med þad sem heyrer til Stiornareñar og Rijkesins utvortis Velferdar, er nidurskipad. sjá hier um N. L. 1 B. 1 Cap.

Soddan Jus. Publ. er i vorum Rikium, so kallud Ronga Løg Friderichs Pridia, sem giord voru þegar Soueranitet, eda Einvaldsstiorn, var vidteken i Danmørk.

2) Jus Privatum, þad eru þau Løg, sem hin Hærsta Valldstiorn eins Rijkis setur sinum Undersátum ad lifa epter, hver sierdeilis snerta þeirra eigin iñbyrdes Velferd, og gott Liferne.

Þetta Løgmál skiptest ymislega, epter því sem þad hendler um yms Esne, So kallast þad:

1) Jus ecclesiasticum, sem áhrærer Truarbregdeñ, Kyrkiustanded, Geistlegar Personur, og Hlute.

2) Jus Criminale, edur Misgiørda Løgmál, som kieñer ad straffa Glæpe og Illgiørder.

3) Jus Civile, Borgarlegt Løgmál eda Landsløg, sem giord eru fyrer Samfelag Undersátaña i veralldlegum Søkum.

Þad Borgarlega Løgmál, adgreinest i jus Scriptum, og non Scriptum.

1) Jus Scriptum edur Skrifad Løgmál, kallum vier þad sem utgeinged er under Nafne Kongs, og openberlega auglyst og uppaboded. Þad hefur ymislig Nøfn, epter Atvikum og Asigkomulage Landstiornareñar i hverin Rijke, sem hier

hier þarf ecke upp ad telia, framar eñ vor eigen Løg gefa Orsøk til i nærst fylgiande Cap.

2) Jus non Scriptum, edur Oskrifud Løg, sem og kallast Consyetudo, Vidteken Venia i hverjum Stad. Hun gyllder so leinge syrer Løg, sem Meñ hafa ei oñur skrifud, er þar giøre Uñbreitingu á. Til Dæmis: ad Domarar hier i Lande, setia Þing og segja þeim Upp med nockrum Formála, syrer hverju þo ecke er añad en gamall Vane edur Praxis.

Þesse Praxis gyllder og miked i þvi ad skilia Løgeñ, hvar Interpretatio Usualis tekur Nafn af.

Interpretatio Usualils er sá Skilningur, edur Meining á Løgunum, sem flester hafa vidteked, frá hverre Meñ ecke skulu vikia ad orsakalausu, medan hun má standast; en siáe einhver rettara, þa giorer han vel, ad gánga ei med Blindne i añara Fotspor.

Til ad skilia Løgeñ, þurfa Meñ Sañsyne vid, og adgiæta framar hver Tilgángur Lagaña er i hverre Grein, en ad hánga i tomum Bokstafnum.

Þarsyrer, nær so horfer vid, at Løgen kuña ei án Vandræda skiliast epter Ordunum, þa athugest þessar epterfylgiande Reglur:

1) Nær Ord Lagaña eru frekare, en Meininguñe og godre Sañsyne kañ svara: þa samanfæra Men Utleggínguna og minka Ordaña Krapt, hvad þá kallast Interpretatio Restrictiva, edur Afdregen Utlegging. til Dæmis: þar sem Forordn. af 29 Novembr. 1622. seger: ad sá er keypte oløgboded Odals Gots, skule missa sitt

Gots; þá være þad bæde fráleitt, ad han skyllde hafa fyrergiort Fe sinu, so sem Obotamadur, og lika skylde han missa þad Gots hann keypte, fyrer eckert, er nærsta þungt; þvi bydur Sañsynen hitt: ad nær Odaled verdur brygdad, mege hañ snuast á sín Sala epter Andvirdenu.

2) Þegar Meining edur Tilgángur Lagaña, virdest Leingra ná en Orden sialf standa til, þa hiálpa Men sier i sama Máta vid Interpret. Extensivam, sem er Utvijdkud Meining. so sem þar i N. L. 6 B. 12 Cap. 1 Art. er Mañe leisd Naudveria, til ad forsvara sitt Lijf og Gots, og nu drepur hañ einhvern til ad forsvara Lijf Konu sinar edur Barna þar med; þá verdur slijkt eiñen giort ad Naudveriu, þar einum Mañe er ei miña unnvert ad hiálpa Lijfe Konu edur Barna sina, helldur en sinu Gotse, þott Løgen tiltake ei so vidt i fyrstu.

Sieu Løgeñ nockur stadar so þungskileñ, tvyræd, edur sialfum sier gagnstæd, ad Domararner sia ecke Veg til ad ráda fram ur, þa sækia Men þar yfer Interpret. Authenticam.

En þad er Interpretatio Authentica. Nær sialfur Hofundur Lagaña gefur sina egen Utskijring yfer þau: hvar uppá oss skorter ecke helldur Dæme; Sia Forordn. af 16da Aprilis 1736. um Forbod Gulls og Silfurs i Klædadragt, hverja þegar nockrer þoktust ecke ad fullu skilia, var annur af 6 Octobr. sama Ar utgefeñ til Upplijsingar hiñe fyrre.

---

3. Cap.

3. Cap.

Um Þau Islendsku Løg sierilage.

Þau fyrstu Løg, sem á Islande hafa almeñt videken vered, kallast Ulfliots Løg, af þeim Moñe er þau færde ut hingad, Anno 928. Land. n. Pag. 137. og Sched. Ara Pr. Froda p. 3. hier um 60 Arum epter þad Landed tok ad byggiast, og voru þau i lánga Tijma ei skrifud, helldur hafde hver þad han gat numed, en Logmen skylldu kuña þau øll, hvar fyrer til þeirra var sokt, so sem i adra Løgbok, þegar hina þraut, hvad sia má af Niáls Sogu, þa Skapti Porodsson hafde Løgsogn.

Anno 1118, þá Bergþor Rafnson var Løgmadur, var þad Nijmæle uppteked, ad skráseria edur Uppskrifa Løgen, og vitna þad fyrrnefndar Schedæ Ara Prests, ad Haflide Maarson hafe ritad Vijgsloda, ad ráde þeßa Bergþors Løg M. og þá hafe eñur fleire Løg ritud vered: þad er án alls efa Grágaas, af hvørre Vijgslode, var eitt Bálkur eda Páttur. Men hafa og i Hendum eitt Skrif, sem talar um Virding á Londum og Landsnytium, under Nøfnum Bergþors, Haflida, og añara fleire Høfdingia, er lifdu á þeim Dogum, hvert ad viisu er mieg fornstylad, og talar bæde um Sád Lend og Haffar Skip, sem hier voru til i þá Daga; þo hafa ecke vorer helldstu Laga Men á peßu Seculo Assess. Arne Magn. og Logm. Wildalin viliad leggia nockurn trunad þar á, helldur kient Moñum ad akta þad sem anad upp-

diktad Fræde; fyrer hveria Sok, veit eg ei, nie hyrde til ad geta, einasta vil eg viisa peim er forvitnar ad siá Rokssemder pessa Skrifs, til Decategraphiam, Sal. M. Jons Arnas. Byskups.

Grágásar Log hafa hier á Lande vidgeingest, allt til p. ß pad kom under Kongstiorn, nefnelega á Dogum Hakonar Kóngs hins Coronada, pa hingad var iñskipud Logbok su er Járnsiida kallast, og odru Nafne Hakonar Bok, hvad Biörn á Skardsá seger vered hafe Ared 1271, en Reiknингur nær pa ei heim, par Hakon Kongur deyde 1263, og pvi er hitt rettara, ad Jarnsiida kom hier iñ 1262, so sem Hr. Widalin skrifar in voc. Vika, Laugardagur.

Pesse Log geingu hier 17 eda 18 Ar, til pess 1280, ad Magnus Kongur Lagabærer, sende hier ut med Jone Logmañe pa Bok, er sijdan hefur Jons-Bok nefnd vered, og leingst um ad eingeingu fyrer Log gyldt hier á Lande.

Nu er ad koma til Kyrkiu-Lagaña, sem til forna voru Christin-Rettur kollud. pau uppteliast:

1) Statuta Gissurar Biskups, um Tijund, sem logtekin og samphykt var Anno 1097.

2) Christin-Rettur Porlaks og Ketils, er báder voru under eins Biskupar hier á Lande 1122.

3) Christin-Rettur Jons Erke Biskups i Norege, sem eg ei veit hvert hier i Lande hefur vidgeingest; En Arne Skálholts Biskup, stifstade hier ein añan i Likingu epter pessum, sem var meir i Hag peirra Geistlegu, en sa Gamle, og

þvi villdu þeir halldа Almuganum under hañ, um nockurn Tijma, þar til þeir Brædur Eyrikur og Magnus, Noregs Hertogar, sickudu med eiñe Rettarbot: ad Christendoms Saker skyldu vera epter fornum Vana, som var ádur en Sáttargiørd skede millum Magnusar Konge og Jons Erke-Byskops. hvar á Rettarbot Hakonar K. 1316. þegar hañ var eiñ orden Kongur i Norege, giorer en frekare Grein, soleides: "Þvi biodum Vier ad Logmen vorer, og "aller adrer, hafe og halldе þañ Christindoms-"Rett sem vered hefur ad fornu med ydur; þo "hverke þan sem Magnus Kongur Fader vor liet "samfetia, og ecke þan sem Jon Erkeb liet sam-"setia, þan sem adur hefur vered og Forn er, han "viljum vier ad gange ꝛc." Nu kañ ecke under þessu Nafne, Forn, helldur ad vera meintur Christin-Rettur Arna Byskups sem þá var nijr, og eñ yngri eñ Jons Erke Byskups, og lika eins godur ad þvi er Jñehalded snerte; helldur sá gamle Þorlaks og Ketils Biskupa. Hier um viisa eg til Crymog. b. Arngr. pag. 126. og þess er Sal. Bp. Jon Arnason hefur ex professo um þetta skrifad.

4) Til er sá Fiorda, kalladur Hiñ Reformerade, þvi hañ var samsettur eptir Umskipte Truarbragdaña, af Olafe Bpe Hialltasyne, og Arna Gislasyne á Hlydarenda, hver þo ecke hefur logtekeñ vered.

Þetta sem hier er sagt, kañ vera til nockrar Undervijsunar, þeim sem ofroder eru um Uppruna og Framgáng vorra gomlu Laga, hver eñ nu á

Døgum kuña ad þiena til gods Leidarviisis, ad skilia hin nijrre; En þad er Høfud Posturen, ad høndla um þau Løg er vier nu á Old lisum under.

Þau eru tilgreind i Kong Christ. 6. Rescript. af 19 Febr. 1734. med þessum Ordum: Naar adskillige Casus kunde forefalde, som icke i den Islandske Lov, findes ommældte, skal Rettens Betiente der paa Landet, ved Hielp af de forrige i Brug værende, Ordinantzer, Recesser, Retterbøder, og til Landet udgangne Forordninger, heller afgiøre Sagerne, og i arbitraire Kiendelser alleene consulere den Nordske Lov, naar den passede sig; end at den Nordske Lov, i sleng, og tillige med den Islandske skulde bruges. Angaaende Criminel-Sager: da ville Vi Allernaadigst, at saasom der paa Landet, haves een og anden Retterboed og Anordning, i Særdeleshed, den saa kaldede Storedom 2c. Men i Drabs og Tyve Sager, skal i Henseende til den Forskiel der findes imellem de Islandske og disse Tiders Love, den Norske Lov følges.

Hier utaf athugast hverad sieu nu á Tiimum:

1) Jus Ecclesiasticum, edur sa Geistlege Rettur.

I Kirkiusøkunum Ordinantia Christjani. 4ti. utgefen 2 Julii 1607, og Ritual. Christ. 5ti af 25 Julii 1684.

I Egtaskapar Søkum. Ordinantia Friderichs 3tia, sem kallast Hionabands Articular, utlagder og þrykter á Islendsku bakvid Ordin. Christj. 4ti. dat. Cronborg 2 Julii 1586. eñ i Corpore Iuris hvar þeir eru á siñe Dønsku, er

þeirra

þeirra Datum af 19. Julii 1582. þeir eru og inn-færder i N. L. 3. 16. Capit.

I Tiundar Søkum, og það áhrærer Kirkiur, og Presta Inkomster, er Statuta Gissurar Biskups, Christin-Rettur Forl. og Ket. Biskupa eu nu vid Magt. a)

Um Skolana. Nockrar Forordningar Christ. 3. og su nija Skola Fundatz af 3 Maii 1745.

2) Jus Criminale, edur þau Løg, sem hlyda uppa Obota Mál og adra Misgiørninga.

I Mannráps Málum, þau Nordsku Løg; su 6 B fra 6. til 12 Cap. inclusive hendlar þar um.

Piofnadar Søkum N. L. 6 B. 17 Cap. Nu er sá Athuge hier vid, hvert hier i Lande, skule allt þat heita Piofnadar Saker, sem Norsku Løg giøra Piofnad; hvad ei synest fylgia af þvi áður skrifada Kongl. Reskripte, helldur einasta, ad það sem virkelegur Piofnadur er epter Islendskum, skula straffast epter þeim Nordsku, so hverke mege eiñ Smáþiofur leisa Hud sina med Febotum, og ei helldur eiñ Storþiofur heingiast fyrer þær Saker, sem Islendsk Løg tiltaka: En tilfalle nockur su Sok, sem Piofnadur er epter þeim Nordsku, en ecke epter Islendskum Løgum, þá má hun ei epter þeim Nordsku dæmast; So sem, ef eiñ flær edur birker Tre i Skoge añars Mañs, þa meige það ei dæmast, epter N. L. 6 B. 17 Cap. 25 Art., helldur epter L. L. B. 19 Cap. Aptur imot, ef nockur fellur i Piofnadar Sok epter Islendskum

a) Tiunda Saker, samt Prests og Kirkna Innkomster, eru nu nylegast fastsettar med Reglemente af 17. Julii 1782.

skum Lögum, sem þo er ecke Piofnadur epter þeim Nordsku, til Dæmis: han tekur Sel af Jordu añars Mañs; þá dæmest han ecke epter N. L. 5 B. 12 Cap. 17 Art. helldur verdur han Piofur epter Piofab. 9 Cap. en Straffed sialfr lidur þañ epter Nordsku Lögum.

I Lausleters Sökum og Legords Málum gylder Storedomur svokalladur, sem stiptadur var á Lögþinge, þañ 30 Junii 1564. stadfestur med Kongl. Forordning, af 13 Aprili 1535.

3) Ius Civile Vor Landslaga Rettur, sem er svokallud Jons Bok, hver ad mikluleite, en nu vidhelldst, sierdeilis i Arfatökum, Landabryggda, Landsleigu, Reka og Kaupa Balkum. b)

Par. næst Nordsku Lög Christ. 5. ad þvi Leite sem Formalitetet ahrærer.

Formalitetet er ein viß Adferd og Máte i Rettargánginum, so sem hver so höndla skule med Stefnufarer, Vottaleidslur, Adfarer og fleira þeß hátrar, hvar um mest höndlar su fyrsta Boken; kort ad segja: allar Mála Sökur skula framkvæmast epter Nordsku Lögum, en Málen sialf ecke dæmast, utan i Mañdraps og Piofnadar Sökum, epter þvi sem adur er sagt, og i Arbitraire Kendelser, þad er þeim Sökum sem Men hafa ey ökur vissare Leg fyrer, þá meiga Domararner hafa þau til Eptersionar.

Receſſer

b) I Arfatöku og Arfaskiffta-Sökum, gylder nu ey leingur Jonsb. Erfdat. heldur geingur N. L. 5 B. 2 Cap. med ödrum þar ad lutande Lagagreinum, nu her á Lande fyrer Erfdalög, efter Reſc. af 17. Febr. 1769.

Recessar kolluduſt þau Løg, er sett voru af Kongunum med Rijkisins Ráde, adur en Einvaldsstiornen hofst i Danmørk og Norege.

Soddan Recessa høfum vier þriá sem hier i Lauda hafa geinged fyrer Løg til forna, so sem en má bevijsa af gømlum Domum.

Sa fyrste Reces er Christ. 3., utgefen á Coldingshuse þañ 13 Decembr. 1558.

Sa añar Frid. 2. utgefen á Callundborg þañ 21 Novembr. 1576.

Hin þridie Christ. 4. á Kaupenhavnar Slote, þan 27 Novembr. 1643.

Þo er þad nu flest-allt iñfært i þau Nordsku Løg, sem af þeßum Recessum kañ hier i Lande vera þienanlegt.

Constitutiones, v. Mandata Rigia, Rettarbætur og Forordningar. Þesse Nøfn eru hardtnær sømu Merkingar, nema til Adgreiningar kalla Menn Rettarbætur þau Bref sem Noregs Kongar, hafa gefed hier in i Landed, en Forordningar, Danmerkur Konga Bref.

Þessar Forordningar heyra añad hvert til þeirra Andlegu edur Veraldlegu Laga, epter sem þeirra Efne hagar, og so sem þær añad hvert aftaka, vidauka, edur umbreita Løgunum á einhvern Hátt; so þarf naudsynlega Adgiætne, nær sierhver þeirra er utgeingen; þvi þad er viß Regla, fyrer alla þa er leggia sig epter Løgum, ad þar sem tveñum Løgum ber ecke saman, þá skal Madur fylgia þeim nijrre.

Forordningar adgreinast med ymsum Hætte.

1) Eru

1) Eru Edicta, þær sem Konguren lærur utgánga sialfkrafa.

2) Rescripta, þær sem eru til Andsvars og Urlausnar, uppa Undersátaña Fyrerspurner.

3) Universales, Almeñelegar; sem gylda fyrer alla, Alna og Oborna, yfer Landed.

4) Particulares, Sierdeileslegar, sem gefnar eru uppa eitt hvert vist Tilfelle, og ná ecke leingra. Hingad kuña og ad heimfæraſt Privilegia.

Privilegium kallaſt viß Friheit, sem nockrum af Undersátunum gefaſt; Soddan Privilegia eru. añadhvert Generalia og Ordinaria, Almeñeleg og Sidvanaleg, so sem Privilegia Geistlegra, Kongl. Embættes Maña, Ecknaña ꝛc. edur Specialia og Extraordinaria, sem ei heyra til nema einsteku Personum, so sem er Privilegium ad meiga pryckia og selia eina Bok, edur añad soddan. Item adgreinaſt þan i Privil. Personalia, er alleina koma Personum vid, og Previl. Realia, er tilheyra vissum Hlutum, sem hier kallaſt privilegerad Gots, so sem Kongsins, Kyrkna, og Hospitala Eigner ꝛc.

Fra Privilegiis adgreinaſt Dispensationes, edur Leyfis-Bref, so sem Egtaſkaparleyfe i forbodnum Lidum, og fleira þeß háttar.

Somuleides Aggratiationes edur Nadar Bref, hvar med eitthvert Straff verdur eptergefed; so sem ad standa openberar Skripter, missa Hydena, eda þeßháttar.

Hier ad auke gylda medal vor nockrar Sidvenjur, sem anadhvert eru ákomnar af eintomis Vana, edur byggdar á gomlum Domum, so sem

er

er Pinings Domur. Item sva kalladar Alþingis Samþykter; til Dæmis, ein af Dato 1680. um Uppbæd á Giaftollum Syslu M. epter hverre þeir eñ vijda tekner eru.

Objectum, edur það Efne er Logen høndla um, er einkanlega þreñslagsl, nefnelega 1) Personur. 2) Gluter, það er Gots og Eigindomur. 3) Málasøkner edur Rettargangur.

Hier af kemur Jus Personarum (Rettur Personana), Jus Rerum, (Rettur Gluraña), og Ius Actionum (Þingdeilda) edur Málaferla Rettur.

---

4. Cap.

Um Rett Personaña.

Persona merker hier eina Mañeskiu, sem lifer under Logum og Landstiorn.

En Rettur Personaña, er allt það sem Logeñ gefa oß ad athuga um hverrar Personu Stand og Asigkomulag.

Stand Mañaña, er Tvøfaldr Náttúrlegr og Løglegr. Epter náttúrlegum Hætte adgreinast Men i Alna og Oborna, edur þa sem til eru i Modurkvide; þvi það er og klárt af Logunum, ad þeir hafa i vissan Máta sin Rett, eins og hiner Fæddu. Jsl. Erfd. 1. Þo tekur Barn Arf eptir Fødur sín og adra Meñ, ad það sie getid, eñ ei fædt, ef það kemur (sidañ) med

Lijsi

Lijsi i Lios og verdur skijrt; samañber N. L. 5 B. 2 Cap. 30 Art. c)

Peir Fæddu adgreinast i Karla og Konur og (so sem Nockrer segja) Hermaphroditos edur Tvi-tolada, af hverium vier hofum ei miked ad segja.

Um þa Fæddu er framar athugande, ad þad Barn sem fædest i Hionabande, Sió Mánudum epter Brudar-Vijgsluna, verdur halded fyrer Egtabarn; og somuleides þad Barn sem fædest ad 10 Mánada edur 40 Vikna Freste, og ei leingur fra Hußbondans Dauda, edur Burtferdar Tijma, epter Alyktan flestallra Logvitringa v. Osterf. Weil. Gloss. Juridic.

Egta-

c) So færa Logvitrermenn þad til Rettugheita hinna obornu, ad Erfdir eins frammlidens, hvers Eckia seiger sig þungada; ey má skiftast, heldur leifest henne i oskiftu Bue fyrst ad sitia um 20 vikur, og ef tilkallud Godkvende, sidan alikta hana þungada, má hun nu i þvi bue sitia, þar til Barned kemur i liós. N. L. 5. 2. 12. Art. Sem og einnen ad á þungadar Konur, ey má leggia Likamastraff. Egtabarn er nu alited, þad sem fædt er af Egtavigdum Foreldrum, þó þad annars sie i Heimin bored, fyrenn þeir komu i Egtaskap; somuleides þad Barn, sem af trulofudum Persónum fædest, þó Brudguma efned falle frá, og Hiona banded þar vid hindrest. N. L. 5—2—32, 33. Nockrer Sakafallsforpagtarar, hafa vered so stránger, ad heimta Legordssekt af trulofudum Personum ef Barn þeirra fæddest fyrer veniulegan medgaungu tima efter ad þau voru samannvigd, hvar um nu ey þarf Agreiningur ad verda, þar Kongsbrefet af 24. Jan. 1799 gefur þar uppa fullan urskurd.

Egtaborn verda me Tvennu Mote, nefnelega: fyrer Egtaskap og Ættleidslu, hvar um hier epter verdur hendlad.

NB. I vorum Lands Logum, verdur allvida nefndur Rettur og Fullrette, sem er Æstimatio og Verdugleike einnrar Personu, so sem Rettur Kveña, Mañh. 31 Cap. Item eru pad Bætur pær, sem gialdast eiga einum fyrer pan Drett sem hønum er giordur, sem eg vil frekare Grein á giora i 3 B. 16 Cap. d)

5 Cap.

d) Kvenfolksens personulegu Rettigheit, mismuna i efterfilgiande, frá Karlanna, og eru annad hvert Favorabilia edur minus Favorabilia, til hinna heirer. 1) Ad Konurfriast frá Strydsmanna, sem og Borgaralegum Embættum, Forrettingum og Syßlunum, samt Vanda, er Karlmønnum, oft naudigum er uppalagt. Eirnen Borgun edur Forlosunum. N. L. 1. 21. 13 Art. utan hvad Caution Eckiu, i Gialdskum er med takaunleg. 11. Art. 2) Pær taka ping sin og Heimanfilgiu, efter Egtamann daudann, medan Fie tilvinst. Kvennagift. 6. Cap.

Til hinna sydare plagar ad heimfærast. 1) Ad Konur ey veliast til Embætta, ad undan teknu Yfersetukvenna. 2) Taka jafnan halfan arf mót Karlmønnum. 3) Eru efter norsku L jafnan omyndugar, so mey sem Kona, inntil pær Eckur verda. N. L. 3. 19 — 38. Art. 4) Konur meiga ey hærre Kaupum rada, en eyres vyrde á are, ad undantekinn, pvi pær ad Bonda fiærlægum kaupa til Bußparfenda. Kaupa B. 24. Cap. 5) Taka ey sialfar Rett sinn, ef leignar eru, heldur Effinge Kallmadur, og Bonde konu sinnar. En Rett sinn tekur Kona ógift ef barenn er

5 Cap.

Um Egtaskapar Trulofaner.

Um Egtastanded, so sem Orsok til Personaña Vidurhallds og Fiolgunar, verdur hier naudsynlega

Manh. 31. Cap. Heidurleas maus geistlegs edur verdzlegs, Eckia edur Dótter, er sig oærlega liggia lætur, má af hennar forveriarā, innsetiast i Fangelse hennar Lifstid, hver hennar gots, til sin tekur, nytur og beheldur, so leinge hun saungud halden er. Þó fellur hennar Gotz til rettu Erfingia ad henne fráfallenne. N. L. 6 13. 10 Art. Sem Author vidar rettelega seiger, verdur einoen viß Regla gefen, um upphæd Fullrettesins, þar hid sama átte ad metast, i þeim stærre Misgiorningum efter 12 manna Dóme, so sem ad voru, Kvenna Mandgunarmál, Ránsaker, Plagium, Mannsbit, ef einn var saklaus bundenn, samt liósladur Høggum og Lemstrárságrum, og ágvardadest Fullretted hier, efter Verdugleik þeß, er orettur var gior. Mannhelg 2—3—5—15. 21. Cap. Enn Bæturnar til Konglens, voru i slikum Storsokum, frá 5 til 13 Marka: er því ey olíklegt, ad Fullretted sem þeim fylgde, til hins færda edur skemda, hafe att ad vera ymist heil, ymist hálf Manngiold efter Atvikum. Því Manngioldenn attu ey heldur metast af færre enn 12 Domurum, og i Manndrapssokum, sem ey toldust medal Nydingsverka, tok Kóngur ei nema 13 Merkur, sem kalladest Pegngylde. Enn i smærre Iniurie Sokum, til Orda edur Verka, skilde Fullretted, metast efter 6 Manna Dóme. Mannhelgis 23 og 25 Cap. Lagarettur fyrer þá Kvennpersónu, er leigen var, en þótte lífels verd i Ættenne, var hálf

onnur

lega ad tala; en þo fyrst um þetz Underbuning, sem er Trulofunen, Sponsalia. Trulofaner eru tveñslags, Nefnelega Solennia edur Opeñberleg-ar Trulofaner, og Clandestina, edur Heimug-legar. e)

sonnur Márk Silfurs. En Fiár Fullrette, vjsar Farmannal. 25. Cap. ad jafnan án Mismunar vered hafe ½ Mørk, edur 1 Rd. Sper.

e) Sponsalia adgreinast og i Pura og Conditionata, þau fyrre eru hrein Trulofun án Undandráttar, og tilskilenna vißra Vilkiara. Þau sydare inn-gangast med Skilmálum uppá efterkomande Tiid, og eru ei annad en hvad Canonistar kalla Spon-salia de futuro, en hin fyrre eru nærfellt Spon-salia de præsenti, hins Canoniska Rettar. Þeßa Distinction aljta sumer ovidkomande vorum Rette; en þar skrifleat Egtaskapar Lofard, under Hende og Signete med tveggia Votta Underskrift, edur eitt munnlegt i tveggia; edur fleire Dánumanna Nær-veru, gylder fyrer Trulofan, og sama Loford kinne bæde gefed vera fyrer nockrum Arum, og eins uppá viß Vilkior; so sie ey eckert i móte ad hun og sinna kunne stad i vorum Rette. Gifte ein Mey sig án Giftingamanßens Vilia, þá má hann taka hennar Gotz, og behalda þvi so leinge hun lifer. Her ad auk er þad eingu Folke leift, ad innganga Egtaskap, án Foreldra og Forsvars-manna Samþickes, en hindre þeßer Hiónabanded, án Løgorsaka, skal vidkomande Syßlumadur, Profastur og Soknarprestur, ad Sokenne rann-sakadre, annadhvert leisa edur fyrebioda Ra-dahægen. Forord. 3 Junii 1746. Enn halde Giftingamadur (Forveriare) einne Meyhiá sier ogiftre, fyrer Ogyrnes saker, fram yfer hennar 18 Ar, og sinie þeim Radahag er henne kinne

tilbio-

Openberleg Trulofun er su, sem skedur epter rettum Lögum, i Vidurvist Soknar-Prestsins,

tilbiodast, meiga hennar næstu Frændur, klaga slikt fyrer Yfervaldenu, hvert par i gisre Rett. M. L. 3—18—4. Art.

Su Trulofun er onyt, sem gisrest i Drickiuskap, edur af Omindugum, so sem Karlmanne innan fullra 20, en Kvenmanne innan 16 Ara 5. Art.

Po tillætur Ritual. 8. Cap. peim Personum ad samanvigiast, sem vered hafa til Gudsbords. En eitt Ungmenne kan til Alltares medtakast 15 Ara.

Samt gylder ey skrif- edur munnlegt Egtaskapar Loford, einnar Mansperſonu, peirre Kvenſvipt gefed, er hanu leiged hefur fyrren peße er 25 Ara. Su Trulofun, sem af Raudung skedur, agtast ecka, so framt pad gefest til kinna fyrer Brullauped.

Forordn. 27. Dec. 1770 tilliet Systkina og Næst-Systkinabarna Egtaskap, hvar um framar ey purfte ad sækia um Kongsleise, somuleydes Eckiumsmnum, ad egia peirra fráfallnu Konu Systur, edur Systurdotter, og so vidar ofan efter i somu Linu. En peße Forordn. var med annare sydare af 3 April 1771 pannig umbreitt, ad par inne leisdest, yfer Hófud, einum og sierhverium Egtaskapur, i ollum peim Frændsemis og Mægdalidum, sem utprickelega i Guds Logum ey finnast fyrarbodner, án sierdeiles Kongsleises. En sama Tilláseme, var par efter, innkollud, med Forordn. af 14 Dec. 1775, sem gefur N. L. 3—18—9. Art. sinn fulla Kraft. Egtaskapur er nu peßvegna fyrerbodenn: 1) I Frændsemi a) Millum Foreldra og Barna og so vidar ofan efter. b) Millum Brædra og Systra, hvert heldur

sins og 5 Votta, med Ráde og Samþycke rettra Giptingar Maña.

heldur eru heel edur Hálfsystkin. c) Med Fodursyster og Modursyster og so vydar uppefter.

2) I tillite til Mægda. a) Millum Stiupforeldra og Stiupbarna, Svigerforeldra og Svigerbarna, og so vidar nidur efter. b) Med Heil edur Hálfbroduris Eckiu. c) Med Fodur- edur Modurbroduris Eckiu, og so vidar uppefter. d) Med Fodur- edur Modursyster framlidennar Konu Mans, og so uppester.

Enn um Kongsleife gefst Von til Eptaskapar i fylgiande Lidum: 1) I Frændseme. a) med Fodurbr. og Modurbr. b) mille Systkinabarna, þad er þeim sem mættu vera skilder, allt til 3die Lids, hinnar josnu Sydulynu inclusive.

2) I Mæadum. a) Med fráfallennar Konu Heil edur Hálfsyster. b) Fodursyster edur Modursysterens efterlatna Mans, og fráfallna Mans fodur edur modurbrodur. 3) I þeim annarskinns Mægdum i uppstigande Lynu, millum Stiúp- edur Svigersonar, og Stiup- edur Svigerfodurs, esterlátenner annarar Hustrúr, samt millum Stiup- edur Svigerdóttur, og Stiup- edur Svigermodur, esterlifande annars Manns. Her næst er athugande, ad vid Trulofaner má eckert Gylde haldast under 2 Rd. Straff, fyrer hvert um sig Festafolksins, til þeirrar Soknar Fatækra hvar Gyldet er halded, og jafnmiked til Fogetans. Brullaupped sie fullgiort innan hins 6ta Sunnudags efter Trulofunena, og má eingan Uppsettning, á Eptaskaparens Frammqvæmd tillatast Hiónaefnunum, heldur skulu þeir, sem Hiónavixluna draga vilia, fyrer hveria viku, sem hun utserst, betala 1 Rd. til Soknarennar Fatækra. Tillated er Trulofunena ad riufa, þegar bader Partar

Giptingar Meñ eru Forelldrar, edur þeir, sem i Forell'ra Stad eru; vilie þeir ecke samþycktia Giptumáleñ, þá eiga Syslumadur og Prestur, ad ransaka, fyrer hveria Sök þad er, og siñe þeir hana ei gylda, þa meiga þeir leisa Ráda-hagen; sia Egtask. For. af 3 Junii 1746.

Heimugleg Trulofun er su, sem ecke er giord epter þessare Reglu, hver ecke á ad gylda. N. L. 2 B. 18 C. 3 og 6 Art. Nema ef Madur og Kona hafa openber orded ad Fridlulifse; þa skal hañ vera skylldugur ad egta Konuna, ef þad beviisast, han hafe verid buen ad losa hcñe Eigenorde, med Hond og Siguete, edur i tveggja skilrikra Votta Vidurvist. Forordn. af 5 Martii 1734.

Allar Personur meiga byria Egtaskap, sem þar til eru hæfelegar; En hæfelegar ern þær, sem Løgen ecke þar frá hindra i einhvern Mata.

Nockrum Personum er ad ollu leite fyrerboded ad giftast, so sem eru:

1) Gelldingar, Sia Ritual. p. m. 271.

2) Þær Personur sem ádur hafa brotlegar orded i Hionabande, utan med Kongsleyfe. N. L. 3 B. 18 C. 15 Art.

3) For-

þar i eru sampicker, og Inskrifest þa þeirra Beidne þar um i Ministerialbokena, med þeirra undirskrifudum Nøfnum, en næsta Sunnudag lyses af Predikunarstolnum, ad Trulofunenne sie uppbrugded. Vilie sa eine Partanna, vegna loglegra Ordsaka hafa Trulofunenne uppbrugded ad Løgum, skal han Stefnu innan halfs Manadar utteked hafa, under adursagda Mulct. Forordn. 19. Febr. 1783.

3) Forbodner Lider i Frændseme og Mægdum, sem Men vita hverier eru, og upptalder eru i 3 B. 15 Cap. hier á epter. En fyrer Mægda skiliast ecke alleina peir, sem eru i Blodskyldu vid Eigin Konu Manns, Helldur og hveria þá Konu, sem han hefur lijkamlega kiendt, sjá N. L. 3 B. 18 Cap. 9 Art. §. 5.

Annars gefast Mægder þrennslags:

1) Þær Fyrsta Kyns Mægder, mille eins Manns, og allra Frænda hans Egta Kvinnu; og þessar eru þær sem hindra Egtaskap. 3 B. 18 Cap. 9 Art. §. 4.

2) Þær Annars Kyns Mægder, reiknast á mille Frænda Mannsins og Frænda Konunnar; þessar eru einnre Personu firnare, en hinar fyrre, og þess vegna ecke fyrerbodnar: So meiga tveir Brædur, eiga tvær Systur, og so fleire af þeim Personum, sem eru i Sijdulijnunne; en sie einur Personan i Uppstijgande, en hin i Nidurstijgande Lijnu, þa er þeim, Sidsemdar vegna, eijleyst ad egtast; so má eingin taka sins Stiupfodurs epterlátnu Husfru Art. 9. §. 6. því þessar Personur eru i vissan Máta ad álita, sem Forelldrar og Børn; og hier af synest þad ei helldur ske meiga, ad nockur fái sijns Teingda-Fodurs Husfrur.

3) Þad þridia Kyn Mægdanna, er en nu einum Manna firnara, so sem; nær ein Madur hefur átt tvær Konur þa teliast Frændur Kvennanna, á þennan Hátt Mægder sin á mille. Fyrer slikum Mægdum er ei Rád giort i vorum Løgum, helldur minnest eg þeirra hier, til Frodleiks þeim er les.

Hier ad auke eru Gudsyfiar, sem i gamla Daga var uppáhallded, en nu eru Draumur einn.

Peim Personum, sem eru i þridia og Fiorda Lid, er ad vijsu leist Hionaband; En verde þær adur uppvijsar ad Fridlulijse sijn á mille, meiga þær ei giftast, utan Kongsleyfis; sjá Storadom. 4) Eingen okend Persona, Karl edur Kona, má takast i Hionaband, nema hun hafe Vitnisburd uppa sijn Frijheit. N. L. 2 B. 8 Cap. 3 Art.

5) Eingen Eckiumadur nie Eckia, má ad niju byrja Egtaskap, fyrr en løgleg Skipte eru gior, á epterlátnu Fe þeirr Afdauda N. L. 2 B. 8 Cap. 4 Art. 5 B. 2 Cap. 13 Art.

Trulofudum Personum er ei leyfelegt aptur ad skilia; heldur eiga þær strax, epter þriár Lysingar i Kyrkiuñe, ad láta sig saman vijgia. Forordn. af 3 Junii 1746.

Po gefast þær Orsaker, fyrer hveriar Trulofad Folk má skilia, og Trulofunen onyrist. sem er:

1) Ef Trulofun er sken i forbodnum Lidum.

2) Ef annadhvert Madureñ edur Konan, forsjá sig i Legords Sok med annare Personu. 3 B. 18 Cap. 14 Art.

3) Ef nockur trulofar sig tveimur, þá má han hverigre behalda. ibid.

4) Ef Festar-Madureu yfergefur Konuna, edur Hun Han, uppi þriu Ar forsallalaust, þá má su yfergefna Personan vera laus. ibid.

5) Ef annad hvert þeirra fellur i Obotamaal. ibid.

6) Ef annad hvert þeirra verdur krankt af Olæknande skadnæmum Sjukdomi. ibid.

7) Fyrer

7) Fyrer þvi er ecke Rád giørt i vorum Løgum, ef oforlikanleg Illynde iñfalla millum trulofadra Persona; En þo munde þad verda fullkomen Skilnadar Sok, so vel hier, sem epter Jure Rom. Germ. Struv. lib. 1 Tit. 6. Aph. 19.

Jafnvel þo Trulofudum Personum sie oleyfelegt ad sænga saman, adur þau eru copulerud R. L. 2 B. 8 Cap. 6 Art og 3 B. 18 Cap. 12 Art; þá hefur þo Trulofunen þañ Krapt, ad þad Barn, sem løglega Trulofadar Personur geta sín á mille, Hefur Egtabarna Rett, 5 B. 2 Cap. 33 Art.

6. Cap.

Um Hiona-Banded.

Hionabanded er løglegt Samneyte, eins Mañs og eiñrar Konu, til stadfastrar Sambudar, iñbyrdis Adstodar, og Mañkynsins Fielgunar.

Par til utheimtast þrijr Hinter, sem eru:

1) Løglegur Underbuningur, um hvern allareidu talad er. 2. Hiona Vijgslan. 3. Likamleg Sambud.

Hvad Hiona-vijgsluna, edur Copulationem Sacerdoralem áhrærer; þá heyrer hun til Kyrkiu Reglunum, og þvi talast hier ecke um heñar Máta: Alleina vil eg geta um Festingu edur Festarmál, sem hier i Lande hafa vidgeingest epter R. B. H. K, Jol. L. 1 E. Su er ein løgleg

Festing

Festing &c. Hver Ceremonia ecke er fyrerskrifud i vorum Kyrkiulogum, brukast ei helldur añarstadar i Rikunum; so sem hun og fyrer utañ Bigsluna i Kyrkiuñe hefur eingañ Krapt, ad stipta løglegt Hionaband: þar fyrer er hun og i Hionab. Forordn. af 3 Junii 1746. 3 Art. afteken, med þessum Ordum: A hverium Deige ei skal leifast, sem hingad til sked er, ad fyrertaka, edur uppleſa, þa so kalludu, NB. Haandfesting (epter þeim danska Original); qvod, (minus recte) Hionabands Skilmálar vernacule translatum est.

Pad þridia sem til Hionabandsins Fullkomnunar utheimtest: er Copulatio carnalis, edur Lijkamleg Sambud Hionaña, til Mañkynsins Fiolgunar, sem er hofud Tilgangur og Nytseme Hiuskaparins; hvar fyrer þeir eru ohæfer til Egtaskaparins, sem ecke eru i Barna Von, so sem Gelldingar og Gamalmeñe; somuleidis, med því ecke næger ad Børn sieu geteñ og fædd, nema þau og so verde ærlega uppalen; þá skylldi med reittu þeim ecke leifast at iñgánga Hionaband, er saker Omeñsku og Efnaleysis, eru olijkleger til ad forstanda sitt Hus.

Af Hionabandenu fylger iñbyrdis Rettur og Skyllda mille Hionaña: 1) Ad þau sine hvert odru Trygder, og lifa samañ sidsamlega. N. L. 6 B. 5 Cap. 7, 8, 9 Art. 2) Byriar Boondanum ad hendla vel og skilvislega med Fe Konunnar. 3) Ma Konan ei synia honum Felags. Kv. g. 3 Cap. 4) A hun ad eptirfylgia Mañenum,

unum, hvar hañ ad Sialfsvilia stadnæmest, og verdur hun þarimot hluttakande i hañs Rette, og Verdngleika Kv. g. 3 Cap. Klb. 19.

7. Cap.

Um Hionaskildnad.

Hier talast ei so miog um þañ almeña Hionaskilnad, sem skedur fyrer daudlegañ Afgáng añarshvers þeirra; heldur miklu framar um Divortium, edur Skilnadarskrá, sem þeirra mille giord verdur med Dome, fyrer løglegar Orsaker.

Þessar Orsaker eru:

1) Adulterium edur Hordomur, af hende añars hvers Hionaña, þá má su saklausa Persona sá sig lausa med Skilnadar Dome N. L. 3 B. 18 Cap. 15 Art. og giftast aptur; eñ hitt Hionaña er Skilnadar Sokena gaf, má ei giftast utan Konungs Leyfis f).

2) De-

f) Vid Hordom er framar athugande: 1) ad þad næger ey, ad su sakfelda Persona, medkenne sialf Verked, heldur meiga allar nøgulegar Bevisingar, um Corporis delicti Virkeleghcit, upp astvaft, so sem og 2) hvert su klagande Persona sialf sie siknsaka, þvi sie hun ey þad, meiga þær ey adskilia. 3) Hvert hun ey aefed hafe þeirre sakfeldu Ordsok til slikrar Yfirsionar, med Hór edur Tyrannaskap o. f. Ey heldur skal Voldtekt saka þá siknudu Personu, til þess, ad hun sie

2) Desertio Malitiosa, þegar oñad hvert Hionaña, af Illvilia yfergefur sín Egtamaka; þá má su yfergefna Persónan stefna hiñe, til Skilnadar Doms; hver Máls Adferd fyrer skrifud er i 15 Art. 2 §.

3) Im-

sie skilen frá sínum Egtamanne. 4) Hvort su klagande Persónan, hafe ad skenu Brote, sængad hiá þeirre sakfeldu, hvad ef sked er, hefur hún ad þessu sinne, forbroted sitt Tiltal, til þessarar. M. L. 3. 18. 15. Art. Vid Desertion er greinande, ad hún annadtveggia skedur med þeim Atburdum, ad einn Egtamake yfergefur hinn annan, og reiser burt, edur þann veg, ad báder ad sønnu, eru á samastad, en sá eine neitar þeim ødrum Svefn og Samneite, edur hid natturlega og verulega af Egtaskaparens Ekyldu. Og þetta án skiellegra Ordsaka og hins Samþickes, og kallasi hin fyrre localis, þesse non localis. Þott Egtabión gefe hvert ødru Skilnadarskrá á þinge edur innbyrdes, agtast slikt ad eingu, heldur skulu þau, þar fyrer straffast og afleisast. 16. Art. M. L. 9. Rettargangsmáte sá sem brukast skal i Desertions Sokum, er fyrer skrifadur i Forordning 29. May 1758. hvar af her er merkiande: Ad þeim sakfelda setiest Talsmadur, su ákiagande Persóna mæte i Rettenum, og giefe alla mogulega Upplýsing um Sokena, samt svare þannig Rettarens Spursmálum, sem hún med Eyde, tiltreistest ad stadfesta; en vilie hún þad ey, výsast Sokenne frá Rettenum. Su forlatne Persóna, skal bída efter þeirre burthlaupnu i 3 Ar, og þar efter stefna henne til Heradsþings, bevýse þar med Prests og Soknarmanna Vitnesburdum 3gia Ara Fiærveru hins burthlaupna, og sitt á medan radvandt Liferne,

hvar

3) Impotentia, edur Odugnadur til Hionabands Verka, sem gefest hefur med tveñu Mote: Absolute edur aldeiles; nær Madur edur Kona er vanfickud ad ollu Leite til lijkamlegrar Sambudar; og Respective edur ad nockru Leite; so sem ef Madur fær ei þijdst eina vissa Konu, eñ vel máske einhveria adra; þyke þeße distinctio undarleg, þá er hun þo teken gilld hiá storum Juristum, nefnel. Schaumb. Annot. ad Struv. Lib. 1. Tit. 9. Aph. 2. og lika gefur Niáls Saga Dæme uppa sodañ eitt Tilfelle hier i Lande af Rute og Uñure; og er þad fyrst greinande, hvert þeße Brestur tilfell, epter þad Hioneñ voru samankomeñ, og giordust eitt Hollð; þvi þá kañ þad ei adskilia med þeim, Art. 15. §. 3. Eñ ef hañ var strax i fyrstu, so Madureñ aldrei kiende Konuna lijkamlega, þa meiga þau adskilia; þad

hvar efter henne tildæmast Rettigheit, til ad giftast ad nyu. Hafe su forlatna Persona, innan tedra 3gia Ara, brotleg orded, straffast hun ad sonnu, en leifest þó Giftumáled. 15. Art. Drage einn Egtamadur i Stryd edur Kaupferd og þeß vegna sie leinge i burtu, aljtst hann ey þar fyrer Desertor, heldur bjde Konan hans i 7 Ar, somuleides vel og leingur sie hann fángenn ibid. Falle Riate um Afgang hins burtreista, þá skal þar um Bevising med Þingvitne takast, og hid sama framleggjast i þeim geistlega Rette, hvar uppá Konunne Egtaskapur tillatest med Dome. En falle so, ad hun giftest þá, og hennar fyrre Madur frammkome lifande aftur, og bevise sitt sidsamlegt Framferdi um Fráverutim ann; skal hans Kona vikia til hans aftur, og yfergefa hinu sydare mann. 15. Art.

þad er: þeirra Hionaband, sem i sialfu sier var ofullkomed, verdur med Dome giort onytt. ibid.

4) Obotamál; ef añad hvert Hionaña hender, þad sem vidliggur, Æra, Frelse, edur Landsvist; þá skal su saklausa Egtapersonan bijda ogift epter hiñe uppi 3 Ar; eñ 7 Ar, hafe hun orded Fridlaus fyrer ærlega Sek. N. L. 3 B. 18 Cap. 16 Art. §. 6. 7.

Spursmál: Nær eiñ Obotamadur verdur dæmdur i æfenlegt Fángelse á Bremerholm, edur eñarstadar? þa gierer Konan vel, ad bijda ogift i 3 Ar; þvi Meñ hafa og Dæme, ad Nokrer hafa þadañ vered lauser gefner.

5) Su er hin Fimta Skilnadar Sek, Nær Hioneñ lifa saman i ochristelegre Umgeingne, og oforlijkanlegu Hatre; hvar fyrer þau stundum kuñá straffast med Fangelse á Bremerholm, edur Spiñhusenu N. L. 6 B. 5 Cap. 7. 8 Art. Edur og med Kongl. Resolution, skedur mille forneme Folks, Separatio ad thorum et mensam, þad er Skilnadur til Svefns og Samneytis; hvern Skilnad eingeñ Domare kañ añars ad nrskurda.

8. Cap.

Um Løgleidslu.

Sá máte, fyrer hvern afkilgeten Børn, verda Arfgeing, og so gott sem Egtaboriñ; kallast hiá Juristum, Legitimatio; og þar sem hier uppa er ecke

ecke ad sína annad heidtugra Nafn i vorum Lands Lögum, læt eg hann heita Løgleidslu.

Hun skedur med því Mote, nær Forelldrar eins Laungetens Barns koma saman i Egtaskap; þá verdur þad Baru, sem þau høfdu ádur átt sín i mille, iafnt ad øllu Leite vid þeirra Egtaborn, sjá R. B. H. K. Erfd. 1. og N. L. 5 B. 2 Cap. 32 Art. Somuleides, þott Hionabanded náist ei ad fullkomnast, sokum ofhastarlegs Dauda annarshvers þeirra, þa geingur þad syrer Egtabarn, sem geted var epter skena Trulofun. Art. 33.

Þo eru hier undanskileñ Hoorgeteu Børn. R. B. H. K. því so sem þær Personur meiga ei saman giptast, er falla i Hordom sín á mille, so kañ ei heldur ske, ad þeirra Børn, þañiu underkomeu, verde løgleidd eda legitimerud med slijkum hætti.

9. Cap.

Um Ættleidslu.

Ættleidsla (Adoptio) er eiñ openberligur Laga Giørningur, hvar med ein oarfgeing Persona, verdur teken til Løgerfingia, og alls þes Reitar, sem einum løglegum Erfingia tilheyrer. Erf. 15 Cap.

So má Kona arsleida Karlmañ, sem Karl Konu; og ef Ættleidandeñ á adra Erfingia, þa utheimtest þar til þeirra Samþycke; ibid. ef þeir añars eru Mynduger Meñ; því Omage kañ ecke

játa

játa Arfe undan sier, ibid. og þo Fiarhallds madur hans játe, má hann sialfur rista þad sijdan, L. L. B. 1 Cap.

Fordum Daga skylde Ættleidsla ske vid Kyrkiu; en nu hendtar best, ad giora hana breflega, hvert uppleseſt á Pinge, eins og Giafabref.

Sá sem ættleiddur er, kallast Ættleidingur. Hann geingur ei alleina til Arfs epter þann sem ættleiddi, helldur og til allra annara Arfa sem hiñ stod til, jafnt vid Eiginkonu Son. R. B. H. K. og svarar øllum Løgskilum af Arfenum, so sem Skulldum, og Omaga Framfærslu, ef þeir eru á Fenu; Erfda 15.

Annarsslags Ættleidsla er i þeim N. L. sem kallast ad Lysa i Kuld og Kiøn, þad er nær Fader framkemur á Pinge, med Fridlugeted Barn sitt, og lyser því i Ætt; þá fær þad ad señu Egtabarna Rett, og Arfahlut ad hálfu leite mots vid Egtabarn; en fullan Arfarett efter Foduren, ef eckert Egtabarn er til. N. L. 5 B. 2 Cap. 71 Art.

Hiñ þridie Máte til ad Ættleida er Rescriptum principis, edur Kongligt Ættleidslu Bref; hvar med og eiñin borgeteñ Børn, (sem annars ecke verda arfleidd) komast til fulls Rettar, hvar uppa vier hefum Dæme, af Kongligu Ættleidslu Brefe Menfalder Rabens, dat. 15 Maii 1739, sem fiñst i Løgþijngs Bookiñi 1742.

---

10. Cap.

Um Adgreining Personanna epter Løglygum Hætte, og sier i lage um Frialsa Men, og Ofrialsa.

Eptir Løglegum Hætte, adgreinast Meñ ymislega, so sem i Friálsa og Ofriálsa; Jñlenda og Utlenda; Erlega og Dærlega; Mynduga og Omynduga. Nu talast hier sier i Lage uñ Friálsa Meñ og Ofriálsa:

Af Nátturuñi til voru aller i fyrstu Friálser og siálfir sijn rádande; eñ sijdañ hafa og marger giørst Ofrialser, fyrer adrar Orsaker:

Frelsed er med tveñu Mote:

1) Libertas naturalis, edur Náttúrlegt Frelse, sem iñefaled er i þvi, ad vera eingum undergefeñ, nema Gude einum, sem Mañeskiañ var i fyrstu, og i þvi Frelse lifa Konungarner eñ nu á þeßum Døgum.

2) Lib. civilis, Løglygt Frelse, þvilijkt sem Undersátarner hafa, hverier ad señu eru Løgunum og Stiorneñe undergefner; eñ eru þo Sialfráder i þeim Hlutum, sem eru fyrer utan Bod edur Bañ Lagaña.

Peir Meñ sem eckert Frelse hafa eru Servi edur Prælar; þvilijker Prælar hafa hier og vered i Fyrndeñe, so sem fornar Sogur vitna.

Eñ þeir sem af Prældome voru lauser gefner, kolluduſt Libertini edur Leysingiar.

Nu á Døgum, og frá þvi Christendomur kom hier iñi Landed, hafa ei Prælar vered; utañ

þeir sem fyrer Obotamál, falla i Konungsins Slaverie og verda dæmder ti' at erfida i Fangelse á Bremerholm, edur ødrum Festningum. Ei helldur eru hier homines proprii, edur Eiaiñdomsmeñ, sem fylgia faster þvi Adallega Gotse, hvar þeir eru byriader og barnfædder, hafande ecke Frijheit til ad ráda sig þadañ i burtu, so sem eru i þeim Dønsku Løgum 3 B. 14 Cap. Vornede, edur Adscriptitii glebæ. Samt eru hier med i nockre Likingu Sveitar Børn, sem alin eru i eiñri Sokn edur Sveit, á Tijundum, edur Ölmusum, og añara Godgiørdum, hver ecke meiga sidan, nær þau uppvaxa, vistráda sig þadan i burtu, helldur eru þau skylldug, med siñe Pionustu, ad vera sømu Sveit til Uppbyggingar; Forordn. af 3 Junii 1746.

11. Cap.

Um Innlenda og Utlenda Men.

Þetta Ord Jñlendur kan ad takast med iveñu Mote i Løgunum.

1) I Utvijdkadre Meiningu; og þa merker þad alla Noregs Konungs Undersáta. Mañh. 1 Cap. Vor Lande hver i Noregs Kongs Rijke, skal fridhelgur vera vid añan, Utanlands og Jñan.

2) I Afdreigiñe Meiningu, tekst þad einasta fyrer þá, sem eru Islands Jñbyggendur. Erfd. 24 Cap.

24 Cap. Ef vor Lande andast Uranlands, hvar sem það er 2c.

Utlender Menn kallast hier yfer Hofud þeir aller, sem ecku eru Islands Inbyggendur, þo þeir sieu Vors Kongs Undersátar Erf. 23 Cap. Nu andast Utlendur hier af Noregs Kongs Rijke. En þo, heita þeir einkanlega Utlender, sem ecku eru Vors Kongs Undersátar, so sem þeir lifa ecke i Borgaralegu Felega med oss, og meiga ei hafa hier nockra Hondlan vid Landsfolked. g)

g) Nu er framande Þiodum allra christenna Truar bragda efterlátid, ad flitia til hiuna Isl. so kolludu Kaupstada, og þar, ad afloguum hollustu Eyd, taka sier Bolfestu, samt nær þeir bevisa, ad þeir til þessara Rikia innfært hafe 3000 Rd. Summu ad Verdaurum, má þeim her ey Borgarabref neitast, ad hverju feingnu þeir og þeirra Börn, aljtast ad ollu sem innfædder, og þá er þeim heited. a) Ohindradre Gudsþiónustu og Reformerudum þar ad auk Kirkiuordar. b) Nockurrar Hiálpar og Stirks, til þeirra fyrstu Bustofnunar, i greindum Kaupstodum. Privil. 17. Nov. 1786. Og þó þaunig sie, er Landsens Innbyggiurum nu, eins sem ádur oll Hondlun fyrerboden vid framande Þioder, sjá Annotat. til 3 B. 8. Cap. Hvar utaf vel mætte leidast þetta Spursmal: Hvart Islendskum sie meinande fyrerboded, ad sigla af Lande burt med framande Þiódum? Nockrer halda það sie þeim aldeiles ecke tillated, styrkiande sina Meinina þar á, ad sidan þeir ey meige kaupslaga vid framande Þioder, so sie þeim því sidur efterlated, med þeim burt ad sigla. En þar Logenn i ollum Misgiornings og Lagabrotsokum, ey meiga utvidkast

Pad er merkiande uñ alla Utlenda Meñ: ad peir standa hier under Løgum og Lands-Rette, eins

kast fram yfer peirra straungu bokstaflegu Meining; so vyrdest Mismunur gisrande á, ad sigla med einne Piod af Landenu, og ad kaupslaga vid hina sønu, her vid Landed, hid sydara er sem sagt, utprickelega i adskiliannlegum Løgum bannad, en hverge hid fyrra. Miklufremar sinest Forordn. Kongs Frid. 2. af 20 Martii 1573. Innbyggendunum pad utprickelega ad tilláta, eingan Greinarmun gisrande til hverra helst framande Landa peir reise til ad læra nockud gott og parflegt, med sofeldu Atqvæde. "Tha esterthi Vii befinde, sodant vrett att være, og paa thatt, vore Vndersotte, ikke vdi saa Maade skulde opholdes, men udi fremmede Lande maa tilstædes at reise, noget gott der at see forfare og lære, som thenom kunde komme till Gavn og Forbedring, og forskreffne vort Land Island til Beste og Bistand, so og the, som lere og studere, ville og thennom vdi gode Konster forfremme, thet ikke heller skulle thennom formeenes."

Sydan Forordn. af 13. Junii 1787 utkom verdur ein ny Adgreining peßa Lands Innbyggenda, nefnel. i Buendur edur Landbyggiara, og Kaupstadarmen edur Borgara, peßer eru aftur annadhvort handlande d: Kaupmenn, sem hafa unned Borgaraskap, uppa Hendlun fyrer Stadarens Yfervalde, og af pvi medteked Borgarabref, edur og so Handverksmen, sem uppá eitt vist fyrerteked Handverk, hafa unned Borgaraeyd, og par uppa feinged Borgarabref. Hvorutveggiu hafa peße samegennlegu Rettigheit, ef peir halda Duk og Disk i peim 6 nafngreindu Kaupstødum. 1) 20 Ara Friheit frá Høsdaskatt,

Tollum

eins og Jnnbyggiararnir, medan peir eru innan peßa Lands, Pegnsk. 3 Cap. item Octroy. af 13 Julii 1742. Art. 20.

Tollum og odrum Utgiftum. 2) Meiga peir ydka allstags Kaupstadar Næring, ad fraskyldre Brennevjnsbrennu sem her hønnud er, og til Giestgiafaradæmes meiga peir hafa Amtmannsleife. 3) Kaupmennerner meiga alleina selia Tilførslu Varning á Kauptorgum ef her mættu innrettast. Ljka einnen Handverksmen, peirra Hauda Ervide, en ey annan Varning. 4) Til Letters i Rettargangnum, má peim efterlatast Extra Logping. 5) Geingur Vexelretturen peirra i mille efter Norskum Logum. En Kaupmannanna fornemstu Rettigheit eru pesse:

a) Ad peir eru frjer frá Tolle af in- og utlendum Vorum, um næstu 20 Ar, frá 1787 ad reikna. b) Meiga peir Høndlun drjfa, vid alla Kongßens Undersáta, og frá peim forskrifa hingad, samt hedann til peirra senda Skipsbladningar. c) Peir alleina, meiga her selia Innførslu Vorur, og sem Utliggiarar, giora minne, Kaupskaparstofnaner á hendtugum Stodum. Forordn. 17 Nov. 1786. hvert sidara pó med Placate af 1 Junii 1792. soleides er ummbreitt, ad peir einn Kaupmenn, sem i peim 6 upprettande Kaupstodum, sialfer edur vid Fullmegtigann halda Duk og Disk, meiga kaupslaga i peim Utliggiarastodum, sem nu finnast innan peß Kaupstadar (Districts) Landstakmarks, hvar peir bua, edur af Commersens Tillátseme kynnu par verda stofnader. d) Landßens verdslegu Yfervold, eiga efter mætte, ad styrkie Frjheit og Abata hinna Handlande, samt fyrerbyggia pá Ordu, er hindra má Høndlunarenar Frama. Handverkaranna Rettugheit sier i Læge eru: a) ad sier hver Handverks-

Utlender Meñ hafa hier þad Privilegium fram̃ yfer Jñbyggendurnar, ad þeir þurfa ei at tijunda Fe sitt i fyrstu þriu Ar, nema þeir reise hier fyrre Bu, Tiundar Statuta Gissurar Byskups.

Þo niota þeir Utlender Meñ, sem eigi eru vorer Sampegnar, ecke alls þeß Rettar sem Jñlendum tilheyrer, þar þeir ná hier ecke Erfum, nema Fader, Sonur eda Broder, Erf. 23 Cap. Meiga ei heldur inhandla sier Jarda Gots. Sa Instrux P. Hvitfelds.

---

12 Cap.

Um Adgreining vorra Landsmanna.

Hier i Lande adgreinast Meñ i Stands Personur, og Alþydu, edur Almugameñ.

Stands Personur eru añad hvert Andlegrar eda Veralldlegrar Stiettar. h)

J. For-

verksmadur má sem Meistare, vdka sitt Handverk i Kaupstodunum, og þótt hann Sveinn sie, nióta Dreinger þeir, sem hann her kent hefur, sama Rettar og Hlunnenda, sem þeir, er i hinum Rykianne Smákaupstodum, Handverk lært hafa. b) Finne þeir þad heldur stoda sitt Handverk, ad drifa hid sama á Landsbyggdenne, enn i Kaupstodunum, þá er þeim þad leift. Hondl. Forordn. 3 Cap. §. 11.

h) Af andlegrar Stietter Personum eru Biskuparner, enn af Veralldlegrar, Stiftamtmadur og Amt-

Í Forna Daga voru hier og Nobiles, edur Adalsmeñ, sem høfdu Ius Clypei & Galeæ, edur

Amtmennerner, sier i Læge Verdugleika Persónur, Pad er jafnt med adallegum privilegeradar, Pvi kallast Pær af Konge Os Elskanlegar, og Pvi er Hærste Rettur Peirra Vernarþing i ollum Sokum, sem ahræra Peirra Lif, Æru, Embætte og Frammferde.

Logmenn, sem eru Yferdómarar og Pena Logþingenu, heira i samaslags Sokum under Yferrett Landþens.

Syslumenn edur Valdsmenn, eru Heradsdómarar, hver i sinne tilskipadre Syslu, og Bondaskattþens Forpagtarar, mot arl. Afgiftar Eftersvare til Kongs. Peim er Politiestiorneun i hinum nyrre Forordn. framar uppalogd. Siá einnig Not. Lib. 4. Cap. 4. Her næst eru Logrettumenn edur Nefndarmenn, sem nu á Dogum eru Þingvitne Logþingis-Rettarens, og efter Þingfarb. 2 Cap. skyldu vera 84 ad tolu, enn nu ei meira. Peir eru skattfrjer á Þvi Are, Peir Þiena Rettenum.

Medal Almugans, eru Reppstiórar, Medhiálparar og Hospitalshaldarar, hiner fornemstu, og skulu til Þessara Embætta utveliast, Þeir uprigtugustu, og bestu Menn, Frfb. 9 Cap. Forordn. 7 Mai 1746.

Medhiálparanna Embætte er: ad adstoda Prestana i Þeirra Embættes Utrettingum til stærre Minbugleika, og underretta Þá um Sóknarbarnanna Astand og Frammferde. N. L. 2—9.

Hospitalshaldaranna-Embætte og Skylda, er utmalud i Forordn. um Hospitsleun. 27 Maii 1746.

Reppstiorar eiga ad vera 5 i hverium Logrepp, Þeirra Embætte er, ad skifta Tjundum,

Mal-

Rett til ad færa Skialldar Merke, so sem Torfe Riddare, og adrer fleire, hvert þaugad mege og heim-

Mätgisfumm og Helgedaga Veidum, millum Sveitarinnar Fatækra, og i einu Orde, Ummhyggiu og Umsión ad hafa, yfer þeirra, samt heilu Sveitarinnar almennum Naudsynium. Frfb. 9 Cap. so sem umm Barna-Aga, Piónustafolks breitne og Hußbændabreitne vid þad. Buskaparbátt og Ydne Fatækra Kotunga, Tungardshledslur, Vegabætur, Fiallgaungur, Greneleiter, og Selfarer i sier hverium Repp. Husagaf. 1746. item Tung. og Vegabótaforordn.

Sofraint Bændur á Reppaþingum, ei Skyrslu giora á sinu Fie, hafa Reppstiórar Magt til, ad setia þeim Tyund, og hafe þeir Grun á, ad nockur hafe svikſamlega framtaled, skal þeß Góts vyrdast, og hann skyldur ad vinna Eyd, ad eingu þar af leint hafe. Reglem. 17 Julii 1782. 3. Art. En hverier ei vilia Eid vinna ad Fie sinu þa þeir tilkvadder eru ad giora Tyundar Fiár skirslu, edur sverria Fiórdunge minna enn er, skuln efter Christ. R. Þorl. og Ket. 27 Cap. fallner til 12 Marka Sektar. Hvert Straff i sogdum Poste, enn nu gylda mun, i Tyundar svikum, og ei þar vid aliztaſt upphafed, þó Resolution af 19 Junii 1793. uppálegge þeim, sem draga Fie sitt undan, þá þad fram telia til Insærslu á þær tilskipudu Fiártoflur, 1 Rdlr. Mulct fyrsta sinn, og sidaun tvsfaldt, hvert sinn þar efter.

Allt Almugafolk, so Karlar sem Konur, skal annad hvert vera bufaſt og taka Jardnæde, edur þena i Arsvistum hiá Bændum. Hverier her á mót gisra, áliztaſt Lausamenn, sem streingelega eru forerbodner, under nockurra Mánada Tugthußstraff. Husmonnum, Hiáleigu- og Tomthusmonnum,

heimsæraſt Handgeingner Menn, er sier attu Skylldar Vopn, vil eg gefa Mönnum til Beþeinkingar; Framſ. b. 13 Cap.

C 5 Hand-

mönnum, og þeirra Haſetum, samt Smidum og Vefurum, enn ödrum ei, er tillátenn Kaupavinna mot Daglaunum. Forordn. 19 Febr. 1783. Enn til ad fyrerbyggia óvarduleg Umhlaup, og Lausgeingne og Betlan Almugans i framande Herödum er faſtſett: Ad einn og sier hver sem burtreiſer, ur einne Syßlu i adra, til Viſtarveru, skal hafa sins fyrra Syßlumans Paßa, ad framvisa uppa sin verdsl. Frijheit og Skilrike, án hvers eingenn Preſtur má honum Atteſt utgefa, under 1 Rdlr. Straff. Sá paßalaus kemur i adra Syßlu, drjfeſt tilbaka, og betale Mulct (Kiendelſe) enn hver þviliskann hiſer, og ei angefur þann nykomna, betale fyrer Viku ½ Rdr. Enn efter Reſcripte 26 Junii 1789 skal sá er vijsvitande hyſer Strokumann frá Tugthuſenu, straffaſt sem sá er hiſer Stroku og Obótamenn, hvert efter kringumstædum linaſt má til Bóta, af hverium Helftenn tilfellur Tugthuſenu, enn hitt Soknarenar Fatækum. Enn Obota manna Hyſingarſtraff fieſt i vorum Lögum ei faſtſett, utann i Mannh. 6 Cap., hvar þad er 1 Mark til Kongs fyre 1ſtu Nott, 2 dito fyrer adra, enn 13 merkur fyrer þridiu, og i N. L. 1. 22. 16, hvar Hyſing Fridlauß Manns, vardar 16 Lod Silfurs fyrſtu Nátt, adra Nátt tvsfaldt og ſ. f. v. Ad sonnu vardar þad Landsutlegd ef nockur hyſer edur giörer annann Beina Manndrápara. Mannh. 7 Cap. hvert Straff, hid citerada Reſcr. vel má her underſkilia.

Sá 6 mánadagl. Paßa i Hondum hefur, má adur enn burtreiſer, láta Stadarens Yfervald hinn sama uppaſkrifa. Reſcr. 11 April 1781.

Syßlu-

Handgeingner Menn ern þeir, sem af Kongenum hafa þegit Embætte þau, er fylgia Veitslur og Nafn-bætur. Løgm. Vidalin in Voc. Handgeingen; hverier þott ei sieu Edalborner, þá verda þeir hluttakande i sømu Friheitum og Metordum, sem hiner, nær þeir af Kongenum (so sem sagt er) verdar tekner til Æru-Embætta, sía Formálan til Nordsku L. At forbemelte Privilegier og Friheder skal strække sig til alle Vore kiære og troe Undersaatter, i Almindelighed, at alle de 2c.

Til ad adgreina Verdugleika Personaña, þiena þeir Titlar, sem hverium eru tillagder, epter hañs Stande og Æru, Puffend. Iur. Nat. & Gent. Lib. 1 Cap. 1. §. 18.

Æran

Syßlumenn, enn ei adrer, hafa Myndugleika, ad utgefa Betlurum Vaßa innan sier hvers Syßlu Takmarka, enn leingra ei; þad þó med þvi móte ad Reppur Betlarans, vegna Fatækes, er sier ónógur um Underhald sinna egenn Lima. Hver án slíks Vaßa betlar, straffast sem Lausgangare, nl. 1ste sinn med Gapastock, 2gd sinn med Tugthuse. Husagaforordn. 11 Art. Sá Reppstióre, er utgefur Betlara Atteſt, bæte 3 Mark, og þar hiá Atteſted upptækt. Reſcr. 10 Marts 1784.

Eingenn utann Embættesmenn, má gefa Folke Vitnesburde um þeß Astand og Breitne; samt fráskiliast Husbændur, er Penurum sinum meiga þá sømu utgefa, hveria Reppstiorar, semia fyrer þá oskrifande, enn stadfesta fyrer hina. Reſcr. 7 April 1780. Bodslettur, þott þeim á Samkomum misþirmt sie, eru Halfrettismenn, og sekir Eyre vid Kóng. Mannh. 29 Cap.

Æran adgreinest med tveñu mote:

1) Æstimatio Simplex edur Einföld Æra, sem er Personulegur Verdugleike, hverium Manne almeñelega Medfæddur.

2) Æstim. Intensiva, sem er Stands Verdugleike og Heidur peirra Persona, sem komnar eru til Metorda.

Su Einfallda Æran gierer pad, ad einn verdur halldeñ Ærlegur; En hin sidare, ad hann verdur aktadur fyrer Heidurligañ og Virdugligañ. so kallar N. L. 6. B. 21 Cap. 7 Art. Hederlige Folk.

Æruläuser kallast peir, sem ecke hafa pañ Personulega Rett og Verdugleika til ad bera; og Infamia, edur Æruleyse, er Misser og Skortur eins gods Nafns og pess Verdugleika er par med fylger. Hun adgreinest i infamiam facti & juris.

Infamia Facti er Ohrodur og illt Mañord, sem einn iñviñur sier, med oskickanlegu Framferde.

Infamia Iuris er Løglegt Æruleyse, edur nær einn med Laga-Dome verdur felldur fyrer o ærlega Sok, so sem Piofnad, Lygi, Fals 2c.

Sliker Ærleger Meñ, hafa i Løgunum ims Nofn, so sem Miñe madur N. L. 1 B. 9 Cap. 1 Art. Madur ad verre, Piofab. 1 Cap. Dreingur ad verre, Kv. g. 4 Cap. og LLb. 2 Cap. Fiølmælismadur. Mañh. 27 Cap. Snápur, Mañh. 31 Cap.

Somuleides eru Horu og Putu Syner, Ærleger og Rettlauser Meñ, Mañh. 24 Cap. af siñe Fædingu og Uppruna, po peir hafe sialfer einga ærlega Sok giort; En fyrer Horu Syne

skiliast

skiliast ecke aller þeir, sem i Hoordome og Lauslæta getner eru; heldur þiner, sem ecke verda fedrader, og kuña þeꝛꝛ vegna ecke añad eñ taka Rett og Nafn af Modariñe ut Volgo Qvæsiti. Calv. Lex p. 960.

Horkona er su, sem þorar under Bonda siñ Kv. g. 5. eñ Puta, su er metur sig fyrer Peninga, edur tekur tvo Meñ á einum Degi, þver ecke má Vitna bera, R. B. H. K. og fyrer þeꝛꝛa Skuld verdur Vafe á Faderne Barna þeirra.

Soddañ Vanæra kallast þiá Iuristum, Levis notæ macula, Struv. Lib. 1. Tit. 13. Aph. 8. og heimfæraſt þangad ecke alleina þeir sem ádur er umgeted; heldur og þeir er leggia fyrer sig forakaktanlegar Handteringar, so sem Bodlar, Nattmeñ, og þviliker; Hvad þo i stalsu sier sie nærsta brett, og jafnvel med einnri Kongl. Danskre Forord. af 21 Martii 1685. streingelega fyrerboded, þa þefur ei slikur gauall og fordiarfadur Vane, orded afnumeñ; Med ollu meira Rette, mættu þier eiga heima ymser Onytingar, sem eingeñ Þarfaverk viña, so sem Bodslettur Manh. 29. Husgangs Meñ 30. ibid. Meñ ad Heimskari og þeirra Lijkar; L.L.b. 39 Cap.

Æran bæteſt aptur, þeim er þana miſt þafa, med Kongl. Uppreistar Brefe N. L. 1 B. 22 Cap. 15 Art. sem kallaſt Reſtitutio in Integrum.

13 Cap.

Um Løgfellda Menn.

Løgfellder Meñ (edur Capite Deminuti) eru þeir, sem med Løgum og Dome, eru fallner á einhverre Søk, so þeirra Kiør eru verre eñ adur. Str. Lib. 1. Tit. 14. Aph. 5.

Þeße Hneyking kallaſt yfer Høfud Fallsmál, sem eru tveñslags:

1) Œrleg Fallsmál: Nær einn miſſer Eruna, hvar uñ nockud er talad i fyrerfarande Cap. soddañ eru aller Treimarks Meñ.

2) Erleg Fallsmál: nær Madur er Løgfelldur fyrer ærlega Søk. N. L. 1 B. 9 Cap. 4 Art. Þeße sidare adgreinaſt i þau Miñe og Meire Fallsmál.

Hin Miñe Fallsmál eru: Nær eiñ verdur dæmdur i Sekter þær, sem Løgeñ skipa 6 vikna Solur, so sem Mañgiøld, N. L. 1 B. 22 Cap. 13 Art. og 60 Lod Silfurs Bætur ibid. og allar þvilikar sem gialldaſt eiga bæde til Kongsins og Sækiandans ibid. 4 Art. Þvi seiger og Reces Chriſt. 3. Cap. 26. Vorder nogen fældt til 40 Markes Sag ꝛc. da skal hand have 6 Ugers Dag, epter at hand er Lovfælldt. So kallaſt og adrar smærre Sekter Falsmál, so sem Vitna Fallsmál, uñ hver á sinum Stad talad verdur, 4 B. 12 Cap. item Fallsmál þeß, er ei vill retta fyrer sig, epter Hærsta Rettar Dome N. L. 1 B. 22 Cap. 43 Art. Og er þad þvi viß Regla: ad aller þeir, sem fellder verda i Fallsmáls Sekter,

eru

eru Løgfellder Meñ, so leinge þeir retta ei syrer sig; Eñ nær þeir þad giøra, þa kallast ad þeir bæte sin Fallsmál.

Eg sagde i Uppbafe, ad Løgfelldra Maña Vilkiør, væru verre eñ ádur, sem þar i er iñe faled; ad þeir eru ogylder ad ganga i Rett N. L. 1 B. 9 Cap. 1, 2 Art. Miklu meir ad þiena siñe Bestilling 1 B. 22 Cap. 13 og 15 Art. medan þeirra Fallsmál eru obætt.

Þau Meire Fallsmál sylgia epter þinum Miñe, eins so sem Excomm. Major post minorem, in foro Ecclesiastico. Og er i þvi iñefalen; ad nær einn hefur ecke rettad syrer sig iñan þeß Tima sem Løgeñ tiltaka, þa verdur hañ Fridlaus. Siá adur Cit. 13 og 15 Art.

Ad vera Fridlaus, item ad rýma Kongsins Lønd og Rike, sem er samslags Art. 16. er vidlika Sekt, sem i forna Daga Skoggángs Søk; þvi Skogar Meñ voru Fridlauser, Oalande ꝛc.

Einn Fridlaus og Utlægur Madur hefur Dags Frest og einnar Nætur, til Burtferdar, epter ad Utlegdar Domuriñ er þeim auglysiur; og sidañ skal hañ, sem þradast, striuka af Lande burt. Art. 16. Finest hañ þar uppfrá þvi, þa er hañ retttækur under Lifsstraff ibid. nema ef Konguriñ gefur Landsvist.

Nockrer hafa og Capitis deminutionem Maximam, edur þau stærstu Fallsmál, er þier skulu ei helldur gleimast; sem er: Nær eiñ misser algiorlega sitt Personulegt Frelse, og verdur Þræll;

Hvad

Hvad ei skedur medal vor med ødrum Hætte, eñ þegar Obota Meñ verda dæmder i æfenlegt Schlaverie á Bremerholm, edur ødrum Festingum, so sem ádur er áviked i 10 Cap.

---

14 Cap.

Um Omaga; sierdeiles þa sem Unger eru, og þeirra Forsvars Menn.

Omagar edur Omynduger Meñ kallast þeir, sem fyrer Æsku, Vitsmuna-Brest, edur Elle Saker, eru ofærer til ad sia fyrer sinu Ráde. i)

1) Ad

i) Fáe Omagenn ad sydurstu vid Veriumalßens Enda, ei Fullnustu hiá Forveriaranum fyrer sitt Gots, þá skulu Yfirformindarar, honum þar til svara. Nái hann heldur ei hiá þeim sinum Rette, leite hann Skadans Uppreisnar hiá Yfirvaldenu. Laag 32 Art.

Omynduger og unger Menn, geta feinged Kongsleife, ad vera siner egenn Forveriarar og Fiárhaldsmenn, ef þeir framvisa Vitnesburd, um sitt gott Frammferde. Forordn. 20 Febr. 1717.

Pantsettninaar og Kaup, edur adrer Samningar um Gots og Fie, er einn ungur Madur, án Fiárhaldsmanna Samþickes ingeingur og underskrifar, gylda ad eingu 34 Art. heldur mißa vidkomendur þann Hofudstol, sem þeir þar inne tilskyldu sier hiá hinum Unga, og straffast þar ad auk med Penningamulct og ef til vill, á Verunar-

Hinn

1) Ad Børn edur Unglingar, nefneſt Omagar, þar til þeir eru 16 Ara, ſieſt af Erf. 22 Cap. edur 15 Vetra epter R. B. H. K. b. 2 Cap.

2) Odar eda Vitſtola Mañeſkiur, kallaſt Omagar. Mb. 8 Cap.

3) Ørvaſa Folk Erf. b. 1, 2 Cap.

Hier talaſt ſier i Laga um Unga Omaga edur Pupillos, hverier einnin i þeim N. L. kallaſt Myndlinger, og fyrer þá Grein, ad þeir eru ſiálfer ofærer ad ſia fyrer ſinu Ráde, eru þeir ſetter under añara Vernd og Umſion.

Þeſſe Vernd og Yfirrád kallaſt Tutela, og i þeim Nordſku Løgum Værgemaal, eñ Forveriarenñ Tutor eda Værge.

Forveriar eru añad hvert Almeñeleger eda Sierdeilesleger.

Almeñeleger Forveriarar eru þeir ſem hafa eiga Umſion yfer morgum Børnum i einnri Sveit edur Þingſokn, hverier og eru Yfirſorgmyndarar N. L. 3 B. 20 C. ſo ſem hia oß eru Hreppſtiorar hverier hafa eiga Umſion yfer Barna Aga, og rádſtafa Børnunum, þa þau eru 10 edur 12 Ara gomul frá þeirra hyrdulauſum Forellrum med fleiru, ſem Forordn. af 3 Junii 1746. Art. 9. utſkyrer.

Sierdei-

Hinn unge og ominduge, er ei ſkyldur, fá Skuld ad luka, ſem hann innan 25 Alduts Ars giort hefur, ei heldur meiga hans Foreldrar, og Fiárhaldsmenn þad giora. Enn luke hann ſiálfur, til Løgaldurs komenn þá Skuld, er hætt vid, hann áliteſt Jafninge þeirra, er Kongßens Løg ad Spotte hafa. Forordn. 14 May 1754.

Sierdeilesleger Forveriarar, sem truad verdur fyrer vißra Barna Forstodu, eru añadhvert:

Tutores Nati, þeir Forveriar, sem vegna Skylldugleika eru borner þar til; edur Tut. Dati, þeir sem af Yfervalldenu tilsetter verda þegar hiner fyrre eru ei til. Uñ þa Fyrre er merkiande, ad þeir sem nærster standa til Arfs, eru nærster til ad vera Forveriarar, Erf. 20. Jafnt Karl sem Kona, eins epter N. L. 3 B. 19 Cap. 2 Art: nema þar skulu ætid vera Karlmeñ, fyrst Fader og so Broder, nema Fridluborñ sie, þar hañ stendur ei helldur til Arfs, og mun þeß vegna ei vera meiga Forveriare Egtasonar ibid Art. 10. og sidan hver af odrum, ávallt Fodurfrændur jafnskylldir, fyr eñ Modurfrændur, ef þeir eru jafnborner. ibid. 2 Art.

Þo má Moder hafa Vordslur Barna sińa, medan hun er i Eckiustande; med þvi Mote, ad Máfrændur Barnańa hafe þar med Uñsion. 14 Art. Spursmál; hvert Moder má hafa Forverdslu ef hun er ei fullra 25 Ara ad Alldre? Hvad vissulega synest vera meiga, epter R. B. E. K. hińe 8du Bok, vid Logbokena, þvi Eckiustanded privilegerar hana þar til.

Nu verda þeir ei alltid Forveriarar, sem þar til eru borner, og er þad fyrer Tveñslags Orsaker; añad hvert vegna þeirra Friheita, edur þeirra Odugnadar.

Frijér eru fyrer þvi: 1) Prestar og adrer Geistleiger Meñ, utañ so vidt þeirra eigeñ Born snerter. N. L. 3 B. 19 Cap. 11 Art.

2) Í sama Máta Kongl. Embættis Menn: Yfervalds Personur, ibid. Art. 12. og þeir sem hafa Kongsins Reikningskaparsaker á hende. Rente-Cammer Ordning 2 Part. Art. 16.

3) Sá sem allareidu hefur þreñar Ómyndugra Værdslur á Hende. N. L. 3 B. 19 Cap. 3 Art.

Hier ad auke eru neckrer, sem Lœgen fortaka, ad ei mege Forveriarar vera, so sem: 1) Þeir sem sialfer eru, ómyndugir, fyrer Elle, Veikleika edur Vanvitsku Saker, so og þeir sem eru i añara Pionustu; því þeir álitast ecke Fullvedia; Endelega og so Lœrleger og Miñe Menn. N. L. 3 B. 19 Cap. 13 Art.

2) Stiupfader má ei hafa Fiarvardveitslu síña Stiupbarna, utan med Yfervalldsins og nærstu Samfrœnda Ráde; 9 Art.

3) Yfer Høfud ad segia; Eingen, nema hañ ste borgen og fullvedia fyrer Omagans Fe. Art. 5. edur hañ setie Borgun fyrer sina Medferd. Art. 6. Þo er ei epter því geinged, nær hañ er þektur ad Skilum og Trumensku Art. 7. og R. B. E. K. Erf. 21 Cap.

Forveriarans Skyllda er tvøfold vid síñ Omaga:

1) Vid hañs Personu, ad veita hœñe sœmelegt Uppfostur epter Efnum og hañs Forelldra Vilkiorum. Sia Struv. Lib. 1 Tit. 21 Alph. 9.

2) Vid Omagafed: ad hañ take þad af sier, strax sem hañ þar uñ af Yfervalldenu er advaradur. 3 B. 19 Cap. 4 Art. edur i nærstu Fardøgum Erf. 20 Cap.

Nær hañ hafde vid Fenu teked, átte hañ ad láta þad uppskrifa og virda. Erf. 20 Cap. Efñ

um

nu á Dogum gioreſt þeß ei Þorf, þar sem þad ádur af Yfervalldenu er registrerad og virdt, hvar uñ Skipta-Breseñ og Lodsedlar eiga Vitne ad bera, so sem sidar má lesa, þa vier tolum uñ Arfaskipte.

Þar sem Forveriareñ skal eiga eins miked Fe, og þad hañ fyrer Omagañ vardveiter; so er audsien Lagaña Meining, ad Omageñ skai eiga Hypothecam tacitam, edur Sialfætt Løgved i Gotse Hañs, og þvi ábyrgest hañ Omaga Fed vid øllum Handveñum Erf. 22 Cap. og i allañ máta so sem Geimsluse.

Omagans Lausa-Aura skal hañ selia med þvi hærsta Verde, edur ei miña eñ þeir virdter voru N. L. 3 B. 19 Cap. 20 Art. eñ gete þad ei sked, take þar uppá Þingsvitne 22 Art. ibid.

Omagans Peninga skal hañ setia uppa Rentu, fyrer 5 Rdlr. af Hundrade, epter For. af 19 Febr. 1695. Eñ verde þvi ei vidkomed, eiga þeir ad setiast nidur i Yfervalldsins Geimslu. N. L. 3 B. 19 Cap. 28 Art.

Egi Omageñ Jarda Gots, þa hondlar Forveriareñ med þad so sem adrar Uñbods Jarder.

Skullder á hañ ad betala af Fe þeß Omynduga, þær sem á þvi voru þa hañ erfde, 22 Art. Jafnvel þo Løgeñ gisre Rád fyrer, ad fyrer Skulldum skule afstakast i Sterfbuenu, ádur þvi verdur skipt N. L. 5 B. 2 Cap. 14 og 15 Art. og kemur þad þá ei til Forveriarans.

Einnin skal hañ luka Sekter, þær sem Omageñ kañ at fyrergiora, af hans Fe. N. B. H. K. K. b. 2 Cap.

Hañ má ei færa Omagafed utan Herads 3 B. 19 Cap. 25 Art. edur utan Fiordungs. Erf. 20 Cap. Nema þar sie meire Partur Fiareñs fyrer; edur þar ligge Jarder Omagañs. ibid.

Hañ skal og einnin sia Hag Omagañs 3 B. 19 Cap. 25 Art. i ollum Rettugheitum, sem under hañ kuña ad bera. Erf. 20 Cap einnen sækia og verja allar Saker Omagañs. ibid. Spursmál hefur verid: Hvert einum Omaga skule stefna sialfum uppa sina Sok, edur hañs Forveriara? Peir sem hafa þar uñ ymsar Meiningar, villdu koma sier saman i N. L. 5 B. 3 Cap. 10 Art. þvi þar seger, ad Formyndaranum skule stefna, nær hiñ er Omyndugur; þo helld eg stefna mege þeim sem er 15 Vetra edur eldre, ásamt med Forveriaranum.

Sa Forveriare, sem hændlar otrulega med sins Omaga Fe, straffast þar fyrer sem oñur Svik; þader: auk þess, ad betala allar Skadabætur, verdur hañ Miñe Madur. Art. 24.

Hafe hañ vel forstaded; nyttur hañ Betalings fyrer Fiárhallded: Erf. 21 Cap. seiger hañ skule hafa fyrer Starf sitt, so hañ sie vel halldeñ; Eñ epter N. L. 3 B. 19 Cap. 26 Art. skal hañ þafa Pridjung af Avexte Fiárens; nær Umkostnadur er afreiknadur, sem kallast Værgepenge, 27 Art. item Værgelaun.

Sem hiñ Unge Madur er 18 Vetra, 3 B. 19 Cap. 34 Art. edur 20 Vetra F f b. 4 Cap. þa skal Forveriareñ afhenda hønum sitt Gots, med Rentu og Avexte, og taka þar á mote Qvittering, sem nefnest Afkald.

15 Cap.

15. Cap.

Um Fiarhallds Menn.

Sa kallast komeñ ur Omegd, sem er 18 eda 20 Vetra, og þa heiter hañ ei framar Omage, helldur Ungur Mañ, Lb. b. 1 Cap. og Mindre aaring N. L. 1 B. 21 C. 8 Art. þad er Minorennis.

Þa má hañ fa Fiarhalld sitt, hverium hañ vill. F f. b. 4. ef hañ kañ ei sialfur med at fara, epter N. L. 3 B. 19 Cap. 34 Art. skal Yfervallded tilsetia Godan Mañ, ad hafa Umsion med honum yfer hañs Gotse.

Soddañ Madur kallast i Legunum Fiárhallds edur Fiárvardveitslu Madur, edur Curator bonorum, eñ i þeim N. L. Formynder, og mismunar hañs Embætte fra Værge i þvi sierdeiles: ad hañ er bæde seinur yfer Omagans Personu og Gots, sem i fyrerfarande Cap. sint er; eñ þesse skal einasta hafa Umsion med þeim Unga Mañe, ad hañ fære vel med Eigur sinar og leggia honum god Rád.

Erlegheit og Trumeñsku, skal einn Fiárhallds madur hafa til ad bera, jafnt sem eiñ Værge; þvi segia Løgeñ þad skule vera Godur Madur.

Hañ skal vera i ollum Godum Rádum og Løglegum Gierningum, med þeim Unga Mañe; hvar fyrer aller þeir Contracter og Gierningar, aktast Ogillder, sem hiñ Uuge gierer fyrer utan hañs Rád og Samþycke N. L. 3 B. 18 Cap. 34 Art. item K. b. 24. Utan Gierningureñ sie so á

sigkomeñ, ad vel mege standast, og hiñ Unge Madur hafe þar einhverja vissa Gagnsemd af, þá er billegt hañ halldest óraskadur. Strúv Lib. 3 Tit. 1 Alrh. 11.

Þetta Fiárhalldsmañsins Embætte, tekur Enda, þegar sa unge Madur er sialfur fullmyndugur ad sía fyrer sijnu Ráde, sem Logeñ álykta, nær hañ er 25 Ara ad Alldre. M. L. 1 B. 19 Cap. 34, 37 Art.

Eptir þvi Furiosi, þad er Oder og Vitstola Meñ, eru Omagar, so þurfa þeir einnin Fiárhalldz og Forsvars Maña vid. Sá sem er nærstur Arfe þess Oda Mañs, hañ er og nærstur til ad vera hañs Forveriare. Mañh. 8 Cap.

Hañs Skyllda verdur hin sama vid siñ Omaga, sem allareidu er sagt: 1) Ad vakta Personuna. 2) Ad sía uñ Fie hañs, og bæta fyrer hañ af þvi, ef hañ gierer nockur Ods Mañs Verk. ibid.

16. Cap.

Um Logveriara Eckna.

Hverfu sem Eckiur hafa i Logum stærre Friheit og Myndugleika, eñ adrar Konur; þa þurfa þær samt Curatorem ad Litem, sem i M. L. 3 B. 19 Cap. 41 Art. kallast **Lauværge**, eñ vier vilium nefna Logveriara.

Fyrer

Fyrer hinn sama er Rád giort i vorum Isl. Løgum, Kb. 10 Cap.; hvi fyrer Konu par, vil eg einkanlega skilia Eckiu.

Til|speza má hun kiosa hvern hun vill. ibid. Pañ sem ecke hefur pad Embætte á Hende, er par frá hindre, so sem er Prestur, eda heñar eiged Yfervalld; hvi sa sem vera á Domare Eckna, kañ ecke under eins vera peirra Talsmadur.

Løgveriarans Verk, er hellst iñefaled i hvi, ad vera i Rádum med Eckiuñe til allra Giornin-ga, Contracta og Mála Sokna, er hun naudsyn-lega parf ad gegna; og undirskrifa med heñe øll Giornings Bref.

Par fyrer er pad og vidtekeñ Venia, nær eiñre Eckiu verdur stefnt, uppá nockur Málaferli, at stefna under eins á samt heñar Løgveriara. H. C. P. 126.

Vilie hañ færa Eckiuna i nockrar Onytiu Prætur og Vidtleftigheit, pá skal henne fyrer boded, ad fylgia hañs Tillegum, og er heñe pa setiur añar Hollare. N. L. 3 B. 19 Cap. Art. 42.

---

17. Cap.

Um Omaga Framfærslu.

Hier talast uñ pa Omaga sem eru Orvasa, og hafa ei Fe fyrer sig ad leggia.

Fyrst á hver Madur at framfæra Fodur og Modur. F. s b. 1 C. eins po fridluboreñ sie, ibid. Eñ Spursmál kañ verda: hvert peir sem i Hoor-

dome edur Meinum getner eru, og eiga aldrei Arfs Von, sieu eiñeñ skyllduger þar til? Hvar uppa vier vilium saleides svara: Ad epter þvi Forelldrar eru skylldir til ad fæda Børn sin fortakslaust, hvernen sem þau eru underkomeñ F f b. 1 Cap, so er þa Barnaña Skyllda hin sama vid Forelldrana, og kemur ei under Arfarettenum. Sá sem ei hefur Fe fyrer báda Forelldra ad leggia, skal þa framűfæra, Modur fyrr, eñ Fødur R. B. E K.

Barna Framűfære kemur uppa báda Forelldra, eptir Fiárnagni hvers þeirra, eñ til Jafnadar ef Helminga Felag er. Erf. 1 Cap, item R. B. E K. Fridlysbarn á Fader at framűfæra ad tveim Hlutum, eñ Moder ad Þridjunge: R. B. Ejusdem, þo skal Moduriñe fylgia Briostbarn; eñ Fader eda Fødur Frændur legge fyrer af sinum Hluta. k)

Hvad añara Omaga Framűfærsln áhrærer, þa er hun þeim nærst, sem Arfe er nærstur; Eñ egi

k) Frillubarn á Fader nu ad forsorga ad halfu, mot Modurenne, til þess þad er 10 Ara. Hver Forsorgun, efter Yfervaldsens Skipan, má uttakast med Náme. Forordn. 14 Octob. 1763. Enn dilie Faderen, edur med Vielum pantsetie Fie sitt, til ad sleppa hiá Barnsens Forsorgun, skal hann setiust i Tugthused og þar so leinge ervida, inntil hann þá tilskildu Forsorgun betalad hefur. Forordn. 10 Dec. 1790.

Vilie Modurenn Barnenu hiá sier behalda, má þad ei frá henne takast, heldur skal Faderenn skyldur, þvi ad leggia, þann tilskylda Forlags-Quota, til Modurennar. Forordn. 30 Marts 1794.

egi hañ ei Fe fyrir Framfære, þa fer Omaga fram i Ætt, til þeß Frænda sem Forlags Eyrer á. F f b. 2 Cap.

Þegar Omage skal dæmast til Framfærslu á eitt Bu, þá hlytur Underbuningureñ þar til at ske, so sem þa høndlad er vid Sterfbu edur forbrotna Buslod.

1) I þvi ad afiaka Vita skullder allar, item Bússgogn og Verkfære, sem ecke eiga til Framfæris ad virdast. F f b. 1 Cap.

2) Er Sidvania, ad ætla Viñu Folke fyrer Kaupe og Klædum.

3) Sijdañ ad skipta Fe Hionaña; þvi ei skal telja utan á þeß Fe Hionaña, sem Omageñ er skylldur R. B. E. K.

Eins Ars Forlags Eyrer, edur tveggia Missera Biorg, eru $3\frac{1}{2}$. hundrad fyrer Karlmañ, eñ $2\frac{1}{2}$ hundrad fyrer Kveñ Mañ, og so skal sá eiga, er framfæra á Systkyn sin, fyrer sig, og alla þá, sem adur eru á Fenu.

Fyrer þa Lide, sem eru fra Systkynum ad reikna inclusive til Primeñings, skal ætla fiogra Miþera Biorg, sem er 7. hundrud fyrer Karl eñ 5. hundrud fyrer Konu.

Sie Omageñ einum Mañe firnari, so sem i þridia og fiorda Lid, þa er honum taleñ 6 Missera Biorg; þad er $10\frac{1}{2}$ hundrad ef hañ er Karlmadur, en $7\frac{1}{2}$ hundrad Konu.

Fiormeñinge skal ætla 8 Missera Biorg, þad er 14 hundrud Karlmañe, en 10 hundrad Kveñmañe.

Og er þad hier vid merkiande, at Forlags Eyrer þeirra sem fyrer eru á Fenu, hœckar upp epter Forslags Eyre þeß Fyrnari Omaga, nær hañ kemur til; so sem: Ef Fiormeñingur kemur á Fed, þa skal ætla honum 8 Missera Biorg, og eins hinum sem fyrer eru á Fenu, þott þeir sieu langtum nær skylldare, sem sía ma af þeßum Ordum Legbokariñar. Pag. 164. Ef Madur á sier ij Miſsera Biorg og þeim sem eru a fenu. item Pag. 166. so miked á hverium þij Mánudum, sem fyrr segir, bæde þeim sem fyrir eru, og so þeim sem þa kemur á Fed.

Ef Forlags Eyrer þverrar; þá hverfa Omagar af Fenu, fyrst þeir sem oskylldaster eru F f b. 1 Cap. Edur ef sá verdur Omage sialfur, sem Framfæred veitte, og kallast þad Omagamoor edur Omagamát R. B. E. K.

Framfærslu Domar, hafa i langa Tima ei vidgeingist hier i Lande; og má þvi ad vijsu vallda almeñeleg Ordyrgd; eñ þo hygg eg þad kome ei sijdur af List Formaña vorra, er þeir brukudu i Skilninge Framfærslu Bálks, og þar i var iñefalen: Ad þad sem vier hofum talad uñ Upphœckun Forlags Eyrisins epter Løgunum, þegar Fiærskylldare Omagar biodast á Fed; þad toku þeir fyrer Margfolldun; til Dœmis: Sa madur sem hefde tveggia Missera Bjørg fyrer sig og Systkin sin, skyllde ei taka til Framfæris Primining siñ; nema hañ hefde ad auke hiñs, 4 Miſsera Biorg, fyrer sig, Systkynen og hañ, og þurfte miked Fe þar til.

Eñ

Eñ þo ef Fiormeñingur kiæme, þa mátte hañ ei til Framűfæris dæmaſt; nema hiñ ætte auk þeß ádur talda, 8 Miſſera Biorg fyrer ſig, Syſtkyneñ, Primeñingeñ og hañ; eñ med þvi ſoddaň, Fe hefur ei gefeſt utan i riſkuſtu Buum; þa hafa Framűfærſtu Domar mátt hvijla ſig leingſtuñ. Gamlar Doma Bækur ſkulu þetta ſatt gióra, og ſyna, hverſu ſlijkar Saker geingu, bæde fyrer Logrettu og Yfer Rette, Circa annum 1633. og ſie eg þa ecke, at nockur fylgt hafe þeirre rettu Lagaña Meiningu, nema Arne Logmadur Oddsſon, ſem fyrer ſina Vitsmune og Saműſyne nafnfrægur er, framar odrum á þeim Dogum.

Ender Fyrſtu Bokar.

Onnur

Þñur Bok.

um

Rett Hlutaña.

yfer Hofud.

Eñ sierdeilis þeirra Eigindom og Adkomstir.

1 Cap.

Um ymislega Adgreining Hlutanna.

Fyrer Hlute, edur Res, skilst hier allt þad, sem eigi eru Personur. Struv. Lib. 2. Tit. 1. APh. 1.

Hluterner adgreinast fyrst med þvi mote: ad nockrer af þeim eru ollum Meñum, epter Náttur-legum Hætte, Sameginleger og Jafnheimiler; hverier kallast Communes.

Nockrer eru i einkis Mañs Eigu, sem kallast Res nullius; nockrer Res publicæ; nockrer Res universitatis; og flester Res propriæ, edur in Patrimonio, þeir sem heyra einhverium vissum Eigan-da til.

Epter Náttúrlegum Hætte, eru þeir Hluter Samegiñleger, sem af ollum verda jafnt brukader, og eingeñ framar odrum getur under sig lagt; so sem

sem Loptid edur Vedred, Sioreñ, og so reñande Vatnsfoll.

Eñ uñ Sioen og Fiorurnar er þad merkiande: ad sidañ hver ein Piod, hefur gefed sig i Borgarlenañ Felagskap, þá er þeirra Eign nockud odruvis vared; þvi þott Meigiñ Hafed sie ollum Jafnheimillt, þar eingiñ, framar odrum, nær til at leggia þad under sig; þa ern þau Sund og Firder, samt Hafsbreidder, sem liggia nær Londunum, i Umrádum þeirra Herra, er yfer sömu Londum drottna; hvar fyrer þeir hafa og Magt til, ad heimta Toll af þeim, er þar uñ sigla, edur ad odrum Koste bañna þeim Yferfer, so sem Knutur Hertoge byriade fyrst i Schlesvyk, og var þar fyrer Lávardur rettkalladur, Sia Knytlinga Sögu Cap. 85. 86. Hiñ sama Rett brukar og vor Kongur yfer Eyrar Sunde, og af sama Rette hefur hañ fyrerboded framande Piodum, ad fiska nær Islade eñ 4 Milum. Octroy af 1742.

Hvad vorum Landsbætte vidvijkur; þa er Sioreñ ollum Jafnheimill, til Yfersiglingar og añarar Brukunar, ef so er langt fra Lande añara Mañna, ad ei sie i Fiskhelge edur Netsögum.

Netlög eru sá Partur Siávarins, sem liggur nærst Lande, og so lanat fraiñ sem 20 Moskvadiup Selnot stendur Gruñ. R. b. 2 Cap.

Fiskhelge nær so lanat fraiñ i Sioeñ, sem sia uná ur Flædar mále, utflattañ Fisk af Skips Borde, þañ er Alnar breidur sie fyrer Hnackañ. R. b. 2. og 6 Cap. og sá Sior, sem er iñan þessara Takmarka, er i hiñe sömu Eign sem Landed edur Fiarañ.

Epter

Epter Nátturlegum Hætte, á saue Madur Fiøruna, sem Landed á fyrer ofañ; Eñ sijdar meir hefur þetta so uñbreitst, ad añar kañ opt ad vera Eigande Fiøruñar, og þeß er á hana rekur. Sia R. b. 1 Cap. Nema med Løgum sie frakomed. Og 2 Cap. Ef Madur kauper Reka af Lande Mañs.

Eñ Ordeñ, Reke og Fiara, merkia allt hid sama, þegar uñ Reka Fiøru er talad; so sem Biskup Mag. Jon Arnason, hefur i einum vissum Tractat, af Løgum bevijsad.

Sá sem Fiøru á, kallast Fiøru edur Rekamadur: Hønum tilheyrer Sioreñ, med øllum Giædum, til ytstu Netlaga; Eñ ut frá Netløgum, og þangad sem Fiskhelge nær, á Landeigande hañ; sem sjá ma af Rekabalke.

Vatnsfoll og Stoduvøtn á einum hver Madur i sinu Laude; nema med Løgum sieu frá komeñ. Ll b. 56 Cap.

Res Publicæ er rettkallad Allsheriar Fe, edur sem nu verdur nefut publiqve Gods: Soddan var hier i gamla Daga Landed i Bláskogum, sem fyrer Mord, er þar var uñed, var af Landsmøñum giort Uppiækt, og lagt til Alþingis Nevtslu. Sch. Ara Prests. Pag. 4. Sijdar hafa Meñ og kallad publiqve Gods, þad sem Cronuñe og Kongdomenum tilheyrde hier i Lande.

Res Universitatis eru Almeñingar: þær Eigner sem heyra til Almeñings Brukunar i eñre Sveit edur Bygdarlage. N. L. 3 B. 12 Cap. 3 Art. þeir eru tveñslags:

1) Al-

1) Almeníngar hid efra. L l b. 52 Cap. Þad eru Afrettar edur Beitarlønd, sem eíi á Døgum gefaſt hier allvijda.

2) Almeníngar hid ytra, vid Siáfarſijduna, sem eru Almeníngs Veideſtødur og Rekapláts. L l b. 59 Cap. Vøtn øll i Almeníngum eru og sameiginleg L l b. 59 Cap. I)

Til þeirra Hluta sem i einkins Eigu eru, og kallaſt Res nullius, plága Juriſtar, ad heimfæra Res Sacras edur Helga Hlute, so sem eru Kyrkiur, og þad þeim fylger, Ornamenta og Inſtrumenta Struv. Lib. 2. Tit. 1. Aph. 9. Eíi soddañ vill naumlega koma saman vid vor Løg; þvi añad hvert eru Kyrkjur á Beneficiis, og þá eru þær publiqve Gots, edur á Bondaeiguum, og þá heyra þær med vissu Mote þeim til, so sem Eigiñdomur, sem Landsdrotteñ er; so sem alvijda er lioſt i Chriſteñ Rette. So og er vitanlegt, at Proprietarii behall-

1) Þeir sem taka sier Bolfeſtu, og uppa sinn egenn Kaſinad byggia Jarder i þeim Almonningum, sem einſkis Egendomur eru, edur i þenn ad fornu bygdu, enn sidann eidelsgdu Sveitum; eru Skats- og Tyundafrier, i 20 Ar, innann hverra ef þeir deya, nióta þeirra Ecktur og Born sønnu Frjheita, og verdur sama Abiles-Jørd þeirra Eign og Odal. Hvad og so gylder um upptekner Nylendur i Bygdum, sem eingenn hefur Adkomst til, edur á Kongsens Gotße, þá Nybyggiarenn er landſkuldarfrj i 20 Ar. Sie Nylendann, ødrum tilheirande, er Nybygsiarenn, auk adurtaldra Hlunnenda landſkuldarfri i 10 Ar, ef sialfur koſtar Byggínguna, enn 3 Ar ef hun er giør, med Landsdrottens Tilkoſtnade. Forordn. 15 April 1776.

behallda Landskulldum af sína Kyrkna Eignum, sia Forordn. af 6 Maii 1740.

Hier syrer utan gefast Res Ecclesiasticæ, sem og kallast Causæ piæ, edur **Geistleg Gots**: so sem Skolar, Beneficia Prestaña, Hospitøl, Christse, og sleira sem lagt er til Gudlegrar Brukunar.

Fra Rebus Sacris, adgreinast eiñin Res Sanctæ, edur **Fridhelger Hluter**; á hverium stærre Rettur vidliggur, eñ ødrum Almeñilegum Hlutum, ef þeim er i nockru spillt, edur óløglega med þá høndlad; og i slikre Meiningu, kuña Kyrkiur eiñin Helgar at kallast, **Christin Rett** 7 Cap. og allt það sem komst á Kyrkiu Náder hasde hin sømu Grid; so Glæpa Meñ misbrukudu eiñeñ Kyrkiur syrer Asyla, edur Gridastade, þar til Koug Frid. 2. asskaffade þá Misbrukun med einu Brefe af dato 1587.

Res nullius meiga kallast þeir Hluter, sem ei fiñst Eigande ad, Ll b. 50 Cap. so sem eru Omerkingar ibid. 57. item Arflaust Gots og Vogrek; og verdur hier epter, á sinum stedum, talad uñ slikra Hluta Adkomster.

Af þeim Hlutum sem eru in Patrimonio, edur i vißre Eign heyra nockrer til Kongenum, eñ adrer Undersátunum.

Kongenum heyra þeir añad hvert til, so sem Patrimonium (Arfa Eigiñdomur) er i fordum Daga kalladest hier Cronnñar Gots; edur so sem Regalia, það eru slikir Hluter sem Kongurenñ hefur framar ødrum Rett til, so sem eru Kongs Gersemar, Mineralia og Raritet af Dyrum, Fuglum og Fiskum hier i Lande. Octroy 14 Art.

so

so sem eru Biarndyra og Rostunga Skiñ, sem Kongurenn þo lætur betala þeim, er slika Hlute yferkomast.

2 Cap.

Um Eiginndoms Rett, edur Herradæme yfer Hlutunum, og þess Adkomster.

Til ad komast i sullañ Skilning og Understodu þess Efnis, er eg nu skrifa, þurfum vier at hialpa oss vid þau Nofn og Adgreiningar, er framande Juristar bruka, nær þeir tala uñ Eigiñdom og Adkomster Hlutaña; þvi þær standa ei allar so audsiáanlega nafngreindar i vorum Logum; eñ þo eru þær virkelega ad finna i sialfu Efnenu, so sem hier eptir skal syna.

Sa Rettur med hverium Hluteruer oss tilheyra, er tveñslaas: Añad hvert Jus in Re, þad er, nær vier hofum Rett yfer einum Hlut, edur Jus ad Rem, nær vier hofum Rett til nockurs Hlutar; uñ þañ sijdara er ásett ad hondla i þridiu Bokeñe; eñ i þessare uñ þañ fyrra.

Jus in Re er Eignar Rettur Mañs yfer þeim Hlutum, sem eru i hañs Vallde og Uñrádum; þeñañ Rett plaga Juristarner at adgreina i ymsar Tegunder: sumer i Fiñ, sumer i þriár; nockrer hafa og ei utañ eina, sem er sialfst Dominium, edur Herradæme Hlutaña, hvad og best synest samankoma

koma vid vor Lands Løg, þar hinar adrar kuña eins giarnan ad teliaſt med Adkomſtum og Eiginlegleikum Herradæmiſins.

Herradæme Hlutaña verdur epter ſinum Eiginlegleikum ymiſlega adgreint.

1) Dominium Eminens, Sáleitt Herradæme edur Kongsvalld, ſem hann hefur yfer ollum ſinum Londum og Rikium, samt Undersátaña Perſonum og Gotze, um hvert ecke heyrer framar ad tala i þeſſum Stad.

2) Dom. Vulgare v. Commune, Almeñelegt Herradæme, þad er yfer Høfud, eiñ Løglegur Rettur, ſem vier høfum yfer vorum Fiárhlutum, med friálſu Forræde, til ad inytia oß þeirra Brukun og Agoda, brygda þa undañ añara oløglegre Iſetu og Brukun, eiñen ad afhenda þá odrum til Eignar, þa oß likar.

Af þeſſum Eiginlegleikum Herradæmiſins, ſem hier eru talder, ſpretta þeß ymſar Adgreiningar; ſo ſem: Dom. Solitarium, Eindæme, þegar eiñ Madur á Hluteñ; og Condominium, edur Opſkipt Eign, ſem fleire eiga til ſamans.

Dom. Proprietatis Eigiñdomur, og Uſus-Fructus edur Agoda Not af Eigindomenum.

Dom. Plenum, Fullkomed Herradæme; þar ſem bæde Eigiñdomur, Agodanot og frialſt Forræde fylgeſt ad; og Minus plenum edur Midurfullkomed; þar ſem Agodeñ edur frialſt Forræde er ſkiled fra Eigiñdomenum.

Þeſſar og þvilikar Adgreiningar verda betur utlagdar og upplyſtar hver á ſinum ſtad.

Þær

Þær Orsaker hvar af vier eignumst Hlutena, kallast Modi adqvirendi edur Adkomster, sem adgreinast i:

1) Naturales edur Þær sem vier høfum epter Náttúrlegum Gætte; og Civiles, edur Løglegar, sem Landsløgen oß fyrerskrifa.

2) Modi Originarii edur Uppruna Adkomster, þegar vier edlunst fyrster þá Hlute, sem i einkis Mañs Eigu eru, edur hafa vered; og Derivativi edur Meddeildar Adkomster, sem vier fáum af Epterlátsene hins fyrra Eiganda.

Þær Náttúrlegu Adkomster eru:

1) Occupatio Nám eda Feingur.
2) Accessio Vøxtur og Vidurauke Fjáriß.

Þær Løglegu Adkomster eru:

3) Traditio Afhending.
4) Donatio Giof, Løggiof.
5) Sucessio hæreditaria Erfdarettur.
6) Usucapio, Hefd, Løghefd.

Um allt þetta verdur hier eptir, i sine Rød, skilmerkelega høndlad.

---

3 Cap.

Um Asigkomulag þeirra Hluta, sem i vorre Eigu eru.

Nockrer Hluter eru Veruleger og Preifanleger; nockrer Opreifanleger.

Corporales edur Veruleger, eru þeir, sem vier siaum fyrer Augunum, og þreifum med Hondunum, so sem adra Likame.

Incorporales edur Óþreifanleger, þeir sem ei formerkiast med þeim ytre Skilningarvitum; helldur verda hafder i Panka og Sinne, og bestanda i nockurskonar Herlegheitum og Hlunnindum, so sem i forna Daga voru hier i Lande, Godord, sem siest af Tiunda Stat. og Christen. R. 26. Cap. Godord þarf Madr ei at tiunda, Veldi er þad, eñ ecke Fe. Eñ hvar i soddañ Herlegheit, sieu nu á Dogum iñefalen, vil eg synna i epterfylgjande Capitula.

Þeir Verulegu Hluterner adgreinast i Hræranlega og Óhræranlega.

Hræranleger edur Mobilia, eru þeir sem med heilu Lijke má færa ur einum Stad i añañ, hvert helldur þad er Kvikfe eder dauder Aurar. Þeir kallaſt i Logunum Lausa Fe og Laus Ejrir. item Rørendis Gods og Lose Øre. R. L. 5 B. 6 Cap. 6 Art.

Þar gefaſt og adrer, sem ecke eru Lauser eda Hræranleger af fialfra þeirra Naturu; eñ reiknaſt þo fyrer Lagaña Tilskipun med Lausa Fe i þeim R. L. 5 B. 3 Cap. 18 Art. Kaupstada Gots og Jarder, eru Lausa Fe; og ma seliaſt.

Óhræranleger edur Immobiles gefaſt eiñen med tveñu mote:

1) Af Natturuñe, so sem eru Jarder, Skogar, og Rekar, sem i Logum heita Eign og Fasta Eign. Maūh. 1 Cap.

Jard-

Jardagots adgreineſt i Høſudbol, Erf. 1 Cap. ſem eru þeir ſtærre Gardar, epter Almeñings Tale, 60 Hundrada og þadan af meire ad Dijrleika; og Utjarder Erf. ibid. ſem kallaſt Leigubol L. b. b. 1 Cap, og Strøgods N. L. 5 B. 2 C. 63 Art.

2) Reiknaſt ſumer Hluter med Faſta Gotſe ſyrer viſſa Orſok i Løgunum; þott þeir af Náttúruñe ſieu hræranleger; ſo ſem Inventarium, eda Iñſtædu Fe; og añad þad ſem Jørdum fylger, ſo ſem Hus, og þad ſem greipt edur neglt er vid Bita edur Bialka i Huſum. L L. b. 9 Cap. So reiknaſt og Haſſkip med Faſta Gotſe. N. L. 5 B. 7 C. 7 Art.

4 Cap.

Um Eiginlegleika Herradæmiſins.

Nu kem eg til at giøra Grein a þvi, ſem adur hefe lofad uñ Eiginlegleike Herradæmiſins yfer vorum Fiárhlutum, ſem i þeſſu epterfylgiande iñefalner eru:

1) Ad hafa Hluteñ i ſinu frialſu Forræde, Høndog Hefd.

2) Ad uppbera ſialfur hans Gagn og Nytſeme.

3) Ad kuña afhenda hañ ødrum til Eignar, og eins ad láta hañ epter ſig til Erfdar; þvi þad Fe ſem adrer eiga iñe i Bue Mans, kuña Erfingiar ei med Løgum ad erfa; hvar uñ ſijdar.

4) Í því ad kuña bryggia Gotsed, undan añara olegleqre Hefd og Jsetu; sem er sá fornemste Partur Herradæmisins.

Það kallast Dominium plenum, edur Fullkomed Herradæme og Eignar Rettur, nær allt þetta fylgest ad; eñ Minus plenum edur Midur Fullkomed, nær Eignar-Retturen er i nockru skertur; hvar til eg vil leida nockur Rok eda Dæme af Løgunum.

1) Eiñ Omage er ad vissu Drotteñ yfer Eignum sinum og Gotse, uppber eiñig þar áf Avextu; eñ samt hefur hañ ei frialst Forræde þeirra, sem i 1 B. 14 Cap. er sagt.

2) Nockrer hliota eiñen ad missa Avoxtu af sinu Gotse, og láta þa falla under adra, eñ behallda þo sialfer Eigindome Justæduñar, hvar uppa eiñen Dæme gesst F f b. 4 Cap. ef Karlmadur kvongast Ingre eñ tvitugur.

3) Stundum eiga Meñ oskiptar Eigner til samans, ecke alleina Lausa Fe, helldur og so Fasteigner: Jarder, Skoga, Neka ꝛc. og þa hefur hver þeirra fyrer sig fullkomeñ Eigindoms Rett, eptir siñe Tiltølu; eñ eingeñ kañ þo ráda þar yfer framar eñ hañs Eigu svarar. L l b. 19. m)

4) So

m) Um oskiftar Eigner er framar merkiende: 1) Ef neitt er oskyftre Jrdu, i Oleife Eiganda, skiftest Averke og Landnám, millum Sameiganda, efter Jardarmagne; Enn sie Jordenn skift, tekur hver fullt Landnám efter sinn Hluta Ll b. 19 Cap. 2) Jarda og Eignaskiftum, skal sá rada, er stærstum vill skifta, ef eingann skadar. Sömuleides

So er þad og vijda at finna, þar sem eitt á Jørd, edur Fundum; þar á annar Madur Lod eda Superficiem yfer.

Lod merker allan Avext Jardarinar L l b. 10 C. Soddan Eign kallast þar fyrer Jus Superficiei, þad er Lodar Rettur; og so er þa men eiga Eing edur Skog á annars Jørdu.

Sá er Einge á, hann á einen Grasrotena, sem siest þar af, at hann má risa Vid; ef þar vex i hans Eingia Marke L l b. 24 Cap.

Ein Skogar Eigande á ecke Nætur Trjánna, helldur sá er Jørd á under; so sem L l b. 21 Cap. syner: at nær Skogur er aleyddur, þá á Landeigande, bæde Skogarstødu og Vidarvext.

Þo hverigur þeirra egi Jørd under Skoge edur Einge, þa meiga þeir þo bruka hana, so miked, sem þeir þurfa at hagnyta sier Gagnsemdena þar af; so sem, Eingia Madur til ad bua þar um Hey sitt, og skera Torf þar til, en ei til ad hlada Vatnsveitinga Stjiflur. Skogareigande

leides Arskiftum, sá stærstum Vikum vill skifta. 56 Cap.

Sá hefur einnig Byggingar Rett, á þeirre Jord er fleire eiga Lod i, sem á hinn stærsta Part; enn eige aller jafnt, rædur Byggingu hver med ødrum. Enn verde þeir þar um ósampicker þá skere Lod millum þeirra N. L. 3 — 14. 2 Art. 3) Akra, Husa, Teiga, Skoga og laustra Aura Skiftum, skal sá rada er skifta vill Llb. 20 Cap. Enn sie þad Gripur sá, er ei verde Skiftum ákomed, skadlaust; biódest hann Sameiganda tilkaups; enn vilie hann ei kaupa, lutast um med Lode hver kaupa skal. ibid.

eiñig, ad stijuga þar Kolgrafer, og á þar Hestum sijnum uñ Daga, medan hañ viñur Skog. Ll b. 21 Cap. eñ ei má hañ adra Beit hafa þar, utan uñ Vetur, þegar meir biitur Skog eñ Jord. ibid.

---

5 Cap.

Um Hlunninde og Not af annara Eign og Gotzi.

Hluñinde merkia hier nockurs háttar Rettugheit, yfer Hlutum añars Mañs, hvar med Eignar Retur sialfs Eigandans er so skierdtur, at hañ hlytur at þola, þad añar hafe Brukun og Not af þeim somu Hlutum.

Slikt kalla Juristarner Servitutes edur Pienustu, og heiter þad so á þess Sijdu, sem Hlnteñ á, og má láta hañ þiena under añan; en Hluñinde eru þad rettkellud i Tilli til þess, er nytur; og gefast þau med tveñu Mote; nefnelega Servitutes Reales og Personales.

Servitt. Reales, edur Prædiorum rusticorum, eru hier þau Rettugheit, sem ein Jord hefur til at bruka og hagnyta sier Eign añarar Jardar. sia Ll b. 6 Cap. hvar soddañ Hluñinde eru nefnd Giæde, edur Irök i eñur Lönd, af hverium hier skal nockur telia.

1) Ier, Actus, & Via; sem eru allslags Veger og Götur yfer Land añarar Jardar, sem i vörum Lögum tilgreinast, Þiodgata, Sæturgata,

gata, þad er Selvegur, og Fiar Rekstur L l b. 43. 44 C. Hveriar eingeñ má ödrum baña, þar sem þær ad fornu vered hafa: þad er adskilia, nær þær med loglegre Hefd eru ákomuar. n)

2) Aqvæductus edur **Vatns veitingar** Rettur, sem er Frelse, til ad veita sinu Vatne yfer añara Land. L l b. 22. 24 Cap.

3) **Bruargiörd** i añars Lande L l b. 42 Cap.

4) Jus pascendi sem er Bufiár Itala eiñrar Jardar, i Hagbeitar Land añarar. L l b. 4 Cap. item Jus Compascui, Gelldfiár Itala; samt Nauta og Hrossa, i Afrettar Lönd, þar fleire eiga Itölu til samans.

5) Giæde af añars Mañs Fiöru, sem kallast Landgegn, hver Upptaicñ eru R. b. 2 Cap. og L l b. 7 Cap.

6) Leuding og Skips Uppsátur ibid.

7) Selstödur á añara Jördu, og fleira þeßu lijkt, eptir ákomeñe Venju i hverium Stad.

Adkomsten á slijkum Hluñindum og Itökum, er eins og á ödrum Hlutum: en þar sem nockur þykest vanhalldeñ i einhverium slijkum Sökum, þa kañ hañ at hallda þeim under Fimtarstefnu Dom; þá

n). Um Vegu og Þiodgötur er merkiande, Resc 29 April 1776, sem bjödur, ad Syßlumenn á Vorþingum, tilseige Bændum i Junii og May Mánadum, ad ridia einn agvardadann Part Þiod brautar i Sveitunum árl. og Fiallveige þá, er eige eru yfer Þingmannaleyd. Sá ei mæter efter Tilsögn vid Rudninguna, bæte 2 Lod. Silfurs. Selfarer eru og endurnyadar med Resolut. 26 Febr. 1754.

þá Syssłumaduriñ, med 6 Doms meñum, skal giora þar Areid, eptir N. L. 1 B. 16 Cap.

Servitutes Personales hafa Juristarner þrenn slags; sem er Ususfructus (Agooda Not) Usus (Brukun), og Habitatio (Abud).

Vier vilium hier alleina tala um Usumfructum, edur Agoda noteñ, sem iñebinda i sier hvertveggia hitt.

Ususfructus merker hier þar fyrer Personuleg Herlegheit og Hluñinde, iñefalen i þvi, ad taka Avøxt af añars Gotse, ad Høfudstolnum oskerdum; þvi Proprietas, edur Eigindomur Høfudstolsins, hverfur ei ad helldur frá þeim retta Eiganda.

Þeße Ususfructus kallast i N. L. **Brug** þad er **Brukan**, 5 B. 5 Cap. 4 Art. og **Brugelighed** 5 B. 7 Cap. 9 Art.

Adkomsten á slijkum Agoda Notum, skedur med ymsum Hætte:

1) Af Eptirlátseme þeß, sem er Drotten yfer Gotzenu, fyrer Veiting eda Forliening, so sem eru hier i Lande: Biskups Stolar/og Beneficia Prestaña, hver ad rettu Lage eru Cronuñar eda Kongsins Godts, en Agoden lagdur til Geistlegrar Brukunar.

2) Fyrer Testament N. L. 5 B. 4 Cap. 20 Art. þegar añandhvert Hionaña bresar edru til Brukunar og Nota sitt eptirlátande Godts, eñ sijdan geingur þad aptur i rettar Erfder.

3) Hafa vissar Personur Agoda Not, fyrer Tilskipan Lagaña, so sem Geistlegra Eckna Nádar Ar af Beneficiis, epter Forordning Frid. 3. af 3 Maji 1650.

4) Nytur

4) Nytur eiñ Egta madur Avaxtar af Heiman fylgiu Konuñar, möte Tilgiøfeñe KK. 9. 2 Cap.

5) Nockur Agoda Not stipta Løgeñ Eigandanum til Strafs, ad hañ misser Avøxtu af Arfa Fe sinu, og þa ber under añan. Til Dæmis: F f b. 4 Cap. Ef Karlmadur kvongast yngre eñ 20 vetra, mote Frænda Ráde; hafe fyrergiørt Landskulldum sijnum og øllum Avexte Fiár sijns vid Erfingia. þo kañ ecke hier under ad skiliast Avøxtur af Asla fe hañs.

Rettur allra Agoda Maña kemur saman i þvi, ad uppbera Avøxtuna; en fyrer Avøxtu skilst:

1) Allur náttúrlegur Auke Fiarens.

2) Landskulder af Jørdum, og

3) Renta af Peningum, og Leiga af øðru Fe.

Spursmál kañ verda, ef Fe syndest i Jørdu: hvert þad skule heyra til Agoda Mañeum? Hvad mier ei synest; þvi þad er ecke veniulegur Jardar Avøxtur, sem Løgen almeñelega tilmeina: helldur øfdvanaleg Heppne. Siá hier um næstfylgiande Cap. Ei helldur reiknast hier Skogar med Avøxtum, helldur ganga til jafns med Høfudstolnum; hvar fyrer hañ ma ei bruka þa framar, eñ Skog á Leigulande L l b. 7 Cap.

Agoda Noteñ taka Enda, anad hvert:

1) Med Dauda Agoda Mansins, so sem á Beneficiis; edur.

2) Þegar Eigande Høfudstolsins deyr, og hañ fellur aptur under Løg Erfingia N. L. 3 B. 18 Cap. 2 Art. og 6 B. 13 Cap. 10 Art.

3) Med Undergánge sialfs Høfudstolsins.

Og

Og 4) þegar sá Lagatime er ute, sem eiñ skal niota Agodans: so sem er Nádar Ar Eckna, hvert er byriast i nærstu Fardøgum epter Hnßbondans Afgang, og endast i hinum þar eptir. Þa skal Høfudstolleñ i gødu forsvaranlegu Stande utsvarast. Siá Ordin. Christ. 4. nñ Beneficia, eiñen N. L. 5 B. 4 Cap. 20 Art. Fiñest þar á nockur Brestur, þa skal han uppbætast med Alage og Abudarfalle, eptir sem meted verdur o).

6 Cap.

Uiñ þær Nattúrligu og fyrstu Adkomster Hlutaña.

Í ødrum Cap. þessarar Bokar, hefe eg nefnt Adkomster, og med hversu mørgum Hætte þær gefast; Nu skal hier epter tala um hveria sier i Lage.

Adkomst edur Modus adqvirendi er eiñ viß Máte, til ad komast yfer Eign og Herradæme Hlutaña.

Løgleg Adkomst er su, sem skedur med Løgum og Rette, eñ Óløgleg þar þvert i mote, su er skedur med raungum Hætte, so sem á þeim Hlutum sem stolner eda rænter eru fra ødrum.

Þær Løglegu Adkomster eru añad hvert epter Náttúruñar edur Landsens Rette.

Modi

o) Agoda Rotenn taka og Enda, nær Agoda Madurenn verdur Eigande Høfudstolßens, so sem þá einn Leigulide eignast sitt Leiguból, er hiá Løgvitrum kallast Consolidatio.

Modi adqvirendi Naturales, edur Náttur-legar Adkomster, sem og so kallast Modi Originarii edur Uppruna Adkomster, voru þær fyrstu er Mañkynid hafde til ad leggia Hlutena under sitt Herradæme. Eñ nu á Dogum vidgangast þær á þeim Hlutum, er vier verdum fyrster Eigendur ad, og medtokum ei af odrum eñ gudlegre Forsion og Natturuñe, þeßar Adkomster eru med tveñu Mote:

1) Occupatio, sem er Nám, Hondlan eda Feingur þeirra Hluta, sem i einkis Mañs Eigu eda Uñradum eru, og þeß vegna epter Rette Nátturuñar, tilheyra þeim sem fyrstur leggur under sig, og fester Hond á þeim; so sánum vier i LandnamaSogu Islendinga, hverfu Formeñ vorer, sem hingad komu fra Norege, hafa numed hin obygdu Lond, er hier voru fyrer.

Soddañ Adkomst hofum vier eñ á þeim Hlutum, sem vier faungum eda odlumst, þá þeri eru ecke i nockurs Mans Eigu, so sem Fuglar, Fiskar, og þau Ferfættu Dijr, sem hlaupa Ville Vega og eingeñ eignar sier; item þeir Hluter sem hiñ fyrre Eigande hefur mist, og vier fiñum eignarlausa; hvar fyrer Occupatio edur Nám, adgreinest i Veide Dijra, Fugla og Fiska, og Fund.

1) Um Veide.

Venatio edur Dijra Veide, er Nám og Hondlan þeirra Ferfættra Dijra, sem ecke eru i nockurs Mañs Eigu; þar fyrer undañskilia st hier þau Spok og Tameñ Dijr, sem eiga siñ vissañ Hußbonda, so sem Hundar og Ketter ꝛc. P. b. 1 Cap. Ef Madur stelur Hunde edur Kette.

item

item Buse allt og Hestar, þad sem er med Marke og Menn vita hver á; Cñ Omarkad Fe og þad sem ecke finst Rettur Eigande ad, þo med Marke sie, þad kuña þeir ad eignast i hvers Lande Fed hitteſt, epter þeim Máta sem fyrerskrifadur er i L l b. 49. 50 Cap.

Cñ þau Dijr sem alla tima er frialst ad veida, eru Villudijr, so sem hiá oß eru Refar, sem einen kallast Melrackar. R. B. E. K. Þ f. b. 6 Cap. og þa meiga Menn veida á hverre Jørdu sem stendur: Somuleides Biarndijr L l b. 58 Cap. og á sa Biørn, sem fyrstur kemur Bana Sáre á hañ.

Rosmhvalur eda Rostungur, kañ ad hugleidast med Diirum, ad þvi leite sem hañ er bade Sio- og Land Dijr, og meiga Menn veida hañ hvar sem stendur; sá á Helming hañs, sem tilheyrer Land eda Netlog þar hañ er veiddur; en Kongenum tilheyra Toñur hans, sem oñur Gerseme.

Aucupium edur Fuglafang, er Nám og Hendlan þeirra Fugla, sem i einkis Mañs Eigu edur Eggvere eru; eñ Fuglar kuña med yuisu Mote ad hugleidast:

1) Eru nockrer af Nátturuñe spaker, so sem Hænsne, sem ei burtvillast ur Valde sins Hußbonda, og þvi kuña ecke soddañ Fuglar rettelega veidast af odrum.

2) Þeir Fuglar sem af Nátturuñe eru Otamder, eñ taka þo Speckt og Stodu i einu vissu Takmarke; hvar fyrer þeir tilheyra þeim er Landed á so leinge þeir ecke burthverfa, so sem eru Hreidur Elftur L l b. 57 Cap. sem orped hafa þriu Sumur

nær samfleitt i Lande Mañs. Eñ um̃ merkta Fugla er nu ecke ad tala; þvi þeir eru hverge þad eg tilveit hier i Lande. p)

3) Eggvers Fuglar, sem eingen má veida L l b. 7 Cap. Þar hefur vered um̃ prætt, nær Leigulida skifte verda a Jordum, hver Eggvered skylde eiga? Hvad mier virdest audráded af sama Cap. ad sa sem fra Jordu fer, skule eiga **þvilikt sem var hid fyrra Vored, Egg og Unga.** Og endelega á hañ þad so sem adrar Lands Nytiar fraṁ i Fardaga, ad athugudum L b. b. 7 Cap. nema Elftur og þeirra Varp sem Logeñ fráskilia.

4) Retter Villefuglar, sem talder eru L l b. 57 Cap. sem hver Madur má veida á siñe Jordu, þo ecke nær Eggvere añara Mañа, eñ 2 storhundrud Fadma, so þad spilleſt ei af Veideñe.

5) Villefuglar þeir sem allstadar má veida, sem Hrœfuglar og Mofuglar, ad frátekunu Riupum. L l b. 58.

6) Falkar R. B. E. K. sem eiñen kallast Valer L l b. 57 E. og Haukar þ b. 9 Cap. þeirra Veide tilheyrer Kongenum einum; eñ i forna Daga tilheyrde Erkebiskupenum i Prandheime Falkaveidiñ á Kirkna Eignum, sem siá má vijda i Arna

p) Eingenn má veida edur skióta Edarfugla á annars Lande, edur i synu Lande, ef Eggver er i Grend, under 3 Mks-Straff fyrer Fugl hvern, hver sem fordiarfar tilbuenu Hreydur fyrer þesslags Fugla, straffast med Voldsbotum. Enn Eggialeit i Edarhólmum, sie ei gior seinna, enn i Vikunne fyrer Jons M. Viku Hondl. Forordn. 3 Cap. §. 7.

Arna Byskups Sögu, og hefur það aflagst, eptir að Lögbókeñ var skipud hier iñ i Landed. Nu skulu aller þeir sem Falka vilia veida til Kongsins Þienustu, taka þar uppa Bref af Landsins Amtmañe.

Piscatio edur Fiske Afle er hin þridia Tegund Veidariñar. Veidestødur vorar eru añadhvert i Sio edur Vötnum, og a hver Madur Veidestodu i þeim, sem i, edur fyrer hañs Lande eru, Nema med Lögum sie frákamed. L l b. 56 Cap. eñ sa sem án Orlofs fiskar i añars Vatne, hañ veider fyrer þañ sem Vatned á ibid.

I Sio meiga aller Meñ ad friálsu veida, fyrer utañ Netlög edur Fiskhelge añara Mañna, sia hier ad framañ. 1 Cap. þvi sa Fiskur er iñañ þessara Takmarka veidest, er añadhvert Lands drotteñs edur Fiaru Mañsins. Rb. 8 Cap.

Pad kallast Veidur eda Veide, sem Flutt er til Lands á Skipe, eñ Flutningur edur Hlaß, þad sem roed er fyrer.

Fluttninga má stitia á hvert Land er vill. Rb. 6 Cap. utañ ef Landseigendur eru fleire ad Fluttninge, þá er skyldt ad roa á þess Land sem nærst liggur, ibid. 8 Cap. Landeiganda Partur er 2 Hluter, eñ stitienda Þridungur ibid. 7 Cap.

Skotner Hvaler eru þeir sem skutlader verda med þingbornum Jarnum. Rb. 5 Cap. og á sá Hvaleñ, er fyrstur kom Banaskote á hañ, ibid. eñ þad er Banaskot sem geingur iñ ur Spikinu.

Ef Skot finst i Rekhval, þa er Skotmans Hlute Helmingur, eñ i Flutnings Hval þridiungur Rb. 4. og 7 Cap.

Vidara

Vidara hier um má lesa i sialfum Reka B. so eg kuña vera ymsar Sidveniur i ymsum Veidestødum, sem mier eru ei kuñugar. Uñ Reka talast á sínum Stad, þvi hañ er ecke Veide. q)

2. Uñ

q) Um Fiskeasla er frekar greinande: ad Forordn. 28 Febr. 1758 tilheldur Formønnum og Hásetum, ad vera komnum i Vertijdar Byriun, til Skips þeß er þeir hafa fest sig, under 1 Rdlr. Straff fyrer Formannenn ef hann tefur yfer 3 Vikur, enn Helft þar af fyrer Hasetann. Hasete sá er eige kemur til Skips þá kallad er, bæte 5 Fiska; enn hans Forsomun 1 tima vardar 3 Fiska. Hver sem þvingar Formannen ad róa til Lands, edur er tomiátur ad fiska, luke 2 Fiskum. Hver sem forlætur þann Bát, er hann hefur fest sig til, arjpest og dæmest i Peningasekter edur ljde á Kroppnum.

Ef skoten Hvalur er fluttur á Land og verd ur þar skorenn, án Lodarennar Skada, lgisrest einaenn Landshlutur af honum, enn spillest Lod þar vid, hafe Landeigande ⅛ Hvalsens. Reser. 22 Junii 1779.

Kynne Skotmadur ei ad kalla til Skots, efter Ar og Dag, ad Skite hans var Lyst á Alþinge, fellur Skotmanshlutur, á Bænda Eignum, til jafnra Helminga, mille Syßlumans og Landeiganda, enn á Kongs og geistl. Gotse, til Umbods- og Stadarhaldaranna. Plac. 4 May 1778.

Á Bænda Eignum er Landsdrottin skyldur ad leggia Vide til Husabyggingar Kl B. 3 Cap. enn efter Forordn. 29 Nov. 1622 er Leigulide skyldur ad byggia, og vidhalda Husum á Krúnunnar Jordum, uppa sialfs Kastnad.

2. Um Fund.

Inventio eda Fundur, er Hendlan og Uppnám þeirra daudra Hluta, er Madur hitter fyrer sier, og sveit ey hver Eigande er að.

Fundnu Fe skylde Madur lijsa samdægris epter Þ. b. 14 Cap. eñ epter N. L. 5 B. 9 Cap. 1 Art. skal Madur lijsa því á fyrsta Kirkiu Samsunde, edur fyrsta Pinge, eñ annars verda Þiofsur fyrer. 2 Art.

Fundeð Fe er med tveñu Mote: annad hvert ad sá fundne Hlutur er á Berángre, edur orpeñ i Jordu.

Það sem á Berángre fundeð verdur, eignast Fiñande sialfur, ef eingeñ framkemur Eigande. Þ. b. 14. eñ sá er Eigande, sem getur med Vottum bevisad sina Eign, edur fært eñur preifanleg Kieñemerke þar til: so sem ef eiñ finde Signet mitt, þa er mier það nóg, nær eg kañ sijna og saman bera þeß Afspricking, sem sken var adur það tindest.

I Jardvorpnu Gotse á Fiñande Þridjung Þ. b. ibid. eñ Landsdrotteñ 2 Hlute, med þeim Rette sem i epterfilgiande Cap. sijndur verdur.

Hin þridia Tegund Occup. er Occupatio Bellica edur Herfang. Struv. Lib. 2. Tit. 1 Aph. 28. sem er ein Adkomst á því Gotse er Meñ viña af sijnum Ovinum i Stride, epter Rette allra Þioda, hver vorum Logum edur Landshætte kemur eckert vid.

---

7. Cap.

Uñ þa adra uppruna Adkomst.

Su eñur Natturlega og Uppruna Adkomsteñ, er Accessio edur Vøxtur og Vidurauke Fiárins, hver epter natturlegum Hætte, tilheyrer þeim sama Mañe er Hlúteñ á; soddañ Vøxtur er med þreñu Mote.

1) Af sialfre Natturuñe, hvar fyrer hañ kallast Accessio Naturalis edur Natturelegur Vidurauke, so sem er allur Avøxtur af voru Kvikfe, ad hverium vier verdum Eigendur eins og sialfu Fenu, epter þeirre rissu Reglu: Partus sequitur ventrem; þad er: Fostur fylger Fe, edur tilheyrer þeim sem Modureñ heyrer til. sia L l b. 49 Cap.

So og skedur þetta á Lande voru, sem er añadhvert Sidvanalegur Avøxtur edur Osidvanalegur. Sidvanalegur Avøxtur eru allar Landsnytiar. L b b. 7. Osidvanalegur Vøxtur, er Vidurauke á Lande, af þvi er Vatnsfoll bryta af Añara Maña Londum smámiamañ og bera aptur ad vorre Landseignu, og giora þar Backa edur Eire: þá á sá þad sem Land á fyrer ofañ: Struv. Lib. 2. Tit. 1. Aph. 33. og kallast þesse Vøxtur, hiá Juristunum Alluvio. Þad sama vidgeingst eiñeñ epter vorum Løgum L l b. 24 Cap. Hver Madur á Vøxt á síñe Jørdu.

Eñ þvi er odruvijs vared, ef Vatns Falled brytur sig ur þeim retta Farveg, uppa añars Mañs Land, þá eignast sa same Ana, eñ behelldur samt

Lande sinu fram i hin forna Farveg midian, sem ádur var L l b. 56 Cap.

Eins þo Aen briote sig leingra uppa Land Mans, og giøre Holma mille þess Nija og hins Forna Farvegs; þa á hin same Holman sem ádur atte, medan hán var fastur vid Meigin Land. L l b. 24 Cap. Hvar fyrer þad er og rettast á vorum Døgum, ad halda Landa Merke i þa Vatna Farvegu, sem likleger eru til ad vera Eldster og Beinaster.

Fyrer þvi giøra vor Leg ei Ráð, ef Holme kan ad koma upp i midiu Vatnsfalle; en epter Þijdverskum Løgum, heyrer hán bádum jafnt til, sem Lønd eigu tveim meigen. Str. Lib. 2. Tit. 1. Aph. 35. Hvad og sijnest standast meiga vid vor Løg; þvi þar sem Landeigendur eiga, hver fram i midian Farveg Vatnsins, so fylger þar af, ad sie Holmen nær ødrn Landenu, þa tilheyrer hán þeim einum.

2) Kallast Accesio Artificialis. v. Industrialis, sá Vidurauke Fiárins sem kemur af Mana Tilstille, sialfra vor, edur anara.

Þesse Vidurauke er med Siøfølldu Mote upptalen i þeim Romverska Rette; sem ad er: Specificatio, Adjunctio, Inædificatio, Plantatio, Satio, Scriptura, Pictura, sem ey finur stad i vorum Løgum, utan alleina Inædificatio, sem er Husbigging á Jørdu anars Mans; og er þad fyrst greinande: hvert Madur bigger Hus á sine Leigu Jørdu. L l b. 3 Cap. þvi þar á hán þau Hus er hán bigger fram yfer Leigulida Skylldu, en Landsdrotten Rett til ad kaupa þau fyrstur Mana.

Um

Uñ Hus þau sem eiñ Abuande bigger á Kongs Jørdum, hefur leinge hallded vered ad ei mætti aptur burttakast; hvar til Forord. af 29 Novembr. 1622 hefur gefed Anleidning. Eñ vor nu verande Allranádugasti Kongur hefur gefed þar yfer goda Rettarbot, med einu Rescripte af 22 Martii 1748. Ad slik Hus þyrftu ei naudsynlega ad fylgia Jørdunum framar, eñ Vidkomendum kemur samañ, med Ráde þeirra er Umsion hafa eiga yfer því Gotse.

Eñ stande Hus fraṁ yfer Fardaga heimilldarlaust, epter ad þeirra Eigande er fra Jørduñe, þa fellur á þau Lodhelge, sem er, ad þau fylgia Jørdiñe og verda heñar Eigu upp þadañ. L l b. 3 Cap.

Añad er ad tala um þau Hus er verda á Jardar Eign áñars Mañs i Skiptum. L b. b. 3 Cap. því þau meiga standa þar so leinge Huseigande sialfur vill, eñ þo má hañ ei flitia Torf því til Adgiørdar, utañ ur sinu eigeñ Lande.

Eñ ad eg tale framar uñ Lodhelge, þa er hun ad vijsu ein Art af Acceſſione Induſtriali, og skapar Mañe Adkomster á fleirum Hlutum, eñ Husum; so sem því, er Leigulide skilur epter á Jørdu og flitur ei ur Veige, epter Løgum. L l b. 9. Sømuleides ef Kol liggia á Jørdu Mañs i 12 Mán: L l b 21 Cap. og Triá Vidur á Reka Fiøru Rb. 1 Cap. þetta eignast allt sá sem Grnnd á under.

A hinu giøra vor gømlu Landsleg, so Grein: ef eiñ bigger med Asetninge Hus ad niju á añars Mañs Lande, eñ Nordsk Løg leggia þar á vissa

Sekt 6 B. 15 Cap. 18 og 19 Art. þo sieſt þar ei, hvert Biggingeñ ſialf, ſkule falla under þañ ſem Jordena á.

3) Acceſſio Fortuita, Sa Fiárauke ſem ſkedur af ofervarande Heppne, án Mañlegra Atburda. ſo ſem:

1) Fe i Jordu funded Struv Lib. 2. Tit. 1. Aph. 46. Hvad ei Landeigande fynde ſialfur, ætte hañ þad eiñ; eñ finne añ r Madur, þa á ſá Pridiung, eñ Landeigande Tvo Hlute, Þ. b. 14 Cap. ſo ſem Vidurauka Fiár ſins. Eñ hafe Fiñande grafed Jord hiñs i Oleiſe, þá fær hañ eckert i, helldur á Landeigande þad allt. ibid.

I Norea á Kongureñ pridia Part þeß Fiár ſem i Jordu fiñſt. N l. 5 B. 9 Cap. 3 Art. Eñ i Danmerk á hañ þad allt, og kallaſt þar Danafe. D. L. 5 B. 9 Cap. 3 Art.

2) Er þad og Ofervarande Fiárauke, þegar Reka ber uppa Fiorur vorar, Hvale edur Vide, þvi ſá á þad, er Fiöru eda Reka á under, og ſo er uñ añad Fe, ad fráteknum Vogrekum.

Vogrek (vel ut qvidam Vorek) er allt þad femætt, ſem af Sio rekur, og ſinelegt er ad Meñ hafe átt og medhendlad. N. b. 12 Cap. þad kallaſt Vrag N. L. 4 B. 4 Cap. 4 Art. og nær þad hefur leiged ſo Ar og Dag, ad eingeñ veit hver Eigande er ad, þa heyrer þad Kongenum til; ſiá Forord. af 20 Maii 1595. item Octroy þeß Islendſka Compagn. Art. 8.

Nema þau Vogrek af Eik, Grene og Furu, ſem uppa Kyrknaña Reka bera; þa eru þau heim

tillogd,

tilløgd, med Kongs Frid. 3. Forord. af 3 Maii 1650. r)

8. Cap.

Uñ þær seiñe Laga Adkomster og sier i lage Afhendingu.

Nu hafa uppruna Adkomsternar verid sijndar, og hvad vor Landslog uñ þær seiga; epterfylger þvi ad hugleida þær seiñe, sem vier nefnum modos adqvirendi Civiles, edur Laga Adkomster.

Eins hafa þessar Adkomster siñ Grunvøll i Nátturuñar Løgmále sem hinar fyrre, eñ af því þeirra viß Máte er fyrerskrifadur i Lansløgunum, hvadan þær taka siñ Krapt, so eru þær rett kalladar Laga Adkomster, og modi adqvirendi Derivativi, edur Seiñe Adkomster, af því med þeim ødlumst vier Herradæme Hlutaña, fyrer Epterlátseme hius fyrra Eiganda, og þar i misnuna þessar frá Uppruna Adkomstunum.

Su fyrsta af þeim, um hveria hier verdur sier i Lage talad, er Traditio edur Afhending.

Þarfyrer er Afhending leiñ Giørningur, hvar med sa sem er rettur Drotteñ, og Eigande eins Hlutar, selur þañ sama Hlut ødrum i Høud til Eignar, undañ sinum Uñrádum.

r) Smáskykke af Skipum og Bátum, samt tilhøggvenn Bord og Trie, er uppbera á Kirkna og Kongsjarda Reka, eru efterlatenn, Beneficiariis og Forpogturum. Forordn. 3 May 1650. Enn bere þvilikt uppá Bænda Eigna Fiorur, er þad Syßlumanna Eign. Resol. 26 Martii 1736.

Nu med þvi Hlutunum er ecke øllum eins hättad, so sem i þessarar Bokar 3 Cap. er utskijrt, so verdur hun þar eptir adgreind i Traditionem propriam, edur Eiginliga Afhending, og impropriam, edur Oeiginlega.

Su Eiginlega Afhending, hlijder til þeim Hlutum, sem eru hræranleger so sem allt Lausafe, og verda þar fyrer af hende sellder, og med hende medtekner.

Eñ Oeiginleg Afhending seigest uñ þá Hlute, sem ei eru hræranleger, og hina sem ecke eru þreifanleger og kuña þar fyrer med náttúrlegum Hætte ecke afhendast, helldur med ödrum jafngylldum Hætte sem Lög og Sidvenia er til, so sem voru i gamla Daga Handsøl; og med soddañ Hætte er likast ad Meñ hafe selldt af hende Godord sin, sem fornar Sögur taka til Orda.

Nu á Timum skedur øll Afhending á Løndum, so vel sem Landsnytjum og øllu sliku, med Affals edur Eignar Bresum, sem i N L 5 B. 3 Cap. 10 Art. kallast Skiøde edur Skiødebref, hver Bref underskrifud eru med Vottum ásamt Hlutadeigenda Nøfnum og Signetum, med sama hætte og seirna meir sagt verdur uñ Giafabref.

Orded Skiøde edur Scoiatio hiá Juristum, sinest taka sitt Nafn af Skaut Sinus. (dan Skiød) þar Formeñ vorer hafa plagad, ad varpa Hlutunum, eda þvi sem Hlutena skylde merkia, i Skaut þeß sem afhendt var, sem sia má Lbb. 5 Cap. Hlute skal þa i Skaut bera. item sijdar: kaste Hlut Priota omerktum i Skaut, hvad ei verdur skiled fyrer sialfa Eignena, helldur fyrer eitthvert

Merke

Merke edur Torfu, sem ur Jerduñe var skoreñ, og afhendt Eigandanum.

Eñ til þeß Afhendingeñ giøre Løglega Adkomst, og Eignar Rett þeim er vidtekur, utheimtest:

1) Ad hañ sem afhender sie rettur Eigande. Rl. 5 B. 3 Cap. 26 Art. og Kb. 13. og þá er sama hvert hañ giører þad sialfur edur hañs Fullmegtugur epter hañs Fyrirsøgn.

2) Ad hañ afhende i þeirre Meiningu, ad fá hinum Eignar Rett yfer Hlutnum: þad er, ad hañ helmile hønum hañ til Eignar. Rl. 5 B. 3 Cap. 27 Art.

Heimild kallast hiá Juristunum Justus Titulus, sem er ein viß og løgleg Adkomst, þeß sem einhver Hlutur er afhendtur, hver añadhvert geingur á undañ, eda fylger med Afhendinguñe, se þegar eg afhende ødrum Mañe einhvern Hlut, læt eg hañ vita, til hvers, eda med hverju Mote Hlutureñ skal hønum heimill vera, hvert helldur til Kaups, ad Gisf, til Leigu, ad Láne ꝛc.

Heimild er añad hvert Løgleg eda Justus Titulus, sem nu er sagt: edur Titulus putativus. þad er Higgiu Heimild, uñ hveria talar Þ. b. 4 Cap. þegar Madur ovitande teckur eiñ Hlut til Eignar, af þeim er añad hvert ecke átte Hluteñ, edur hafde ei Løgleg Heimilldarráð, og þvi fylger þad á epter: ad ef miñ Afhendingar Madur hafde ei Heimild, þa kañ hañ ei helldur ad heimila mier.

Hin þridia er Oheimild eda Malus Titulus, nær eiñ vijsvitande tekur, eiñ Hlut sier til Eignar

af Oheimilldar Mañe. sía Þ h. 4 Cap. eñ ei ellegar: item Nl. 5 B. 3 Cap. 25 Art. sem Dæme gefur þar uppa, af þeim er kauper vid ulægañ Mañ. Og med þvi so mikg rijdur á, ad vita hvad løgleg Heimilldartaka sie, þá skal nu hiernærst sijna hverier gete verid Heimilldar Meñ.

---

9. Cap.

Hverier ad Løgum meige afhenda og heimila sitt Gots, so og, fyrer hveriar Personur vier vinnum eda grædum Fe vort.

Hier skal nu eitt sin fyrer øll utskyra, hverier ecke meige ráde Fe sinu, til ad afhenda og heimila odrum þad Løglega.

Aller þeir sem eru Myndugir fyrer Alldurs edur añara Hluta Saker, meiga ráda Fe sinu, og rádstafa þvi, og afhenda þad epter Løgum. Nl. 5 B. 1 Cap. 1 Art. item Erf. 27 Cap.

Eñ Omyndugir þar þvert á mote, hafa þess ecke Rád, so sem:

1) Omagar fyrer Æsku Saker, epter þvi sem hier ad framañ i 1 B. 14 Cap. sagt er: item Kb. 24 C.

2) Fyrer Elle Saker. Lbb 2 Cap. og Erf 27 Cap.

3) Oder Meñ. Mañh. 8 Cap. og Rænuskerdter. Erf. 28 Cap. ef hañ mæler af Vite.

4) Bon-

4) Bondeñ ma ei burtfá/Eigner Konu ſiñar, nie þad þau eiga bæde til ſamañs. K. a 3 Cap.

5) Langt ſidur má Konañ eda Bern Hußbondañs, ſem eru i Felage med honum, fá Fe i burtu án Hußbondañs Samþickes. NL. 5 B. 3 C. 22 Art. K b. 24 Cap.

6) Mey edur ogipt Kona K v. g. 2 Cap.

7) Eckia ſem ſitur i oſkiptu Ster ſbue, má ei afhenda Gots i burtu. NL 5 B. 3 Cap. 12. 24 Art.

8) Utlægur eda Fridlaus Madur, má ei ſelia edur afhenda Fe. Kb. 14. og NL. 5 B. 3 C. 25 Art.

9) Peir ſem komner eru i ſtorar Gialldſaker, og Arreſterader eru, edur ſtefuder, edur allareidu dæmder til ad lijda Adfør. NL. 5 B. 3 Cap. 33 Art. uppa þad þeir med Afhendingu ſins Gots, gete ei giort Fraudem Creditorum eda Gialld Svik; hvar fyrer aller þeirra Contracter, ſem ſidar eru gierder, meiga af Skuldaheimtu Meñum avturkallaſt, edur Adfør gieraſt i þad Gots, ſem ſo er ols lega burtuſeinged, epter N. L. 1 B. 22 Cap. 28 Art. ſamañber 5 B. 13 Cap. 44 Art.

Þær Perſonur fyrer hveriar vier grædum Fe, eru Born, ſem ſiia med oß i Felagsbue, og Skylda Hiu vor, hverra Verk og Handa Afle oſs heyrer til, ſem þau viña i vorre Þionuſtu Rb. 9 Cap. Ef Gridmeñ Mañs fiña Hval á Flote. item vorer Umbods Meñ og Fullmegtuger.

---

10 Cap.

Um Giafer og Løggiafer.

Jafnvel þo það sie i náttúrlegum Friiheitum Manns, að giora af Fe sinu hvað hañ vill, so Giøf meige þar fyrer reiknast með Náttúrlegum Aðkomstum. fyrer þañ er hana þiggur; þa með því Lands Løgeñ setia viß Takmørk fyrer, hvað miked, og hvernen meñ meiga gefa; þá heimfæreſt Giøf rettelega til þeirra løglegu Aðkomsta, og heiter hun so Løggiøf, Erf. 28 Cap.

Giøf er eiñ løglegur Giørningur, hvar með eiñ af Frijvilingu Orlæte sinu, leggur af við añañ, Gots eður einhvern Fiárhlut, áñ þeß að taka Verð eður Betaling fyrer.

Hun nefneſt hiá Juriſtum Donatio, og aðgreineſt ymislega; so sem Donat. mortis cauſâ, og Donat. inter vivos.

Mortis Cauſa, er sú sem Madur gefur eptir sig daudañ, so sem voru Salugiafer i Papiſkuñe. Erf. 28 Cap.

Inter Vivos, þær Giafer, sem fullkomnaſt strax á medan Giafanden er á Liſe. ibid.

Nu á Dogum kañ þeße Aðgreining ecke vera til mikils; og því vilinm vier aðgreina þær i Vingiafer og Løggiafer.

Vingiafer eru Skeinkingar, i Gripum eður øðrum Hlutum sem meñ ſkiptaſt við, og afhenda að sier liſande. Erf. 28 Cap.

Løggiafer þegar meñ gefa viſſañ tilteken Part ur Gotse sinu, með þeim máta, sem Løgeñ fyrer-

fyrerskrifa; hvert helldur þær verda strax afhendtar, edur ej fyrr eñ epter Afgang þeß er gefur.

Máten og Adferdeñ at gefa Leggiafer skal, so sem añad Formalitet, athugast epter N L; eñ Høfudstolleñ edur Upphæd Giafareñar, skamtast epter þeim Islendsku Løgum.

Løggiafer adgreinast i Fiordungsgiøf, Tijundargiøf og Tilgiøf, um hveriar hier skal høndla sier i Lage:

1) Fiordungsgiøf er, sem Nafned syner, Fiorungur ur øllu Gotse Mañs; hana má gefa hver sem vill ur sinu Afla Fe; ef þad er meira eñ þitt, sem hañ hefur ad Erfdum tekid. E. f. 28 C.

Hier kañ ad verda spurt: Nær Forelldrar eda Langfedgar hafa gefed einu Barne sinu Leggiøf, hvert su Giøf, skule þá alijast fyrer Aflase edur Erfda Fe Barnsins, so þad kuñe aptur af því sama Fe ad gefa Fiordung? Med því þad eru so olikar Adkemster, ad taka i Arf, og þiggia ad Giøf; so skil eg ei, hvernen soddañ Gots, verdur álited fyrer Erfdagots; Eñ vilie nockur mormæla mier, af því er stendur i 1 Erf. Ad þar sem Forelldrar gefe einu Barne meira heimañ, eñ hin Børneñ gete feinged Jafnmiked, þegar Arfur tæmest; þa þliote þad Barnaña sem gefed var, ad leggia aptur til Jafnadar slikt sem yfer hefur, og því sie soddañ Giøf ad álijta sem Erfda Adkomst; þá svaraft þar til: Ad hin Fyrsta Erfd, meinar hier ecke Løggiøf Forelldra, helldur þad Fe sem Børnum er feinged til Giptingar edur añarar Meñunar. Eñ 28 Cap. seger: ad ei þurfe Samþyckes leita hia Erfingium, til ad gefa Løggiøf;

hvar

hvar af fylger, ad hun þarf ei ad leggiaſt aptur til Jafnadar, helldur behelldur Barned heñe, fyrer utañ Arfaſkipte, og af añare Adkomſt, eñ Erfda Rettinum, þar fyrer er hun og rett meten Aflafe.

Sá ſem þañen gefur Leggiof ſina, ſkal giora þad breflega, og Giafabrefed vera ſtadfeſt med hans Nafne og Signete; eiñ.ñ underſkrifad af ödrum godum Meñum. N L. 5 B. 4 Cap. 17 Art. Epter 18 Art ſkulu Vottarner vera þriir ad Tolu. Kuñe hañ ei ſialfur ad ſkrifa og hefur ei Signet, þa er hiá oß Sidvenia, at hañ Handſale ödrum at ſkrifa Nafn ſitt; hvar til og ſkulu 2 Handſals Vottar underſkrifa.

Soddañ Giafa Bref ſkulu uppleſaſt á Þingum Nl. 1 B. 3 Cap. 10 Art. allt eins og Kaupbref, á þvi Þinge, ſem Gotſed liggur under. 5 B. 3 Cap. 39 Art.

Adur eñ eitt Giafabref er þinglyſt, hefur þad eingvañ Krapt mote ödrum Adkomſtum ibid. hvar fyrer, nær Tvo Giafabref verda framlegd fyrer Rett i Málalokunum; þa gylder þad framar sem fyrr var þinglyſt, þo þad hafe ſijdar daterad verid. Añars ef Tvo Giafabref koma fyrer Rett til Uppleſturs; þá ſkal þad fyrr Uppleſaſt, sem fyrr var daterad.

2) Tijundargiøf, af Ordenu Tijund. Nockrer hafa viliad ſkilia Tjjundar Giof hér af; 1) at ſo sem Fiordung má gefa af Aflafe; ſo være þad tilhlydelegra, ad hafa Troppugáng fra 4 til 5, eñ ſtockva yfer margar Tolur fra 4. allt til 10. og ſyneſt þad ad viſu ecke oſkapfelldt.

2) Lijka

2) Líka eiñeñ færa þeir til síns Máls, þad er stendur í Erf. 1 Cap. Ad Sonarsonur meige leysa Odul þau, er Fader hañs stod til fyrer Fimtunge miña Verd.

3) Þad er Rekab: fyrerskrifar uñ Fimtungs Giof af Helgra daga Veidum. og

4) Þad er Skiptetijund gioreſt af Fiñ hundrudum.

Samt hefur Hr. Widalin Lögm strijdt á móte þessare Meiningu med Bl.ke og Peña, í því Skrife er hañ giort hefur uñ Tijund, sem hier er algeinged. Þo er til eitt Kaupmála bref dat. 1589. sem velnefnde Widalin eiginar Fiñboga Lögmañe, sem lifde á þeirre Öld, í hvers Nidurlage hañ kallar Löggiof Fimta Hlut Fiárins, sem giorer temmilega Beviising (ef Meñ hafa þad añars oafbakad) hversu almeñelegur Skilningur hafe vered á þessu í þá Daga: því blygdast munde eiñ Lögmadur hafa vid, at vikia frá vidtekeñe Ordsins Meiningu. Eñ hvad hier er nñ; þyker mier ohættara at fylgia, eigiñlegre Bokstaffins Merkingu, og skilia einfalldlega Tijundargiof fyrer 10da Hlut Fiárins, medañ hitt er ei fullbevisad, sem Lögeñ segia: Ad hver Madur mege gefa af sínu Erfdafe. Erf. 28 Cap. og er hid sama um Adferd þessarar Giafar, ad öllu Leite, sem adur er sagt uñ hina.

3) Tilgiof, hiá Juristum Donatio propter Nuptias, Hun er su Gáfa, med hverre Egta Madureñ á Brudkaupsdege, kauper allañ Avext af Dote edur Heimanmunde Konuñar, þad er, því Fe, sem hun med sier færer iñ í Bued; so same

Avextir

Avextur skule þar epter verda Mañsins Eign. Sia Widalins Gagngiallð og Giøf.

Þesse Tilgiøf hefur vered almeñ i forna Daga, og eñ þá brukanleg hiá riku Fólke hier i Lande, eñ ecke añarstadar hiá Borgara edur Bondastande i þessum Rijkium. Þvi Festar Gáfa sem nefnd er NL. 5 B. 2 Cap. 25 Art. er ecke añað eñ Morgungáfa; hverrar geted verdur i 5 B. 4 Cap. 1 Art.

Hvad nu Tilgiøfena áhrærer; þá er sama uñ hana athugande, sem ádur uñ Fiordungs Giøf; þvi eingiñ ma gefa i hana, meira eñ Fiordung ur Fe sinu, og alldrei meir eñ 60 Hundr. hversu rijkur sem Madur ñ være. Kv. g. 1 Cap. Og þegar Tilgiøf er teken af Erfdafe, synest hun Strictô jure, ei meiga stijga yfer Tijund: Erf. 28. Þo slikt sie nu ecke sett á sig, þar Maduriñ uppber i stadeñ Avext af Fe Konuñar.

Hvert Hionaña sem añað yferlifer, beheldur Tilgiøfiñe; hvar af siá má, ad Konañ fær ei fullan Eignárrett, edur Jus in re, fyrr eñ epter Dauda Hußbondans Kv. g. 3 Cap. Eñ ef þau skilia fyrer adrar Orsaker af Konuñar Hende, so sem Hoordom Kv. g. 5 Cap. (og sama Mál mun vera uñ Desertionem,) þá beheldur Madureñ Tilgiøfeñe. Hvad ef þau skilia fyrer Hoordom af Mañsins Hende; og þa munu flester dæma Konuñe Tilgiøfena, þar hun skilur ei vid Bondañ saklaust, eñ meira mætte hier uñ disputera, sem miñ Asetningur i þessu Verke leifer eigi.

Adur eñ eg skilst vid þetta Efne, vil eg athuga tvo Spursmál, sem ecke eru svo hiegomleg:

1) Hvert

1) Hvert Madur kañ ad apturkalla þa Gioſ, ſem hañ hefur einuſinne gefed løgformlega? Hier er fyrſt greinande, at nockrar eru Donationes Simplices, eda Einfalldar Giafer, under hverium eckert er faled.

Þeſſar, nær þær eru ad Løgum þinglyſtar, meiga ei apturkallaſt NL. 5 B. 1 Cap. 1. 2 Art.

Adrar ſem kallaſt Donat. ſub modo v. Conditione, þad eru Skilmála Giafer, hverriar í ſialfum ſier, eru ſkylldare vid Samning og Contract, ſo ſem er Proventa Lbb. 12 Cap. og NL. 5 B. 1 Cap. 11 Art. meiga, ad rofnum Skilmálaunum, á þá adra Siduna, apturkallaſt.

2) Hvert ſá er gefur Løggioſ, ſkal vera ſkylldugur ad ſvara til Laga Riptinga, ef Gioſeñ aptur geingur?

Hvad Tilgioſ áhrærer, og adrar Skilmála Giafer, ſem einhver Laun edur Hluñiñde koma í mote; er eingiñ Efi á, ad Gefanden ſkal ſtanda í Andſvørum, ef Giafafed verdur brygdad, ſo ſem Løg og Sañſyne bioda í øllum Contract.

Eñ uñ einfalldar Giafer er añad ad tala; þvi ſo ſem þær í fyrſtu verda gefnar fyrer utan alla Skyldu og Skilmála; ſo er ei meire Skylda til at gefa adra Nija Gioſ, ef ſu fyrre verdur med Løgum riptud. Struv. Lib. 3. Tit. 20. Aph. 13. Schaumb. ibid. Aph. 12; og þar ſem ein Gioſ, verdur apturkollud fyrer þa Sok, at hun var gefeñ yfer Løg fraiñ; þa verdur terſokt ad ſvara til Lagariptinga, fyrer þañ, ſem ecke matte gefa í fyrſtu.

11. Cap.

Um Efda Rett og fleira þar tilheyrande.

Jus hæreditarium edur Erfda Rettnreñ er eiñ Løglegur Myndugleike, til at taka ad sier til Eignar, þá Hlute, sem eiñ framliden Madur lætur epter sig, med øllum sømu Eignarrádum og hañ hafde.

Þeñan Rett øðlast Meñ, añad hvert af Testamente, eda fyrer sialfra Lagaña Rádstøfun, sem kallast Successio ab intestato.

Testament er su sijdasta Rádstøfun, sem eiñ giører fyrer sinum Efnum, hvad brukanlegt vered hefur hier á Laude, so sem vidar añarstadar i Fyrndiñi.

Eñ nu á Døgum vita Men varla nema af Nafnenn, þar Testamentis-giørder eru ei hellur fyrerskrifadar, adrar eñ Løggjafer i vorum Løgum; so þar sem nockur vill giøra øðruvijs Testament, þarf þad, ef ad nockru gylda skal, med Kongl. Stadfestingar Brefe ad legitimerast. D. Chr. Scheid. de diff. Jur. publ. & priv.

Þar fyrer skal hier alleina tala uñ Successionem ab Intestato, edur **Løgerfder**, og hvad fleira er þar vid er ad athuga.

Successio edur **Erfdataka**, er eñur **Reglu-leg**: þegar Arfur geingur reglulega under þá, sem til hans eru borner, hvar uñ hier skal nu fyrst hændla; eñur anomala, edur **Ovenjuleg**: sem vikur fra rettu Edle Erfdana, uñ hvøria sijdar verdur talad.

12 Cap.

Uñ Legerfingia, þeirra Mismun og Afsigkomulag.

Erfingiar eru:

1. Añadhvert Alner edur Oborner; þeir Obornu ganga til jafns Rettar med hinum, so framt þeir verda sidan fædder og hliota Skijrn. sia hier ad framan. 1 B. 4 Cap. Þo er þetta allt athugaverdt epter ymsum Kringumstædum.

2. Adgreinast þeir i Karlmen og Kven-Personur; þvi Karlmeñ taka tvefalldan Hlut á mote Konum i øllum Høfda Erfdum. En i Ættkvisl-aña Erfdeñe geingur edruvijs til; þvi þar taka þær Arfaretten, af þeirre Personu, er þeim Arfen helgar; og sie þad Karlmadur, þá taka Þær og fullan Karlmans Hlut, so sem Sonardotter. 2 Erf.

Eñ med þvi Meñ kuña ei ad vita uñ Fostred i Modurlijfe, hvert þad er Sveirn edur Meybarn, fyrr eñ i Los kemur, so Arfenum verdur ei ad fullu skipt, nær fleire Børn eru til; þá leysa Løgeñ, at Konan sem játar sig þungada, megi sitia i Buenu, þar til hun fæder. Nl. 5 B. 2 Cap. 12 Art. edur þad prosast af Barnburdar Tijmanum, hvert Fostred verdur arfgeingt. Siá þar uñ 1 B. 4 Cap. hier ad framan.

3. Eru nockrer Arfgeinger, eñ adrer Darfgeinger, og overduger, til ad taka Arf; hver Overdugleike, kemur añadhvert af Forelldraña, edur þeirra eigen Skuld.

Fyrer Forelldraña Skuld eru Oarfgeinger.

1) Horgeteñ Børn. Nl. 5 B. 2 Cap. 72 Art: item 6 Erf. og so sem þau erfa hverke Forelldra nie Frændur, so erfa Forelldrarner þau ei helldur. ibid.

2) Sama er uñ þá. sem getner eru i Blodskøñ, Frændsemis edur Mægda Spiollum. ibid.

3) Fridluborner eru ecke ad søñu Oarfgeinger; þo koma þeir seint til Arfs. Erf. Num 6. og er þad sierlegt, ad Fridlu Barnabørn, Skilgeteñ, erfa fyrr eñ sialf Fridlubørneñ. Erf. Num. 2. 3.

4) Børn þau sem Fridlaus Madur getur vid Konu siñe, medan hañ er i Utlegdar Sekt, ganga ei til Arfs, nema hañ náe aptur Landsvist. R. B. E. K.

Fyrer siña eigiñ Skuld eru þesser Oarfgeinger:

1) Sá sem drepur añan sier til Arfs (ɔ: hañ sem hañ stendur til at erfa; edur, máske, añañ sem nær hønum er boreñ til Arfs) edur rædur Banarad, og soddañ Dráp skedur hverke af Voda nie Naudveriu. Erf. 16 Cap. og Nl. 5 B. 2 Cap. 75 Art. þad eru vel eingeñ Undur þo hañ misse Arfsins, þar hañ hlijtur og at missa þat sem mieta er verdt; Eñ epter N l. missa og hañs Erfgiar sama Arf edur Arfsvon.

2) Þau Børn, & per Conseqvens, Barnabørn, sem eru ohlijden sijnum Forelldrum Nl. 6 B. 5 C. 1 Art.

3) Þeir sem vijkia frá þeim rettu vidteknu Truarbrøgdum. Nl. 6 B. 1 Cap. 1 Art.

4) Dotter

4) Dotter su sem kreinkt er i Fodurgarde, edur Brodur. Erf. 1. og Nl. 6 B. 13 Cap. 10 Art. nema þeir vilie giora heñe betur til ibid.

5) Kona su er giptest mote Rádum sins Giptinga mañs. Kv. g. 1 og Nl. 3 B. 18 Cap. 2 Art. þo misser hun ei adra Arfa eñ Giptinga Mañsins.

6) Þau Børn, sem ei vilia aptur leggia til Jafnadar, þegar Arfaskipte halldast, þá Hlute, sem þau høfdu ádur af Forelldrunum medteked, ganga ei framar til þess Arfs. Nl. 5 B. 2 Cap. 61 Art.

7) Ef Hion adskilia syrer Hordoms Skuld, sem Børn áttu saman, og Barn þeirra deyr sidañ; þa erfer ei su Personañ Barned, sem brotleg vard. Nl. 5 B. 2 Cap. 58 Art. R. B. H. K. seger, ef Barned hafe erst þad Forelldrāña sem Saklaust var; þa erfe ecke su brotlega Personañ Barned, ad þeim Hluta. Vilie nockur spyria, hversu fara mune ef hveretvegge Foreldrāña hafe horast? þa meina eg, at eptir þvi þau máttu ey adskilia. Nl. 3 B. 18 Cap. 15 Art. so mune þau erfa Barned rett ad Løgum.

4. Adgreinast Erfingiar i vissar Linur, sem eru:

1) Linea descendens, Nidurstijnge Lina.
2) Ascendens, Uppstigande, og
3) Collateralis Sijdulina.

Su Nidurstigande iñebindur i sier alla Lijfs Erfingia, Børn og Barnabørn, sem kallast meiga Framarfar, eptir Nl. 5 B. 2 Cap. 28 Art. Semuleides Ettleidingar og þeirra Børn. Erf. Num. 2 Medañ nockrer eru til af þessum Erfin-

gium, so útelykia þeir fra Arfe; þa Uppstigande Linu; i hverre reiknast Forelldrar og Forfedur Afar og Ömur. sømuleides: Sidulijnuna, i hverre reiknast, aller Frændur, hver þeir eru Uppfra Mañe, so sem Fodurbrædur; Edur nidur frá, so sem Brædra Syner, og þesser kallast Utarfar Kg. 4 Cap.

Sijdulinañ adgreineſt i Æqvalem, þad er Oſkacka; og Inæqvalem edur Skacka Linu.

Oſkøck Lina er su, hvar Liderner eru jafner á bádar Sijdur, so sem 2 Brædur, Brædrungar, Primeñingar, ꝛc.

Skøck Lijna þar þvert i mote: þar sem Liderner standa ecke rett af sier; so sem mille Fodurbrodur, og Brodursonar; item þeim sem eru Ödrum og Þridia; og so framűegis.

Gradus edur Lidur, kallast þad Millebil, sem er á mille hverrar Personu i eiñe Linu, so sem i þeirre Nidurstijgande eru Børn 1 Lidur; Barna Børn, 2. Lidur; Barna Barna Børn, 3. Lidur. I Uppstigande Linu: Forelldrar, 1. Lidur; Afar 2. Lidur; og Láugafar, 3. Lidur.

Eñ i Sijdulijnuñe telium vier Lidena epter þeim Canoniſku Løgum, og reiknast þær Personur, sem stijga jafnlangt nidur frá Ættstofnenum á bádar sijdur, ad vera i sama Lid, sem Brædur, Brædrungar, Primeñingar ꝛc. slá þar uñ, Reſer. 17 Febr. 1769. s)

Hier

s) Enn þar Erfder gánga nu efter N. L. sem fyrr er sagt, er þar um frekar greinande:

1) Nær

Hier af kañ Lesareñ ad imynda sier, hverier at sieu i Misjøfnum Lidum, so sem Ödrum og

1) Nær annad Hióna frafellur og efterlætur samegenleg Børn, þá efter ad Vitaskulder eru af Buenu tekuar; skiftest þad til Helminga, millum þeß efterlifanda, og samegenlegra Barna. Samt erfer hid efterlifanda, af Barnanna Helming, auk sins egenn, Brodurlod, sem asturskilast Børnunum, ef þad ad nyu giftest. Enn hafe hid efterlifande innfært i Bued, Høfudbol nockurt, er því tillated, þad frá Børnunum ad innleisa. N. L. 5—2—19. Art. Og hafe Hustruen uppbored Festargiof, má hun behalda þeirre sømu; mót því ad afsala sier, því umgetna Brodurlode. 25 Art.

So sem annur Vitaskuld, utlegst hinn efterlifande jafnann, hvad þad uppa Jardarfor þeß framlidna kostad hefur.

2) Deye annad Hióna, án þeß ad efterskilia samegennleg Børn; er því efterlifande i Siálfsvalde, ad skifta Buenu til jafnra Helminga, mille sin og hins Erfingia; enn þokkest því þad ei, svare þad þremur fiordu Þortum, þeß Fiár, er hinn vid skilde Ecktamake i Bued infærde, hvers Upphæd so bevisud verde, er tilskiled, ad þar um framvisest breflegt Skirteine; og sama kallast i Logum Inventarium, sem er greineleg Uppteiknan, alls þeß Fiár, sem hvert Hiónanna fyrer sig i Bued innfærde, hid sama skal af þeim bádum i þeirra Velmakt, asamt 2 þeirra nærstu Frændum, underskrifast og forsiglast, so og infærest þari, hvad hvert Hiónanna, ad Erfdum edur Giof, oblast hefur, sidann þau samannkomu.

Sie Høfudból i Sterbusens Fasteign, enn þó ei Odal Erfingia hins dauda, má hid efterlifande

Pridia, Pridia og Fierda: og er þesse Lijking dreigen af eine Eik; hvar Faderen er Ættstofn; en Nidiarner, Kvisterner þar af.

Þar

de, ef gyrnest, þad til sin innleisa fyrer saunsyneleat Verd.

3) Audest einnig hid efterlifande, adur Skifte eru á Enda kliad, þá skiftest allt Bued, til jafnra Helminga; mille Erfingia beggia þeirra, so framt ei med adur sogdum Hætte, bevisad verdur, hvad hver i Bued innfærde.

Sieu Hión med Dóma adskilenn fyrer adra Sok enn Hordóm, og Barn þeirra audest, tekur Moder jafnann Arf vid Fodur, edur Son, edur Stiupson, efter hid sama i Skiftunum; enn sieu þau fyrer Horsok adskilenn, erfer hid Saklausa alleina; samt meinast Systkin ei þar med utelukt. 52 Art.

So sem adur er sagt, utelikur hin nidurstigande Linann þá uppstigande, eins i hinum norsku Erfdum. Þvi eru Born og Barnaborn, samt þeirra Afkomendur ofann efter, so lángt sem uppheinkiast kann i hinne fyrstu Erfd. Hvar vid merkiande er: ad Born erfa ad Hofdatale, ef oll eru i 1sta Lid, enn Barnaborn eru jafnann i Ættkvisla Erfd, hvert heldur þau erfa i jofnum Lid med fleire Barnabornum, edur med þeirra Fodur edur Modurbrædrum. 35 Art. Sie eingen i nidurstigande Ljnu á Life, er Fader aleinn Erfinge þess Framlidna, i þeirre annare Erfd. Enn sie hann einnig frafallenn, geingur Moder med Al- og Halfsystkinum hins frammlidna, til Arfs ad Hofdatale, þó taka þau sidare, ei meirenn Helft, mót þeim fyrre, og kallast þad hin þredia Erfd. Sie Karl i Tolu Samarfa; tekur Móder Brodurlut, enn annars ecke. 36 Art.

Sie

Par fyrer, nær Men vilia telia eiñ til Arfs, þa er fyrſt ſied epter, i hverre Linn hañ er, frá

G 5 þeim,

Sie nockurt Syſtkina fráfalled, enn hafe eftirſkiled Born, þá taka þau efter ættqviſla Erfd, Arf med ſinna Foreldra Syſtkinum, ſo ſem og, ef hverke Moder nie Syſtkin eru á Life; gánga þeirra Born til Arfs ad Høfdatale. 38 Art.

Enn ſieu nockur af þeim daud, taka þeirra Born þann Arf, ſem Foreldrum þeirra hefde tilfalled efted Ættqviſla Erf. Hvor regla i ollum Sydulynum má adgiætaſt, ad hvar Erfingiar eru i jøfnum Lidumm, geingur Arfur ad Høfda Erfd; enn ad Ættqviſla Erfd, ef Erfingiar eru i Diofnum, til þeirra ſem fyrnare eru. Og þar hins 7da Maus, ei finnſt geted, i firſtu Sidu Lynu, er ſu Meining vidtekinn, ad Arfur falle i hennaofan efter, ſo leinge Afkvæme er til. Ad hveriu under Loklidnu, Afar og Ømmur verda arfgeing i hinne fiordu Erfd ad Høfdatale. Enn ſieu þeße ecke til, þá koma i hinne fiutu Erfd, Langafar og Langømmur til Arfs, einnig ad Høfdatale; og ſie einginn af þeim til, þá adrer Forfedur uppefter, i oendanlega Idu. Ad ollum Forfedrum afgeingnum, geingur hin ſiotta Erfd til annarar Sydulynu, til Foreldra Syſtkina, og hid ſama ad Høfdatale, ef allein eru á Life; enn ſieu nockur þeirra daud, erfa þeirra Born, hvad Foreldrunum i ſo máta tilfell, efter Ættqviſla Arfaſkiftum, eins og i fyrerfarande Regiu, er fyrermælt, og geingur þeße Erfd, efter hinne ſomu, ofann efter, allt til 7da Maus frá hinum dauda. Ad hverium under Lok lidnum, biriar ſu ſiounda Erfd á þeirre þridiu Sydulynu, Afa og Ømmu Syſtkinum, ſem med ſomu Adferd og adur er ſagt, geingur allt ofann til 7da Maus; hver ef ei er til; fellur ſu attunda Erfd,

til

þeim, er arfeñ epter skilur; þar nærst i herium Gradu edur Lid hañ verdur. Sieu þa til fleire Per-

til Lángafa og Ømmu Systkina, og so ad Høfdatale, hver og einnig, sem i hinum 2 næst undanfornu Sydulynum, afmerkast vid fiorda Mann, frá þeim dauda.

Þær tvennslaas Meiningar, sem þeir Logvitru smydad hafa, efter hverium Reikninge, hinn 7de Madur teliast skylde, frá þeim er Arfenn esterliet, hvert heldur Civil edur Páva Laga, hefur Hr. Syßlumadur Ketilson, greinelega utmalad, i hans Skrife um Erfdey Pag. 8, 9, 10. Her vil eg einungis geta þeß Spursmáls, sem marger i framme hafa, hvort her i Lande, ad innleiddum þeim norsku Erfdum, ei skule naudsynlega giøraſt Helmingafelag millum allra Hiona? Hvartil ad minne Meiningu svaraſt Ney. Þvi þad var eingaungveigenn Tilgángur Loggiafarans, þá hann uppábaud her áminstar Erfder, þar med under eins ad upphefia, alla adur tidkannlega og á Logum grundada, Hionabandsskilmála, sem þar ad auk i nockrum Póstum eckert koma Erfdum vid: mikln heldur, þegar Reſcriſted af 19 Februarii 1769 yfervegaſt, er þeß fornemſte Scopus, ad utryma þeim Obillegheitum, sem fundust vid þær isl. Erfder, i þvi ad utelikia Barnaborn á Módurennar Sydu, frá Modurforeldra Ørfum, soleinge nærskyldare Egtaborn lifa.

Málafelag mille Hióna, sem kallaſt, nær Inventarium er giørt, yfer hvad Konann innfærde i Bued, er þvi sydur forkaſtande, sem þad fremur Helmingafelage, og eitt einka gott Medal, til ad fyrerbyggia Arfsvik, og frelsa Konunnar Fie, frá ad verda utteked i þær Skulder, sem Mansins Vanspilun ollad hefur, og

þarad

Personur jafnskylldar, i ödrum Ættkvislum; þa adgiætest hveriar af þeim sieu i Karllegg eda Kvenn-legg.

Þeir kallast Agnati, sem eru i Karllegg; en hiner Cognati. Af þeim giöra vor Leg storan Mis-mun i Erfdum; og heiter þad ad vera i Karl-legg, nær Madur er af Karlmanne komenn i þa Ætt-ena, sem til Arfsins leider: hverier og kallast Samfedra og Samfædder; En þeir i Kvenn-legg, edur af Kvennmanne kommer: Sammæd-der. Erf. 4. og er þad vist Regla, ad þeir sem eru i Karllegg, og jafn vel Konur, utelykia fra Arfe, alla þa, sem einasta eru i Kvennlegg jafn skylda. Sia 9. Erf.

Sialf

þaradauk finnast Spor til Mála i fiálfum N. L. vide 5—2—20. 21. 58. 60 Art. Þess-vegna er honum ecke i Blindne utrymande af vorum Landslögum, heldur ætte hann, hvar þvi verdur vidkomed, ad tydkast, og sem ett bene-ficium legis ad alitast.

Sie Odalsgods i Arf fálled, vikur eldste Son til Höfudbólsens, enn Medsystkinum uthlutast jafner Hluter i Utgördum, enn sieu þeir ei til; likst þeim fullt Audvyrde, fyrer-sinn Part i Peningum; hvad ef ei ske kann, skal þeim i Höfud-bólenu uthluta þeirra Parta, af hverium þeir nióta billegrar Landskuldar, enn eldste Sonur jafnann Abudarenar 63 Art. Og er þesse Höf-udbols Arfganga, frekar utmálud i Forordn. 6 May 1752, hvar inne greinelegt er, ad Karl-leggur jafnann gengur fyrer Kvennlegg, so ad Madur af Manne, utelykyr Kvinnu af Manne, og Kona af Manne, Mann af Kvinnu.

Siálf Arfstakañ geingur med tveñu Mote in Capita et Stirpes.

Succeſſio in Capita edur Höfda Erfd; er þad, nær Arfenum er ſkipt i ſo marga Stade, ſem Erfingia Höfudeñ eru, ſo ſem alltid ſkedur, þegar aller Erfingiarner eru i fyrſta Lid: Synir, eda Brædur.

Succeſſio in Stirpes, edur Ættkviſla Erfd: þegar Skiptearfur verdur i ymſar Ættkviſler; og þa deileſt Arfurenn efter Ættkviſla Fiölldanum, eñ ecke Perſonu Tolueñe; ſo, þo fleire Börn ſieu i eiñri Qviſl eñ añare, ſá þau, all til ſamañs ecke meire Arf eñ hin; ſo ſem bæde ſieſt af añare, og þo einkanlega 4. Erfd. til Dæmis:

Eiñ Madur á 2. Sonu A og B: Sonureñ, A deyr, og lætur efter ſig þria Sonu; eñ B. eiñ Son; nu eiga þeſſer 4 ad erfa Afa ſiñ, þa vilia A. Synir hafa Höfdaerfd: og ſkiſta Arfenum i 4 Stade, eñ B. Sonur upaſtendur Ættkviſla Erfd: þad er, ad Arfenum verde ſkipt epter Ættkviſlum i Tvo Jafna Helminga; tekur hañ ſo þañ eina Helming, ſem Fader hans hefde ſtaded til, eñ hiner þrijr añan Helmingeñ.

Þeſſe Arfaſkipte eiga optaſtnær heima, hiá Utörfum, ſo ſem þegar Fodur Brædur og Brædra Synir erfa; og kallaſt þad Jus repræſentationis. Hvar yfer eg ſiñ eckert Iſſlendſkt; gete nockur kendt mier þad; erit mihi magnus Apollo.

I ſtatt Mále, get eg nu ei gefed betre Underſtodu til ad komaſt nidur i vorum Erfdum, ſem miog eru margbreittar; og þo ſo fátækar, ad

þar

þar vantar vissar Personur, sem Meñ af Sañsyne verda iñ ad setia, þegar Atvikum so hagar

5. Adsidustu adgreinast Erfingiar i Myndu-ga og Omyndu-ga. Þegar aller Erfingiar eru myndugir og Nálægir, edur iñañlands; þa meiga þeir sialfer skipta Arfe med sier. Nl. 5 B. 2 Cap. 16 Art. eins og Rád er fyrirgiört Erf. 18 Cap. Eñ þegar nockrer af þeim eru Omyndugir, edur utañlands, so þeir geta ei haft siñ Fullmegtugañ vid Skipteñ; þa skal Yfirvalldid hlutast til Arfa-skiptaña. Nl. 5 B. 2 Cap. 1 Art.

---

13 Cap.

Uñ Skipta Forvalltara og þeirra Verk vid Sterfbued.

Sterfbu er nefnt af þvi Þydverska Orde Ster-ben, sem merker Dauda, og þess vegna er Sterf-bu sama sem daudt edur dauds Manns Bu. Hvar nu soddan eitt Bu er tilfalled, og Erfingiar eru ecki myndugir edur Nalægir, þá skal þad gefast Skipta Forvaltaranum til Vitundar Nl. 5 B. 2 Cap. 1 Art. t)

Skipta

t) Hvar Sterbu tilfiell og omyndugir Erfingiar-voru, attu eftir N. L. 5—2—1, Art. vidkomen-dur edur til stadarverande, ad gefa sodann Yfir-valdenu til Vitundar, under 100 Rdr Straff, efter hverju ei hefur verid allvandlaga lifad. Þetta itrekar Forord. af 12 Sept. 1792. Art.

8s

Skipta Forvaltarar eru hiá oß Amtmeñerner, edur þeirra Fullmegtuger. Sama Cap. 9 Art þeir plaga ad skipta sier af Sterfbuum Kongl. Embættis Maña; eñ Syfslumeñ, hver i sine Syslu, af Sterfbuum Almugañs, og þeirra Fullmegtuger.

I geistlegum Sterfbuum (ad undantekuum Biskupaña,) eru Profastarner med tveim Prestum. ibib.

Skipta Forvaltaren lætur þa taka Sterfbus Gotsed under Geimslu og Forsigling; nema þa Hlute sem vidþarf til Huß Naudsynia; hverier Uppskrisader, seingner verda þeim i Hendur, er i Husenu byggia, þangad til sidar at Skipte eru fyrerteken. 1 Art.

Ef nockur brytur eda burttekur ur þvi Sterfbue, sem þañeñ er forsiglad, verdur sekur uñ 3 Mk. sama Cap. 87 Art.

Þar epter tilsetur Skipta Forvaltariñ eiñ vissañ dag, sem ecke getur alltid vered sá 30ste frá Afgange þess dauda 5 B. 2 Cap. 4 Art: til ad Registrera, (þad er, Uppskrifa,) og Vurdera (þad er vyrda) Sterfbued; og lætur advara Erfingia og Creditores, (þad er Skulldaheimtu men) og Debitores (þá sem Skulder eiga þangad ad giallda), ad þeir, añad hvert Sjálfer, edur þeirra

oa utvydkar enn nu frekar, þar til: ad allra Burtkallan, sem Sterbu efterstilia, skule þeim ordulega Skiftaforvalltara kunngioraſt, þott Erfingiar myndugir sieu, under ofannefnt Straff.

ra Umbods menn, á þeim tilsetta deige i Sterfbuenu mæti. u)

Registration og Vyrding Bushlutaña og Gotsins, iñfæreſt i eitt Skiptabref edur Protocol. Nl. 5 B. 2 Cap. 15 Art. Vyrdingeñ utfæreſt uppa Nixdale, Mørk og Skildinga, epter Sidveniu, og i Tillite til Erf. 34 Cap. sem segir vyrda skule til gang Silfurs; þo er það og eñ brukanlegt i almuga Sterfbuum, at vyrda uppa Hundrud og Alner epter Landsvisu.

Sjdañ iñfæraſt allar Skullder:

1) Þær sem gialldaſt eiga til Sterfbusins; og so allt Gotsed ásamt þeim Summerad; af hverre Summu sidan dregnar verda.

2) Þær Skullder, sem af Sterfbuenu utgialldaſt eiga. Nl. ibid. Hvar med og reiknaſt Konuñar Heimansylgia, nær Málakona er, og verdur

u) Erfingiar sem innan Bys eru, eiga ad mæta vid Sterbued, á þeim 30sta Deige frá Fráfallsdeigenum; enn sieu þeir utan Bys, enn innann Stiftes, innann 6 Vikna; enn utann Stiftes, innann 12 Vikna. Enn sieu þeir utann Rikis innann Ars og Dags N. L. 5—2—4 Art. Skuldaheimtumenn hins danda, eru Erfingiar skylder ad innkalla. Enn gánge þeir frá Arfe og Gialde, er það Yfervaldsens Skylda N. L. 5—13—27. 30 Art. Efter Placate af 26 Oct. 1792 er ei Þørf, med því i Logunum tilskilda Proclama, ad stefna Skuldaheimtumonnum, i Bænda edur annara þviljkra Sterbuum, sem ei hafa staded i Hendlan, edur Contract, vid adra utifrá, þegar Erfingiar auglysa, ad þeir til uppákomande Skulda, svara vilie.

verdur hun þá uttekeñ med þeim fyrstu Skulldum af Buenu. Erf. 19 C. Sia eiñiñ hier á eptirfylgiande 3 B. 14 Cap.

Ad Skulldunum loknum, þa aftakast Giafer, ef hiñ Framlidne hefur neckrar gefed. Nl. 5 B. 4 Cap. 16 Art. Hvar under eiñen skilst Tilgiof Konuñar, og adrar, sem tilsamans ecke þlaupa meir en Fjordungur Fiárins; eñ hafe neckrar vered þar fram yfer gefnar, þa aktast þær ad einau, edur skerdast eptir þvi sem Tala reñur til N. B. E. K. hin 7da bak Logbookena, nema Erfingiar villie añad sampyckia. Nl. 5 B. 4 Cap. 4 Art.

Þad sem þá verdur epter, og kallast Beholden Boe. Nl. 5 B. 2 Cap. 15 Art. Skiptest medal Erfingia, og iñfærist so hvers eins Arfahlute, med sinum Tegundum og Vyrdingu i Skiptabrefed, ad niju, sem ad sidustu verdur stadfad, med Skipta Forvaltarans og Vyrdingar Mañna, samt Erfingiaña, edur þeirra Forsvars og Umbods-Mañna, Nafnum og Signetum. Nl. ibid.

Þar ad auke gefast hverium Erfingia Lood Sedlar; sem iñehallda, hvad i hans Arfahluta skipteft.

Petta er þad sem almeñelega tilfellur vid Sterfbu at gisra; eñ hier eptir skal athuga, nockur sierdeiles Tilfelle, sem þar stundum fyrer koma.

14 Cap.

14. Cap.

Um Arfsjofnud, og fleira, sem i Skiptum fyrerfellur.

Pad kallast hier Arfsjofnudur, Collatio bonorum, og Jævnet. Nl. 5 B. 2 Cap. 61 Art. nær eitthvert Barna edur Erfingia hefur fyrerfram feinged Fe i Hendur af sinum Forelldrum, og peim verdur sidan vid Skipten taled pad sama Fe uppi sín Arfahluta, á mote odrum Erfingium, so aller bere jafnt frá Borde.

Uppi pessan Arfsjofnud, reiknast Bornunum allt pad Fe, sem Forelldrarner hafa peim feinged; nema hvad Løgen sialf undantaka, sem er Brullaups Kostnadur. So er pad og sialfsagdur hlutur, ad hafe einu Barnenu vered gefen Løg giof, so behelldur pad pesse auk Arfahluta. Erf. 28 Cap.

Nu par sem Fader hefur kostad uppa Barn sitt til Skola pa verdur spurt: hvert sá Kostnadur eigi og hier ad reiknast? Hvad eg held ecke vera: pvi Løgen tala einasta um Reisukostnad á framande Stade; en Skolakostnadur er nockud pvijlikt sem Fosturlaun, sem ein dugande Fader reiknar eige vid Barn sitt.

Hafe nu Barned feinged meira, en Bued vinest handa ollum Samerfum til slikra Skipta; pá byriar pvi ad skila aptur, so miklu sem nfer hefur rettan Jofnud. Erf. 1 Cap. Ef meira er heiman gefit 2c.

Po par sem Barned kallar ei til meire Arfs, en pad allareidu feinged hefur; skal pad ei neyd-

ast til ad skila því aptur, nema Bued viñest ei til Skullda lukningar. Nl. 5 B. Cap. 62 Art.

Ef einhver Gripur er sá i Buenu, sem ei verdur skipt, og Erfingiar verda ei samþycker hver hañ skule hliota; þa er Plagsidur, at hlutast uñ hvers hañ skule verda, sem heiter at kaste Lod. Nl. 5 B. 3 Cap. 51 Art.

Vilie þeir ei heldur eiga under Hlutkaste, og ecke uña hver ödrum Lausnar; þá má hañ seliast einum utisrá, og skipta sidan med þeim Verdedenu epter Kb. 20 Cap. Vilie þá nockrer ecke medtaka siñ Part ur Andvirdenu, er rett ad setia þad nidur i Rettarins Geimslu. Nl. 5 B. ibid.

---

15 Cap.

Uñ Skiptaþrætur og Arfs Tilkall.

Skiptaþrætur kallast hia Juristunum, Actiones Familiæ herciscundæ, fyrer hverium Rád er giort Nl. 5 B. 2 Cap. 69 Art. Þegar Erfingiar meina sig ad vera i Arfaskiptum vanhalldna á einhvern Hátt, so sem giarnan ske kañ, þegar sialfer Erfingiar, syßla uñ Sterfbued og þeß Deilingu.

Til þessarar Klögunar gefa Logeñ 3 Ara frest ibid. 68 Art. Þegar uñ Odul og Eigiñdom er at giora; eñ i þeim 69. sem ecke gefur nema Ars og Dags Frest, synast vera meintar Skiptaþrætur á ödrum Hlutum.

Fyrer

Fyrer Urskurdar Meñ meiga þeir taka Samfræudur og Náunga, sem þá skulu hier utij forlijka; hvad skilia er nñ þá Samtrændur, sem ecke ern sialfer iñviklader i Skipteñ. Eñ gete þesser ecke lagfært hiña Agreining, þá meiga Erfingiarner kiosa sier Commissarios, edur adra Giordar Meñ ibi.

Samt getur þetta ecke átt heima hiá þeim Erfingium mille hverra Skipte eru giord af Yfervalldenu, edur þeim løglega Skipta-Forvaltara, þvi þeirra Skiptaverk, kuña ecke ad áfrijast, nema so sem añad Domara Verk, fyrer tilheyrelegum Yferdomara. Siá Nl. 1 B. 6 Cap. 5 Art. so sem Syslumaña og þeirra Fullmegtugra, fyrer Løgmañe.

Hæreditatis petitio edur Arfs-Tilkall, er ein Kløaun, sem Madur hefur i framñe, a mote þeim er situr ránglega i hañs Arfe, ad hañ láte, þañ sama Arf lausañ, med øllum Rettindum, sem einum Erfingia tilheyra, vid Eigandañ. Erf. 26 Cap.

Ad eiñ skule setiast i Arf añars Mañs, orsakast af því, ad Meñ vita þá ecke añañ, sem nær er komeñ til Erfdar, og því situr hañ so leinge i Arfenum, sem Bonæ fidei possessor, þad er Godur Heimilldar Madur, þar til añar kemur Nákomnare Erfinge; hvar fyrer hañ behelldur øllum Averte Fiárins; þo hañ þurfe sidan ad svara ut Jñstædu Eyrinum til hins.

Eñ vilie hañ ei fyrer utañ Doom og Adfør, af Arfenum standa, epter þad hiñ hefur bevisad siñ Arfarett; þá er hañ Malæ fidei possessor,

edur Oheimilldar Madur, og á med Hofud stoolnum, ad utsvara ollum Avexte Fiárius, sem hañ hafde fyrer Arfesokneñe Nl. 5 B. 2 Cap. 90 Art.

Til Arfssoknar hefur Erfinge Tiju Aar, eptir ßad hañ er komcñ ur Omegd, forfallalaus. Erf. 26 Cap. Allt so má hier af slutta, at sá i Arfenum situr átolulaust, yfer Tiju Ar, viñur hañ med Hefd under sina Eigu og liñrád.

16. Cap.

Um Arfs og Giallds Fragaungu.

Sa sem Arf tekur, hañ á ad betala allar Skulldir, sem á ßeim Arfe liggia Nl 5 B. 2 Cap. 84 Art.

Eñ med ßvi, so kañ til ad bera, at meire Skullder sieu á einu Bui, eñ Fed viñst til ad betala med; ßá so ad Erfingiarner neydest ei til ad betala ßær med sinu eigeñ Fe, leggia Løgeñ ßeim i Vallð ad ganga fra Arfe og Giallda

Arfs og Giallds Frágangur er ßad, nær Erfingiarner standa frá sinum Arfarette, og vilia eckert hafa med Sterfbued, vegna ßeirra Skullda sem á ßvi eru.

SSetta kallast hia Juristunum Repudiatio v. Omissio hæreditatis, og skulu Erfingiar gefa slikt Skipta-Forvaltaranum til Vitundar 14 Dogum epter Afgang ßeß framűlidna Nl. 5 B. 13 Cap. 28 Art. Eñ med ßvi ßesse 14 Daga Frestur, vyrdiest

vyrdteſt ofnaumur, til ad kuña bepeinkia ſig uñ þetta, þá var þeim ſidaň geſeñ 6 Mánada Tijme þar til, med Fororðn. af 4 Martii 1690. og þo ſá Freſtur meige vera æred nøgur, þá er þeim eñ geſeñ Ars og Dags Freſtur med Juſtitz Fororðn. i Noreg af 19 Aug. 1735. ſo uñ þeñaň tima meiga þeir yfirleggia Sterfbuſins Tilſtand med Skulldafiſlldanum, og ſo aňad hvert, ſegia ſig til, edur fra Arfenum. v)

Eptir þad lætur Skipta-Forvaltareñ utganga Proctama, þad er opeñberleg Stefna edur Fyrerkall, til allra Creditorer og Debitorer, at þeir á

 viſſum

v) Enn nu þægelegra Beneficii, ſem Løgvitrer kalla Inventarii beneficium, nióta Erfingiar þeir, ſem vilia nota ſier hid ſama. Þeßer eiga, efter Forord. af 8 April 1768 ad yfirláta Yfirvaldenu, ad regiſtrera og ſkifta hinum fallna Arfe, ſem ſo gialdbunden er, ad Erfingiar efaſt um, ad hrockva munc til Skulda; hvad ef þeir gisra, og ſig eckert vid Sterbued meinga, þeir ſidar ei þurfa frekar til Skulda ad ſvara, enn Arfurenn tilbreckur, edur til þeirra af Sterbuenu innrunned. Þarámot hafe þeir af egenn Myndugleika, tekned Arfenn til ſin, meiga þeir þær ſomu Skulda heimtumønnum, ad fullu luka. Enn hafe einn Samarfa, betalad frekar af Skuldum, enn ſvare hans Arfaparte; geſſt hønnum fyrer hid uufram lokna, Adgangur til Mederfingia ex beneficio diviſionis, utann hinn Framlidne hafe forbunded einn fyrer alla af Erfingiunum ad ſvara til þeß edur hafe haft Kóngs edur adra publiqve Peninga underhøndum. N. L. 5—2—84 Art.

Samt er adgiætande, ad þó Huſtru og Børn meige ſeigia ſig frá Arfe og Gialde, finſt þad þó hverge Husbondanum tillated. 86 Art.

vissum Deige mæte i Sterfbuenu, Þeir fyrre til ad bevijsa, eñ hiner sidare til ad betala, sinar Skulder; hver Stefna auglysast skal á Kyrkium eda eins vel á Pingum. Nl. 5 B. 13 Cap. 29. 30 Art.

Sidan þegar Creditores mæta á þeim tilteknu Deige i Sterfbuenu, Þá lætur Yfervalldeð hier med hond'la eptir þvi sem fyrerskrisad er i 31 Art. o; Sqq hvar uñ sidar verdur greinelega talad hier eptir i 3 B. 15 Cap.

Kuñe nockud verda yfer hlaups af Arfenum, þegar allar Vitaskuldder eru loknar; þa er Spursmál: hvert þad skule ei falla aptur til Erfingiaña? Hvar uñ Logeñ hafa eckert. Eñ þar sem þeir eru alla reidu buner ad segia sig fra Arfenum, þá kañ ecke sá Giorningur apturkallast helldur álijt eg hañ sem arflauft Goz vera Kongennm tilfalleñ. Þar ad auke, so sem Creditores meiga missa sinar Skullder, sem Arfurcñ viñst ecke til ad betala, so þeir eiga einga Heimtu framar til Erfingiaña; so vill hitt rijmelega sygia á eptir, at Erfingiar hafa ei Rett til Arfsens, þo Creditoribus verde nockud Afgangs, helldur giallda þeir siñar Oframűsyne i fyrstu. Siá Høyers Coll. pag 411.

Dñur Spurning verdur: Ef nockrer af Erfingium hafa genged fra, eñ nockrer ad Arfenum, hvert þeir fyrre skule þá, ásamt hinum, verda hluttakande i þvi sem epter verdur, ad loknum Skulldum? Og þa álykta eg af sama Grundvelle sem fyrr: ad þeir sidare erfe þá alleina so sem hiner er frá Arfe geingu, væru ei til, og hier siñe

so

sö Stad nockurskonar jus accrescendi, Struv. Lib. 2 Tit. 23. Aph. 17.

---

17. Cap.

Um Oreglulega Arfsgaungu.

Successio Anomala, edur Oregluleg Arfsganga, er su sem vijkur frá almeñelegre Reglu og Edle Erfdaña fyrer einhveriar sierlegar Orsaker, og má hingad heimfæraſt:

1) Pegar Moder erfer, edur Systkyn sammædd, pad Fe, sem hun i lifande Lijfe, lagde til Barna siña, fyrr eñ pad gange under Fodur eda Systkyn Samfedra. 1 Erfd.

2) Pegar sá Arfur, sem einum Hospitals Lim tilfellur, verdur lagdur til sialfs Hospitalsins Forordn. af 27 Maij 1746.

3. Pegar eingeñ er boren til Arfs, sem er fyrer inan Siǫunda mañ ad Frændsemie, frá peim sem deyde, og Arfureñ fellur under Kong. Nl. 5 B. 2 Cap. 11 Art og 51 Art. ibid. Lijka sem i hiñe 13 Erfd. Fyrr skal Fiormeñingur erfa, eñ under Kong gange; pvi Fiormeñingur er hiñ Siǫunde frá peim er Arfeñ eptirliet.

4) Pegar Madur selur Arf undan sier; ad vijsu er pad olǫglegt ad selia Vonar Arf. F f. b 8 C. og Nl. 5 B. 2 Cap. 82 Art. eñ selia má Arf, pegar hañ er virkelega tilfalleñ, og hañ er adur registreradur og virdtur af Skipta-Forvaltarǫnum; hvert Registur pa á i Kaupbrefed ad iñfær-

aſt, edur ſylgia med þvi, og ſidan ſluttaſt Kauped i Vidurviſt Yfervalldz Seliandañs. Nl. 5 B. 2 Cap. 81 A:t.

5) Er þad ſtundum brukad at Syſtur taka jafnañ Arfahluta eptir Foreldra, á mote Brædrum; einkum ef þær eru fáar; hvad þo ei getur ſked, utan med Samþycke allara Samarſa, ſo þeir ſieu mynduger meñ ordner. x)

---

18. Cap.

Um Hefd og Løghefd.

Ordit Hefd hefur fleire eñ eina Merkingu i Løgum.

1) Tekſt þad, fyrer Vidhalld og Vardveitſlu eins Hlutar, ſo ſem alment ſeigeſt: ad halda vid Hefd og Magt; og i ſoddañ Meiningu er þad ad ſiña. Nl. 2 B. 21 Cap. 1 Art.

2) Merker

x) Þad kann ad ſonnu ecke til oreglulegrar Arfgaungu ad heimfæraſt, má þó her ei utelated verda, ad Forordn. af 12 Sept. 1792 tilſkilur Konge 4 Rdlr. af Hundrad, af Erfum þeim, hvar ei erfa Egtaperſona, Børn, Foreldrar, og þeir ſem med Moder erfa. Hvar frá undannſkiliaſt Sterbu þau, ſem minna hlaupa enn 100 Rdlr. Þad Gots, ſem gefſt til Allsheriar Brukunar. Item til Underhalds vißrar Perſonu hennar Lifstid. Og ſá Arfur, hvar af 6te Peningur ſvaraſt. Sie Dulsmál lagt á ſlikann Arf, þrigyldeſt Afgiftenn, enn lukeſt hún ei i tækann Tima, tvigyldeſt hin ſama.

2) Merker þad Possessionem, sem Danskir Juristar kalla Besiddelse, eñ vier Eignarhalld edur Jsetu i Gotse: þvi i þeirre Meiningu brukast Ordet Jseta, Erf. 25 Cap. og Hefd allvida i þeim Rl. so sem 5 B. 7 Cap. 13 Art. item 5 B. 5 Cap. 5 Art. 6 B. 17 Cap. 10. 11 12 Art.

3) Merker Hefd Loglega Adkomst á þeim Hlutuñ sem Madur hefur haft i siñe Hende og Brukun, uñ so langañ Tjma sem Logeñ ákveda Rl. 5 B. 5 Cap. 3 Art. og þá heiter hun Loghefd. ibid Art. 7. eñ hiá Juristum Præscriptio edur Usucapio.

Su fyrsta Ordsins Merking kemur ecke þessu Esne vid, eñ uñ hinar bádar sijdare skal hier hendla:

Possessio Eignarhalld edur Jseta, er þat: Nær Madur hefur eiñ Hlut edur Gots i Hende, og helldur þvi under sig i Eiguarskine, hvert þad eru mørg Ar edur sá: Þar fyrer heiter þad ecke Eignarhalld, sem madur hefur under siñe Hende, til Láns, Leigu, Geimslu edur Pants, þvi þad skedur ecke i Eignar Skini.

Þad ber opt vid, og Logeñ giora þar Rád fyrer, ad eiñ kuñe hafa þ d Goots i Hend og Hefd, sem Añar er rettur Eigande ad, þegar þad med einhverin ólöglegu Móte er komed ur hañs Eigu. Lb. b. 1 Cap: Þa skal hañ uñ Hausk, fara til Bœar þeß, er sa byr a, sem Jørd kallast eiga.

Med þessu Motte situr hañ i Gootsenu, Añad hvert bona fide, þad er i goodre Meiningu, og byggur sier heimillt vera; edur malâ fide; þad

er, i illre Meiningu, so hañ veit, hañ er ecke rettur Eigande, heldur Oheimilldar madur; heldur þvi þo i Eignarskine. Siá það sem hier er ad framañskri'ad um̃ Heimilld, i þeim 8 Cap.

Þau Rettuaheit sem fylgia þessare Hefd, og kallast Jura possessionis, eru þesse hin̄ Helldstu:

1) Ad Hefdarmadureñ hefur stærre Rett og Myndugleika yfer Gotsenu eñ nockur añar, so ad, jafuvel, sialfur sá rette Eigande, má ecke taka fyrer Hendur honum; i þvi er Gotsed snerter, fyrr eñ hañ hefur uñed það med Løgum og Doome fra honom. Sia Lb. b. 1 Cap. Þá skulu Domendur dæma hønum Jørd sina. item Kb. 1 Cap. Doms er hver verdur fyrer sijnu ad hafa.

2) At hañ situr fyrer i Sokneñe og þarf ei ad færa Rok til sinar Adkomstar, fyrr eñ Eigandeñ sem vill brygda, hefur ádur beviisad sin̄ Eignarrett. Nl 5 B. 5 Cap. 5 Art.

3) At hañ uppber Avextu og Not Gootsins, so leinge það er i hañs Hefd oataled. ibid. 6 Art.

4) At hañ kañ ad sá fullkomna Adkomst og Løghefd, nær hañ hefur seted i Goodtzinu so lángan Tima, sem Løgin̄ utheimta.

Þesse Hefd er þá, so sem Orsok og Underbuningur, i vissañ máta til Løghefdareñar; hver ed giefar Mañe fulla Adkomst á þvi Gotse, sem hañ hefur átolulaust under sig halded, fullkomeñ Laga tijma.

Um̃ Løghefd er sierdeiles þrent ad athuga, sem er: Hverier Hluter hefdader verda; med hverju moote Hefdeñ ákemst; og hversu laung Tid þar til utheimtest.

2) Aller

2) Aller Hluter efter síñe Veru, verda hefdader, bæde fast og lauſt Gots. Nl. 5 B 5 Cap. 3 Art, so og eiñiñ opreifanleger Hluter, hveria ver kellum Hluñunde i 3. og 5 Cap hier ad framan. Sia Nl. 5 B. 5 Cap. 4 Art: Par fyrer meiga meñ vel adgiæta i Eigiñdoms Sokum, hvert pad er Hefd á ſialfre Eigneñe, edur einaſta á Brukuneñe, er uñ ſkal dæma.

Po eru par viſſer Hluter til, ſem ecke kemſt Hefd yfer; añadhvert vegna Eigandans edur añars Aſigkomulags; ſem eru:

1) Kongſins edur Kronuñar Arfa Eigindomur eda: Patrimonium Fiſci: pad er audſiáanlegt ad Kongſins Gots, verde ei af Underſatuuum hefdad, pvi eingeñ kañ ad gefa peim nockra Heimilld par til; Eñ Leghefd getur ei ákomeſt fyrer utan Heimilld edur 20 ára Brukun ſem ſidar verdur greint; vilie pa nockur ſegia, ad hier gylde 20 Aara Hefd, verdur hañ ſtrax til Baka rekiñ med Nl. 3 B. 12 Cap. 2 Art. ſem ſeiger ad Kongſins Almeñingur, verde ei hefdadur á færre eñ 30 Arum; hvad ſkal pa ſeigia uñ añat Kongſins Jardagoots, ſem Hañs Majeſtæte tilheyrer med eñ ſterkare Rette? So og má petta ráda af Forlenings Breſum allra peirra, er tiltruad verdur Kongſins Gots, pad peim er befalad at iñkalla pad ſem undan er geinget.

2) Kirknaña Eigner, hvar uñ ſiá má medal añars Nl. 2 B. 22 Cap. 1 Art. og ſama er uñ añad Geiſtlegt Gots, ſo ſem Hoſpitøl. 19 Cap. 5 Art.

3) Omaga

3) Omaga Gots, so leinge hañ er Omage, og þar sem hañ er 20. Vetra ur Omegd, og hefur siþan 10 Ar forfallalauſt ad brygda Eigner sinar, Lb. b. 1 Cap. so fylger á epter, ad Omaga Gots verdur ei hefdat med færri eñ 30 Ara Hefd.

4) Sømu Friheit hefur Gots þeß Mañs, sem er utañlands. Nl. 5 B. 3 Cap. 4 Art.

5) Þad Gots, sem Madur hefur i Umbode edur Forlening, kañ ecke siálfur hañ at hefda 5 B. 5 Cap 3 Art.

6) Sama er um Þant, Leigu og Láuſe ibid Eñ kome Þantur ur Hende þeß, sem hañ var vedsettur, i Eigu añars Mans, þá kañ sá ad hefda hañ. 5 B. 7 Cap. 13 Art.

7) Vegna Oheimilldar, fær eingeñ Løghefd, á þvi, er hañ stoled hefur; þvi þo Nl. 6 B. 17 C. 11 Art. tale um Hefd; þa meinast þar ei under Løghefd edur Adkomst; heldur Ahalld Hlutarins so sem ondverdlega i þessum Cap. er sagt. Eñ kome þad stolna Fe i añars Mañs Eign, sem meinar þad heimillt, so sem, ef hañ kauper Ovitande vid Pioseñ; þá kañ hañ allvel at sá Hefd þar yfer; og þeirrar Meiningar er Kofod Anker. de Præscr. Dan. §. 49.

2) Med hverju Mote Hefden ákemst:

Hier meiga Meñ fyrst adgiæta, hvilik Heimilldeñ er, epter þvi sem i 8 Cap. hier fyrer framan er áhrært; og þá verdur þad med Løglegu Mote, nær madur hefur Justum Titulum edur Løglega Heimilldartoku fyrer Gotsenu, so sem: Erfd, Kaup, Makaskipte, Gisf. 2c. sem uppreikuad er. Nl. 5 B. 5 Cap. 7 Art.

Eñ

Eñ þar i mote verdur þad med Oleglegum Hætte, nær Madur hefur ei soddañ Leglega, helldur Titulum putativum edur Hyggiu Heimilld, fyrer Gotsenu, so sem opt skedur, bæde ef Madur kauper ad þeim, sem ecke er þess ráðande so sem ef Kona selur Eignarjørd sina mote Løgum. Nl. 5 B. 3 Cap. 23 Art. Semuleides ef Madur setst og situr i Arse-ovitande, sem hañ er ecke borinn til; og endelega ef honum er gefeñ Gjøf, sem ecke má halldast ad Løgum; samt fleira þessu likt. Eiñgu ad sijdur, ef honum gagnast, at halda Gotsenu i siñe Hefd ákiærulaust, uñ so langañ Tijma', sem Løgeñ utheimta, viñur hañ á þvi fullkomna Løghefd og Adkomst, sem nu skal synt verda.

Eñ sá sem ecke hefur nockurt Heimilldarskin, helldur Malam fidem, og Oheimilld fyrer siñe Hefd; hañ viñur alldrei Løghefd, nær slikt verdur beviſad. Sia fyrrnefndañ 7 Art.

3) Nu er at miñast á Tijmañ, á hverium Hefdeñ fær Framgang, og verdur fullkomeñ Løghefd.

Fordum Daga var Løghefd, þriggia Ara Hefd. sia Doct. Kofod. Anker de Præscr. Dan. og Jutskuløg. 141 Cap. so med hverre Heimilld sem Madur var ad einum Hlut komiñ, nægde þad ef hañ gat halded þeim sama i siñe Eigu um 3 Ar ákiærulauſt. Laughevd er ei mindre end Tre vinter, item 42 Cap. Sellier mand jord, og skil eller jevner dem om, hvad heller han kiøbte mere eller mindre, og haver den der kiøbte Tre Vinters Hævd derpaa ukiært til Tinge; da maa hand ei vinde hænde igien der

solte.

sölte. þessa Grein fiña Meñ nu i Nl. 5 B. 3 Cap. 28 Art. soleides uñbreitta, ad i stadeñ fyrer 3 Ar, eru 20 Ar.

Vel má synast, at þesse Priggia Ara Løghefd, sie nu á þessum Døgum afskoffud, þar allstadar talast um 20 Ara Hefd; eñ samt er hun vissulega til i Vorum Nordsku Løgum, adgreind fra 20 Ara Hefdeñe; og er þeirra Mismunur helldst i þvi iñefaleñ: ad med þriggia Ara Hefd viña meñ ei adra Hlute, eñ þa sem þeir hafa ádur løglega Heimilldar teku fyrer.

Hvad Titulus, eda Heimilld sie, hefe eg ádur nockrum siñum vidhrært; eñ nu skal hier greina, þær helldstu, sem Juristarner upptelia, sem er:

1) Tit: Pro hærede, þad sem feinged er ad rettere Erfd.
2) — pro emito, þad sem med Verde er keppt.
3) — pro permutato, þad sem fæst i Maka edur Eignar Skiptum.
4) — pro donato, þad sem feinged er ad Giof.
5) — pro adjudicato, þad sem Mañe er tildæmt, edur dæmt Je. Kb. 4 Cap. med Nams Domum.

Hvar sem Madur hefur nu þessar eda þvilikar Heimillder fyrer nockrum Hlut; Þa gyllder honum þriggia Ara Hefd, fyrer fullkomna Løghefd og Adkomst, sem klárlega siest af Nl. 5 B. 5 Cap. 7 Art. Laughevd bør ingen at nyde paa nogen Eyendom; uden hand klarligen beviser, at hand haver lovlig Adkomst derpaa, ved Arv, Kiøb, Mageskifte, Gave 2c.

Og

Og til frekare Beviisingar hier uppa, vil eg setia tvø Dæme Nordsku-Laga sem hier eiga eflaust heima:

Pad fyrra er: Nær Samarfar, eda adrer Sameigendur, vilia skipta med sier Gotse 5 B. 2 Cap. 68 Art. Ingen maa nægte den anden Jævnet, inden tre Aar ꝛc. Og strax þar eptir: Talis ikke paa Jævnet og Skiffte inden tre Aar, da beholder hver det hannem tilfalt, angerløst. Hitt sidara; þá talad er uñ Eigindom Mañs, á þvi Gotse, sem honum verdur utlagt epter Doome. Nl. 5 B. 6 Cap. 2 Art. med mindre hand det i tre Aars Tid, ukiært og ustevnet, haver besidder; og da beholder hand det saa frit, som sit Arvegods.

Eñ hvad 20 Ara Hefd ahrærer; þá er hun good til at skapa Mañe Adkomst á þvi Gootse, sem hañ i fyrstu hafde ecke aldeiles legmæta og gylda Heimild fyrer. Nl. 5 B. 5 Cap. 3 Art. item Lib. 26 Cap. Nu hefur Madur Skott, Eing edur Haga, Reka edur adrar Landsnytiar, xx. vetur eda Leingur ꝛc. Og er so hier vid ad merkia, þad þesse Hefd, grundar sig ecke altid á þeirre Heimild, sem Madur hefur i fyrstu, nær hañ kastar Eigu siñe á Gootsed; heldur Titulum pro derelicto; sem þar i bestendur: at sá fyrre Eigande Gootseñs syneft so sem hafa yfergefed þad ur sinum Uñrádum; hyrder ecke uñ, og hlidrar hiá, þo hañ vite og siáe, at añ ar take þad i sina Hefd; verdur so þesse hañs Fyrsonum á þa einu Sidu, og Hefdandañs átol ulaus Iseta og Brukun á þá adra, honum ad fullkomneñe

komeñe Heimild og Adkomst; eins og hiñ hefde honum med Frivilia, gñad hvert ad Sølu edur Giof, heimilad. sía Nl 5 B. 5 Cap. 7 Art. hvar allt er lagt ad jøfnu 20 Ara Hefd og adrar Laga Adkomster. Lijkinde til þessa, sía Men vidar i Løgum hvernen sá tapar síñe Skuldaheimtu, sem forsomar ad styrkia hana med Bevijsingum i 20 Ar, Nl. 5 B. 13 Cap. 2 Art og Kb. 8 Cap. Þar fyrer þurfa Men ei vid þessa Hefd, so sem þriggia Ara Hefdena, at bevisa sina Heimild adra, eñ sialfa Tijmaleingd Hefdariñar. 5 B. 5 Cap. 3 Art. Det beholder hand, uden anden Adkomst at fremviise. Þo gefast þau Tilfelli, hvar ecke næger 20 Ara Tijme til Hefdariñar: so sem ádur er sagt um Kongsins Almeñing. Nl. 3 B. 12 Cap. 2 Art. og Omaga Gots i sama Máta; sem ei verdur Løghefd yferkomed, so framt hañ forsomar ecke ad lijsa sinum Forsøllum, i þvi at brygda Gotsed i Tima; og kallast soddañ Præscriptio longissimi temporis edur leingsta Tiima hefd. item dræscriptio Centenaria, seu er hundrad Ara Hefd, og gyldte i Gamla Daga til ad viña Kyrkna Goots. Clyt Rom og Dansk Ret. p m. 178. og er nu aptur nijlega i Løg leidd hier á Lande, med Biskupa Instr. 1 Julii 1746.

Hier ad auk: er nefnd præscr. immemorialis, su Hefd sem underkomen er ad fornu, so Meñ muna ei leigra frañ: Llb. 52 59 Cap. So skulu Almeñingar vera sem ad fornu. item fra gammel Tijd. Nl. 3 B. 12 Cap. 1 Art. og Alders Tiid. ibid Art 6.

Nu

Nu er þad ecke nog, ad Hefden sie so gømul sem hier var sagt; helldur utheimtest þar ad auke, ad hun sie Atolulaus. Lib. 26 Cap. Þad er Akiæruiaus af ollum þeim, sem þ.r i mote kiñu nockud ad segia. Rl. 5 B. 5 Cap. 7 Art. Roleg 2 B. 12 Cap. 1 Art. Og Samfelld, edur possessio continua. Srtuv. Lib. 2. Tit. 9. Aph. 15.

Eñ þa er Hefden átelulaus og roleg, nær ecke hefur verid uppa hana, edur i mote hęñe talad fyrer Rette; þvi seiger Rl. 5 B. 5 Cap. 3 A. ulast og ukiært til Tinge. Edur hun hefur ei verid áfrijud med Brygd eda Kiintarstefnu, sia 5 B. 6 Cap. 2 A.t. med mindre han det i tre Aar, ukiært og ustevnet haver besidder.

Samfelld er Hefden, nær hun hefur ei geinged undan Hefdandanum siñ ullañ Lagatijma; añars kallast hun possessio interrupta edur Sundursliten Hefd. Þo utheimtest ecke at Gotsed, sem hefdast, skule alla leid vera under þeim sama Mañe; helldur er nog, þad hafe legged under sama Ættlegg i 20 Ar. Rl. 5 B. 5 Cap. 1 Art. So kañ eiñ Erfinge ad fullkomna þá Hefd, er hiñ hafde byriad, sem hañ tok Arf eptir.

Af framanskrifudu kañ Lesaren ad álykta, þad Hefdeñ er ecke so óbilleg, sem sumer Løgheimsker Meñ meina; hverier jafnvel fælast Nafned; Miklu helldur er hun bygd á Soñsyne Natturu Lagaña, og er rett ein Høfud-Adkomst, sem styrker hinar adrar og gefur hverium Eiganda sterkare Eigiñdoms Rett, til at verja sitt Gots; eñ

fyrerkemur morgum Deilum og Prætum, sem añars rijsa kyñu ut af ovissu Herradæme Hlutaña. Siá Justin. Institt. Lib. 2. Tit. 6. de Ulucap.

---

19 Cap.

Um Løgfestur.

Yfer Hofud eru Løgfestur løgleg Medel til ad verja Eign sina fyrer añara Maña Asælne og Yfergange.

Þær kallast i Nl. 1 B. 4 Cap. 7 Atr. Lovfæstelse og Forbud, og eiga nærsta skyldt vid Interdicta, sem brukanleg vered hafa i Foro. Rom. og so sem þau Interdicta, edur Forbod, voru tveñslags, Nefuelega retinendæ og recuperandæ possessionis, so eru og i vorum Løgum tveñslags Løgfestur.

Su fyrre sem er retinendæ possessionis, edur til ad verja med Eign sijna, er eitt Løglegt Forbod, á vorum Løndum, edur Landsnytum, fyrer añara Maña, oheimille Brukun og Yfergange, under vidliggiande Sekter. Llb. 17 Cap.

Er hier fyrst atgiætande, ad soddan Løgfestu kañ eingiñ bruka, nema á þeim Løndum og Landsnytum, sem hañ er virkelegur Eigande ad, og hefur sialfur i átolulausre Hefd, Þvi añars má hañ vara sig vid þeirre Sekt, sem vidliggur, ef Løgfest er yfer Landamerke framm. Llb. 16 Cap. Þessar Løgfestur meiga ske á Kyrkium; þo er nu

mest

mest i Vana leidt, ad auglysa þær á Pingum, þar sem Eignen liggur iñan Pingsokuar.

Eingeñ má Løgfesta uppa Land añars Mañs. Llb. 16 Cap. Ei heldur þar sem Vatn hefur broted sig ur Farveg; og giert uñfloteñ Holma, má hañ Løgfesta fyrer Bufe þeß, sem á mots vid byr, og Land á þær næst vid Llb. 24 Cap.

Nytseme soddañ Løgfestu er:

1) Ad hun gylder uñ Nærstu 12 Manude frá þvi hun var auglyst. Llb. 17 Cap. hvar fyrer vier vilium nefna hana til Adgreiningar frá hiñe sijdare, 12 Mánada Løgfestu.

2) So leinge hun gyllder, þá liggur Tvøfalldt Landnám vid, ef orkt er i Laudenu, edur adrar Landsnytiar i Oleyfe brukadar, hvert heldur þad er Reke, Veide, edur añad. Nl. 1 B. 22 Cap. 17 Art.

Landnam er þad Fullrette, sem einum Mañe tilkemur, af þeim, er giørde oløglega Adtekt á hañs Lande edur Landsnytjum; eñ Averkabætur, sem Nl. kalla Skadagiølld, þad sem bætt er fyrer sialf Spiølliñ er giørd voru.

Landnám verdur eptir Jßlendskum Løgum ymislega hækkad, epter Staude og Verdugleik Eigandans, sem lesa má Llb. 18 Cap. Eñ Nordsk Løg giøra þeß eingañ Mun, hver Landed á, nema á Kongsins Eignum, so epter þeim verdur jafn Landnáms Rettur allra añara Undersátana; þar fyrer; ef eiñ Riddare, Greife edur Biskup, ætte þier i Lande Jørd sem i er orkt; Þa kyñe verda Spursmál: epter hverium Løgunum þeirra Landnams Rettur skylde dæmast? Hvar uñ eg vil ad

señu, hver eiñ ráde síñe godre Meiningu, þo eg seige mina: ad med því hier i Lande, fyrer utan Kongsins Eigner, er eckert priviligerad Jardagots, helldur allt, yfer høfud, ad álijta Bœnda Eigner, so þyker og tilhlydelegast, ad af þeim falle einfalldt Bonda Landnam.

Su sijdare Løgfesta er recuperandæ possessionis, edur til ad viña Eigu sina, undañ añara Maña Hesd, Brukun edur Tilkalle; so sem þá Prœtur tilfalla uñ Landspart, Skog, Reka, Einge, Beitarland ꝛc. sem añar hefur i Hesd, edur kallar til undan Eigaudanum; edur ef at ort er i Landenu; þá løgfester sá, sem þar af þykest vanhalldeñ vera, og under eins stefner sinum Contraparte fyrer þessa Søk med Fimtarstefnu, so sem nockrer hafa brukad, og biodast, edur krefiast til Fimtar stefnu, ef nockur vilie áfria Løgfestuna; helldur skal Madur utpryckelega, stefna uppa þañ fimta Dag þar frá, þeim sem Søk á i mote, til ad lida Dom; og þa er þesse Løgfesta rett, sem eitt Arrest; so hverigur Málspartañna má giora Adtekt á því sem Løgfest er, fyrr eñ Domur er geingeñ; og ef nockud er ort i Landenu, sem ecke má bijda á Stadnum so leinge; þa skal þad setiast i Geimslu til Málaloka; helldst hiá þeim sem Løgfeste, ef þañ er ohættur. Nl. ibid.

Hvad ef báder Partarnar hafa Løgfest og Stefnt? Þá synest sá vera eiga þar uñ i Fyrerrume, sem fyrr hefur Løgfest, ef þañ er fullvedia.

Eñ á Stefnudegenum, skal Domareñ, med 6 Mønnum, ransaka og dœma þeirra Prœtu esne:

Nl.

Nl. 1 B. 16 Cap. eptir þvi sem fyrerskrifad er i Lib. 26. 27 Cap.

Af framañskrifudu sía Meñ hvad fávijslega þeir giora á þessum Dögum, sem Løgfesta Eigner og Jtök, er adrer Meñ hafa i Hefd og Brukun, án þeß ad stefna Vidkomendum til Fimtarstefnudoms; og mættu þeir med þessare Adferd, fullsnøgt verda Rijker af Jardagotse, nema Løgeñ segde: Doms er hver verdur fyrer sinu ad hafa. Kb. 1 Cap.

---

20 Cap.

Uñ Eigindoms Prætur, Brygde, og Lagaryptingar.

Adur hefe eg sagt og synt, hversu Gots og Eigindomur kañ ad vera i Hefd og Jsetu añars Mañs, eñ sialfs Eigandans: nu sylger á epter, hverneñ Eigande skal bera sig vid, ad sækia þad med Løgum frá þeim er þvi helldur.

Slijkar Eignarþrætur, kalla Juristarner Actiones in rem, edur Rei Vindicationes, sem er hid sama og i Nl. Eiendoms Trætter, og hia oß Brygde edur Lagaryptingar; og eru ei hier med meinter Odalslausner, þegar Madur med Verde leiser aptur þær Eigner, sem ur hañs Ættlegg hafa geinged, ad Erfdum, Sølum edur i Añañ Løglegañ Máta; helldur heiter þad so: nær Madur, ad Løgum, sæker epter þeim Hlutum edur Eignum, sem hañ meinar oleglega undañ sinu

Herradæme komnar, so ad þær verde, honum tildæmdar, og med ollum Rettugheitum apturskiladar.

Peir Hluter sem vier brygdum eru añad hvert Fasteigner edur Lauser Aurar.

Um Brygde á Fasta Eign er talad L. bb. 1 Cap. þar til utheimtest fyrst, ad sá sem Brygde vill hefia, hañ skal hvoissa siñ Eignar Rett, og ad hañ hverke gaf, galldt, nie seldi, edur nockrum til Eignar afhendte. ibid. þar fyrer má hañ og leida sin Eignarvitne fyrre eñ hans Contra Partur, þar sem hañ hefur fyrre stefut. Nl. 1 B. 13 Cap. 19 Art.

Gagnest honum Rok og Beviisingar hier til; þá kemur til þess, at hiñ sem i Gotsenn situr, og hefur það i Hönd og Hefd, þarf ad bevisa sina Adkomst Nl 5 B. 5 Cap. 5 Art. og 3 Cap. 11 A.

Hafe hañ nockra Adkomst, þa verdur Domareñ ad meta, hvad vijdt hun kañ ad gylda mote Eignarrette Saksoknarañs; þvi Løgeñ giora Ráð fyrer þvi, ad ein Adkomst kiñe vera Løglegre eñ oñur. Nl. 5 B. 6 Cap. 1 Art. og þa viñur sá Sokena, hvers Adkomst fundeñ verdur Løgmætare, Somu B. 3 Cap. 39 Art.

Eñ þo hañ hafe einga adra Adkomst, eñ 20 Ara Hefd fyrer Eigneñe; þa verdur Athuge, hvert Eigandeñ fær brygdad undañ so sterkre Hefd; hvad valla syniest ske kuña eptir Nl. 5 B. 5 Cap. 3 Art. Eñ epter Jßlendskum Løgum, geingur Hefdeñ til baka, nær Sækiandeñ bevisar siñ Eignar Rett vera sterkare, eñ Adkomst hins sem i Hefd hefur sem klárlega er at siá af L l b. 26 Cap.

Eñ

Eñ hier til gylda ei adrar Beviisingar, eñ løgleg Vitne ibid. Þad eru Lifande Vottar, sem med Rokum kuñe at segia med hverju mote Eignen er aeinoen frá þeim retta Landsdrottne, under añars Manns Hesd. Eitt Document, so sem Kaup edur Giafabref, kañ vel ad syna, þad Brygdandeñ hafe átt Eignena, edur hann hafe leiged under hans Ættlegg ad framañ verdu; eñ þar fyrer kuña Meñ ecke vita, uema su sama Eign hafe sidan, fyrer adra nijrre og þo Løglega Adkomust, tilfalled þeim sem þá hefur hana i Hesd; þvi hlijtur sá sem brygda vill, ad bevisa alt þvilikt med Vottum.

Lausa Aura brygdum vier: Añad hvert af þeim er Hlutunum hafa stoled edur ræmt ur vorre Eign, edur i hvern helldst Oløglegañ Máta burtuteked; Ellegar, ef þeir eru komner i Hendur þridia Mans, og þo hañ hafe einhveria Heimilldar Teku fyrer. Þ b. 4 Cap.

Sá sem þañiñ vill brygda eiñ Hlut skal fyrst beviisa sin Eignar Rett. Þb. ibid. so sem fyrr var saat, og iafnvel giora siñ Eid, ad Hlutureñ sem hañ sæker epttr, sie án sins Vilia og Tilstilles fra sier komeñ. Nl. 6 B. 17 Cap. 6. og 10 Art. Ad hverju løglega framkomnu, hiñ sem þad hefur i Hende, hlijtur þvi aptur ad skila, og hafa tapad Verdenu, nema hañ náe þvi aptur hiá sinum Kaupa Naut. ibid. 5 Art.

Nær einhver Eign edur Gots er brygdad; þa verdur spurt: hvert Hesdandeñ, skule aptur skila til Eigandans þeim Agoda sem hañ af Hofudstolnum uppbored hefur? Hier er þad greinande,

hvert hañ var bonæ fidei possessor, þad er godur Heimilldar madur, og hielt Gootseyu under sig ákiærulaust Nl 5 B. 5 Cap 6 Art. og þa behelldur hañ Agodanum, sem hañ hefur uppbored, allt til þ ß Eigandeñ hof Bryggeñ og anglyste honum sina Stefnu.

Par þvert i mote, ef hañ var malæ fidei possessor, edur sat i Gotseyu med Oheimilld og Akiæru Eigandans; þá verdur honum frádæmdur allur Agodeñ, sem ráda má per bonam consequentiam af fyrr aminstum Nl 6 Art. sem og 5 B. 2 Cap. 9 Art. eptir þvi sem sá Agode af Upphæd og Asigkomulage Hofud stoolsins kañ meteñ ad verda.

Fraññvikes er þad Adgiætslu verdt, i hverju Standi ein Jord edur adrer Hluter eru, nær þeir verda bryggdader; því hafe á þeim sked, nockur merkelig Forbetrun, af Tilkostnade og Adburdum Hefdandans; skal honum þar fyrer af Eigandanum gott gioraſt sañsynelega; eñ hafe þeir fared ad Spiellum, fyrer Vanræktar og Forsomunar saker; þá skal hañ bæta Eigandanum þar fyrer epter Mate og Byrdingu. Sia hier uñ Nl. b. 1 Cap. og Nl. 5 B. 3 Cap. 16 Art.

Eñ fyrer þañ Skada sem vofeiflega tilfellur og eingeñ getur vidspornad, edur ábyrgst; so sem Skridur, Sniáflód, Vatns yfergang, Sandfok &c. sleſt hañ ei skylldugur til ad bæta; því Jordeñ hefde eins undirorpen vered þeim sømu Spiellum i Verdſlum sialfs Eigandans.

Endir annarar Bokarennar.

Þridia

Pridia Bok.

um

Rett til Hlutaña og Skylldunа a adra Sijdu.

1 Cap.

Hversu Retturenn og Skylldan kennur til.

Jus ad Rem, edur Rettur til Hlutaña, sem nefnt var i 2 B. 1 Cap. er eiñ Logiegur Myndugleike, af hverium vier hofum añan Skulldbunden, til ad giora, giallda, edur lijda eitthvad.

Obligatio, edur Skylldan er þar hvert á mote, ein Feste edur Band Lagaña, hvar med vier verdum Skulldbundner ad giora edur lijda eitthvad.

Þesse tvo fylgiast jafnan ad; so, hvar Rettur er á þá einu Sijdu til ad utheimta nockud, þar verdur naudsynlega ad vera Skylldа á þa adra Sijdu, til ad fullnægia hinu sama. Til dæmis: Þar sem Yfervallded hefur Rett til ad heimta Skatt af sijnum Undersátum; þar ber þeim og Skylldа til, hañ ad giallda.

Skylldan kemur af Løgunum og er þar fyrer tveñslags Nátturleg og Løgleg.

Obligatio Naturalis, edur Natturlig Skylda, er það sem Nátturu Løgmaled oß bydur og Skylar til; hun adgreinest i:

Oblig. Perfectam v. Externam Fullkomna og utvortis Skylldu, sem hver og eiñ má þvinga st til ad uppfylla, under vidliggiande Straff og Sekter; so sem er; ad framűfæra sina Forelldra, bera Sañleikanum Vitne, nær Þorf krefur, og fleira þvilykt.

Og Oblig. Imperfectam. v. Internam, það er Ofullkomiñ og invortis Skylda, sem god Samvitska bijdur ad giora, eñ verdur þo ecke med fullkomnum Rette utheimtad: so sem ad gefa Olmuſſur og adrar soddañ oforskuldadar Velgiørder.

Oblig. Civilis Borgarlig og Løgleg Skylda, er sier hvad sem Landslegeñ bioda, og Lagastraff vid liggur.

Eg sagde Skylldan kiæme af Løgunum; þo hefur hun adrar sierlegre og nákomnare Orsaker, sem eru þessar:

Pollicitatio Loford, hvar med vier tilsegium edur heitum ødrum, ad giora eitt hvad ef hañ vill.

Conventio Samkomulag eda Samningur, tveggia edur fleire Maña; hvar med eiñ Lofar og añar þiggur, med sameigeñlegum Vilia á badar Sidur.

Delictum

Delictum edur Misgiørningur, hvar med vier skylduger verdum epter Løgunum, eitthvad ad lida edur bæta, fyrer thad sem vier høfum ofgiørt.

---

2. Cap.

Um Samninga og Contracta.

Contract er nefndur af thvi Latinska Orde Contrahere sem merker ad draga samañ; hvar fyrer thad Nafn, er ecke ad finna i vorum Løgum, helldur Añad iafnvægt, sem er Mále; thvi tho nu á Døgum sie alleina kalladur Måle their Fiár Skilmálar sem giørder eru millum Hiona á Brudkaups deige; thá hefur hañ fleire Merkingar i Løgum, so sem er Løgmále á Lande Lbb. 8 Cap. Leigumále. L l b. 2 Cap. Fulgumále. K 17 Cap. item. Leigumañs måle. ibid. 25 Cap. tho villium vier hallda vid Orded Contract; med thvi thad er nu uñ Stunder orded so tijdkanligt.

Marger vlaga ad Nefna Contract, thá Sátt, sem giørd verdur, mille Mañna i Forlijkunar Málum; eñ soddan gefur oß ei Reglu; thvi slikar Forlikaner heita hia Juristum Transactiones, og heimfæraft ei til Contracta eigiñlega, helldur Samninga.

Thvi Samningar kallaft yfer Høfud allt thad sem Meñ verda ásatter uñ, hverju Nafne sem heiter, hvad og Juriftarner nefna pactum edur

For-

Fordrag, item Optingning. Nl. 5 B. 1 Cap. 5 Art. Eñ Contractar sier i lage, Vidskipte Maña uñ Gots og Fiárhøudlan. Sia Holb. Nat og Folke Rett. 1 B. 14 Ca.

Contract er þar fyrer eiñ Løglegur Giørningur mille Maña, uñ einhver Høudlunar Vidskipte, leidande af sier Lag skylldu, til ad fullnægia þvi sem lofad og áskiled var.

Aller Contracter, sem eru af nockru Verde, gioraſt skriflega og lijsaſt á Þingum; so sem Kaup, Eignar eda Makaskipte, Þantar, Lán, Leiga, Handskripter ꝛc. Nl. 1 B. 3 Cap. 10 Art.

Til allra Contracta og Samninga utheimlest Samþycke Hlutadeigenda ña. Nl. 5 B. 1 Cap. 3 Art.

Samþycked hefur tvø Upptøk: Nefnelega Skilningiñ og Viliañ; hvar fyrer eiñ Samningur eda Contract, sem skedur fyrer þær Orsaker, er hindra Skilningsins og Vilians retta Brukun, verdur Ogylldur og á ecke ad halldaſt.

Þær Orsaker sem hindra Skilningen eru þessar: Ignorantia, Fávitska, Peckingarleyse, so sem er hiá Omyndugum og Omsgum, hvar uñ sia 1 B. 14 Cap. hier ad framañ.

So kuña ei Rænuskerdter edur Oder Meñ, ad gisra Contract; nema þeim sie so háttad, ad Æded grijpe þá uñ Stundarsaker, og hafe þeir þeß á mille fulla Rænu. Puff. de Off. hum. & Civ. Lib. 1 Cap. 9. §. 10.

Vid þessa Lijkiaſt þeir sem Juriſtar kalla Extreme Ebrios, edur Kóſdruckner Meñ; um hverra Contracta, Løgeñ eckert tala, nema i Eg-

taskapar

taskapar Søknm Nl. 3 B. 18 Cap. 5 Art. hvar af ráda má hid sama uñ adrar þeirra Lofaner, sem þeir vilia ei vidstanda odrnkner Puff. ibid. og Struv. Lib. 3 Tit. 1 Aph. 10.

Soddan þeckingarleyse adgreinest i Ignorantiam Facti & Juris.

Ignor. Juris, er **Þeckingarleyse á Løgum**, hvert eingvum verdur til Afbøtunar eda Vorkunar virdt hverke i Contracta, nie Misgiørninga Søkum.

Eñ Ign. Facti er, nær Madur veit ei ad eiñ Hlutur er skedur, eda med hverju mote. Hun kañ vel verda einum til Afbøtunar i ymsum Tilfellum, so sem er fyrer Ungum Møñum; og þeim er vered hafa Utanlands i Odals og Landabrygda søkum Nl. 5 B. 3 Cap. 4 Art. og L l b. 1 Cap. Samuleides hiálpar hun til ad fá Uppreist Máls sins i Peninga Søkum. Nl. 1 B. 6 Cap. 12 og 15 Art.

Þær Orsaker sem hindra **Vilian**, eru: Metus, edur **Otte**, og Coactio, **Naudung**.

Otteñ adgreinest i metum Justum og injustum. Metus Justus, edur **Tilbærelegur Otte**, er su Hræsla, sem kemur fyrer fulla Orsek, so sem nær Madur lofar einhverju til ad leysa Lijf sitt.

Injustus edur **Otilbærelegur Otte** þar þvert á moote, su Hrædsla, sem kemur einasta af Varmeñsku, og vyrdest ei til Vorkunar.

Naudung er þad sem Madur med Ofrijse verdur þvingadur til.

Og gylda þær Lofaner eckert, sem med soddañ Hætte eru af ødrum feingnar, nær sá er lofade, vill

vill ei sidar vid þær standa, þegar hañ er sialfrádur.

Þar fyrer utheimtest i ollum Contracter og Samningum þetta þrent.

1) Fullur Skilningur.

2) Friáls og Oneyddur Vilie.

3) At Hluterner uppa hveria Giørningurenn er styladur, sie. Møguleger; eiñen Leyfeleger og ecke Lægum i moote, edur Sañsyne og Skickanlegheitum Nl. 5 B. 1 Cap. 2 Art.

Samþycked gefst med þrenu Mote:

1) Consensus expressus, edur Uthryckelegt Samþycki, sem til Vitundar er gefed munlega edur skriflega, ednr med einhverre Vijsbendingu; so sem Handsølum.

2) Cons. tacitus, þegjande Samþycke, sem skedur, nær Menn med Þøgn, samhylla eiñ Hlut vijsvitande, epter þvi sem su Málsgrein hliodar: qvi tacet, consentire videtur. Sá sem ecke mæler i mote, hañ vyrdest samþyckia.

Dæme þar uppa gefur Nl 5 B. 3 Cap. 23 Art. um þañ Hußbonda, er þegjande hiá sier leider Jardarsølu Konu sinar, og so i sleirum Tilfellum.

3) Consensus fictus v. præsumtus, sem oss leyfest ad nefna Uppgiørdar Samþycke, med þvi sialf Løgenn, skapa þad i vissum Tilfellum, þeim er vegna Æsku, Fiærlægdar, edur fyrer einhverja Søk, ei geta samþyckt fyrer sig; eñ mundu þo giarnan samþykia, ef þeir vissu hvad i giørdest. Tirii. Observ. ad Puffend. 205. og er þess háttar Samþycke Grundvøllur til þeirra Giørninga,

ga, er kallast Contractus improprii, edur qvasi Contractus, þad er: Oeigenleger, edur Líka so sem Contractar; um hyria sidar skal tala.

Su Skylda, sem eiñ Contract af sier leider er þar i iñefalen, at Hlutadeigendur, halde hver annañ skadlausan: Eñ Skade og Afdrattur orsakast med preñu mote:

1) Af Vielum edur Flærd annars.

2) Handvoñ edur Hyrduleyse, og

3) Oforvarande Tilfelle. A þessu er soddan Greinarmunur gierande.

Vielar eru sama sem Dolus Malus hiá Juristunum, og i vorum Logum nefnast eiñen Svik Fox og Flærd. sem helldst kañ fyrerfalla i Kaup hondlan og Felagskap; þad er, nær eiñ Contrahens svikur annañ; eda gierer þonum visvitande Skada, eins og þá Arfsvik eru gier. Handvoñ kallá Juristarner Culpam, sem merker þañ Skada, sem kemur af Forsomun og Hyrduleyse: hvar um siá Kb. 17 Cap. Annars giora Juristarner hier á soddañ Adgreining: Ad su Handvoñ er siñst samblondud med Odygd neckurre, heiter Culpa lata, eñ su er skedur af eintomis Oraunsyne Culpa levis, Fyrer slikar Handvañer á eiñ ad svara jafnt, hvert helldur þær verda fyrer sialfum Þonum, edur þeim, hverra Verk, hañ á at ábyrgiast. K. 16 Cap.

Calus fortuitus edur Oforvarande Tilfelle, er þad Tion sem Uppafellur af Hendingu og Ohappe, þvi er Madur kañ ei ad taka sier Vara fyrer; hvilik Tilfelle nockur upptekiast. Kb. 16½ Cap. og Rl. 5 B. 8 Cap. 10 Art. og er hier um ad merkia, þad soddañ Tilfelle ábyrgest eingeñ; helldur verda þau

þau almeñelega Skade sialfs Eigandans, so sem þesse Máls grein Juristanna hliodar: Res perit suo Domino: Hver Hlutur forgeinaur sialfsins Eiganda. Nema ef einhverjar sierlegar Kringumstædur eru, sem añad utheimta, til Dæmis: Eg lie ødrum Hest uñ vissañ Tima, og same Hestur deyr á medan af Jñañ-Meinum, edur Hrossa Sott; þa er þad miñ Skade; þar Hesturiñ hefde med samaslag mátt farast i minum Vørdslum; eñ verde hañ fyrer Skridu edur Snioflode; þa er sañsinelegt, eg sáe hañ betaladañ; þar hañ hefde i minu Laude vered holpeñ fyrer sliku.

Petta preñt verdur þar fyrer i hverre Sok at adgreinast; og eru þar uñ þriá Reglur:

1) Sá er med Vielum edur Sviksamlega, giører ødrum Skada i neckrum Contract, skal ecke alleina uppretta Skadañ, helldur og svara Botum þar á ofan.

2) Allañ þañ Skada sem skedur af Handvømñ og Forsomun Mañs, skal hañ betala Sektalaust; sidan þad skede af Gáleyse, eñ ecke svikfamlegum Asetninge.

3) Þañ Skada sem af Hendingu tilkemur, ábyrgest eingiñ; nema epter slikum Atvikum, sem ádur er sagt.

Hversu sialfer Contractarner, adgreinast ymislega hiá Juristum, so sem i Nominatos & Innominatos, Reales & Consensuales, Unilaterales & Bilaterales, Beneficos & Oneroſos &c. Kemur lited, eda eckert, vorum Lsgum vid; hvar fyrer eg sleppe ad giora Grein á þeim Distinct: og gef mig til ad hugleida þa Contracta, sem hiá oss, epter

ter vorum Lœgum vidgangaſt, ſem eru hiner hellduſtu.

1) Mutuum Lán, þad ſem lánad er.
2) Commodatum Lán þad ſem Lied er.
3) Depoſitum Geimſla á Fe.
4) Pignus, Hypotheca, Pantur og Løgved.
5) Cautio v. Fidejuſſio, Borgun eda Fyrerlofan.
6) Emtio, Venditio, Kaup og Sølur.
7) Locatio Conductio, Leigumále.
8) Societas Felagſkapur.
9) Mandatum Umbod. Um ſier hvern þeſſara verdur hier á eptir ſtuttlega hendlad.

3 Cap.

Um Lanſe.

Med þvi Lán er med tveñu mote; þad eina ſem Lánad er; og hitt añad, ſem Lied er; ſo ſkal hier nu ſier i lage hendla um þad fyrra, ſem med rettu heiter Mutuum.

Lán er ſá Contract, hvar med ein Tegund, med viſſre Tolu, Vigt, edur Mæler verdur einum i Hendur feingen, til Heimilldar, friálſrar Brukunar og Agodanota, i þvi Skyni, ad hañ i ákvedeñ Eindaga aptur ſkile Eigandanum añare ſamſlags Tegund, jafngodre og eins mikelle.

Partarner ſem þeñan Contract iñganga, er Creditor, ſá ſem Lánar; og Debitor, hiñ ſem Láned tekur.

Hiá þeim sem Lánar, utheimtest, ad hañ egi friálst Forrœde Lánsfiárens; þo kañ Madur ad lána þad sem honum er lánad; so sem ef eg tek 100 Rdr. til Láns, má eg strax lána þar af so marga sem mier lijkar.

Skylda þeß sem Láned tekur, er su: ad hañ skal i rettan Gialldaga apturskila Jafnmiklu og godu, sem hañ tok; so hañ kañ ecke naudga Eigandanum, til ad taka añad Andvyrde, fram yfer hañs eigeñ Vilia; añars uñbreitest Gierningureñ, og er þa ei framar Lán, helldur Kaupskapur, so sem ef Madur betalar Peningalán med Fiskatale y).

Meñ lána opt Peninga ut á Rentú; og þvi geffst hier Orsok á hana ad miñast.

Renta er ein viß Summa Peninga, sem ykst vid Capitaleñ (þad er Lánsins Hofudstol) fyrer þad sem Eigandeñ þarfnast hañs, eñ añar brukar hañ sier til Nota; þvi kallast hun og Usura.

Hun kañ eins vel ad takast af fleitum Hlutum eñ Peningum, sjá Nl. 5 B. 13 Cap. 3 Art.

Rentur verda ymislega teknar, epter þvi sem Høndlauiñe er vared.

Su almeñelega Renta, var fyrrmeir 6 Rdr. af 100. Nl. ibid. Eñ sidan er hun med Kongl. Forordn. af 19 Febr. 1695. apturfærd; so eingeñ

má

y) Ad sá sem hefur feinged Peninga til Láns, kann ad lána þá aftur odrum, vrdsakast þar af, ad hann atlijst virkelegur Eigande peirra, so leinge peir eru i hans Láne. Løgrenta er nu i þessum Rikium 4 Rd. af 100.

má taka nema 5 Rdr. af 100. sem er 20te partur Høfudstolsins.

Añarslags Renta brukast ei hier i Lande, utan af Kaupmaña Skulldum, sem Jñbyggiararner láta hiá sier standa obetaladar; sem eru 12 alnir edur ½ Rdr. af hvorium 2 hundrud Fiska edur 5 Rdr. Høfudstol. Byask. Dom af 3 Maij 1631 sem er 10de Partur Høfudstolsins; eins og su forna Løgleiga.

Eñ i Donskum og Nordskum Løgum gefast og fleire, so sem Vexel-Renta. Nl 5 B. 13 Cap. 20 Art. sem er 12 Rdr. af 100. uñ Ared. item Lotteries Renta, sem plagar ad vera 8 edur 10 Rdr. hvad ecke kemur vorum Landshætte vid.

Eptir Þydskum Rette, má Rentañ alldrei stijga hærra, eñ Høfudstollinn. Struv. Lib. 3 Tit. 20 Aph. 23. hvar uñ vier høfum ei utpryckeleg Løg; þo fylger þad á eptir, med þvi eingeñ Peninga Obligation gyllder leingur eñ 20 Ar, þá kemst ei helldur Rentan hærra á þeim 20 Arum, eñ ad jafnast vid Høfudstoleñ, og med þvi Skulldena edur Obligationena, þarf þá ad endurnya, so kemur og ny Renta.

Rentu Renta, sem kallast Anatocismus, er ecke nærsta brukanleg hier i Lande, ei helldur ad finna i vorum Løgum; nema hvar giort er Rád fyrer hun kuñe heimtast af omaga Fe. Nl. 3 B. 19 Cap. 28 Art.

4. Cap.

Uñ Laun, þad sem lied er.

Soddañ Lán heiter Commodatum, sem er eiñ Contract, hvar med Mañe er liedur einhver Hlutur, um vissañ Tima, til vissrar Brukunar, kauplaust; med þvi mote, ad same Hlutur verde, ad Brukuneñe endadre, apturskiladur.

Sá sem Lier, kallast Commodans; eñ hiñ sem Lied er Commodatarius: Hiá þeim fyrra utheimtest, ad hañ egi Ráð þeß Hlutar, er hañ liær; Þ. b. 16 Cap. eiñ.ñ ad hañ take ei Láned aptur, medan hiñ má þad bruka, fyrer Timañ sem áskileñ er.

Skyllda þeß sem lied er:

1) Ad hañ liáe ecke ødrum ut af sier, ef sá hefur frá skiled sem hønum liede. Þ: b. 16 Cap. hvad er heiter Framlán. Nl. 5 B. 8 Cap. 15 Art.

2) Ad hañ bruke ei Láned leingur eda vidar, eñ tilskiled var. Þ. b. 16 og 17 Cap.

3) Er Ábyrgd hañs á Lánenu hin þingsta, med þvi hañ hefur þad Kauplaust; þvi skal hañ ábyrgiast þad, ecke einasta vid ollum Handveñum sinum, helldur og oforvarande Tilfellum, og skila hvi heilu og lytalausu aptur. Þ. b. 16 Cap. og Nl. 5 B. 8 Cap. 1 Art. Hvar af sia má, ad honum biriar, ad bæta fyrer þad, sem Láned skeñst hefur nema ef hañ sialfur, eda hañs Madur fortynist med Lánenu: so sem nær Madur drukn-

nar

nar med Hestenum, edur Skip tapast med Mönnunum. Nl. 5 B. 8 Cap. 2 Art. og Þ. b. 16 Cap.

Þo er þad sierlegt: Ad sá sem lier Mañe Hest, skal sialfur ábyrgiast þañ Skada sem Hestureñ giörer, fyrer utan Handvoñ edur Vangiætslu, þeß er med ser Þ. b. 19 Cap. Hvad ecke er so undarlegt uñ Leiguhesteñ, sem Eigandeñ fær fulla Leigu epter; eñ af Lánshestenum tekur þañ einga Leigu.

5 Cap.

Um Geimslu a Fe.

Geimsla er Contract, sem nesnest Depositum, hvar med eiñ viß Hluur verdur tekeñ af ödrum til Vardveitslu, kauplaust.

Sá er til Geimslu selur, kallast Deponens; eñ hiñ sem til Geimslu tekur, Depositarius.

Skylldu þeß sem Geimslufed tekur, er ad hyrda þad sem sitt eiged Fe. Nl. 5 B. 8 Cap. 17 Art. hvar af fylger, at þañ ábyrgist þad vid ollum Handvoñum sinum, nema þañ hafe afskilid alla Abyrgd. Þ. b. 15 Cap. Eñ vid Oforvarende Tilfellum ábyrgest þañ þad ecke, so sem Ellds bruna edur Þioofslulde, þegar þañ under eins misser af sinu eigeñ Gotse. Nl. ibid.

Nu kañ þo so til ad bera, þad Geimslufed skadest edur tijnest fyrer utañ Handvoñ Geimandañs, og þañ misse ei sitt med; til dæmis: þañ geimer Hest edur Naut, sem verdur fyrer Skridu,

edur ur Haganum burtstoled, þar sem hans Fenadur geingur; hvert honum ber þá ad svara þar til? Hvad i slikum Tilfellum synest ecke billegt; eñ samt kiñe Eigandeñ ad halda honum under Eyd. Þ. b. 16 Cap.

Hañ skal láta Geimslufed lausst, nær Eigandeñ heimtar; utañ ef þad verdur i midlertid løglega arresterad; þvi þa má hañ ei láta þad af hende, fyrr eñ Sokeñ, vegna hverrar Arrested giort var, er utkliad. Nl. 1 B. 19 Cap. 14 Art. Añars svarar hañ sialfur Sækiandanum til þess, nema þad hafe med Ofryke, og mote hañ Vilia burt fært vered.

Hier ad auke er Depositum Judiciale edur Rettarins Forvaring; nær einhver Hlutur er i Rettarins Nafne, edur fyrer Rette opeñberlega Yfervalldenu til Geimslu feingen, so sem Omaga Peningar Nl. 3 B. 19 Cap. 28 Art.

Somuleides i odrum Tilfellum, nær Medtoku Meñ vilia ei Vidtoku veita þeim Peningum, sem til þeirra gialldast eiga. Nl. 6 B. 12 Cap. 9 Art.

---

6. Cap.

Um Pantsetningu.

Pantur kalladest i gamla Daga Ved. Kb. 22 Cap. og Løgved L b b. 9 Cap. item Ved og Førved, Jutskul. 2 B. 61 Cap. Eñ vier vilium láta hañ halda, sinu nu brukanlega Nafne.

Pant-

Pantsetning er med tveñu mote, nefnelega: Pignus Conventionale, sá **Pantur**, sem settur er med **Samkomulage**; Pignus Neceſſarium, edur **Naudsynia Pantur**.

Sá fyrre er eiñ Contract, hvar med eiñ Skuldunautur lætur af Hende, til þeß, sem hañ er Skylldugur, einhvern visſañ Fiarhlut, til fullvissu uppa Skulldarinar Afgreidslu; med þvi mote ad Pantsenu verde ad Skulldeñe betaladre aptur skilad.

Soddan Pantsetning er med þreñtslag:

1) **Handselldur Pantur**, sem eigenlega kallast Pignus. Nl. 5 B. 7 Cap. 1 Art. Hvern Skulldunautureñ hefur afhendt sinum Creditor, og þarf soddañ Pantse ad vera einhver laus Eyrer, sem eigenlega afhendtur verdur.

2) **Oafhendtur Pantur**. 5 B. 7 Cap. 5 Art. sem bestendur i føstu Gootse, so sem Jørd, Skoogur, Hus. ibid. Sliker Hluter verda ecke eigiñlega afhendter, helldur standa i Vørdslum sialfs Eigandans; þvi skal hieruñ gioraſt eitt Pantabref, handa þeim sem hañ er settur. Soddan Pantsetning kallast Løgved i Lande. L b b. 9 Cap. Eñ Juriſtarner nefna Hypothecam edur **Underpant**.

3) Anticreſis, edur **agoda Pantur**, uñ hvorn eg eckert fiñ i vorum Gømlu Løgum, eñ vel i þeim Nordsku. 5 B. 7 Cap. 6 Art. Hvar hañ kallast **Brukanlegur Pantur**. Þad er, Nær eiñ Skulldanautur, setur Pant med þeim Skilmála ad sá sem Panteñ tekur, skal hagnyta sier hann til

Brukunar og Aaoda nota, i stadeñ Rentuñar sem hañ á af Skuldeñe. z)

Hier vid er þad adgiætande; ef Aaodeñ af Pantenum er meire, eñ Rentu Skuldariñar svarar; þá skal sá er Panteñ hefur, láta honum koma til goda; eñ sie Agoden af Pantenum miñe; þá byriar Pantsetiandanum at uppbæta hañ Brest, adur hañ iñleyser Pantiñ ibid. 9 Art.

Aller þeir Hluter meiga rettelega Pantsetiast, sem Meñ hafa logleg Eignarrád yfer, og kuña þa somu ur siñe Eigu af hendu, þar syrer eru þesser fráskilner:

1) Þad sem Madur á ei sialfur. Nl. 5 B. 3 Cap. 26 Art item 7 Cap. 15 Art.

2) Bonar Arfur. Nl. 5 B. 2 Cap. 82 Art.

3) Eignar Jord Konu siñar. 5 B. 3 Cap. 32 Art.

4) Þad sama sem Mañe er af ödrum Pantsett, utan þad sie Agoda Pantur. 5 B. 7 Cap. 10 Art.

5) Þad Fe, sem madur hefur ödrum Pantsett, má hañ ei setia fleirum i señ. Kb. 22 Cap.

Þegar Pantsetiandeñ hefur loked alla Skuldena, þa skal Pantsed honum jafngott aptursk-ilast; hvad ei getur sked, nema þad sie vel vard-veitt; og þvi verdur nockud ad skyra uñ Abyrgd Pantsins.

Sá

z) Vid Hypotek er þad adgiætsluverdt Atride, ad Pantabrefed skal þingljsast, ef þad skal vinna Kraft og Gyldugleika, framar ödrum nyrre Panta og Kaupbrefum, syrer sama Hlut. N. L. 5—7—7.

Sá er handseldañ Pant tekur, skal ábyrgiast hañ vid ollum Handvøñum sinum. Kb. 22. og Nl. 5 B. 7 Cap. 1 Art. Og ef Pantsed tijnest af oforvarande Tilfelle, verdur þad eiñen hañs Skade, i þvi hañ mißer Skulldena, eñ þarf þo ei ad svara til Pantsins. ibid.

Eñ med þvi Under-Pantureñ, stendur oafhendtur i Vordslum Pantsetiandans; þá er hans Ábyrgd á ad øllu leite, so hañ betalar einau ad sidur Skulldena, þo Panturen sare voveiflega. 5 Art.

Sie Pantureñ tekiñ til Ágoda edur Brukunar; þá fylger á epter, ad sá er Panteñ hefur med þvi mote, skal ábyrgiast hañ vid øllum Handvøñum; eñ ef same Pantur tekur Skade af oforvarande Tilfelle; þa kemur sá Skada uppa Æventyr Eigandans. 6 Art.

Verde nu Panturen ecke iñleystur, þad er Skulden betslud, sem Pantureñ stendur fyrer, i rettañ tijma, sem Hlutadeigendur hafa á kveved; þá kemur til þeß, at Crediror, sem Pantureñ var setur, brukar sin Jura Pignoratitia edur Panta Rettugheit, sem gefast þreñslaas, nefnelega: Jus retinendi, perseqvendi et distrahendi.

1) Jus retinendi, tilkemur þeim Creditori, sem Pantureñ er handselldur, og merker þad Rett og sullañ Myndugleika, ad hallda Pantenum under sig til Eignar. Kb. 22 Cap. þo hlytur Pantsed ádur ad vyrdast, so Panthafandeñ aptursskile til Pantsetiandans þvi Verde, sem hañ kañ vera dyrre, eñ Skulden var; eduer, ef þad vinst ei til

Skulldalukningar; þá ad sækia hiá honum þad sem uppabrestur. Nl. 5 B. 7 Cap. 2 Art.

2) Ef þad er Oafhendtur Pantur edur Under Pantur; þá hefur Creditor Jus perseqvendi, edur Rett til ad sækia Panteñ til Eignar sier, med Lögum, undan Þandtsetiandañs Hefd og Umrádum. L b b. 9 Cap. Eñ ef Mismunur verdur á Upphæd Skulldareñar og Þantfiárins; þá adgiæteſt þar vid su sama Rettvise, sem i fyrre Regluñe var sagt, siá vijdara hier umm Nl. 5 B. 7 C. 11 Art.

3) Su þridia Adferd sem hañ kañ at bruka, er Jus distrahendi, edur Rettur til ad selia ödrum Pantañ, ef hañ vill ei sialfur eiga. Kb. 22 Cap. sem ei má vera fyrer dyrra Verd eñ Skulldeñ var mikel. Nl. 5 B. 7 Cap. 4 Art. Af þvi Þantsetiandeñ á Lausn á Þantenum umm Ar og Dag ibid. 12 Art. edur Arsfreſt, epter Kb. 22 Cap. fyrer sama Verd er hañ skylldugur var. Og er þetta þad merkilegaſta umm Þant ad þvi leite, sem hañ er Contract.

Hier nærſt kemur Pignus Neceſſarium, edur Nandsynia Þantur, sem ecke er settur med nockrum Contract, edur Samninge, helldur añad hvert af Lagaña eigeñ Rádstöfun, og þá kallaſt hañ Pignus Legale, edur i añañ máta fyrer Rettarins Tilhlutan, sem heiter Pignus judiciale.

Sá fyrre, nefnelega Pignus Legale, edur Hypotheca tacita, sem Eg kalla. Siálfsett Løgved, er sá Þantur, er sialf Løgen utheimta i vissum Tilfellum, af þeim, er eitthvert Gots tekur til

Um-

Umsionar og Medferdar, Jafnvel þo hañ setie eingañ Pant utpryckelega; so sem:

1) Af þeim, er hafa Umbod yfer Kongsens Gotze; þá á hañ aptur il mot Ved og Fullvissu, syrer rigtuga Skilseme, i þeirra egeñ Gotse. Nl. 3 B. 1 Cap. 5 Art.

Þad sama er um añat privilegerat Gots, so sem:

2) Konu Mála, sem Underpants Rettugheit i Bue Husbondans. Erfd. 19 Cap.

3) Omaga Eyrer i Fe Forveriarans. sía hier ad framan 1 B. 14 Cap.

Hiñ sijdare Pantur, er vier nefndum Pignus Judiciale, er sá Pañta Rettur, Ved edur Fullvissa, sem vier, syrer Rettarins Medal og Tilhlutan, látum giora ofs i Gotse vorra Skulldanauta; hvert ad er hid sama sem almenelega kallad Arrest. Struv. Lib. 2 Tit. 35. A. 13. a)

7. Cap.

Um Borgun og Fyrerlofan.

Borgun er eiñ Contract, sem kallast Cautio edur Fidejussio, hvar med eiñ lofar, og tekur uppa sig þan Hlut, sem añar er skyldugur at giallda edur giora.

I þessum

a) Ef fleire hafa Pant i nockru Gotse, þá má hinn fyrste Panthafare, utleisa þá seinne; sinic hannþeß, er þeim heimillt ad innleisa Pantenn til sin og utbetala hans Krefu.

Í þessum Giorninge eru þarfyrer þrijr Hluta-deigendur.

1) Reus v. Debitor, sá Skylldugr, fyrer hvern i Borgun er geinged.

2) Actor, eda Creditor, hverium Borgunen er sett, og

3) Cautionisteu, eda Forlofaren, sá sem i Borgun geingur.

Hiá Cautionistanum uthejmtest, at han sie fullvedia at svara til þess, er han lofar fyrer; og þess vegna eru eptirskrifadar Personur sierdeiles undantecknar i Løgum:

1) Omagar og unger Menn, hverra Cautio aktast, so sem eingen vered hefde. Nl. 1 B. 21 Cap. 12 Art.

2) Einn Sonur, sem hefur oskipt Gots, til-samans vid sina Forelldra. ibid. 13 Art. eins þott han sie fullorden ad Alldre.

3) Kann eingenn Kvennpersona; gipt edur ogipt, at ganga i Borgun ibid. Nema Eckia su er hefur Forræde fiár ibid. 11 Art. Og verdur þa Spursmál, ef hun er ei fullra 25 Ara ad Alldre? Hvad ráda má af N B. E K. at so sem hun má hafa Fiárhalld sitt og annara, so kunne hun eins vel i Borgun at ganga.

Um þennan Contract er ei allmiked ad finna i vorum Islendsku Løgum, nema hvad hann er nefn-dur i N. B. E. K. Kb. 23 Cap. og því verdur hann athugande epter þeim Nl.

Menn ganga i Borgun, anad hvert fyrer Per-sonur, eda Fiár og Peninga saker.

Eg

Eg undañselle hier ad høndla uñ Borgun, sem stillt verdur fyrer Personur i Criminelsøkuñ edur Obotamáluñ; þvi það Esue heyrer framar til Jus Criminale; helldur tala hier einasta uñ Caution i Peningasøkuñ.

Sá sem i Borgun geingur fyrer Peningaskuld, hañ verdur skylldugur at betala þá sømu i ákveðeñ Gialldaga, og fyrr má hañ sig ecke ur Borgun seigia vid Creditorem. Nl. 1 B. 21 Cap. 15 Art.

Þo. er sañsynelegt, ad Borgunarmadureñ hafe beneficium ordinis; sem bestendur þar i, at Creditor sæke hañ ei fyrr uñ Skulldariñar Betaling, eñ hañ hefur krafed sialfañ Skulldunauteñ; og hañ hefur ei til ad betala med.

Sieu Borgunar meñ fleire fyrer Skulldeñe, þa hefur beneficium divisionis Stad þeirra á mille; eñ það er benef. divisionis, ad Skulldar greidslañ deilest med þeim epter Jafnade edur Tiltølu: so sem ef 4 hafa Caverad fyrer 1200 Rdr. þá tilkemur hverium einum ad svara til 300. nema Cautions Bresed være so stylad, at þeir skylldu vera ansvarleger eiñ fyrer alla, og aller fyrer eiñ; þvi þá má Creditor sækia hvern þeirra, er hañ vill. Nl. 1 B. 21 Cap. 14 Art. og sá same sem Skulldena betalar, sæker þa aptur siñ Adgáng, ad sinum Medborgunar meñum ibid.

Nær Borgunar Maduren hefur þañen loked alla Skulldena, þá tekur han vid þeirre sømu Skulldaheimtu, sem ádur átte Creditor uppa hinn Skylldugа, og má láta ganga yfer han Adfarereda Fangelsis dom. Nl. 5 13 Cap. 52 Art. Ja;

han

han má jafnvel fyrerfram uppsegia honum, sine Caution, og kresia han Skulldarinar ádur ein Gialddage er komen. 1 B. 21 Cap. 15 Art.

---

8. Cap.

Um Kaup og Sølur.

Þesse Contract nefnest Emtio Venditio, Kaup og Sølur, þar af kallast Kaupande Emtor, en Seliande Venditor; um hverra Asigkomulag ádur er talad i 2 B. 9 Cap. hier ad framan. b)

Contracten er þar i inefalen, ad ein selur og afhender ødrum einhvern vissan Hlut, fyrer vist Verd.

Salan vidgeingst med ymsu mote.

1) Ad ein Hlutur er selldur med vißre Tolu, Vigt edur Mæler; eda.

2) Fleire Hluter eru lagder til samans, og sellder so yfer Høfud, sem kallast emptio per aversionem edur Hopakaup.

3) Ein-

b) Kaup og Sølur kallast eigenlega, þá einn selur ødrum Voru edur adra Hlute fyrer vißa Peninga, hverier endelega tilhlyda þeßum Contract. Makaskipti þar á mot, þá Vara selst mote Voru, Hlutur mot Hlut; enn sieu þeir so uiafner ad Verdlæge, ad Peningar meige einnig á móte koma; giorast heraf, ad þeim Parte Kaup og Sølur.

3) Einkaup, þegar einum Mañe er selldt, og skedur añad hvert einslega, edur opeñberlega, vid Votta, so sem Jarda kaup.

4) Auction edur Uppbodskaup, sem skedur med þeim hætte, ad Kaupþlutureñ er uppbodeñ og salur halldeñ i Fiolmeñe, og verdur tileinkadur þeim er best bydur vid, þegar Selianden (Auctions Formadureñ) hefur þrisvar upphropad þad hærsta Bod, og eingeñ bydur nyer, þá verdur Kauped sluttad med Hamars Hegge i Borded, og verdur ei sidan riptad þo añar bioda meir.

5) Afgioraſt eñur Kaup munlega, eñ eñur skriflega, so sem Jarda og Arssals kaup, samt eñur sem hlaupa uppa 6 hundrud, og þar yfer.

6) Adgreinest emtio (stricté sic dicta) edur eigeñleg og rettnefnd Kaups Adferd, sem skedur med Peningum fra Permutatione edur Uñskiptum, sem meñ hafa á ymsum Hlutum, bæde ovirdtum og voruvirdtum; þvi:

7) Permutatio, tekst almeñelega fyrer Mage edur Makaskipte, og so brukar Höyelſ. vers LL. Danic. Lib 1 Cap. 3 Art. 7. item Cap. 4 Art. 34. Jafnvel, þo mier virdest, sem Makaskipte sien eigenlega þad, nær Meñ skiptaſt jafnum samslags Hlutum vid, so sem Jordum jafndyrum, Hestum ꝛc.

Af þessum Contract fylger Skylda beggia Hlutadeigenda, og fyrst hvad Seliandañ ahrærer.

1) At hañ giore ei Kaupfox nie Vielakaup, eñ þau ske med tveñu mote.

(a) Ef hañ selur oheimillt, þad sem hañ atte ei sialfur. Nl. 5. B. 3 Cap. 26 Art. edur þad sem

sem hañ hefur allareidu odrum ánafnad, þo ei sie afhendt. Kb. 14 Cap. Þvi nær same Hlutur er selldur tveimur, þá hefur sá meire Rett til hañs, er fyrr giordi Kaupeñ 5 B. 3 Cap. 42 Art. so sem er i ollum Contractum, sia Ll b. 6 C. uñ Leigumála, og Kb. 22 Cap uñ Pant, hvar um eg vil nu eitt sin hafa Lesarañ advaradañ, so þetta þurfe ei optar ad itreka.

(b) Er þad **Viela** edur **Falskaup**, ef Hlutureñ er svikiñ edur med leynande Lestum, sia Kb. 11. og 18 Cap. Slijk Vielakaup giora Contracten onytan. Erf. 18 Cap. **Viela kaup skal ad vettuge hafa**: d: ad eingvu. c.)

2) Er Seliandeñ skylldugur ad afhenda Kaupandanum Kaupþluteñ i þañ Eindaga, sem þeir hafa ásátter orded. Kb. 4 Cap. skal hañ þa vera jafngodur, sem fyrr þegar þeir keyptu.

Hier af er audsært, at Seljanda ber at ábyrgiast hañ, vid ollum Handvsiñum, þar til Eindageñ kemur. Kb. ibid. eñ ef hañ misferst af nockru Tilfelle; þá er meir athugande hvers þeirra Skade

c) Sá er Kaupfar giorer, og ei getur afhendt þeim seinne Kaupanda, jafngodann Hlut og hann selde honum, gialde honum 6 Fiska, af hverju 1 Rdrs Vyrde i þeirra Kaupe. Enn visse Kaupande ad Hlutureñ var adur seldur, luke hann Konge 6 F. af hverium Rdr. er Kauped vyrdest til.

Efter Kaupab. 11 Cap. liggur 13 Mk. Sekt til Kongs, af þeim er Fals giorde i Kaupum, og bæte Rett sinn Kaupanda, enn nu munde soddann alited verda efter N. L. 6 — 18 — 4 Art. hvar vid liggur Buslodartopun, og Tvigylde Verd sins til Kaupanda.

Skade slikt verdur? Eptir Þydskum Lögum verdur þad Kaupandans Skade, so hañ má ei ad sijdur luka fullañ Betaling. Ser. Lib. 3. Tit. 11. Aph. 9. Eñ hiá oss verdur þad á añañ Hátt.

Fyrst má adgiætast, hver þeirra Nytur Brukunar og Avaxta af Hlutnum; því þad er ein viß Regla, ad sá sem Abatañ á, hañ á lika Skadañ á sama Hlut; hvad og siá má af vorum Lögum. L b b. 7 Cap. ad Seliande sem uppber Landskuld af eiñri Jordu til Fardaga, skal ábyrgiast hana vid ellum Spiollum, so þau verda hañs Skade, og má láta falla af Jardar Verdenu, ef hun hefur á medañ spillst. Eñ sie hier ad giora uñ Lausafe, edur ávaxtarlaust Gots; þá stendur þad eiñeñ i Abyrgd Seliandans, þar til Afhendingar dagureñ kemur; eñ uppfrá því Kaupande hefur medteked, þa er hañs Abyrgd á, af því hañ eptir Afhendinguna er ordeñ rettur Eigande. Sia 2 B. 8 Cap. hier ad framan; og þo Kaupande forsome ad taka vid Fenu i Eindaga, þá skylldast Seliande ei ad helldur til, ad ábyrgiast þad leingur, nema fyrer Handvoñum sinum K. b. 4 Cap.

3) Er þad Skylda Seliandans ad svara til Lagariptinga, med því hañ hefur heimilad hinum Hluteñ. Nl. 5 B. 3 Cap. 27 Art. hvad Juristarner kalla at præstera evictionem.

Hier vlaga Meñ og i Jardakaupum, at færa þad i Kaupbrefeñ: at Seliande skule svara til Lagariptinga, sem þo ei vid þarf; því bæde náttúrleg Sañsyne, og Lands Logeñ utheimta þad sama. L b b. 1 Cap Þa egi hver vid siñ heimilldarmañ, og aptur: Eñ hiñ sinnest á siñ Sala.

Eñ þad heiter at svara til Lagariptinga: nær Kauped med loglegre Brygd apinr geingur, ad Seliandeñ svare þá Kaupandanum aptur þvi Verde, er hañ i fyrstu utlagde, L b b. 1 Cap. og Nl. 5 B. 3 Cap. 26 Art.

Kaupandañs Skyllda er tvofôld:

1) Ad greida Verded i rettañ Gialldaga, i þeim Skileyre, sem þeir hafa ásatter orded. Kb. 3. og 4 Cap. d)

2) Ad taka mote Kauphlutanum i rettañ Tijma; añars ábyrgest Seliandeñ hañ ei nema vid Handvesñum einum, so sem ádur er sagt. Þo er eingeñ skyldugur, ad taka i mote Kvikfe, fyrr eñ i Fardogum. Kb. 4 Cap. nema hañ hafe ódru lofad i Fyrstu. Stundum leggia Meñ med sier ymsa Skilmála uñ Kaupeñ sem halldast meiga, ef ecke eru Logum i mote, so sem.

1) Pactum de retrovendendo, þegar Seliandeñ áskilur, ad hañ eige Kost á ad leysa aptur þad hañ selde.

2) Løgmále á Lande, uñ hvern L b b. 8 C. hliodar; og bestendur þar i, at eiñ gefur ódrum Kost á, at kaupa Jord sina framar ódrum, nær hun verdur sel; hvad ei er fullkomen Contract, helldur Pactum edur Samninger, sem ei má sleingiast saman vid Løgved, uñ hvert þar eiñen er

d) Sie eingenn viß Gialddæge tilgreindur, þá er Rett golded ad næstu Fardogum efter. So og ef ei er Skileyrer nafngreindur; þá er ank Gulls og Silfurs, Ullar og Skinnavara, samt nyer Vottar og annad Járn rett golded. Kb. 4 og 5 Cap.

er talad: Þvi þetta er fullkomeñ Þantur. sia 6 C. Fr. f. b: eñ Logmálen gefur einasta Jus protimiseos, edur Frumkaups Rett, til Eignareñar.

3) Er hier eña mest athugande Jus retractus consangviniratis, v. retractus gentilitius, sem er Odals lausnar Rettur, hver ecke er komeñ under nockrum Sanninge edur Skilmála, helldur af Rette Loghesdariñar; þvi Odal, er það Jarda gods, sem leiged hefur 20 Ar eda leingur under semu Ættkvisl. Nl. 5 B. 5 Cap. 1 Art. hvar fyrer og Juristarner kalla það Bona Gentilitia, og sa sem Odalsmadur er, kallast Haulldur, eda Høllður, eñ ecke Hvalder, so sem Nl. 5 B. 12 Cap. 1 Art. hefur; hver Umbreiting er añad hvert af Þrentvillu, edur þeir Nordsku Juristar hafa meint það være dreiged af Hval, so sem Capituliñ talar umñ Hvala veyde; eñ mier synest lijkara, það hafe siñ Uppruna af Ordenu ad halda, so ad Høllður merke so miked, sem Possessorem, edur Halldanda Hlutarins. e)

L 2 Þar

e) Ad Odals-Capit. hafe so vel i vorre Logbók i Ondverdu vered, sem i þeim Norsku, held eg med Logm. Widalin eingann Efa á; og það þvi sydur, sem Jons Bok, á adskiliannlegum Stodum, nefner Odal. vide Christendoms Balks 3 Cap. Mannh. 4 Alfatal 1 og 4 Cap. Enn sá liosaste Wottur þar til sinest vera, i sonn Laga Landabrigda 1 og 2 Cap. þvi adrar enn Odals Jarder kunna þar ei meinast, so sem menn eige kunna adrar Jarder ad brigda enn þær. Enn ad Forfedur vorer, hafe ei viliad bruika Odalsrettenu, sem same Logmadr seiger, er ei truannlegt, þá Histe-

Þar fyrer, nær eiñ vill selia Odalsjerd sijna, skal hañ bioda hana til Lausnar Frændum sijnum fyrstum

Historiurnar visa, ad þeir voru fastheldner á þeirra Seirum, og þar á ofann hefur Sturlunga lóst Dæme uppa Odalslausn.

Efter Forordn. 14 Jan. 1771 kallast sú Jord Odalsjord, sem hefur leiged under eina Ætt, edur vered i einnar Personu Eignar halde, samfeld 10 Ar. Enn Odalserfingiar kallast þeir, sem i rettre nidurstijgande Lynu eru komner af þeim retta Odals Eiganda. Soddan Egendomur kann ei med Logum sækiast edur brygdast frá Eigandanum, under nockurslags Lagaskine, hvert Lausnarmadurinn i milletjd, hefur mindugur vered edur ecke, nær edur fiærverande, og hvert hann ljst hefur Peningaskorte edur ei, samt hvert Jord su á haus Omaga Aldre, af Foreldrum haus edur odrum, hefur seld vered. Þar á mót hvert þad Odalsgots, sem um 15 Ar edur leingur, vered hefur utann visrar Ættar, og eingenn af þeim Ættlegg, hefur i sogdu Millebile innleist þad, þá hefur hinn same tapad sinum Lausnariette, til Gótsens, hvert þess Eigendur hafa i milletjd, vered fleire edur færre. Hvar af sijtur: ad Odalsrettur vinst edur utvegast frá einne Ætt, med Gotsens 10 Ara samfeldu Eignarhalde, enn missest þar a mót a 15 Ara Freste med Præskription ef Gotsed liggur so leinge urættes. Samt er Bornum leist ad innleisa þad Odalsgots, sem Foreldrarner sellt hafa medanu þau voru i Omegd, og þess vegna kann þad Gots ei ad brygdast, er þeir seldu, adur Bornenn voru fædd.

Odalslausnarmadur er skyldur ad innleisa Odaled fyrer sanngiarnt Verd, sem 8 oviliuger Dánumen meta, ecke efter Landskuldar Hæd, heldur

Jard-

fyrstum Maña, þeim sem til þeß Odals borner eru. Forordn. af 29 Novembr. 1622.

Eptir Nl. 5 B. 3 Cap. 1 Art. skal hañ stefna þeim til Pings: mier skilst til þeß Pings, sem Odaled liggur under, Nl. 1 B. 2 Cap. 15 Art. og giora þar Løgboded.

Hverier þeir Frændur sieu, sem skylldt er ad Løgbioda, er tilgreint i Nl. Eñ hiá oß eru þad þeir náunstu i fyrsta oq añañ Lid, jafnt Konur sem Karlar, so sem hiñ forne Odals Balkur skyrer, ad fyrer Frændur eige eiñen hier ad skiliast Konur: eñ sie eingen þessara til, þá synest hañ ei skylldugur ad bioda odrum, oq ei meiga þeir ripta edur óuyta Kauped, þo hañ selie.

Odalslausnar Meñ eru þá skylldugir ad gefa honum til Vitundar, hvert þeir vilia edur kuña

Jardargiædum og Herleaheitum, so framt eingenn fastsett Verd hæd finst i Kaupbrefenu, fyrer hvert Jordenn hefur seld verid.

Þikest nockur Partanna med hid þannig giordu Mat, vanhaldenn vera, beidest sá 16 Taxationsmanna, sem ad nyu vyrde Jordena, og stadfeste somu Forrettingu med Eyde ef krafed verdur. Enn sá er ottast fyrer, ad mißa sinn Eyendom, er hann ætlar ad byggia og vid hreßa, fyrer Brygd Odals Erfingia, má hann láta hinn sama skoda og meta, af Oviliugum Mønnum, og stande þeirra Giord gyld, ef Eigande þar til innstefner allum Odalsbornum, þecktumm og Okendum, med 6 Vikna Freste, til Løgþings þeß, er Odaled liggur under Enn her i Lande synest soddann ei geta haft Stad, heldur være þeim stefnande til þeß Heradsrettar, under hvern Odaled liggur.

Jordena til sin ad leysa; og ef þeir kaupa vilia, skulu þeir þad giert hafa ad Ars og Dags Freste, frá þvi Logboded var gjört, og betala med Reidepeningum ad Forfallalausu, Nl. 5 B. 3 Cap. 1 Art.

Eñ Forfellen i slikum Tilfelle eru þesse:

1) Peninga skortur.

2) Ef Odalslausnar madur er utañlands edur

3) i Omegd.

4) Ef hañ er Siukur eda Sár.

5) Ef hañ veit ei at Logboded er sked.

Þessum Forfollum skal hañ lijsa iñan þeß Tijma, sem ádur er sagt, og sá Ominduge iñan Ars og Dags, sidañ hañ kemst ur Omegd, og þadan af 10 hvert Ar. ibid. 4 Art.

Nu kañ einhver ad spyria: hvad morg 10 Ar, þetta meiga so ganga? Til forna voru þad 40 Ar eñ nu eptir Nl. sidst þad ei kuña leingur ad vera eñ ein 20 Ar ibid. 5 Art. Og þá má hañ leysa til sin Odaled, þo ei vante utañ eiñ Dag, uppa Timan, sem ádur er sagt, fyrer Reidepeninga, hvar sem þad er nidurkomed; og jafnvel þo añar Frænde, sem fiærskyldare er, hafe til sin leyst, þá má hiñ nákomnare leysa aptur af þeim sama 2 Art. Eñ láte hañ full 20 Ar hialida; þá er Odalsrettureñ med Hefd undan honum geingeñ.

Eingeñ má leysa Odal handa odrum eñ sialfum sier, so ef Hlutadeigendur hafa þar uñ nockurn Misgrun, þá meiga þeir hallda honum under Eyd, ad hañ vilie fyrer sialfañ sig leysa, ibid. 7 Art.

Eñ

Eñ þegar Odals meñ lysa ei sinum Forsellum, sem ádur var sagt, þá má Eigandeñ, fritt selia Gotsed, so hiner kuña þar ecke uppa ad tala. f)

L 5 9 Cap.

f) Kaupab. 11 Cap. gisrer Rad fyrer Kaupum þeirra Manne, er þeim sonn rada meiga, hvar fyrer her er greinande, hvorra Persona Kaup, ad Logum ei standast kunna, annad hvert yfer Hofud, edur i Tillite til vißra Aura. 1) Yfer Hofud eru all Kaup fyrerbodenn vid utlæga menn og fridlausa, og fellur hid keifta under Kong, med 6 Aura Sekt af þeim er keifte, utann hann svared giete, ad ei viße hann, hvernenn astódst fyrer hans Kaupanaut. Kb. 14 Cap. enn efter N. L. 3 — 3 — 25 Art. eru Bæturnar Lod. 2) Arresterader Menn. 3) Dæmder til Bóta edur Náms. 4) Stefnder i Gialdsokum fyrer Hærsta- edur Yfirrettenn 33 Art. 5) Vid framande Pioder hefur Islendingum i lánga Tima, under adskiliannlegar Straffaner, vered fyrerboded ad bruka minsta Kaupskap, og nu nylegast i Husdlunar Forordn. 1787 hvar Straffed er, so vel þeirra seliande, sem innkeiftu Vara Topun, auk vilkiorlegra Penningabóta, edur Ljkamastraffs, á þeim fatæku. Enn Embættes mißirs þeirrar Yfervaldsperson, sem her i brotleg finst

Þeir Framande sialfer, ef meira hafa innann Borda isl. Voru, enn 200 Rdlr Virde i allt, og egenn Varnings uppá 100 Rdlr frammyfer rimelegt Veganeste, straffast med Upptekt Skips og Voru, ef hinu forbodne Kaupskapur, álist gior uppá þeirra Reydara vegna. Enn sie Husdlunenn so litelvæg, ad Skipshofnenn, enn ei hiner, virdest þar i sek; so sem ef minna hiá þeim finst isl. Voru, en svare 200 Rdlr, eru so vel þær framande sem þær innkeiftu herlend-

stu

9 Cap.

Um Leigu Maala.

Leigumále er soddan eiñ Contract, hvar med eiñ selur ødrum Brukun og Gagnsmune nockurs Hlu-

tar,

sku Vørur forbrotnar, og þar ad auk lukest jafnhåár Bætur, og Vorunnar metaz verdar, til Konafens Kassa auk 50 Rd. Strafbóta af Skp. herranum. 1 Cap. 4—5 og 7 §. 6) Einn Spekulanthandlare má ei hér vid Land á samastad selja sinn Varning, leingur enn Mánadartima under Topun fiordaparts þeirra seljande og keiptu Vara, og 20 Rd. Bóta ad auk. Hvaraf flytur, ad Innbyggendurner ei meiga fram yfer sagda Tid, vid þá kaupslaga. Placat 1 Junii 1792.

Pad er markverdugt, ad Mær tvitug ad Aldre, má hafa Forræde Fiár sins. Kv. G. 2 Cap. og ad því leite er hennar Kostur betre efter Isl. enn N. L. hvar hún jafnann er omindug. Enn 1) Kona má ei kaupa á Are meirenn svare 12 Fiskum, og ein slik meiraháttar uppa Rdrs Vyrde. Þo standast Kaup þeirra øll um þad, er þær ad Mannenum fiærlægum, giora vid Skip, edur annarstadar, um øll Buß Parfinde. Enn øll svnur Konunnar Kaup, má hennar Madur heimkominn, rifta á 1ste Mánade. Kb. 24 Cap. og því sydur meiga Konur Jarder selja. 2) Omagar edur Omyndugar Personur, (þad er innan 20 Ara) meiga ei Kaup giora. Kb. ibid. og kaupe nockur af slikum, mißer hann sit Verd, enn hid selda gengur til baka, til Eiganda, án Vidurlags. N. L. 5—3. 24 Art. Í fillite vißra Aura, eru filgiande Personur ogyldar, ad afhenda edur selia ødrum. 1) Fyrer utann Konur Jarder sinar, sem adur er saat

2) Att

tar, edur sijna Þionustu, um̃ vissa Tima leingd, fyrer vist Eptergiallð, sem kallast Leiga.

Þesse Contract nefnest hiá Juristum Locatio Conductio, og sá sem leigselur Locator; en hin sem til Leigu tekur, Conductor.

2) Attræder menn, meiga ei Jarder selia, nie 3) þeir er liggia á Banasæng; hvad ef skedur, má Erfinge brygda ef hann vill. 4) Eingenn Fiárhaldsmadur má selia Jarder sins Omaga, utan til ad betala hans Foreldrá eptirlátnar Skulder. R. L. 3—19. 22. 5) Bonde má ei selia Eigner Konu sinnar, án hennar Samþickes, og skinsamra Manna Ráds. Kv. G. 3 Cap. 6) Eingenn sá ei hefur Borgare giorst, má Hándlun bruka med utlendskann Varuing under Varanna Mißer, og Tiltal uppa Embætte, ef hann nockurt hefur. Handforordn. Cap. 2. §. 2. og Plac. 13 Junii, 1787. Efter R. L. 5. — 3 — 20. má einn ungur Madur ei selia Jord sina, fyrre enn hann er fullra 25 Ara, utana med næstu Fræande Ráde. Enn efter Isl. Logum, er einn sem nád hefur 20 Ara Aldre fullmyndugur, ad taka vid sinu Fie og Fiarhalde, og má taka sier Fiárhaldsmann, so framt hann sialfur ei kann fyrer þvi siá, synest þvi vera sinum Jordum fullkomlega rádande. Erfb 4 Cap. og hid. sama synest um Meyju, sem er fullra 20 Ara. Hvad og glogglega sest, af Kv. G. 3 Cap. hvar Mær má hafa Fiárhald Brodur sins. Od þvi skilde hun þá ei sinum Jordum rada kunna?

So er og þvi næst merkiande: a) ad Arfsvon má eingenn kaupa, nema einn leise Arf sinn, til ad ættleida Fræanda sinn, Erfb. 8 Cap. b) Er Skifteforvolturum fyrerboded, ad kaupa hann Arf, er þeir skifta eiga R. L. 5. 2. 83 Art.

Hluterner sem leigder verda, eru Lønd og lausser Aurar, sem ávaxtarsamer eda gangleger eru, item Verk og Pionusta.

Løgleiga er 12 Alna Afgiallds árlangt, epter Eitthundrad i Lande eda Lausum Aurum. Erf. 22. og Kb. 15 Cap.

Þesse Løgleiga er so miog nidurstigen á vorum Dogum, ad færstar Jarder byggiast meir en fyrer halfa Løgleigu, og þadan af minne; en i þess Stad giallda nu Abuendur Tijund af sinum Leigujørdum, hveria sialfer Landsdrotnar gulldu til forna, sem sia má af Alþings Samþykt Ao. 1604. skal sialfur Landsdrottinn gialda Tijunder g).

Um

g) Landsdrottenn kallast Eigande Jardarennar, sem leigselur bana odrum, fyrer ásett Afgiald um vissann Tima. Enn sá Jordena þannig til Leigu tekur under sitt Bu, nefnest Leiglendingaur.

Um Leigutimann er adgiætande: ad hann veninlegast hiá oss, er Arshringur, nefnt: til næstu Fardaga; lengre Aramál, edur Maldagar, (sem i Noreg eru so tidkanleger) eru saheirder hiá oss. Þó finst fyrer þeim Rad giort iKl. B. 1 Cap. Þessvegna kann Forordn. af 1756 sem fyrerbiodur þeim una Landsdrottne, ad utbyggia Leigulidanum, fyrrenn sá Leigumale er lidenn, sem hann tók Jordena, af hendur fyrre Eiganda, þeim einum ad koma til Gagns, er Jarder leigia, uppa nockurra Ara Tid, enn alls ecke odrum; Hvert þvi vandlegar merkiande er, sem þesse Rettarbot hefur einfoldum Almuga so skilest; sem ei leifdest nockrum Landseta, er annars vilde firr

vera,

Uni Landsleigu þarf hier ei margt ad tala, því sá Kontrakt er algeingeñ; og þar fyrer utañ skal

vera, under nockrum Kringumstædum, framar ad uthyggia. Til Jardar skal Leigulide komenn, hid seinasta, Sunnudag þá 6 Vikur ein af Sumre. Kl. B. 8 Cap. enn bregdest þad, má Landsdrotten nyta Land sitt, edur odrum byggia, og heimta þó Leigu af þeim er til Jardar sór ei 5 Cap. Vilie Landsdrotten ei heimila Jord þeim er tók, má þesse leggia á Fimtarþesnu, ad fá Leigugiold sier tildæmda, edur heimta af Landsdrottne jafna Landskuld, og hinn gialda skylde, ibid. Bygge Landsdrotten tveimur, skal sá fyrre Jord hafa, enn hinn sydare Jord jafnigóda; edur Fie af Landsdrottne jafnimked, og hinn skylde i Landskuld þessum svara. 6 Cap. Sie Averke gior á Leigulande, tekur Leigulide Skadabætur og Landnám, enn vilie hann ei sækia, má Landsdrotten hafa Sok á því. Fisk-Fugl Veydur og Eggver, sem fylger Leigulande, á Leigulide, nema Vidar og Hvalreka, Torfskurd og Vid til Eldingarkola og Sloda má hann þar bruka; skyld er honum einnenn Buslota Bót af Skoge edur Reka. 7 Cap. Ei má Leigulide odrum selia Jord sina á Leigu, án Leifes Husbonda, under Landnams og Oheimildar Straff, fyrer hverutveggia, so þann er á Leiguselde, sem hinn er á Leigutok. 1 Cap. Ollum Jardarhusum er Leigulide skyldur uppe ad halda; enn gisre hann fleire, so á hann þau, og biode Landsdrottne þau til kaups ef burtsiskur; enn vilie þesse ei kaupa, hafe þau bureslutt fyrer Fardaga. 3 Cap. Ef hann ei betalar Landskuld i rettann Gialddaga, oheimilar hann sier Jord 1 Cap. Eo og ef hann ei hlydur Logskyldann Tunuard Arlega 31 Cap. Forordn. 14 May 1776. Eige

má

skal hver Husbonde gefa Leigulidanum Byggingarbref, hvar iñe hañ tilgreiner Byggingar Skilmálana. Forordn. af 15 May 1705.

Leigulida ber ad ábyrgiast Jardena, vid ollum Spiollum, nema peim sem oforvarande uppafalla, so sem af Skridum og Vatna Yfergange ꝛc. R B. E K. og N l. 3 B. 14 Cap. 30 Art.

Hønum má ei utbyggia fyrer utañ loglegar Orsaker. Forordn. af 8 May 1591. og 15 May 1705, sem eru pessar:

1) Ef hañ helldur ei Leigu Skilmála, og giorer ei Logskil.

2) Ef Lausdrotten vill sialfur Bu háfa á Jorduñe, pá skal hañ seiga heñe upp i veniulegann Jarda byggingar Tijma, fyrer Jool. Nl. 3 B. 13 Cap. 1 Art.

3) Ef Landsdrotteñ deyr, edur hañ er utañlands og andast Umbodsmadur hañs, pá gyllder Bygning ei leingur, eñ til nærstu Fardaga. Llb. 28 Cap.

Vilie

má hann lóga Fie, ad hann selie Hey af Leigujordu, ella á Landsdrottenn halft Verd, hverium hann og bioda skal Hey pad, er Leigulide efterskilur nær burtser 11 Cap. Skyldur er hann Vidar og ollum femætum Reka, ad biarga, og Hvale ad festa, er reka á Leigulande, under 6 Aura Sekt vid Landsdrottenn. 7 Cap. Enn ei ábirgest hann Festar ef 2 Manna Afle halda, og pá Hvalur er fastur, sende Mann til peß er Fiscu á. Rekab. 3 Cap.

Vilie Leigulide sitia Þráseta, eptir þad honum er løglega utbygt, þá á þo Landsdrottenn Lod alla jedur Grasnyt; og má láta færa hiñ burt af Jørduñe, med Syßlumañs Lidveitslu Kl. 10 Cap. hver Burtførsla þo ei má ske, án undañgangande Doms og løglegrar Málsokunar N l. 3 B. 14 Cap. 1 Art.

Hvert Leigufe hafe vered med Jørdum i førna Daga, sem nu á Tijmum, er ecke audsynt, samt láta Meñ hin somu Løg gylda, uñ Jñstædu Kugyldr Jardaña, sem añad Leigufe. Kb. 15 og 16 Cap. Eñ ad Kugyldes Leiga er nu á Døgum uppstigeñ fra 12 Alnum til 20 Al. Verdaura, edur 64 ß. Specie, kemur þar af, at sá Skileyrer, sem i Leigunna er rett golldeñ, er nu á Tijdum dyrre en fordum, so sem Smior og Fodur; samt munde nu eingeñ vilia giallda þar uppi 12 Al. Vadmals, sem þo, eptir Løgum hinum somu eru rett heimtadar. Þo synest ei rett ad taka meir eñ 12 Alner eptir gelld Kugillde, sidan Løgeñ skilia i þá Leigu eingañ vissañ Eyrer; hvar af fylger, ad su Hestaleiga, sem nu vidgeingst sie nærsta oløgleg.

Sitt Leigufe skal hver ábyrgiast, vid øllum meire og miñe Handvoñum; eñ i þeim Skada Tilfellum, sem oforvarandes uppafalla, hver upptaleñ eru. N l. 5 B. 8 Cap. 10 Art. og Kb. 16 Cap. skal þad af Eigandanum uppbœraſt edur yngiast; þvi ei skal daudr Fie legia. Kb. ibid. og Forordn. af 15 May 1705.

Þo

Þo er ei sá at skilia, sem allt Leigufe þurfe vera i Lagagiallde; þvi syrre skerder Verd eñ Leign, og eiñ gamall Gripur, kañ ad syna jafnmikla Gagnsemd Ared umkring, sem añar yngre. Sia Kb. 16 Cap.

Hin Þridie Tegund af Leigu-Contrakt, er: nær Meñ leiga sig til Þionustu, hverier hiá oss kallast Kaupameñ, og Hiu, þad Folk sem vistar sig fyrer Laun og Fæde umm 12 Mánude Kb. 26 C. Allt hvad umm soddan Leigu kañ ad skrifast, er alkunnugt, og þau Log sem þar uppa hlijda, eru Forord. umm Husagagñ af 3 Junii 1746 og Alþings Samþykt, sem fylger Logbookeñe. h)

10 Cap.

h) Husdagaforordn. talar um löglega Uppsögn mille Husbænda og Hiua, enn fastsetur ecker Termin þar til, og so sem N. L. 3—21—19 Art Fyrerskrift þar um, ei getur her i Lande rijnst, sijnest Logþings Ordn. af 1722. her uti ad vera filgiande, sem fyrer Husbondann setur þetta Termin, uppá hinn 13 Decembr. en fyrer Hiued þann 25 Novembr. Med Handsölum og Festepeningum, fullgiorast Vistarrad. Hver ei vill halda Mála vid Hiu sitt, sekist halfre Mork vid Kong, og betale þvi Kaup sitt og Matarverd. Enn halde Hiu ei Mala sinn, sekest eins vid Kong, og svare Husbondanum þvi askilda Kaupe Kb. 25 Cap. Utreknr Husbonde Hiu sitt fyrer Skildaga ordsakalaust, betale þvi halft Ars Fæde og Laun, enn striuke hiued ur Vistenne, setiest i Tugthused. Skyldt er ad þad betale Husbondanum þann Skada, er þad med Odygd hennm ordsakar; enn bere þad oftar til, og Skadenn verde Rdr. Byrde, straffest med Gapastokenum.

Nær

10 Cap.

Um Felagskap.

Felag er eiñ Contract, hvar med tveir edur fleire Meñ leggia samañ Fiarhlute sina, til sameigennlegs Abata ef þeir vaxa, og sameigennlegs Skada, ef þeir i Felageau þverra.

Þesse Contract heiter Societas, og Felagarner Socii. Felag er fyrst med tveñu mote, Nefnelega Societas universalis & particularis:

Societas particul., edur Sierdeilesiegt Felag á nockru Gotse, sem Meñ leggia samañ til einhverrar visrar Hendlunar og Medferdar, so sem fyrrum var þad Islendska Hendlunar Compagnie, og vort Privilegerada Interessentskap, hier i Lande, Fyrer þviliku Felage er og Rád giort i Farm. L. 22 Cap. sem þa var brukanlegt medal Meña, er reistu i Kaupferder utañlands.

Felagaña Skylldu er jofn og sameigenleg, i þvi ad vixla Gotsenn þeim til Abata; hvar fyrer þeir hliota i fyrstu, ad hafa vissañ Reikning, edur Tolu, á þvi er til Felagsins lagt verdur af hvers Hende.

Þeir eiga og sameigenlegañ Skada og Abata, á Felags Gootsenu; nema sá Skade verde fyrer einhvers þeirra eigeñ Skuld og Yfersión, þá lender sá Skade á þeim einum, so sem Farm. L. 22 Cap. ef hañ selur odyrra.

Hier

Nær eitt Hin ur Vistenne burtvixlur, skal þvi meddeilast Vitnesburdur efter Forþenan, án hvors eingiun má eitt Hiu i Þienustu taka. Hasaga. Forordn. af 1746.

Hier af fylger og, ef eiñ eider meiru Omake og Tilfostuade eñ Añar uppa Felaged; þá skal hönum þar fyrer gott giøraſt: Holb. Nat. og Folke Rett. p m. 234. Eñ añar Kostnadur sem ei skedr Felagenu til Goda, og hoñ eyder þar fyrer utañ, sem Lægrñ kalla Oskullder og Ofneytslur, koma hier ei vid F m l. ibid.

Þad er eiñ þessa Contracts Eiginlegleike, ad hvad sem Felagsmeñ eignaer, hvert helldur samcigenlega, edur eiñ uppa hiña vegna, lofar og undergiengst, til Felagsins Naudsynia; þad verda þeir aller skylldugir ad halda; so vel eiñ fyrer alla, sem aller fyrer eiñ.

Þesse Coatract tekur Enda:

1) Þegar su Hendlan, eda Utretting, er yfirstadeñ, vegna hverrar Felaged var giørt.

2) Þegar Añar Felags Madur deyr F m l. 23 Cap. nema Erfingiar hins Dauda vilie framhallda Felagenu.

3) Nær Felags Meñum kemur samañ, ad upphefia Felaged F m l. 23 Cap.

Þá skulu þeir skipta bæde Jñstædu (Hofudstol) og Avextenum sin á mille, soleides; ad sá sem meira hefur tillagt, bere meira frá Borde; til Dæmis: Ef eiñ legde til 20hundrud, og Añar 10hundrud, og hefur Fed vaxed uñ 15hundrud þá tekur hiñ Fyrre þar af 10, en sá Sidare 5. Og i sama Máta jafnaſt Skadeñ þeirra á mille, ef Gotsed hefur hverrad i Felaginu.

2) Societas Universalis edur Aleigu Felag, er eitt Felags Bu, á millum Hiona edur Barna, sem halda sinu Gotse til samans Oskiptu.

Til

Til þessa Felags skal leggiast allt Fe, feinged og ofeinged. Kv. g. 3 Cap.

Þetta Felag er ad mestu liikt hinu fyrra; so allt þad sem Fed eykst edur þverrar, geingur eptir Tiltølu. Nl. 5 B. 3 Cap. 3 Art. og allur Umkostnadur til Busins; eirnen Omagahalld, á hvers þeirra Fe, sem þeir hafa i fyrstu dæmder vered. Kv. g. ibid. Þo er Husbonden ei skylldugur, ad betala þær Skullder, sem Kona hans edur Børn giort hafa án hans Tillåts, og ei eru til Bus Naudsynia. Nl. 5 B. 1 Cap. 13 Art. og Kb. 24 Cap.

Felag mille Hiona tekur enda med Dauda, edur Skilnade þeirra. Þá er fyrst skipt, þeim Instædu Eyre er þau leadu til Felags; og hafe Fe aukest, þa er þeim Alla skipt soleides, ad 2 Hluter, koma i Mansins edur hans Ersingia Hlut, og sa 3 partur i Hlut Konuñar; eñ hafe Iñstæda þeirra eydst, þá jafnast sá Skade med þeim til Helminga.

3) Nefnest Oreiga Felag, þad sem uñtalar Kv. g. 4 Cap. sem mismunar i þvi fra hinu fyrra, ad hafe Fed aukest, þá tekur þad Hionaña sem leingur lifer hvert helldur hañ eda Hun Tvo hlute alls Fiárins, bæde af Iñstædu og Agoda, ef vid Utarfa er ad skipta; eñ sieu Skilgeten Børn epter, þá skiptest Bued i tvo Helminga.

4) Helminga Felag, sem nu á Tidum er mest brukanlegt, eptir RBHK. og þeim Nl. Þar vid er ecke sett á sig, hvert Hionaña meira leggur til Felags, helldur nær þeirra Skilnadur verdur, þá er øllu Fe skipt i tvo Helminga 5 B. 2 C. 20

Art. so hier verdur Skade og Abate jafnt beggia, hvert Fed hefur vaxed eda hverrad.

11. Cap.

Um Umbod.

Ēn nu er eiñ Contract, sem kallast Uñbod og og Fullmagt, hvar med eiñ tekur uppa sig einhveria Utretting og Uñsyßlan fyrer añañ Mañ, med hans Vilia og Sampycke. i)

Soddan

i) Pessa Contrakts Eigennlealeike er, ad Erended skal utrettast áu fyrer fram agvardadra Launa, edur og fyrer alls eckert, i hverju hann adgreinist, frá Verkamanna Kaupe og Contractu facio ut des. So og adgreinest hann i mandatum cum libera, pegar einn gefur Umbodsmannenum fria Magt, Erended ad uretta efter hans egenn Potta; og sine libera pegar hans Magt af Principalnum, med fyrerskrifudum Reglum er afmorkud. Ein Tegund peßa mandati, her og annarstadar tidkanleg, pá einn selur odrum Sok sina á Hendur, til ad uifæra hana fyrer Rette, Hverra hinn fyrre kallast Klient og Principal, hinn sydare patronus causæ edur Procurator. Ad sonnu skipar R. L. 1—9—15. ad engenn Procurator skule vera á Landsbygdenne, heldur á Yfervalded peim, Falkmann ad letia, sem sialfer ey geta framfylgt Sok sinne. Her i Lande setia Amt- og Logmenn Talsmenn vid Yferrettina, peir skulu vera goder og oberigtader menn; Factum, Omindugum og Eckium, skulu peir pena fyrer eckert, og sækia sin Laun i peim

Kyste

Soddan nefnest Mandatum, og sá er Umboded gefur, Mandans; en Umbods Madurenn Mandatarius.

Umb-

Koste og Tæringu, sem hinum tildæmest. Samt er engenn skildadur til Procurator ad bruka, sem sialfur, eda fyrer sinn Forveriara, Frænda, edur Penara, getur sladed fyrer sinne Sok. 11 Art. Og med thvi einn Procurator, jafnaann alitst sins Principals Fullmegtigur, so hvad sem hinn Sokenne vidkomande, fyrer Rette játar edur neitar, er eins gildt alited, og Principalen sialfur, hefde thad giort. Herfyrer ef Procuratoren yfirskrydur sina Fullmagt, Principalnum til Skada, ber hinumm ad vera thessum, thar til ansvarlegur 13 Art.

Annur mandati Grein, er einnig gefinn theim Skipherra, sem settur er yfer eitt Skip, af thess Eiganda, til ad giora thar med vissa Reisu. I hvers Erendes Utrettingu, Skipherrann jafnaann alitst Skipseigandans Fullmegtigur, og forbindur Hann thvi, i sierhverium theim Contract edur Giorninge, sem hann til Skipsins Vidurhalds og Reisunnar Framqvæmdar, naudsyniast ad giora; thess vegna hefur Hann Rett til, ad taka Bodmerie uppá Skiped, thess Veida og Fragt, thegar Hann er Reidurunnum harla skarlægur og threingdur af Peningaskorte, til ad hlada sitt Skip. Po skulu thei laundu Peningar, afturlukast, so snart Skiped kemur i thá Hofn, er Bodmeriebrefed uppahlodar. N. L. 4. 5 — 1 Art. Thar á mot hefur Hann ei soddann Myndugleika, yfer Skipsins Last, utann hvad Hann i Hafsnaud skaddur, efter adur giordre Rádfærslu, vid hina fornemstu Skipverja, má kasta so miklu af

Umboded er tweñslags: Almeñelegt og Sierdeileslegt. Almeñelegt Umbod er þad: nær eiñ hefur á Hende fyrer Añan Mañ Vardveitslu Fiár alls og Fullmagt til Soknar og Varnar, i Eigendoms og Fiarsokum. Erf. 24 Cap.

Skyllda Umbodsmañsins er ad hendla vel og truliga med sitt Umbods Fe, so sem Fiárhaldsmañe eins Omaga byriar ad giora.

Hañ skal taka i mote þeim Orfum, sem hinum kuña ad tilfalla. Nl. 5 B. 2 Cap. 3 Art. og Erf. 23 Cap.

Hañ skal og svara til þeirra Málaferla, sem hans Hefundur verdur stefndur fyrer. Nl. 1 B. 4 Cap. 12 Art. og greida Bætur, samt eñur Rett inde af Fe hans. Lb. 28 Cap.

Hañ á og ad sækia Saker hønum til Handa, sem áhræra Giöld og Eigindom, so sem ad deila til Arfs, brygda Jarder, sækia Landnám, krefia Skullda ıc. en um Personulegar Saker hefur hañ ei ad kiæra sig.

Sierdeileslegt Umbod kañ ad vera ymislegt, eptir þvi sem Men gefa odrum Fullmagt til ymsra Hluta, so sem ad ganga eptir Skulld. Kb. 23 Cap.

Hier vid er athugande, ad Hefunduren, skal bæta fyrer þad, sem haus Umbods-Madur kañ ad forsia

henne fyrer Bord, sem þorf krefur, til ad letta á Skipenn, hvert ed kallast Haverie. N. L. 4. 3. 10 Art. og skulu þær þingstu og feminstu Vorur og allur Yferburdur fyrst utkastast. Farmi. 10 Cap.

forsia sig vid adra i hans Utrettingum. Nl. 3 B. 21 Cap. 2 Art. en eiga sín Adgang ad honum apiur.

Sierhver Landsdrotten er skylldugur ad hafa Umbods mañ yfer Jordu síne, ef hañ er sialfur utan þess fiordungs sem hun liggur i L l b. 28 C.

Þess Umbodsmans Skyllda er, ad hafa Umsion yfer Jorduñe, heñar Byggingu, Eign og Afgiallde, eiñen ad veria hana med Logum, og sækia Landnám, ef tilfellur; hvert hañ eignast halft mots vid Landsdrotten.

Þeir Umbods meñ, sem Landskulder taka, skulu gisra Hußbœndunum Reikning og Skil þar fyrer, i vissan Tijma; eñ Hußbonden skal iñan 6 Vikna, hafa yfersared Reikningana; og eñad hvert qvittera sín Umbodsmañ, edur síña ad Skilagreineñe, þad sem hañ hefur uppa ad klaga; hvad ef hañ forsomar, þá má hañ ei sidar þañ Reikning áfria. Nl. 3 B. 1 Cap. 7 Art.

Síñe Hußbonden nockud ad Reikningum, þá er Umbodsmadureñ skylldugur, ad gisra þar á Lagfæring iñan 3 Vikna ibid.

Husbonden er skylldugur at betala hans áskiled Umbodskaup; edur hafe þad ei ákvardad vered; þá ad betala honum allan bevijslegan Tilkostnad og Fyrer hofn, so hañ sie vel hallden Erf. 23 Cap.

12 Cap.

Uñ þa Oeiginlegu, og neckra hia oss obrukanlegu Contracta.

Underrot þessara Oeiginlegu Contracta, er Consensus fictus v. præsumtus, það Samþycke sem Løgen siálf i vissum Tilfellum giora einum Slutadeigenda upp, nær hañ getur ei fyrer einhveriar sierlegar Kringum stæður auglyst siñ Vilia edur Samþycke, so sem ádur var sagt i þessarar Bokar 2 Cap. Þar fyrer nefnast þeir improprii, edur Oeiginleger, item qvasi Contractus, edur lika so sem Contracter, og kuña þeir i stutru Måle solcides ad defineraſt:

Ad þeir sieu sodan Giorningar eda Vidskipte, Maña á mille sem ecki eru med sameiginlegum Vilia og Asetninge Slutadeigenda underbuner; eñ Løgen. so vel sem þeirra eigen Gagn og Naudsyn utheimta þeirra Samþycke, og giora þá skylduga, til at standa vid Giorningeñ so sem þeir hefdu þañen i fyrstu á satter ordet.

Sá hñ fernemste af þeim, er Negotiorum Gestio, sem er su Utretting, er Madur uppa sig tekur ødrum i Hag, þo Vafvitande, og án hans Umbods. Hañ er þá qvasi Mandatum, edur lika so sem Umbod.

Fyrer sliku er og Rád giert i vorum Islendsku Løgum, einkum Erf 24 Cap. þegar Madur andaſt utanlands, og Erfinge er fiærre; þá skal nærste Frændmadur taka ad sier Arfeñ til vardveitslu; eñ sie hañ ei til, þá Motunautur; þá

sá

sá Madur sem af sama Fiordunge er; þá Gards-bonde ꝛc.

Sá er þañin gieresst añars fiarlægs oafvitande, Umbods madur; skal giera slik Skil vid Høfudadilañ, og standa i semu Abyrgd, sem i undañfornum Cap. er sagt, og Leg skilia frekast á einhvern Umbodsmañ; hvar i mot þinum byriar ad yña þønum fyrer Starf sitt og Kostnad. Erf 24 Cap.

Añad Dæme hier uppa má fiña Nl. 1 B. 4 Cap. 12 Art. I sama Máta er og vared millé eins Fiárhalds mañs og hañs Omaga i þvi hañ verdur skylldugur at nægiast med þad, sem Forveriarañ hefur þønum i Hag giort. Nl. 3 B. 19 Cap. 39 Art. Og betala þønum fyrer sijna Syßlan so sem hañ hefde lofad þvi med fullum Myndugleika i fyrstu. Sia 1 B. 14 Cap. f f.

Slijker Oeigenleger Contractar uppreiknast vel fleire, hia Juristunum; hveria og má i vorum Logum fiña; þo þeir hugleidest ecke fyrer Contracta, helldur so sem adrer Lagagiørningar: So sem er Rerum Singularium Communio, edur **Sameign á vissum Hlutum**, so sem á Jordum. Lbb. 3 Cap. hun er þa qvasi Societas, edur **lijka so sem Felag.**

Somuleides Communio hæreditaris, edur **Samarfaskapur**: þegar tveir edur fleire eiga Arf saman; hvar um ádur er talad i 2 B. I þessum Tilfellum verda Hlutadeigendur skylldugir at skipta rett med sier Gotseun, samt øllum Abata og Skada, eins og i Felags Contract.

Indebiti Solutio, edur Oskylldugur Betalingur, rikuast og med þessum Contractum; þad er: nær Madur ovitande, edur af Gáleyse, betalar þá Skuld, sem ecke var til, edur jádur var beiolud. Sia Nl. 1 B. 6 Cap. 15 Art; eda ef hañ betalar ofmiked: þa verdur sá, er medtok, skylldugur at apturskila hinum, þad betalad var yfer Løg srañ Kb. 2 Cap. þa skal apturganga oftalt.

Til þessara Contracta heimfæreſt mieg vel Havaria Averie, edur Hafnar Samburdur, sem vidteken er yfer allt i Evropa, af þeim Romverska Rette. L. Rhodia de jactu þad er, nær eitt Skip ratar i Hafsnaud, so Gootse og Á høsn þarf fyrer Bord at kasta; þa nær Skiped kemur fyrst til hafnar, skal jafna þañ Skada mille allra Skipveria, sem þar er skedur, eptir Tiltølu þeß Fiármagns, sem hver átte á Skipenu.

Fyrst verdur yferlagt hvad miked Gots á Skipenu hverium tilheyrde; sidan Skadeñ, sem skedur er á Skipe, Meñum edur Fiarhlutum; hvar med eiñ. ñ telst Greptrunar Kostnadur, og Læknislaun þeirra, sem daed edur meidst hafa; og verdur so sá Skade edur Kostnadur, eptir Tiltølu jafnadur á øllu því Fe, sem iñañbords er, so eingiñ hafe All. ñ Skadañ; þarf og Skipareñ eingum burt ad leysa, fyrr eñ hañ svarad hefur fyrer siñ Part i þessu Samlæge. Nl. 4 B. 3 Cap. 10 Art.

So og er þeñañ Contract ad hiña i vorum Fm. l. 10 Cap. hardt nær med sama Slag og hier seger.

Í þeim Norsku Lögum finnast og fleire Contracter, so sem:

1) Cambium edur Vexel, sem er eín Contract, til þess inrettadur, ad fá Peninga utlagda á framande Stad Nl. 5 B. 13 Cap. 6 Art. k)

 2) Pig-

k) Med því Vexelrettur er hiá oss inuleiddur, so er frekar umm hann merktande: Ad sú Persona sem Vexelbrefed utgefur og fyrer þá medteknu Peninga, lofar Betalinge á ordnumm Stad, kallast Trassant. Enn Remittent nefnest sá, er Peningana lánad hefur, og hverium Vexelbrefed afhendest. Trassatus heiter sá, sem Trassanten í Vexelbrefinu ummbidur, Peningana á rettumstad og Gialddaga ad luka sínna vegna, og þegar Hann hefur þad uppá sig teked, fær hann Nafn af Acceptant. Þó getur Trassantin sialfur betalad Vexelsummuna, og þá hefur Hann ey Trassati Þorf. Jafnvel þó Remittenten einatt sialfur, kreste sins Betalings fyrer Vexelenn, ber þad samt einatt til, ad Hann, annadhvert gefur einum ordnum Fullmagt þar til, uppá sínna vegna, edur hreint afsalar honumm Vexelenn, og under somu kringumstædum, kallast þesse sídst nefnde Præsentant.

Vid Vexelsens Form er adgiætande:

1) Ad í honumm nafngreinest Remittenten. 2) Vexelsumman tvisvar, med Tolu og fullum Stofumm. 3) Lukningarstadurinn. 4) Undirskrifest af sialfumm Trassante med Deige og Dato. 5) Lukningartjmenn edur Gialddægenn. Hver agvardast kann: a) frá Vexelsens Dato, edur b) fra hans Framvisan, edur c) til hans Framvisunardags. Samt má eingenn innannrikis Vexel blivda uppá leingre Termin enn 2 Mánude, frá þeim stras ummgetna Framvisunardei-

2) Pignus Nauticum edur Bodmerie. Nl. 4 B 5 Cap sem er Peninga Láns Contract Siofarande Maña, fyrer osidvanalega Rentu.

3) Asse-

ardeige. Enn gange hann Utanrikes, þá uppá 3 Mánude.

Hvert þad Vexelbref sem under þeirre Donsku Cronu utgefst, skal ad vorra Lagafyrermælum, ad ollu innrettast. Enn uilender Vexlar hingad tilsender, aljtast fyrer þvi gylder, þott þeir vorumm Løgumm motstride, ef þeir samqvæmer finnast, þeirra Pioda Løgum, sem þá utgefed hafa N. L. 5 — 14 — 9 Art. Og þar Remittenten, efter adursøgdu, siendur fritt fyrer, ad selia edur yferlata sinn Vexel, til eins annars, so kann og sierhver Vexeleigande, framm af odrumm, gisra slikt hid sama, under-hverium fringummstædumm; eins þannig mille fleire ad Solumm geingenn Vexel, kallast Giradur.

Skylda Præsentantens er, so snart Vexelenn kemur á sinn Innlausnarstad, ad framuvisa hann Trassato, til Untekningar, og þá skal þeße, innann 2 Dægra augliså, hvert hann hinn sama antaka vill edur ey, i sydara falle, skal Præsentanten, fyrer Notarium publicum, edur 2 goda menn, láta fyrerspyria sig, hiá Trassato, hvert hann Vexelenn til Betalings antaka vilie edur ey? Hverin ef Hann neytar, protestera þeir Vexelenn, yfer hvern Giørning þeir þá gisra eitt Rettarens Instrument, hvert Remittenti sendast á med fyrsta Poste. Enn sie Protested i þeßu Tilselle undanfellt; varbar þad ecke minna, en Vexelsummunnar Topun, sem half tilfellur Konge, enn half Angesaranumm. Enn sie þad þar á mot giort, kann Remittenten uppástanda

af

3) Assecuratio edur Asseurance. Nl. 4 B. 6 Cap. er eiñen Siofarenda Contract, uñ Abyrgd á Skipe og Gotse. Eñ eigneñ af þessum Contractum

af Trassante, Vexelsummuna betalada, med hennar Lagie, og þar ad auk Rentu 1 Rd. af 100 umm Mánudenn fyrer Vexel og Hervexel, auk halfs Rdrs af 100 Rd. i allt, fyrer Factorens Provision, Protestsens Uppakostnad og Brefpeninga, hver Renta reiknast, frá Vexelsens Forfallstid. Ean Hervexel kallast sá nye Vexel, sem Remittenten verdur ad stila uppá Trassanten, vegna þess sá fyrre Vexel, ey var anteken. N. L. 5 — 13 — 20 Art. Og skal Remittenten framanfilgia sinna Sok strax, annars tapar hun, efter 6 Mánude sinumm Vexelrette. 21 Art. Lukest Vexelenn ey 8 Dogumm efter Forfallsdageun, þá biriar Remittenti, edur haus Fullmegtigum, ad giora samslags Protest, og adur er sagt, hvert ef undanfellest ad lidnum 10 Dogum frá Forfallsdeigenum; vardar Vexelsummunnar Tapun, til jafnra Stifta, mille Kongs og Angefara. Forordn. 26 Nov. 1731. Ef Vexelenn ad nockrumm Parte, enn ey ad ollu lykst. Er Remittenti tillated, ad medtaka þad enn giora Protest fyrer hid ó'lokna. 18 Art. Ad hverju þannig i badumm Tilfellum loglega giordu: Vexeleigandenn odlast jafnann Rett og Tilkall, mot Trassante og Acceptante, samt odrumm Indossatorer Vexelsins, so sem sialf skyldugum, til Lukningar Vexelsummunnar, med þar til huigande Interesse. 15 Art. Hvar vid og adgiætest, ad Sokenn, eins fyrer hun obetalada, sem vantekna Vexel, hofdest mot Hlutadeigendumm hid allra fyrsta, þvi annars tapar hun, efter 6 Manude synumm Vexelkrafte. 21 Art.

Bod-

tum kemur eigenlega vorum Landshætte vid, eñ sem stendur.

13 Cap.

Bodmerie er einn Contract, hvar vid einn Skipare, i framande Lande, og soddann Fiarska staddur frá sinumm Reydurumm, ad hann hverke med Vexle, edur odru mote, getur nád Peningumm frá þeim, hefur ey heldur soddann Gots inne, sem Hann þeim þar til Abata selia kann, enn þarfnast annars Peninga, til ad hlada Skip sitt, láuar Peninga edur þeirra Verd, uppá Skips, Ahafnar edur Fragtar Abyrgd edur Ækentyr, hvert hann under eins setur sinumm Lánardrottnumm i Ved, edur Vißu þar uppá, ad Peningarner lukast skule, nær Skiped náe þar Høfn, sem Contracten uppá hliodar, þó under skiled, ad tapest Skiped med Ahofn og Gotse, kunne hiner lándu Peningar ecke ad krefiast. Og er her vid merkiande: 1) Ad biargest nockud af Skipe, Ahofn og Gotse, hvar af nockur Fragt betalast, skulu hiner lánudu Peningar lukast, so vidt hid Biargada tilstrekkia kann, ef heila Skiped var vedsett; enn var alleina einn Partur þar af; þá likst ey framar enn þeim Parte svarar. 2) Lánardrottne byriar innann 6 Mánada, frá þvi Skiped lender, vid þá i Contractnum ákvednu Høfn, ad heimta sinn Betaling. Enn hafe i Bndverdu tilskiled vered, ad Peningarner ey lukast skyldu, fyrrenn Skiped leudte þar, hvadann þad utgeck, og þad ey innan Ars og Dags þar innkome; meiga Peningarner strax krefiast. N. L. 4 B. 5 Cap. 1:8 Art. 3) I þeim Poste vikur Contract þesse frá odrum, ad hid yngsta Bodmeriebref, hefur jafnann Forrett fyrer einu eldra. Somuleides frá Partes þvi, ad Bodmerie Lánardrottenn, mißer sinn

Rett

13 Cap.

Hversu Skullder og Contracter taka Enda.

Aller Contracter taka Enda, nær þeir verda á badar Sijdur uppfyllter, og su Skyllda er fullkomnud, sem þeir af sier leida; og skedur þad med ymsum Hætte.

J

Rett ef Skip med ollu ferst, hvar af sest, ad Hann alleina hefur Rett i Hlutnumm, enn ey til hans. 4 og 7 Art.

Geted er og i sama Cap. nockurs Contracts, sem inngeingenn verdur, nær einn giorer Peninga Forskot, til nyrrar Skipsbyggingar, edur Folksfædes medann hun varer, med Skylyrde, ad Peningarner lukast skule fyrreun Skiped ur Høfnenne burtreiser, hvar um Skriflegur Giorningur semiast á, sem kallast Bielbrev, og einnen skal þinglysast. 9 Art. Assecuratio er einn Contract, hvar vid einn edur fleire, mot lofadre vißre Peningasummu edur forvißunar peningum, underkasta sig ad svara til þess Skada, sem einu Skipe og þess innehafande Last, tilfalla kann, á vißre tiltekenne Sióreisu. Sá sem Skadann uppá sig tekur kallast Assecurator. Enn Assecuratus hinn, sem á þad Skip og Gods; fyrer hvers Abyrgd Assecurator innestendur. Hverium og gefast Peningar efter inngeingnumm Samninge fyrer Abyrgdena, sem kallast Premie, og betalast á vid Contractens Underskrift. Enn sá skriflege Samningur, sem her umm inngeingenn verdur nefnest Police. N. L. 4 B. 6 Cap. 2 Art. Vid sama Contract er merkiande: 1) Ad sidann

Sig-

Í ollum Peninga Contracter, tekur Skulden Enda, nær hun verdur betolud.

Hiñ fyrste Skulldalukningar Máta er þar fyrer Solutio (stricte sic dicta) edur Eiginlegur Betalingur, þegar sá Skylldoge, edur hañs Borgunar Madur greider Skulldena, til þeß sem hana á ad heimta.

Skullden skal lukast til Eigandañs, edur hañs Umbods mañs. Kb. 4 Cap. og 23 Cap ibid.

Sie Assurance-Compagniet vid Octroy af 20 April 1726 var upprettad, er ollumm odrumm bannad, ad slá sier samann, til ad assurera Skip og Gods, hvert þó eingumm formeint er ad assurera Utanlands; Einasta er adgiætande, ad sie hverutveggia assurerad i fleire stodumm, má Forvißanen ey hlaupa til samans til hærre Summu, enn svare 9 — 10du Partumm Verds, hins forvißada Skips og Gots 6 Art., hvar af filger, ad sá 10de Partur, geingur uppá Abyrgd Eygandanna. 2) Frá Forvißan (Assecuration) er undanteked, Lif Manna, samt Laun og Hyra Skipmannanna, Skipskostur og Reyde. 5 Art. 3) Assurandeurens Abyrgd byriast, frá þvi Gotsed kemur i Skiped, og varer allt þar til, hid sama aftur á Land er innsiutt. 7 Art. Enn tilfalle þvi forvißada nockur Skade, skal Assurandeuren advaradur, þann sama betala innann 3 Mánada þar frá, enn bregdest þad, skal hann inntil Betalingur sker, luka hálfum Rdr Renta af 100. 9 Art. 4) Fáe Eigandenn i sinne, ad umbreita þerre ástofnudu Reisu, edur ad ferma Skiped med minna Gotse, enn forvißad var, skal þad gefast Assurandeuren til kinna og Contractenum uppseigiast, hvert ed kallast Resiourno. 11 Art.

ibid. og þad i rettañ Gialldaga, sem añad hvert Logeñ, edur Contracteñ fyrerseger, þo reiknast þad godur Betalningur, sem kemur iñan 8 Daga eptir Forfallsdageñ. Nl. 5 B. 13 Cap. 1 Art.

Eiñ Leigulide er ei skylldugur at færa sitt Land skulldar giallb leingra eñ 2 Dagleider. For. af 15 Maji 1705. 6 Art.

Giallded skal vera gyldt, i þeim Eyre, sem áskileñ var, Kb. 5 Cap þo þegar Skileyrer er ecke til, þá má eiñ Eyryr Añañ leysa eptir Samkomulage.

2) Compensatio Skulldamot, þegar hiñ Skylduge færer til Betalings, þad sem hañ kañ ad eiga til Gooda hia Skulldaheimtu Mañnum; og utheimtest þar til, ad hverutvegge Skulldin sie Jafnrigtug; so kañ ei Obevisud Skulld, edur oafgiordur Reikningur at færast i mote eiñe klarre Handskript. Nl. 5 B. 13 Cap. 4 Art.

3) Gyllder fyrer Betaling: Oblatio, edur Framboð Skulldariñar, sem er med tveñu mote:

Oblatio Solennis edur Logformlegt Framboð sem skedur, nær Eigandeñ tregdast, edur forsomar, at taka mote Skulldeñe: þá kañ Gialldandeñ, ad frambioda hana fyrer Rette, Eigandanum til Medtoku, og jafnvel setia hana nidur i Rettarins Geimslu. Logeñ tala ei uñ hvert Medtoku mañenum skule stefna til þessa; þo er þad tilheyrelegt, og Añarstadar brukanlegt. Str. Lib. 3 T. 21 Aph. 15.

Añarslags Framboð, sem ei skedur til Pinga. Kb. 4 Cap. Losar ecke Skulldena; eñ frijar þo hiñ skylduga frá, at svara til Leigu edur Rentu,

tu, þo Skullden stande upp frá því. Soddan Framboð hlytur at ske við Vorta. Lb b. 2 Cap og K. b. 4. og 20 ibid.

4) Delegatio Skuldskeyting; þegar hin Skylduge, vijsar sinum Creditor til, at taka Betaling hiá sinum Skuldu naut, og Creditor verdur því samþyckur, vor Løgutheimta einin Samþycke þeß þridia, hiá hverium til Betalings er vijsad. Kb 23 Cap.

5) Confusio Debiti cum Credito; þegar Skulden og Skuldarheimtan lender i sama Stad; hvad er ske kan med Erfd, ef Madur erfir sin Skyldunaut; edur tvo men, af hverium sa eine var ødrum Skyldugur; og so med fleiru mote.

6) Acceptilatio, sem i sialfre sier, er eckert anad en Uppgiøf Skuldarinar. item Pactum de non petendo, sem er Samningur 'adjkalla ei til einrar Skuldar.

7) Verda Men lauser 'vid Skuldber: med því mote, at ganga fra Arfe og Giallde; hvar um fyrr meir var talad i 2 B. 16 Cap.

8) Verdur ein Skuld upphafen, fyrer Fyrningar saker, þegar hun hefur staded yfer 20 Ar edur leingur. Nl. 5 B. 13 Cap. 2 Art. og Kb. 8 Cap.

9) Taka nockrer Contracter Enda, nær sá hlutur misferst um hvern þeir giørder eru, so sem Pantur, Leigu-Contr. ɔc.

10) Þeir Contractar, sem bygder eru uppa viβan Tijma, endast, nær su Tid er ute; so sem Umbod, Vistarrád ɔc.

14) Ad

11) Ad sidustu slitnar eiñ Contract, nær þonum er af Añars Hlutadeigenda Hende upp-brigdad, edur á einhvern hátt eru Viel og Oskil-seme i fr[illegible]ne þosd; þá losar þad hiñ Parteñ, frá þvi, er hañ hafde i þeim Contract losad; hvad þo er einkum ad skilia, i þeim Contract, hvar alleina tveir eru vidridner Puff. J. N. & Gent Liq. 5. Cap. 10. § 9.

Þetta eru þeir almeñustu Hætter, med hverium Meñ lösast vid Skulldbindingar epter Con-tractum; eñ stundum skedur Skulldaheimtu meñ-unum Betalingur, af Gootse hins Skylldugа, fyrer Rettarins Tilhlutan; hvar uñ nu skal hendla.

14. Cap.

Um Samfor Skulldaheimtu Manna i eitt Bu.

Þesse Samfor heitir hiá Juristum Concursus Creditorum, nær fleire Skulldaheimtu meñ verda samfara i eitt hvert Bu, edur Gots, til at æt-skia Skulldalukningar, sem skedur i ymsum Tilfellum.

1) Þegar tilfellur eitt Sterfbu, hvar margar Skullder eru á, so sem eg hefe vid hrært i 2 B. 13 Cap.

2) Jlikañ Máta, þegar ein forbroten Bus-lod tilfellur. Nl. 1 B. 22 Cap. 10 Art.

3) Ef eiñ er komeñ i stærre Skullder, eñ hañs Formegan poler, þa leisa Logeñ honum, at

giøra Uppbod á sinu Gotse, til þíña Creditorer. Nl. 5 B. 13 Cap. 38 Art. sem heiter Cessio Bonorum.

Hafe hañ haft nockra Konal. Velsening á Hende, þá skal hañ fyrst taka Rentukammerets Qvittering, uppa það, hañ sie eckert til Kongsins skylldugur; í hvers Stad hier í Lande kyñe að nægia Landfogetans Qvittering.

Syddan Uppbod skal auglysast á Løgþingum; eñ Løgmeñ tilsetia strax tvo goda Meñ, til að taka hañs Bu í Umsion, og iñsteina, Credit. að 6 Vikna Freste med vidara, sem lesa má Nl. 5 B. 13 Cap. 39. 40 Art.

4) Í Fallitbuum: það eru, þeir sem í Skulldum standa, og giøra fraudem Creditorum, það er Gialdsvik edur Oskil. R. B. H. K. K b. 7 Cap. þá kuña Credit. at augesa fyrer Syslumañe, og beidast Utlaags af þeirra Gootse.

Hier iñkallar sialft Yfervalldet Creditores, sem og synest ske meiga med 6 Vikna Stefnu; eiñeñ hlytur hiñ Skylldugi at vera þar til stefndur.

Ef nockrer af þeim mæta þa eigi á fyrer settum Stad og Degi, med sinar Beviisingar og Krøfur; þa hafa þeir tapad sinum Rette að þvi Siñe. Nl. 5 B. 13 Cap. 27 Art. Samt kuña þeir sidar meir að sækia siñ Skulldunaut, ef hañ hefur nockud at betala med; eñ í Stersbuum, hvar geinget er fra Arse, er þeirra Rettur med øllu ute, sem ei mæta í Tijma med sina Heimtu.

Sier hver skal bevisa sina Krøfu. Nl. ibid. 45 Art. hvad allt Domareñ skal í Protocolleñ insæra; so vel sem þær Affakaner og Motmæle,

er

er hiñ Skylldugе edur Busins Tilsionarmeñ hafa þar i mote: þvi þesse Forretning er rett sem eiñ Laga Proceß. So skal og Domareñ kieña og dæma i þvi er Partana hier uti agreiner. N. L. 5 B. 13 Cap. 25 Art.

Þar sem Meñ siá ad Fed viñst ei til fullrar Skullda lukningar, handa ollum Creditorer, þá segia vor Løg, ad hverſskulé þarnast, sem Tala reñur til. Erf. 18 Cap. og Kb. 7 Cap. Eñ su Regla kañ ei á þessum Døgum at gylda utañ i vissañ máta: þvi nackrar Skullder hafa Prioritet edur Forgangsrett, fyrer ødrum, og eiga þeß vegna fyrst ad lukast; eñ sieu allar Skulldernar jafnt privilegeradar; so gyllder fyrrsegd Regla.

Þad er vidteked, bæde i Donskum og Þydskum Rette, at nidurrada Skulldaheimtumeñena i Fiñ Classes, edur Klocka; hvad eg meina eiñen ske kuñe epter vorum Rettargange; og er þad ei vanda lauſt fyrer Domarañ ad giøra soddan Classification edur Nidurradan.

Fyrst verdur af Buenu teked þad Fe, sem beviſast at adrer eige þar iñe; ecke so sem Creditorer, helldur fullkomner Eigendur, so sem er:

1) Geimslu Fe.
2) Láns Fe.
3) Leingu Fe.
4) Fodur Fe. Nl. 5 B. 6 Cap. 7 Art.
5) Stoled Fe, ef þar finst iñe, sem eitt hver beviisar sina Eign vera. Høyers Coll. 24 Cap. Þeir sem þañen hafa at ganga eptir sinu Eignar fe, teliast eñ þá framar eñ Creditores; hverier ecke

hafa Eignar Rett, helldur alleina Jus ad rem, edur Tilkalls-Rett.

I. Flockur Skulldaheimtu mannanna.

Sem eru:

1) Hypothecarii. Panthafendur, hveriam hiñ Skylldoge hefur einhvern Hlut pantsett, og añadhvert afhendt; eda pad er Løglijstur Underpantur. Erf. 19 Cap. item Nl. 5 B. 7 Cap. 7 Art.

2) Par sem Kongenum, hefur vered settur Underpantur, fyrer einhveria Forlening, ha geingur og hañs Skulldaheimta i pessara Classe med ødrum Panthafendum; og verda Pantabresen fyrertekeñ, epter thvi sem hvert er ødru fyrr piñglyst.

II. Flockur.

Nærst pessum koma peir, sem hafa hypothecam tacitam edur Sialfsett Løgved og Prioritet, so sem eru:

1) Kongsins Afgipter, par sem honum hefur eingeñ viß Pantur settur vered.

2) Heimanmundur Kveña.

3) Omaga Goots.

4) Kyrkna og añad geistlegt Goots, edur Fátækra Peningar. N. L. 5 B. 13 Cap. 35 Art.

Ad señu tala ei N. L. uñ Heimanfylgiu, eñ med thvi hun eptir. Isl. L. Erf. 19 Cap. geingur til jafns med Omaga Fe; so heimfæreſt hun

hun rettelega i þeñ Stad. Eñ viñist ei Fed til allra þessara Skullda; þá verdur disputerligt, hverier hier skule þarfnast; og vitnar Høyers Coll. Cap. 24. ad Kongureñ hafe med Adskillianlegum Resolutioner skipad; at soddañ Skulldaheimtur, skylldu ganga epter Alldre; þad er, at skilia; epter þvi sem ein þeirra kañ vera tilkomen fyrr eñ eñur: og i slikum Tilfellum giører Domareñ best, ad rádfæra sig vid Amtmañeñ, edur Rentukamëret.

III. Flockur.

Eptir þessar Skullder koma:

1) Hußleiga, Landskuld, hvar med eg eiñen vil skilia Leigur eptir Jardariñar Jñstæduse.

2) Skattar ef uockrer obetalader iñestanda.

3) Abudarfall, sem er Uppbot, fyrer Husa og Jardar Nijdslu.

3) Vinufolks Laun á þvi Are. Nl. ibid. 35 Art. Ef Fed hrockur ei i allar þessar Skullder, þá, þarfnast sierhver pro rata; þad er, eptir Tiltolu. Høyers Colleg. Pag. 404.

IV. Flockur.

Nærst þessum Skulldum koma:

1) Chyrographarii, þeir sem heimta Skullder eptir Handskriftum og Obligationer; þeim betalast eiñen Jafnframt epter Tiltolu.

2) Þeir sem kalla til Fiár eptir Domum, og verda Domarner fyrertekner, eptir þvi sem eiñ er

ødrum fyrr affagdur. Nl. 1 B. 22 Cap. 23 A. eñ fieu fleire Domar af fama dato, þá hafa þeir Jafnañ Rett. ibid.

3) Bætur og Sakeyrer reiknaſt hier eiñeñ meb, ſidan þad er dæmt Fe; eñ forbroten Buslod tekſt ei fyrr eñ allar Skullder eru loknar.

V. Flockur.

Viñeſt Fed eñ leingur til Skulldalukningar; þá koma þeir ſem kalla til Skullda epter Reikningum og ſo ſem þeim gagnaſt Lifkur til; og verdur þeim betalad epter Tiltølu, ef Fed hrockur ei handa þeim øllum. Nl. 5 B. 13 Cap. 36 Art.

Þeir Creditorer, ſem þañen ecke nád geta fullkomnum Betaling; hafa framveiges ſina Skulldaheimtu oſpilta, og meiga þar uñ ſækia ſiñ Skulldunaut, þó ádar ſie Nl. 1 B. 22 Cap. 36 Art. og 5 B. 13 Cap. 42 Art.

Ef einhver Creditor er ei til Stadar, ad taka i mote þvi Gootſe ſem hønum verdur utlagt; þá ſkal þad ſetiaſt i Uñiſion Añars goods Mañs, uñ Ar og Dag: Vilie han þá ei vid þvi taka, fellur þad under Konung 5 B. 13 Cap. 34 Art.

Hvad ſkilia er uñ þad Gots, ſem utlagt er i Sterfbuum og forbrotnum Buslodum; eñ i Uppbods Buum fellur þeſſe hlutur fyrre aptur til þeß er Uppbodet giørde, ſem ſkilia má af 4 Art. ibid.

Slikar Fyrretningar hafa ſialldan vidgeingeſt vor á medal; med þvi hier gefſt ogiarnan ſo vidtleptug Høndlun, at Creditores verde

misz

misog marger; samt vona eg þesse Undervijssun verde ei onyt; hveria eg hese eiñ Part af Høy. Colleg. undreged. Vor isl. Løg hafa nærsta lited uñ þetta Efne, og því þiota Meñ ad taka þau norosku Løgen i hiálp.

---

15 Cap.

Um Misgiorninga, einkum Obotamal og Storsaker.

Nu hefur allt hingad til vered hendlad uñ þa Skylldu sem kemur af Lofunum Maña og Contracter: Eptirfylger því at giora Grein á hiñe añare Orsok Skylldunar sem eru Misgiorningar.

Delicta edur **Misgiorningar**, eru yfer Hofud allar þær Saker, sem giorast á mote Løgum, og viña til Straffs eda Sekta.

Straffed, sem kallast Pæna eru þær Aløgur, edur **Hegningar**, sem eiñ **mæter fyrer Lagaña Yfirtrodslu.**

Þad adgreinest i pænam corporalem, edur **Lykamlegt**, og **personulegt Straf**; og pænam pecuniariam, edur **Peninga Straff á Gotse og Eignum.**

Misgiorningar adgreinast hiá Juristum ymislega; eñ su hin helldsta Adgreining, sem i voru Foro hefur Stad er i millum Delicta publica og privata Forordn. af 21 May 1751. Art. 7.

Delicta publ. v. Crimina eru i vorum Løgum Obotámál: þad eru soddañ Storbrot, sem vid liggur Straff á Lyse, Limum, Likama, Æru Frelse edur Landsvist; og þar fyrer heita þessar saker Obotamál, ad þær verda ei med Febotum forlikadar, og i einkis Magt stendur ad uppgefa þeirra Straff og Sekter, nema þeß, sem er Hofundur Lagaña; þvi þo sá Kongsins Undersáte, sem Sokn kañ at eiga á einhverju Stormæle, vilie nidurfella sín Rett og Tiltal; þá á þo Kongsins eigeñ Sek og Rettarfar ad upptakast af hañs Umbodsmeñum; Lika gefast þau Obootamál, sem eingeñ Undersáte á fær i lage Sokn á; so sem bæde Blodskañarmál, og Mañdráp, þar eingeñ skylldur Eptermálsmadur er; Nl. 1 B. 22 Cap. 6 Art. og þá eiga vidkomande Yfervolld ex officio, at upptaka soddan Saker, sia N. B. H. K. Ef Stormæle eru fleig i Herodum ꝛc. hver Regla gyldt hefur fyrer Hærsta Rette. Uñ Mañdráp er og audsied af Nl. 6 B. 6 Cap. 6 Art.

Skal hier nu stuttlega telia hin hellstu Obotamál, af hverium nockur, vegna sierdeiles Vondsku og Liotleika, kallast Nidingsverk. Mañh. 2 Cap. og Nl. 1 B. 22 Cap. 12 Art.

1) Crimen læse Majestatis, Drottinssvik vid Kong, sem eru añad hvert a mote Kongsins Personu, edur hañs Rijkisstiorn, so sem at ráda undan honum Land og Þegna. Sjá Mañh. 2 Cap. og Nl. 6 B. 4 Cap. 1, 2 og 3 Art. Straffast á lijfenu med Hiole og Steglum.

II) Blas-

II) Blasphemia, Gudlastan, hun er, ill og oheyreleg Umrœda um Guddomen og hans Stormerke Nl. 6 B. 1 Cap. 7 Art. straffast á Lijfenu; og hafe Syndeñ sked munlega; þá skal Tungan lifande uskerast; eñ ef skrislega, þá Hønden afhoggvast.

III) Perjurium, Meinsære, er oñur Tegund af Gudlostun; þegar eiñ sver falsklega, þá skal hañ missa sina tvo Fijngur. Logen greina ei hverier þeir Fijngur vera skule, og kyñu Menn vel at þeinkia, þat væru hiner vpturstu á hœgre Hendeñe sem i Eidnum merkia Sál og Lijkama, eñ i gamla Daga var brukanlegt, at sá sem sor, lagde tvo nesnelega Vise Midfinguren, á hina Helgu Bok og þvi vid hielldst Meinsæris Straffad á þeim senn.

Þetta Straff tileinka Logen einasta Falsvottum Nl. 1 B. 13 Cap. 10 Art. Þo er eingen Efe á, ad sleire Meinsvarar eige eins at straffast, sem siest af Nl. 6 B. 13 Cap. 11 Art.

Sá sem kauper añan (edur, máske, lockar med einhverium mote) til Falsvitnis, straffast á Æru og Buslod 1 B. 13 Cap. 11 Art.

IV) Hin þridia Tegund af Gudlostun, er Magia, Galldur eda Trolldomur, sem i Nl. ladgreinest med þreñu mote:

1) Dæmonomania: þegar eiñ hefur yfergefed Gud; en giort Samband vid hiñ vonda Anda. Þess Straff er Vivicomburium, edur at breñast lifande. 6 B. 1 Cap. 9 Art.

2) Ad bruka Galldra List, odrum til Meingiorda, sem er vidlika og at vekia

upp

upp Tru[illegible] og fremia Heidni. Manh. 2 Cap. straffast med æfinlegu Fangelse i Schlaverie. Nl. 6 B. 1 Cap. 10 Art.

3) Spafarer, Dagautvalningar, Runer og Særingar, straffast med Utlegd af Kongsins Londum og Rikium ibid. Art. 12. Samanber Christ. 4ti Forordn. af 16 October 1617. Ên sú nija Forordn. af 3 Junii 1746 sijnest at vera vœndarsamare vid Galldrameñ; því eptir hesse kosta Runer og Ristingar, alleina Kyrkuñar Disciplin Art. 31.

4) Sá fiordislags Trolldomur, sem þau Remverskú og Þydskú Løg giora Rád fyrrer, er holdlegt Samrœde med Diøflenum. Struv. Lib. 3. Tit. 28. Aph 10. Ên uñ slikt er eckert ad sijna i vorum Løgum; utan ef heimfœrast má til. Nl. 6 B. 13 Cap. 15 Art. 1).

V) Ho-

1) Til Crimen læsæ majestatis divinæ heimfœra Juristar einnig Violationem Sabbati, sem Løgenn kalla Helligbrøde, og skedur med því móte, ad vanhelga Sabbáted, med 1) ad forsóma sina Soknarkirkiu an Naudsynia. 2) Ad erfida under Predikun. 3) Ad fyrertaka naudsinialaust Ervide, efter ad Embættesgiord er endud. Nl. 6—3. 1—3—4 Art. it. Forordn. 29 May 1744. Hvar under og heira Reisur naudsynia lausar á sømu Dogumm fyrerteknar. Straffed er 64 ß., sem leggiast til fatækre Eckna. Hvert ahtad hefur verid af Syßlumønnum, og brevi manu án frekare Rettargángs, utlagt hiá hinum seku. Allt til þess Rescript af 7 Marts 1788. skipade, ad slikar Aliktaner, adur Execution sker, skyldu leidast til Stiftamtmans Stadfestingar.

V) Homicidium, **Mord, Mañdráp**, sem ad greinest ymislega.

1) Homic. Voluntarium, **Skemdarvig**, þad sem skedur alleina af haturlegum Asetninge med Frivilia. N. L. 6 B. 6 Cap. 1 Art. edur med Vielum og Underhyggiu, sem kallast Bana-Rád. ibid. straffast á Lifsenu.

2) Homic. Culposum, **Vodaverk**, þad Mañslag, er skedur Ovilliande af Gáleysi og Skañsyne; so sem, ef kastad er ad Þarsleysu, eñ þo ei med heiptugre Hende, ysir Hus eda Skip, so ad einhver fær af Bana. Hier vid liggur ei minnur Sekt eñ hálf Mañgiolld. Manh. 13 Cap. eda 40 Lod Silfurs epter Nl. 6 B. 11 Cap. Art. 1.

Med Vodaverkum reikuast og þad Mañdráp, er skedur af Odum Mañe, edur Barne, sem er iñan 10 Ara. Mañh. 8 Cap. og Nl. 6 B. 6 Cap. 17 Art.

Hvad **Mañgiolld** vered hafe i gamla Daga, hafa Meñ eckert vist fyrer sier. Eg er ei fiærre þeirra Meiningu, sem hallda þad vered hafe 20 Aura Silfurs, sliker sem Kb. 5 Cap. uñtalar, sem giora 6 hundrud á Landsvijsu, og voru þesse Giold tvøfolldud og þrefolldud á stundum epter Verdugleik þess sem bætast skyllde. Nu hafa meñ ei adra vissare Reglu fyrer sier eñ Nl. hvar Mandebod er þreñ 18 Lod Silfurs.

3) Homic. Casuale, sá **Mañskade**, sem skedur oforvarande, og af Hendingu, fyrer utañ añara Tilgiord. Dæme þar uppa, ef 2 Meñ høggva i Skooge ꝛc. Nl. 6 B. 11 Cap. 3 Art.

3 Art. og Mannhelge 13 Cap. og er þad med ollu Sektalaust.

4) Homic Necessarium, Naudveria, ef Madur drepur þann sem hann ofsæker, til ad forda med sinu eigen Lijfe og Gootse; og er þetta Sektalaust, bæde eptir Guds og Manna Løgum. Nl. 6 B 12 Cap. 1 Art. Enn þvi heiter þad Naudveria, ad eingenn skal til þess Braygds taka medan annad Undanfære gefst.

Soddann Naudveria leyfest og einre Konu, vid þann er hana vill kreinkia med Naudung, eptir Meining allra rettsinnadra Jurista. Puffend. I. N. et G. Lib. 2. Cap. 5. §. 12.

Somuleides er þad álited sem Naudveria, ef Bonde drepur þann Mann, er hann stendur á Konu sinne, NB. i Hoorusæng, sidan hann skal á Pijnge framvisa blodig Sængurklæde. Nl. 6 B. 12 Cap. 4 Art.

VI. Parricidium, Frændmord, þegar einn drepur sinn nakomenn Naunga, á hverju Løgenn segia ei þyngra Straff, enn odru Mannrape; þo med þvi þad er Lijfslaust Verk, at slá sina Forelldra, 6 B. 5 Cap. 3 Art. þá má sá vel hafa hardara Straff, er slær þá i Hel; og epter einri danskre Forordn. af 16 Octobr. 1697 skal soddann einn grofur Mordinge klijpast med gloande Taungum, ádur hann misser Lijfed. Nu er og þesse Forordning orden Løg hiá oss, eptir þar um utgeingenne annare nijrre Kongl. Anordn. af 7 Febr. 1749. er seiger, at aller Mordingiar er yfer falla og drepa Saklausar Mannesskiur, án nockurs Tilefnis, skule med sama mote straffast.

VII.

VII. Expositio Infantis, **Barns Utburdur**; og er þad greinande, hvert Barned er lagt nærre Mañaveige, so þvi verdur komed til Hialpar; og þá verdur straffed mildara, eñ hafe þad vered bored fra Mañabyggdum, þa liggur þar vid Lijfsstraff. Nl. 6 B. 6 Cap. 10 Art.

Añarslags Misgiorningur er Abactio partus, þad er nær eitt **Fostur** er burtdrifed, eda fortært i **Modurlijfe**; soddañ Skañarverk verda ogiarnañ opeñber, og ei helldur þefum vier Løg, sem giere Rád fyrer sliku, nema ein dønsk Forordning af 30 September 1734, sem þo ecke ákvedur vist Straff eñ sañarlega er þad lijflaus Giorningur eptir Þydskum Rette. Reis. Carl 5. Peinlich. Halsger. Ordn. Art. 133.

VIII. Propricidium, edur **Siálfsmord**, þeß er tyner sinu egeñ Lijfe. Mañh. 4 Cap. og þa er greinande hvert þad skede af Gudsmunaña Veikleika i Galeñskap; þvi þá hafa Løgeñ Medaumkan yfer þeim dauda, og leyfa honum Legstad ad Kyrkiu. Eñ vite meñ einga slika Orsok hafa tilgeinged, þá er hañ ei Kyrkingræfur, og Gotsed upptækt sem Obota Mañs. 6 B. 6 Cap. 21 Art.

IX. Latrocinium, **Stiga Meñska**, þegar einhver leggst ut til ad unyrda Folk, ræna og stela, straffast med Lijfláte, Hiole og Steglum. Nl. 6 B. 9 Cap. 12 Art. og ibid. 16 Cap. m).

X. Assa-

m) Her til kann og reiknast Duellum edur Einvygi. Nær 2 osampicker, efter undanngangande

X. Assasinium, **Flugumord**, þegar eiſt tekur Fe til ad drepa añañ Mañ; sá kallaſt Assasinus eda Flugumadur Mañh. 2 Cap. Sá er edrum fær Fe til Høfuds Mañe, straffaſt á Liifenu, sem sialfur Giønings madureñ.

XI. Incendium, **Mordbreña**, at breña mañ iñe Mañh. 2 Cap. straffaſt eins og añad Mañdráp og sidan med Elldenum. Nl. 6 B. 18 Cap. 1 Art. Eñ sá sem breñer Hus, Hlødu, Bud edur Skip. Lib. 30 Cap. verdur fridlaus, og Gots hañs upptækt.

XII. Inceſtus, **Blodskøm**, straffaſt eyter **Storadome**. Blodskøm er holldlegt Saurlifnadar Samræde med þeim Personum, sem vegna Frændseme edur Mægda eru i Guds og Kongsins Løgum

de Utbód, mæta á einumm stad og beriaſt þar. Straffed er efter Kringumstædum, Lifstopun, samt Embættes Fasta og Lausagóts. Og hverier vid Holmgaunguna mæta, sem Adstyrkendur Partanna, eru under jøfnn Straffe.

Efter þvi so oforskammadar Mannesкiur hafa gefeſt, sem veged hafa Menn til þeß, ad þær sialfar þar syrer yrdu ofliſadar, hveriar efter Forordn. 18 Dec. 1767 ſtraffaſt þannig. Ad þær piskaſt á stadnum, hvar Manndráped skede, og brennemerkiaſt i Ennenu, og setiaſt þar efter i þingsta Slaverie. Hinn sama Dag þar efter Arlega, og þær frømdu Morded; stilliaſt þær i Mákkarans Kerru, med bera Høfde og batbundnum Høndum, til ad piskaſt á greindum stad. og þá þær Lokſens deya, er Kroppurinn á Rettarstadnum, Hals og Hønd af hoggvinn og seitur á Staung, Hiól og Steglur.

Lögum fyrerbodnar, og meinast ſeptir Storadome at vera þeſſar 17 ad Tølu n).

Karl-

n) I þeßum 17 hergreindu Lidum hefur Forordn. 14 Dec 1775 giørt þá Linkind. Ad þu er Egtaſkapur, og þar fyrer allt holdlegt Samræde fylgiande Perſona, fyrerboden. 1) I Tillite Frændſemis i rettre Linu, mille Foreldra Barnabarna og frammveigis nidureſter. I Sydulynu, med Heil- og Halfbrodur og Syſtur, med Fodur og Modurſyſtur, og ſo vidar uppeſter. 2) I Tillite Mægda i rettre Lynu, med Stiupforeldrum og Svigerbornum, og ſo frammveigis nidureſter. I Sydulynu, med Heil- edur Hálfbrodurs Eckiu, Fodur edur Modurbrodur Eckiu, og ſo upp eſter. Konu ſinnar Fodur edur Modurſyſter, og ſo uppeſter. I ødrum enn hertoldum, adur forbodnum Lidum, geſſt Von um Kongsleiſe til Egtaſkapar, og med þvi ſo er, vill þad kanſke alitaſt Heimſkulauſt Spursmál, Hvort nefnelega þær adur i forbodnum Lidum teingdu, edur mægdu, Perſonur, hverinum þar geſſt Egtaſkapar Von, eſter Kongsleiſe, ef þær i Barneign ſin á mille verda brotlegar, kynne ad tiltalaſt og dæmaſt eſter Storadoms Hliodan til Sekta og Straffs? So ſem til dæmes. Barneign Modurbrodur med Syſturdóttur? Hvartil ſvaraſi Já. Þvi jafnvel þott Kongur uppá Anſoku, tilláte Singulatim ſoddann Perſonum Egtaſkap; þá gefur edur inneheldur þvilikt, ſierdeilesiegt Nadarbref, ødrum þar ovidkomande og onefndum, eckert Almenelegt Leiſe til Egtaſkapar, enn nu minna Barngetnadar, i þeim i Storadome forbodnu Lidum. Enn nu ſidur finſt þeßara Laga Kraftur, utþrickelega ſpecktur, med adurnefndre Forordning, hvartil og færaſt kann,

Karlmenn:	Kvennmenn:
1. Pater, Fader.	1. Mater, Moder.
2. Filius, Sonur.	2. Filia, Dotter.
3. Frater, Broder.	3. Soror, Syster.
4. ê filio Nepos, Sonarson.	4. ê filio Neptis, Sonar-Dotter.
5. ê filia Nepos, Dotturson.	5. ê filia Nept. Dottur-Dotter.
6. Avus pat. Fodurfader.	6. Avia paterna, Fødurmoder.
7. Av. Maternus, Modurfader.	7. Avia Materna, Modurmoder.
8. Patruus, Fødurbroder.	8. Amita, Fødursyster.
9. Avunculus, Modurbroder.	9. Matertera, Modursyster.
10. è fratre Nepos, Brodurson.	10. ê frat. Neptis, Brodurdotter.
11. ê Sorore Nepos, Systurson.	11. ê Sor. Neptis, Systurdotter.

12.

kann, ad sidann Sakafalls Afgiftenar, standa enn nu vid sama, og þar voru, fyrer hennar Auglysing; so vill þar af flióta, ad Løggiafarenn, þvi fidur viliad hafe, ad þad Sektafe, sem hertedur Domur uppaleggur, þeim Brotlegu i Lausætes sokum, skylde vid hin nyrre Løg, i norkru skierdast. Þad synest því ey Ohullt, fyrer einn Domara, ad frikenna þær Personur, sem mot Storadoms Løgum brotlegar verda, i þeim Lidum, sem Forordn. annars gefur Von um Ægtaskaparleife.

Karlmenn:	Kvennmenn:
12. Vitricus, Stiupfader.	12. Noverca, Stiupmoder.
13. Privignus, Stiupsonur.	13. Privigna, Stiupdotter.
14. Gener, Dotturmadur.	14. Nurus, Sonarkona.
15. Sororius, Systurmañ.	15. Fratria, Brodurkona.
16. Socer, Fader Konu Mañs.	16. Socrus, Moder Konu Mañs.
17. Levir, Broder Konu Mañs.	17. Glos, Syster Konu Mañs.

Af þessum Personum, ef nockrar sin á mille brotlegar verda, þá straffast á Lijfenu; Karlmeñ heggvaſt eñ Konur dreckiast.

XIII. Adulterium, Hordomur, sem er añad hvert Einfalldur, eda Tvøfalldur, ef badar Personuñar eru eigiñgiptar (jafnvel þo þad sie vart ad giptar Konur láte sig siña i Hoor) straffast med vissre Peninga Sekt i fyrsta síñe; añad siñ, halfu aukeñe, sem Men skilia, sumer fyrer Tvøfallda Sekt, eñ adrer fyrer aukna ad Helminge, so sem 3 eru Helmingur af 6. I Þridia siñ straffast Hordomur á Lijfenu, eñ þo plagar Kongureñ giarnan at millda Straffid o).

XIV.

(o) Efter Stóradóms Hlióðan, skulu þær Personur, sem falla i einfalldann Hórdom betala 6 Merkur fyrsta sinn. Enn tvigyldt annadsinn. Og þar

XIV. Stuprum Violentum, Kveña naudnng, þegar eiñ kreinker Mey eda Konu med Valde

til Verulegleika þeßa Misgiorninas jafnann heirer, ad su eina Personan sie ogift, so hafa nockrer, (interpretatione admodum favorabili, licet forte inepte) þiliad frikenna hana frá Hordomsstraffe, og þeßveana ex analogia N. L. 6. 13. 25 Art. conf. 1 Art. meint, ad hun skilde sleppe med Frillulifnadar Straff. Þar á mot hafa fleire filgt þeirre Meimngu, ad hun skilde vera i jafnre Sekt og Straffe, med hinne giftu, dragande þad af oteigdre Meiningu Orda Stródoms.

Her med getur eckert annad meinst, enn Badar Personurnar, so vel su Gifta, sem Ogifta, þvi adurnefnt relativum, hvertum sia, (so framt þad skal halda usu loqvendi vulgari) þoler ey þann motsetta sensum, ad þad nefnel. svara skule, til þeirrar giftu Personu einasta. Hverre sidare Meining, marger af þeim Lærdustu, hvar á medal Author. Vide hans Jus Crim. part. I. hafa fylgt, og flestar Sakafalls Forpagtarar, alited Hordomssekt retikrafda, af þeirre lidugu Personu, sem fellur med einne giftre. Þar hin Sannarlega, so sek vid hid 10da Bodorded, sem þeße vid hid 6ta, med ollum rette alitst fremur sakbitenn, enn su er fremur einfallt Frillulife, og einga Hionasæng saurgar.

Enn þad kongl. Cancellie, hefur med Resolution af 22 Decbr. 1792. tekid hernmallann frekare Agreining i burt, aliktande ad su oaifsta Persona, i einfoldum Hordome skylde i Samburde med N. L. straffast sem fyrer einfallt Frillulyfes brot. Hvort þó alitast meige, sem Interpre-

Vallde M. ſíð. 2 Cap. Eins þott Konan gete ſo vareſt at Verknadurenn verde ei fullkomnadur; ſtraffaſt á Lijfenu. N. L. 6 B. 13 Cap. 16, 18 Art.

XV. Annad Obótamál er Crimen Raptus, þegar einn burtfærer annars Manns Konu Eckiu eda Dotter, Manſ. 2 Cap. ſtraffaſt med Lijſláte 6 B. 13 Cap. 22 Art. Eins Konann ſialfs; ef þad ſkede m.d henar Vilia og Samþycke.

XVI. Sodomia, edur ſodomitiſk Synd, ſem er allkyns Loſtaæde mote Edle Naturunar; ſtraffaſt med Vivi comburio, (edur brennaſt lifande) Nl. 6 B. 13 Cap. 15 Art. Hafe ſoddan Skömm vered drygd med einri Beſtiu; þa er Plagſidur ad fyrerfara henne enniu, ſo Syndarinnar Vidurſtyggelegleike, þvi helldur aſmáeſt. Struv. Lib. 3. Tit. 28. Aph. 27.

terpretatio doctrinalis yfer Storadóm, i þeßum Poſte; þettad befur gefed Underrót til nyrrar Prætu og Spurningar, ſem ei finſt uppleiſt, nefnel. hvert ſu liduga Perſona i adulterio, ſkule nu ſvara Sekt efter N. L. edur efter Storadome? Stuprum edur Frillulife, er Barneign ogiſtra Perſona. Sektenn er 18 al. fyrſta ſinn, enn tvofallt annad ſinn, ſoker hvert um ſig, auk 3 Mk. til Tugthußens.

Þær Perſonur er 5ta ſinn brotlegar verda i Frillulife, ſtraffaſt: Karlmenn med Kanpenhavnar Tugthuſe, og Kvennfolk med þvi Iſlendſka. Forordn. 3 Junii 1746.

Hver ſem liggur 3 edur fleire Dáudaſpikur, edur Eckiur, og einga peirra egtar, ſkal miſſa Lifed, edur ſæta odru hordu Straffe. N. L. 6—13. 8 Art.

XVII. Furtum, Þiofnadur, er Oheimilldar fiártaka, su er skedur á Laun vid Eigandañ; adgreinest i Storþiofnad og Smástulld.

Storþiofnadur þegar stoled er 10 Rd. vyrde, eda þaryfer. Nl 6 B. 17 Cap. 38 Art. item ef stoled er i Haganum Ku, Naute edur Heste: þo sliker Griper sieu af miña Verde.

Allur Þiofnadur er nu á dogum Obotamál, eptir N. L. Eñ epter þeim isl. Logum, mátte bæta hañ med Febotum i 1. 2. og 3. Siñ. Þb. 1 Cap.

Smá þiofnadur eptir Islendskum Logum. var þegar stoled var Eyris Vyrde allt til ciñrar Merkur; eñ þau Nl. giera ei Mismun þar á hvert stoled er meiru edur miña: so er þad stuldur ad miolka añars Mañs Ku edur Geit. 6 B. 17 Cap. 42 Art. og taka Avext ur Añars Aldingarde ibid. 23 Art. þo miña sie eñ Eiris vyrde.

Smáþiofnadar Straff.

1) Siñ, at strykiast i Fangelse. Nl. 6 B. 17 Cap. 33 Art.
2) At kagstrykiast, og markast á Hryggnum. 34 Art.
3) At kagstrykiast og breñast i Cñenu. 35 Art.
4) Kagstryking, Þiofsmark og Bremer H. Fangelse. 36 Art.

Storþiofnadar Straff.

1) Straffast sem Smáþiofnadur i pridia siñ. A. 37.
3) Sem Smáþiofnadur i fiordasiñ. 38 Art.

Nu

Nu er Þiofnadar Straff soleides umbreitt: at nær sem helldst eiñ forþienar at kagstrykast og breñemarkast; skal hañ under eiñs dœmast i æfenlegt Fangelse; so ey þurfe framar Vandræde af honum ad verda. Forordn. af 19 November 1751.

Þiofs nautur er sá sem er i Verke, edur samhyller, og yfirhylmar mod þeim er stelur; hañ straffast sem sialfur Þiofureñ. 6 B. 17 Cap. 17, 18 Art. og skule eiñ Feriumadur, sem vijs vitande flytur Þiofeñ, missa Hudena, og heita hañs Stallbroder; hvad þá sá, sem er i Verke med honum?

Sacrilegium er ein grofare Tegund af Þiofnade; þegar stoled er ur Kyrkiu, edur odru þvi Gotse, sem heirer til Gudlegrar Þionustu edur Brukunar; straffast so sem ádur er sagt umñ Stiganieñ, edur med Gálgannm. N. L. 6 B. 16 Cap. 4 Art. p).

p) Forordn. af 27 April 1771 umbreiter þannig þvi adur álagda Þiofnadarstraffe: ad smá þiófnadarstraff i 3dia sinn, var Kagstriking, Brennemark, og æfenleat Slaverie, hvert og so gyldte, hver su oft Þiófnadur þar efter var frekadur.

Enn Sauda og annars Qvikfiár, Stuldur, hvert heldur ur Haga, edur Fiárhusum, einnig allur sá er skede med Husa Uppbrote, skylde her á Lande, efter Placate af 24 Martii 1786. vægdarlaust straffast med Kagstrikingu, og æfelaungum Prældome i Kaupenhavnar Festning, forer Karla; enn Konur i þvi islendska Tugthuse. Nu sidarst efter Forordn. af 20 Febr. 1789,

XIX. Vis Violenta, Vald og Ofrijke. Mañh. 3 Cap. sem er Vold og Herverk. Nl. 6 B.

1789, hvered hefur fyrer Grundvoll, ad giora Tilraun á þeirrar brotlegu Persónu, tilvæntande Forbetran, vid lingre Hyrtingar i fyrstu, straffast Smáþiofnadur i fyrsta sinn, med Tugthußervide frá 2 Máunduin til 2 Ara. Og skal i þessarar Tidar Aqvardan, einkum til Adgiætslu takast: Aldur Uppfostur, Breitne og Vilkior hins Seka. Ordtok til Glæpsens, Verd hins stolna, Vilkior þess er miste, saunt hvert hinn seke, var honum um Truskap skyldugur. I annad sinn med Festningarervide frá 3 til 5 Ara fyrer Karla, enn Tugthuß fyrer Konur. I þridia sinn med sama Straffe uppá Lifstid. I fiorda sinn med Kagstriking, Brennemarke i Enne og Æfelaunaum Festningar Prældome. Til Furtum qvalificatum edur grofare Þiofnadar, heimfærest nu, nær stoled er Ku edur Heste ur Haga, Stuldur med Husuppbrote, frá Skipbrotsmonnum, og hver annar er Logenn adur vidlogdu hærsta Straff, so sem Helgiþiofnadar 2c. straffast 1sta sinn med Kagstriking og Lifstidar Festningar Ervide. 2ad sinn med sama Straffe og Brennemerking i Enne.

Nu kynne hér utaf giorast þetta Spursmál: Hvert Sandaþiófnadur á Islande i 1sta Skifte framenn, ey skal hegnast, sem annar einfaldur Þiofnadur, med Tugthußervide? Hvar til svarast: Med því Þingd edur Herdsla, Misgiorninganna Straffs, er þar efter ákvardande, sem hvert Brot fyrer sig, skadar meira edur minna, þá Borgaralegu Velferd, og Borgaranna Egendoms Rolegheit, so vel sem, hvert einn Glæpur, tidkast miog fremur edrum; so álitst med allre

Rett-

6 B. 14 Cap. og bestemdur i því, at briota upp Hus, og ræna þar ut Fe manna. Ef það skedur med Flocke og Mannafla; þá heiter slikt Hernadur; þesse Misgiorningur kallast og Rán. Mannh.

Rettsyne, Saudastuldar her i Lande, einfoldum Piófnade grofare, af þeim Roksemdum sierdeiles. a) Ad Hann einkum i Hardære, er her misgtidkadur, enn Storgripastuldur þará mót fatidur og því nær oheirdur. b) Skadar sá fyrre, eingu minna og hin sidari, Eignar Ohultleg leika Bænda. Og endelega c) er stærste Mismunur, hver liettara. Storgripa Piófnadur, Smáfenadar Stulde, kann uppastvast, og ad því leite kann þesse hinum því fárlegre metast. Er því óhullt aliktande: ad þott hin citerada Forordning, ey utprickelega heimfære, Smáfenadar Stuld til grófs Piófnadar, þá nær einn i senn, so morgum Saudkindum burtstelur, sem svorudu Storgripsverde, være hinn same rett dæmdur til þess Straffs, sem Storfenadar Piofnade er uppalagt, ad rett yfervegudum þeim framfærdu Roksemdum. Born frá 10 til 15 Ara straffast med Hrise, enn annad sinn med Tiathuse, frá 1 Mánude til Ars, hverju Straffe Piófsmedvitarar og underorpnir eru 1sta sinn, sem tvofaldast, ef i annad sinn, brotleger verda. Verd þess stolna Fiár, ef þad ey Eiganda afturskilast, skal hinn seke honum luka; ad upphafdu ádur ulogdu Tvigields straffe og Buslodar Tæpun.

Vis violenta kallast nær einn af Illvilia, med openberu Ofbelde, gierer odrum Skada á hans Eign og Hlutum, og nefnest egenlega Hervirke Enn Vold in specie, nær einn uppá vidlikann Máta, yferfellur og mispirmer annars Persónu. Straffed er nu efter R. L. 6. 14. Ars. 3n. 40 Lod Silfurs, auk Skadabóta.

2 Cap. og er Obotamál Þb. 3 Cap. so hañ straffast med Lands utlegd. Þo kuña Ransmeñ ad retta fyrer sig med 10 Marka bótum. Mañh. 3 Cap.

Hier frá skulu Meñ adgreina Smáran, sem eigeñlega heiter Rapina, hvert finna má i vorum Logum med ymsum Tegundum, so sem Handrán. Þb. 7 Cap. Burán Llb. 34. Hafnarrán f. m. L. 15 Cap. ꝛc. og eru þetta privat Misgiorder, eñ eingeñ Obótamál q).

XIX.

q) Rapina, Ran, nær einn opennberlega edur án Launungar vid Eignandann, gripur edur under sig tekur, annars manns Góds og Fie, i sinne ad abatast þar af. Straffed er nu efter N. L. 6. 15. 1 Mk. auk Jaields, Tvigields Bætur, og 3 Mk. hvar af siest, ad þesse Misgiorningur ecke fremur álitst privat heldur public-dilictum. Efter Asigkomulage þess Fiár sem rænt er, hvert heldur Eignandenn það á sier ber, edur það er ruplad ur hans Husum, Enginn edur Ackre, odlast þesse Glæpur fleire slags Nafn, so sem Hand Bu-Jard og Akur-Rán.

Falsum deilest af Lagamonnum i personale, þá einn utgefur sig fyrer annann, edur ad vera annars stands, eun hann i Raun og Sannleika er. Og reale, nær Madur utgefur einn Hlut fyrer annad, enn hann er, og leiner hans retta Asigkomulage. Til hins fyrra heirer: nær eitt Foreldre, seiger osatt til Barnsfadernes, og einn uppatekur sier falskt Faderne. Straffast med Landsutlegd og Kagstriking. Til hins sydara allslags annad Fals, sem her er upptaled, og straffast efter Kringumstædum. 1) Ad falsa Kongsens Myndt, straffast med Æru, Life og Buslod,

XIX. Crimen falsi, edur Fals, sem skedur med ymsu mote.

1) Ad falsa Stedia Kongs. Mañh. 2 Cap. Þad er Kongsins Peninga Mynt. Nl. 6 B. 18 C. 2 Art. straffast á Lijfsenu.

2) Ad falsa Bref og Jñsigle Kongs, er Obótamál; sem hid fyrra. Mañh. 2 Cap. og

Buslod. 2) Ad slitia Landamerke, og selia falska Myndt, edur Silfur, med Handarmiþer, auk Skada gialda. 3) Ad selia falskar Vörur, vardar Buslod med Tvigylde Varánna. N. L. 6 — 18. 1. 2. 4. Art. 4) Ad bruka falska Vigt, vardur Prigylde hinna veianu Vara til Eigandans, ef þær metast yfer 1 Rd. Forordn. 18 Jun. 1784.

Crimen ambitus, kallast nær einn gefur odrum Peninga, til ad forframa sig, til Almennelegs Embættes: straffast efter Forordn. 23 Octobr. 1700. fyrer þann sem Gafuna tekur, med Embættis Vru og Buslodartopun. Enn sá er gaf betale tvofaldt, og sie þar efter Overdugur til Embættes.

Crimen Concussionis, kallast, nær einn Yfermadur, hræder ut af odrum, sier lægre stiettar Skeink edur Gáfur, straffast med tvigylde hins medtekna 1sta sinn, enn Embættes topun 2ad sinn.

Crimen de residuis, tyigest af þeim, er forstanda Kongs edur annad allsheriar Góts, og bruka hid sama ótilbærelega, sier til Nota, so þeir ey giora Skil þar fyrer á Reikningskapar timanum. Straffed er efter Misgiorningsens Grofheitum, annad hvert Vru edur Buslodar topun, edur Festningar Erfide. Camm. R. Ordn. 1 Cap. 6. 4. 12 Art.

straffast epter Nl. 6 B. 4 Cap. 10 Art. á Æru og Buslod.

3) Ad falsa annars Manns Hønd og Signet er vel ecke meira en hid fyrra; þo þar sem nockur giorer slikt, sier til Aviþings, en ødrum til Skada straffast hann ecke einasta á Æru og Gotse, helldur á Hendene ad auke. Nl. L. 6 B. 18 Cap. 6 C. p. Pad sama er ef falsadar eru Pingbækur og Pingvitne. Nl. 1 B. 8 Cap. 8 Art.

4) Ad bruka vijsvitande falska Viat edur Mæler, sem epter isl. Løga Kb. 26. straffast eins og Piofnadur.

5) Ad høndla med følsudum Peningum, eda Varninge. Kb. 11 Cap. geingur næst Obota malum, og straffast med 13 Marka Sekt til Kougs.

XX. Crimen Repetundarum v. Barattariæ, sem bestendur i þvi, at þiggia Giof edur Mutu, til ad hælla Rettenum og framan fylgia raungu Måle, hvert helldur i Rettargange, edur i ødrum Sokum. Þo er þad grofast, nær ein Domare þiggur hana, til at dæma raugt; og var fordum Dauda sok; en nu á Dogum verdur straffed vilkiorligt, eptir Nl. 1 B. 5 Cap. 3 Art. Þo er þad alltid Bußlodar sok, og þess vegna Obotamál.

Petta eru nu hin helldstu Obótamál, sem i vorum Rette fyrerkoma, þo vel kunne ad gefast nockur fleire, sem epter atvikum og Kringum stædum verda Obætanleg, sem min Asetningur leifer hier ecke ad utfara, so sem Jurisprudentia Criminalis er ein aparte Lærdomur: Alleina vil

eg

eg nisra hier Grein á, hversu ad Gótsenu verdur syrergiort:

1) Í ollum Obóta málum sem áhræra Landráð og Drottins svik vid Kong, er allt Góts bæde fast og laust, og jafnvel Odal, forbroted under Kong. N. B. M. K. Laga B. Mañh. 4 Cap.

2) Í Blódskamar málum, fellur allt lausa Góts under Kongen; eñ Jarder til Løgerfingia Forordn. yfer Stóradom af d. 1565.

3) Í ollum ødrum Obótamálum, er allt Góts, fast og laust, forbroted til Helminga skipta, mille Kongs og Løgerfingia hins Seka. Mañh. 4 Cap.

Eñ þad Odalsgóts, sem under Kongen fellur, stendur Odals Mønnum til Lausnar i 10 Ar. Nl. 5 B. 3 Cap. 9 Art. utañ máske i Landsyda sokum.

Buslod og Hofudlod merker eitt og hid sama Nl. 1 B. 22 Cap. 10 Art. Par under skilst alleina Lausafé, eñ ecke Fasteige, sem sest af 12 Art. ibid. Og þo þad eitt Lausafé, sem eptir verdur i Buenu, nær allt Vitafé, Vitaskuldir og Bætur eru afteknar; somuleides fullur Forlags-Eyrer syrer Børn hins Seka, þar til þau verda Matviñungar. R. B. M. K. Lagab.

16 Cap.

Um Orett og smærre Misgiørder.

Delicta privata eru þeir smærre Misgiørningar, sem eiñ Undersáte bryr á mote odrum, og Þegneñ á meire Sok á eñ Kongúreñ: so þar liggur ei persónulegt Straff vid; heldur alleina Febætur, sem hiñ forórettade má sækia med Logum, ef hañ vill, og eins vel eptir gefa med Forlijkun.

Soddañ Saker kallast þarfyrer Injuria, edur Orettur, sem skedur añad hvert á Persónu Mañs eda Gootse.

Injuria personalis er sá Orettur, hvar med Persónu Mañs verdur med Osund og Illvilia misboded, og adgreinest i Injuriam Realem og Verbalem.

Injur. Realis er þad, nær Persónu Mañs verdur misþyrmt i Verkum, med Sárum, Slognm, Riskingum eda odru þeßhattar. Mañh. 21 Cap.

Injuria Verbalis, er nær Persónu Mañs verdur misboded i Ordum, sem skedur añad hvert i Lausre Rædu, edur Skalldskap, Muñlega edur skriflega.

Soddañ eru 1. Okvædis Ord, sem i Nl. kallast Ubekvems- og Skiælds Ord, þau adgreinast i Stærre og Smærre Fiølmæle. Mañh. 25 Cap.

Þau Stærre Fiølmæle eru hid sama, sem Ubekvems eda ærerørige Ord, af hverium nockur upptaleñ eru Nl. 6 B. 21 Cap. 6 Art. og

eru

eru so vidt Obótamál, at þau gylda Æru þeß sem þau talade, so hañ verdur aktadur fyrer sama Mañ, sem hañ ordskemde añan fyrer; edur dæmdur Lygare, ef þad skede fyrer Rette, eda i odru heidurlegu Samkvæme. ibid. 2 Art.

Hin Smærre Fiølmæle eru soddañ Ord, sem ad sonu eru ótilbæreleg, og horfa til Hneixlis; eñ þo ecke til Ærukreinkingar, fyrer hver eingeñ má á Ærunne fellast ibid. 4 Art. helldur skulu þau, og meiga, med Fiegiøldum bætast.

Kvedskapur hefur i gamla Daga vered Nijd kalladur, nær orkt var uñ eiñ i Ljódmælum, þad er honum horfde til Hneixla, sem hædelegra þokte eñ Sundurlaus Ræda; bæde fyrer þa sok, ad meñ trudu nockurskonar krapt fylgia Nijdenu, og þat vard allgeingnara og Minisfastara, eñ sundurlaus Ord, og reiknast þad fyrer Kvedskap i Logunum, sem leingra er eñ Fiordungur ur Drottkvediñe vijsu. Mañh. 27 Cap.

Skandskripter edur Pasqviller, lat. Libelli Famosi, eru Skrifleg Illmæle; hvar med einhverjar vissar Personur verda uthrópadar. Nl. 6 B. 21 Cap. 7 Art. Hvar under ecke skiliast øll Skiensskrif, so sem ef eiñ skrifar odrum til Skiensbref; helldur ef eiñ skrifar uñ añañ eitthvad til Hneixlis edur Hádungar á openberum stødum; edur lætur utganga i Almeñing, þo ecke under sinu Nafne; so ad hañ verdur þar ad uppvijs af odrum Rokum; þá er þad Obótamál, og

jafn-

jafnvel Daudaſok, ef nockur giørde ſoddañ uñ ſitt Yfervalld. ibid. 8 Cap. r).

Sá Orettur ſem Mañe verdur giør á Gótſe hañs, kallaſt Damnum injuria datum, þad er allur ſá-Fiárſkade, ſem eiñ giører ødrum af Øfund og Illvillia. Llb. 39 Cap. og Þb. 25 Cap. hvar med Hußbonda edur Eignar Rettur Mañs verdur kreinktur og hindradur.

Þetta ſkedur añad hvert á Jørdu Mañs, og heiter Avérke á Lande. Llb. 18 Cap Edur á Kvikfe, ſem meidt edur dreped verdur. Llb. 39 C. edur á Daudum Aurum, ſo ſem Skipe. F. m. l. 25 Cap.

Sá er þañin giører ødrum Orett, ſkal bæta hønum Rett ſiñ, ſem og kallaſt Fullretti, hvert er adgreineſt i Perſonu- og Fiár-Fullrette.

Perſonu Fullrette er ſu Satisfaction og Fullnægia, er eiñ Mañ ſkal ſke, af þeim er giørde hañs Perſonu, edur Mañvirdingu, i Ordum edur Verkum, Orett og Kreinking, ſem meted verdur epter Stærd Misgiørdariñar, og Verdugleika Perſonuñar, ſem misboded var. Nl. 6 B.

r) Hvartil og kan heimfæraſt, ad þeir ſem upphißa, og ſtila fyrer Almugau, falſkar Klaganer, og lognar Sakargifter, ſtraſtaſt fyrſta ſinn med Vilkiorlegu Tugthuß Ervide; til 2 Ara. 2ad ſinn med ſamſlags til 5 Ara. Enn 3da ſinn um Lifstid. Og ſie þad Embættesmiadur, er hid ſama forbroted þár ad auk. Forordn. 28 Dec. 1762. Sie Skandſkriften giørd, um Heidarlegt Fólk, vardar Vrunur, og auk þeß Feſtningar Ervide uppá Livstid. Nl. 6—21—8 Art.

6 B. 8 Cap. 6 Art. og Mañh. 25 Cap. Og verdur þar fyrer ecke viß Regla aefen, hvad hárt soddan Fullrette skule stijga, þo þar um siñest eitt og añad i gemlum Domum.

Til Personu Fullrettis heyrer og Rettur Kveña; uñ hvern vijda talar i Logum: og er hier med ecke meintur sá Rettur, sem ein Kona tekur á þvi, ef heñe er i Ordum eda Verkum misboded; epter þvi sem ádur var sagt: Helldur sá Legords Rettur, sem sá, er eina Konu kreinker, á ad giallda heñar nærsta Erfingia, edur Forráda Mañe fyrer sitt oheimildar Tiltæke og Verknad. Mañh 21 Cap.

Rádspiall eru þær adrar Bætur, er hañ skal luka, so sem Skada giallð, fyrer þá Hindrun, sem Konañ lijdur á sinum hogum og Vyrdingu. þo er hvoretvegge þessu sleingt saman i R. B. E K. er talar uñ Rett og Rádspiall.

Eptir Forordn. af 5 Martii 1734 um Besvangeelser, dæmast nu ecke meir Rádspiall i Legords sekum; utan med so moote; at sá er Konuna spiallade, vilie hañ ei taka hana til Egta, ef honum er Kostur þar á; þá skal hañ gesa heñe Samelega Heimansfylgiu. Art. 6. hvad þá er ad álijta so sem Rádspiall.

Þo synist eigi med þessari Forordn. forteked, ad Erfinge meige i odrum Tilfellum heimta Rett heñar, epter þvi sem vor Landslog votta.

Fiárfullrette er su Satisfaction og Fullnægia, sem kemur fyrer þad, nær Hußbonda, edur Eignar Rette Mañs, er misboded i Añara maña Skemd og Ysergauge.

Sod-

Soddañ Fullrette verdur einasta meted epter Skádaaum, eñ eigi Personu Metordum Eigandans neuia einasta Landnám, hvert á Kongsins Eignum uppstijgur til 3 Marka.

Landnám er Fullrette eins Landsdrottins; fyrer Averka edur Oheimilldar Adtekt á hans Landve edur Landsnytjum Llb. 18 Cap. hvarum Adur er talad 2 B. 19 Cap. hier ad framan, og stygur þad til halfrar Merkur.

Fjarfullrette á Kvikfe og odrum Hlutum, syneft og vera eiga hálf Mork, þegar Skadeñ verdeft so mikilsverdur. Llb. 39 Cap. og F. m. L. 25 Cap. eñ fie Skaden miña verdur; þá dæmeft ecke Fullrette, heldur Ofundar Bdot, sem er 6 Aurar eptir R. B. E. K. s).

(Sømuleides liggur Halfmerkur Fullrette, vid flestar adrar Smásaker; so sem Hußbrot, Handsals Slit ꝛc.

(So sem nu Fullrette er einasta Bætur fyrer þañ Orett, sem Mañe er gior; so eiga, þar ad auke, adrar Bætur ávallt ad koma fyrer sialfañ Skadeiñ, á Personunum edur Hlutunum, sem kallast Restitutio Damni, eda Skada bætur.

Per-

s) Sydann Nl. voru her innfærd i tillite Misgiorningauna Skraffs, má sá er med forsettu, drepur annars Storgrip, finna sig i, auk Skadagialda, ad luka Volds Bótum, enn sære hann Grippenn einasta, sleppur hann med hálfar Voldsbætur.

Þersonum ullheyra Lœknislaun og Kostpeningar, medan i Orkumslum eru af añara Völldum Nl. 6 B. 7 Cap. 11 Art. og jafnvel Betaling fyrer Verkamisser. Eins sá sem barnad hefur Konu i añars Braude edur Þienustu, á adiña heñar Husbonda fyrer heñar Kost og Uñsöñun, medan hun er i Siukleika af Barnburdenum. Mañb. 31 Cap.

Á Lande skal bœta Averkabot, sem heiter Skadegield. Nl. 1 B. 22 Cap. 17 Art. Og á Gripum Mańa, Verkafall og Nytfall, eiñen Sárabœtur, ef þad meidda verdur ei aptur jafnheillt!

Ender Þridiu Bokar.

Fiorda Bok
um
Løglegann Rettargángs Máta.

1. Cap.
Um Forlijkaner.

Ádur eñ Menn bera sinar Saker og Málesne fyrer Løg og Dom, kuña þeir opt ad sara á Leit um Forlijkaner.

Forlijkun edur Transactio, er eiñ Samningur, mille tveggia edur fleire Málspatta, hvar med þeir bileggia sijna Søk og Þræruefne.

Sakernar adgreinast i Causas Ecclesiasticas, Civiles et Criminales.

Causæ Ecclesiasticæ kallast þær Saker, sem tilfalla ut af Andlegrar Stiettar Personum, þeirra Lærdome og Lifnade, item mille Presta og Soknarfolks, ut af Kyrkiuñar Myndugleika. Nl. 1 B. 2 Cap. 12 Art. og 2 B. 9 Cap.

Civi-

Civiles, þær Saker, sem eru Veraldlegar, ahræra Góts, Eigindom, Giallds, Peninga, Contracter og so fleira t).

Cri-

t) Þær Veraldlegu Saker adgreinast aftur i præjudiciales, sem ahræra einnar Persónu Ætterne, og það stand sem hun er i, Réales, sem ahræra Skulder, Lofaner og Contracta. Ey allena Obótamál heldur og allar adrar publiqve Saker, kunna ey lett ad afsiasst vid Forlikun, allraminst af Almuga, edur odrum privat Personum. Eige heldur þær geistl. Saker, sem under eins eru Misgiorningar, edur áhræra Klerka Lærdóm og Lifnad, þvi hinn citerade Art. meinar her allrina privat Saker, sem ahræra Góts og Contracta. Egtaskapar Saker, so vidt þær áhræra hinn borgaralega Selskap, meiga forlikast uppá Framnhald Sambúdar Hiónanna, enn ey uppá Þeirra Skilnad. Rl. 3—18. §. 9.

Trulofan kann og upphesast, med innbirdes Samþicke, þeirra trulofudu Persona, hverium lysast skal næsta Sunnudag efter af Predikunarstólnum. Forordn. 19 Febr. 1783. Því næst er her merkiande: ad Forlikaner, kunna þeir einer ad semia, sem vegna Aldurs og Forstands, samt annars Asigkomulags, kunna ad forbinda sig; i odrum Contractum. Enn vissum Personum er i Logum tillated ad forlika privat edur borgaralegar Saker. Nefnelega 1) Stift- og Amtmann i þeirra Dæmum; 2) Profastar Geistlegheitanna verdslegu Saker. Rl. 1—2—12. 3) Commissarii hverra Skylda er, ad reina Forlikan mille Partenna, adur þeir dæma i Sokenne. Plac. 14 Jan. 1771.

Spyrla mætte hvert Forlikun um rángann Reikning, sem af Dadgiætslu var ingeingenn, baldast skylde, efter ad Misreikningurenn var

Criminales, Obótamál, sem tilfalla ut af soddan Sokum, sem i 3 B. 13 Cap. hier ad framan eru talldar, og adrar peßhattar, sem gylda Lif, Limu, Æru, Frelse, Landsvist, Straff á Kroppnum ꝛc. og soddañ Saker kunna ei ad forlijkast; eptir thvi sem i sama Cap. er utskijrt.

Eñ hverertvegge hinar meiga vel med Forlikun nidursetiast, thegar Hlutadeigendur so vilia; einkum Saker peirra Geistlegu, eptir Nl. 1 B. 2 Cap. 12 Art.

Forlikun kunna ei adrer at giera, en sialfer Málspartarner edur peirra Talsmeñ, epter sierdeiles Fullmagt.

Ei helldur má eiñ Talsmadur hindra logleg Forlijkunar Mál. Nl. 1 B. 9 Cap. 10 Art.

Sá sem stefndur er, gisrer vel, ad bioda at retta fyrer sig, edur betala fyrer framm thá Peninga, sem hañ er soktur fyrer; thvi med so móte kalli honum at tildœmast Málskostnadur af Sœkiandanum fyrer oparfa Málsokn. Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art. edur i thad rijngasta frijast hañ sialfur fra Málskostnadar Utsvare.

For-

adgiættur? Hvartil svaraſt Já, lika so fullt, sem Reikningurenn ad ollu være rigtugur. Thvi so skal aptur aanga oftalt, en fram vantalt. Og med thvi Forlikun, hefur einn thviliikann Domskraft, frá hverium ey kann appelleraſt; so kann hun med eingu odru móte uppbeſiaſt enn Partanna liufu innbyrdes Samthicke.

Fórlikunar Tilbod gylder þo ei til Bevijſingar, uppa þad hañ fiñe ſig ſekañ eda Skylldugañ. Nl. 1 B. 15 Cap. 3 Art. u).

2. Cap.

Um Rettenn og hanns Perſonur.

Rettur merker hier Judicium edur Samkvæme þeirra Perſona, ſem løglega eru ſafnadar, til ad þøndla um eitt Máleſne til Soknar, Varnar, Aheyrſlu og Dóms.

Hañ adgreineſt i Under- og Yferrette.

Underretterner edur prima inſtantia, hvar øll Mál koma fyrſt fyrer, eru hiá oſs Heradsþingen, ſem i Nl. kallaſt Bøigdeþing v).

u) Nu eru á fleſtum Stodum i þeſſum Rikium innleiddar Forlykunar Commiſſioner, fyrer hveriar ey alleina allar borgaralegar Saker ſkulu innkoma, ádur enn Málsþortunum er tilláted, ad færa þær til Rettargangs, heldur einuenn allar Orettarſaker, hvar vid Miſþirmingar ſkie til Orda edur Giorda, og þetta eins þott Sokenn verda kinne Volds edur Yfirleiſis Bætur. Vid þvilikar Forlykaner, munde her á Lande, i agttakaſt meiga, Forordning umm Forlikaner i Noreg af 20 Jan. 1797.

v) Fyrer Underrettenn her i Lande, eiga nu eige ad koma Conſumtions Saker, (ſlikar kallaſt þær, er vidkoma Kongſins Reikningum og Inntektum), heldur ſkule þær, i prima inſtantia, innſtefnaſt fyrer

Þadan ganga Sakernar fyrer Logþinged, sem er ønnur Instantia, hvar fra appellerad verdur til Yfirrettarins.

Yfirretturen er þad sama hier i Lande, sem i Norege Over Hoffretturen. Hañ var fyrst Stiptadur af K. Fridr. 2. Anno 1562, og sidañ endurnijadur af K. Chr. 4. 1593. og skylldu þar sitia 24 af þeim bestu Landsins Jñbyggiurum. Nu á Tijdum utheimtast þar 12 Assessores, epter Kongl. Resc. 1735. Landsins Amtmadur er sa 13de, er þar præsiderar, eñ ad hønum forfølludum, Landfogeteñ, edur añar Logmadureñ, edur hiñ elldste Syßlumadur, sem til Stadar er, epter Kongl. Resc. af 15 Martii 1734. Þesse Rettur er hin 3ia Instantia, hvadan appellerad verdur fyrer Kongsins hærsta Rett.

Rettarins Personur eru þessar eptirfylgiande:

1) Actor, Sækiandeñ edur Saksoknariñ, sem Máled kiærer.

2) Reus, hiñ Seke, edur Veriandeñ, sem fyrer Søkeñe er.

3) Judex, Dómareñ.

4) Assessores, Meddómsmeñ, edur Þingvitne.

5) Notarii, Rettareñs Skrifarar.

6) Pro-

fyrer Logþinged, og þar uppadæmast. Resc. 28 Aug. 1789. Hvadann þær i næstu Instantia ganga til Hærsta Rettar, og eru Logmenn skylder, i þeim ad halda extra Logþing.

6) Procuratores, Talsmeñ.

7) Teſtes, Vottar, þar sem Sakariñar Aſsgkomulag utheimter Vottaleidslu.

---

3 Cap.

Um Sækiandann, Veriandann, og þeirra Talsmenn.

Actor, eda Saksoknare, er sá, sem klagar eda sæker eina Søk fyrer Rette. I Mañdráps Málum kallaſt hañ Eptirmáls-Madur. Nl. 6 B. 6 Cap.

Nu ber so opt vid, at báder Málspartarner hafa stefnt; og þá kallaſt sá vera Saksoknare, sem fyrr hefur vaked Máled.

Hia einum Saksoknara utheimtest ad hañ sie Myndugur madur ad ganga i Rett: ecke Omyndugur; þvi þa skal hañs Forveriare edur Fiárhalldsmadur, sækia Søk hañs; ecke Løgfelldur, nie i Obærtum Søkum. Nl. 1 B. 9 Cap. 2 Art. eñ hverier løgfellder sieu, má lesa i B. 13 Cap. her ad framañ. Þo meiga þeir ganga i Rett til Soknar, þegar Vidurpartureñ mæler þar ecke i mote 1 B. 9 Cap. 5 Art. x).

x) Nefnelegaſt eru ógylder ad ganga i Rett, sem Saksóknarar: 1) Oærlegir edur 3 Marksmenn. 2) Baunsettermenn, 3) Fridlausser, 4) Felder til Bota edur ærlegra Fallsmála, sem Logenn skipa

Reus, hiñ Seke edur Veriande, kallaſt sá sem fyrer Sokiñe er y).

Aller

skipa 6 Vikna Sølur, so sem eru Manngiold og 60 Lod Silfurs samt minne Bætur þan gad til þeir luka þeim sømu. Nl. 1. 22. 13. 14. 5) Slaveries Prælar. Þad er og miked esande, ad þeßer hertøldu, meige, contraſtefna sinum Vidurparte og framfæra sinar Contra-Akiærur fyrer Rette; hvar vid þeir, ad so miklu leite eru ad álita, sem Sækendur. Miklu framar meina eg ad þeim, nær so tilber, ætte Forsvarsmadur, af Yfervaldenu ad tilsetiaſt.

Ef Saksoknaren annadhvert forsomar, ad tiltala sinum Mótparte, edur yfergefur Sokena, efter ad han hana reiſt hefur; edur inngeingur Forlikun, ádur Domur geingur, skal þo yfervalded, ey láta Kongßens Rett nidurfalla, so framt hønum, nockrar bætur, i sømu Sok tilheira kynnu, heldur tilblutaſt, ad þær Kongenum tildæmdar verde. Nl. 1—22—8 Art.

y) Sekur má sá kallaſt, sem af ødrum skuldadur er, ad hafa á einhvern Hátt, giørt á sinn Hluta, edur ásælſt sin Rettigheit. Peße hefur jafnann meire Hille i Løgum enn Sækiandenn, sem einkum angliſeſt þar i, ad Hann má sækia Maled á Varnarþinge hins Seka, og þar løglega beviſa sinar Akiærur, samt framviſa hønum sinar Beviſingar, ef þeß krefſt hinn seke. Nl. 1. 2. 3. Art. 1. 14. 5. Art. 1. 5. 7. Art. Gietande er og þeß, ad framande Yiader, so leinge þær sier i þeßarar Kronu Rikinm uppehalda, meiga her løgsækia hennar Underſáta, og ſialfer løgsækiaſt, ef þeir annadhvert eru áreitter, edur áreita adra.

Aller meiga gánga i Rett til Varnar siálfum sier, nema Børn; þvi þeim skal ei stefna, heldur þeirra Forveriara. 1 B. 14 Cap. það sama er um Odameñ og Nænulausa.

Løgfellder og Oærlegermeñ, meiga sialfer veria Mál sin fyrer Rette. Nl. 1 B. 9 Cap. 1 Art. Hafe þeir Contrastefnu Sok, so synest vel þeir mege eiñeñ framfylgia henne; þar sem þeir ad fyrra Bragde voru stefnder.

Kveñsolk má ei ganga fyrer hærsta Rett og Yferhofretten i Noregi, nema til ad veria Liif og Æru. Nl. 1 B. 9 Cap. 6 Art. þarfyrer synest þeim ei meinad ad gánga fyrer adra lægre Rette, þo Høyers Colleg. Cap. 4. segi þar um annad.

Þeim, er sialfer ei meiga edur kuña i Rett ad gánga fyrer sig, skal Yfervalded setia Procuratores, edur Talsmeñ, sem þo ei skule vera annarstadar fyrrmeir assetter. Nl. 1 B. 9 Cap. 7 Art.

Þau Yfervold, sem hafa Myndugleika hier til, eru hiá oss Amtmeñerner. Syßlumeñerner plaga og ad bruka þeñan Myndugleika i sinum Hersdum, sem vidtekid er, vegna Almugans Naudsynia, þar ecke verdur sókt til Amtmannsins.

Almeñeleger Eydsvorner Procuratores eru ei hier i Lande, so sem þeir eiga ei heldur á Landsbygdeñe ad brukast. Nl. 1 B. 9 Cap. 15 Art. heldur skal hver utfæra sitt Málefni einfalldlega, edur fá þar til annan ærlegan Mann og gefa honum sina Fullmagt, ibid. edur fá hann af Yfervalldenu þar tilskickadan.

Ein Talsmadur má ei gánga út yfer sina Fullmagt, ibid. Art. 13. Hvad sierdeiles er ad skilia i Forlikunar málum ad hañ sættest ei uppa neckud pad, sem hañs Principal er til óbillegs Skada; añars á Principalen Sok uppa hañ i slíku Tilfelle.

Talsmadureñ á skileñ sæmeleg Laun fyrer Starf sitt, sem greidast eiga eptir Principalens Formegan og Vilkiorum. Art. 12.

4. Cap.

Um Yfervolld, sierdeiles Domara, og Peirra Logsogn.

Yfervolld kallast yferhofud, aller peir, sem af Kongenum eru setter til Landstiórnariñar.

Yfervolld adgreinast med preñu mote:

1) Pau háu Yfervolld, sem ecke hafa eigeñlega Domara-Embætte; helldur Magt til ad befala vissa Hlute uppa Kongsins vegna, og Umsión, ad Undersátarner life eptir Logunum.

Slijker eru Stiftbefalingsmeñ og Amtmeñ, hverier ad soñu eru Domarar i vissum Sokum; eñ pad er pó eige hiñ helldste Partur peirra Embættis.

2) Peir sem eigeñlega eru Domarar, so sem Logmeñ og Syslumeñ.

3) Peir

3) Peir sem ei hafa Magt at dæma; eñ giora þo ønnur Rettarins Verk; so sem Þijngskrifarar og Fogetarner i Norege, sem giora Arrest og Executioner.

Domarar eru Yfervalds Personur, af Kongenum tilsettar, at dæma og giora Lagaurskurde, yfer þeim Mälefnum sem heyra under hvers eins Jurisdiction.

Jurisdiction merker hier Løgsøgn, og er Løglegur Myndugleike, ad giora allshattud Rettarins verk z).

Hun

z) Her er Jurisdictio tekenn i miog vidtloftigre Meiningu, þvi stricte merker hun, konglega veittann Myndugleika, til ad giora Alikrauer i þrætum Manna, og þá er adgreinande frá henne Valded edur Imperium, sem er Formegan til, ad þuinga Lagabrotsmenn, edur þá, sem adra ásælast, til ad bæta hid sama, og hlyda Løgunum, efter þvi sem dæmt er. Peir Domarar gefast i vorum Løgum, sem ei hafa Vald til ad giora Domunum Fullnustu med Náme og Executioner, so sem ad eru Løgmenn yfer Høfud, og Svarnerskrifarar i Norvegi. Lika gefast þær Rettarens Personur, sem eru án Løgfagnar, med tómu Valde. Underdómarar i þeim geistl. Heradsrette, eru Prófastarner med 2 Presum, hvar af sá yngri, halde Protocollen. I Synodo (þeim geistl. Yferrette) præsiderar Stiftamtmadurenn edur hans Fullmegtigur.
Syßlumanna Embættesverk eru nu margbreittare ordenn, enn tilforna, soleides er þenn i hinum nyrre Forordn. Politiestiórnenn yferdregenn, so sem 1) ad paßa uppá, ad fyrerbodenn Høndlun ei drifist her vid Landed af framande edur Innbyggen-

Hun adgreinest.

1) I Ecclesiasticam et Secularem, þad er Geistlega og Veraldlega Løgsøgu.

2) I Superiorem et Inferiorem, sem nockrer kalla eiñeñ Altam et Bassam, þad er Edre og Lægre Løgsøgu.

Eptir þessu adgreinast Domararner i Geistlega og Verdslega; item i Under- og Yfirdomara. So og eru adrer Domarar ordinarii, edur Sidvanaleger; so sem i Verdslegu Foro Løgmeñ og Syslumeñ; adrer extraordinarii, edur Ósidvanaleger, so sem eru:

1) Commissarii, er Konguriñ tilsetur i vissum Tilfellum, añadhvert af eigeñ Behag, edur eptir Begiæring Málspartana. Nl. 1 B. 5 Cap. 27 Art. a).

2) Ar-

---

byagendunum. 2) Ad giæta ad rett Vigt og Mæler, tídkest i peirra Hersdum, og einkum af peim handlande, hvar um peir skulu árlega eftergrenslast. 3) Vegarudninga, Tungarda hledslu, samt Stósoknar Efterstóa, er peim uppalagd, samt fleire Adgiætslur Husaganum vidkomande.

a) Commissarii adgreinast, i tilskipada, hverium Konginum sialfkrafa, uppáleggur ad dæma i einhverre Sok. Og sialfvilinga, sem ad eins Malsparts Beidne, af Kongenum efterlatast, til ad skiera ur vissu Mále, hverier sydurstu aftur deilast i Principal- og Contra-Commissarios, hiner begieras af Saksoknaranum, og eru uppá hans vegna, enn þeser af peim sakada, ef hann hefur Contrastefau Akiærur á Lofte. Commissorium er Bref þad, sem gefur Commissariis Min-

2) Arbitri, Volldgefningarmeñ. N. L. 1 B. 6 Cap. 1 Art. under hverra Urskurd, Meñ sialfkrafa leggia sitt Mál og meiga þeir þvi ecke dæma uñ nockud framar eñ þeim er gefen Fullmagt til, og ei uñ nockud Kongsins Interesse; þar þeir hafa ei af Kongenum siñ Myndugleika. Þeirra Giørd kallast Laudum, og kañ ecke fyrer nockrum Rette áfrijast. Nl. ibid. so framt þeir hafa ei geinged ntyfer sin Takmork; helldur eru Málspartarner bundner vid, ad halda þeirra Alyktan. Høyers Coll. Pag. 90.

Þañin var allur Rettargangur i Landenu, adur þad kom under Kongstiórn, og þá exseqverudu sialfer Sækendur Domana, sem kalladest at heya Feráns Doma; eñ nu a Døgum, synest mier sem slíker Domar eigi af Stadarins Yfervallde at exseqverast, sem añad Vitafie.

Hier gefst nu Orsøk ad tala de habilitate Judicis, eda hvad eiñ Domare skal hafa til ad bera, sem er:

1) Ad

Minduleika, til ad dæma i einne Søk, hveriu þeir sem strángre Reglu, silgia eiga, og ey adra Posta fyrer ad taka, enn þar inne nafngreinda. Nl. 1—5—27 Art. sem og 5—2—69. gefa Von um Commissarios, einkum i þeim Sokum, sem vegna vidtlostigheita, fyrer þeim Ordulega Rettargange, ecke geta hentuglega afgiørst, so vel sem i Skifta prætum þeim, er Samfrænd-ur, ei samed geta mille Sysikina.

Innann 6 Vikna frá Commissorii Medtoku, áttu þeir Dóm i Sokenne affagt hafa; enn nu er sá Time forleinadur til Miserisstima frá 1sta Rettarhaldsdeige. Plac. 14 Jan. 1771.

1) Ad hañ sie Dandimadur Nl. 1 B. 5 Cap. 6 Art. hvert ad er sama og godur madur ibid. 28 Art. edur Bonus Vir, sem eigentega er eiñ gamall Domara Character. Lex. Calv. og merker, at hañ skule vera giæddur hiñe almeñelegu Rettvisse.

2) Vederheftigur edur Fullvedia, sem ecke skilst fyrer storañ Rijkdom; helldur, ad hañ stande ei i storum Skulldum Høyers Coll. C. 7, þo kañ ecke Fátækt ad hindra eiñ Domara, medan hañ getur rettad fyrer sig, edur stillt Borgun, þegar áliggur.

3) Løgvitur, þad seiger sig sialft, at eiñ Domare án Lagavitsku, er rettur Eqves sine eqvo; þvi þarsem Profastarner skulu hafa Forstand á Landslogunum. Nl. 2 B. 16 C. 11 Art. hvad þa ecke verdsleger Domarar?

4) Skal hañ hafa Constitution, edur Embættis Bref, og vera Eydsboreñ. Nl. 1 B. 5 Cap. 1 Art. og 6 B. 18 Cap. 8 Art.

Hier á móte er inhabilitas judicis, edur þær Orsaker, sem giøra eiñ Domara Ohæfelegañ, þessar eptirfylgiande:

1) Ef hañ er skulldadur fyrer nockrar Saker, þær sem á hræra hañs Æru, eda gott Mañord, so leinge hañ er ecke frikiendur. Nl. 1 B. 5 Cap. 2 Art. edur, ef hañ være skulldadur fyrer Rette um Rettarneitun; þa skal hañ ad þvi siñe vikia sitt Sæte. Nl. 1 B. 7 Cap. 6 Art. Þo nægia hier ecke til neina gyldar Orsaker; þvi fyrer lausar Beskyldningar skal eingeñ Vijkia sitt Sæte. Nl. 3 B. 4 Cap. 4 Art.

2) Þe-

2) Pegar hañ er felldur i Sekter, og rettar ecke fyrer sig, edur appellerar fra Domenum, iñan 6 Vikna. Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art. og 22 Cap. 13. 14. 15 Art. helldur verdur hañ þá fra Embættenu suspenderadur, og má ei framar þiena þeim sama Rette, sem hañ adur hafde; hvar med ecke er forteked, hañ kuñe ad ná Dómara Embætte i ødrum Stad, so sem Prestur er forbrijtur sitt Kall.

3) Judex Corruptus, Strùv. Lib. 4. Tit. 4. Aph. 1. Sá Domvre, sem reked hefur Mutu, eda Skeink, til Málafylgis. Nl. 1 B. 5 Cap. 3 Art. verde þetta bevijsed fyrerfrañ, þá sijnest sá añar Máls Partureñ hafa Orsøk at skióta sinu Málefne undañ honum.

4) Má eingeñ Domare segia Løg i þeim Søkum, sem hañ sialfañ ahræra uppa Persónu eda Góds. Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art.

5) Fyrer sømu Orsøk meiga þeir Domarar ei dæma i Eigindóms søkum, sem Þortunum eru Skyllder ad Ættterne. Nl. 5 B. 3 Cap. 10 Art. Eñ hier kañ ad verda Spursmál: ef Domsmeñerne eru i Mægdum vid Partana, hvert þad kuñe at hindra, sidañ Løgeñ tala einasta uñ Frændsemi? I þessu Tilfelle synest varlegast, at bruka Interpret. extensiv. og leggia þad ad jøfnu þvi Tilgángur Lagaña er sá: ad Domararner skule ei hafa Orsøk at hallda Odalenu framar under þa Ættkvislena, i hverre þeir, þeirra Hustrur, edur Børn, eru; helldur eñ hina.

Þegar nu eiñ Sidvanalegur Domare er i slikum, edur ødrum Tilfellum, hindradur; þá verd-

verdur añar af Amtmañenum tilsettur i hañs Stad. Nl. 1 B. 5 Cap. 6 og 18 Art. item 3 B. 4 Cap. 4 Art. b).

5 Cap.

(b) Til ad fyrerbyggia allann Misþánka, mot Domaranum, um Medhald med Málspertunum, er hønum fyrerboded, fyrer nockura þeirra Jannlegg ad samsetia edur gefa hønum Rád under 60 Rdr. Straff. Annadsinn tvøfaldt. Enn 3da sinn Embættestøpun, og sirki hann med soddan Hætte bada Malspartana, hefur hann forbroted Æru, Góts og Embætte. Forordn. 19 Aug. 1735.

Domaraverkenn adgreinast i Utann og Innan Rettarverk. Peßvegna verdur og Løgsognenn tvennslags, su fyrre er innefalenn i ad gisra Urslit, i þrætum Manna, hin sidare innebindur all onnur Rettarens Verk, sem ei eiga skiled vid Prættur, so sem ad uppleſa Document ɔc. Allt hvad þeirre sydare vidkemur, forrettar Domarenn fyrst i Rettenum, og þarnæst, forertekur hann þær innsteſndu Saker, medalhverra þær, sem Publikum áhræra, eiga fyrst ad afgisrast, en medal privat Malaferla, haſa hreinar Gialdsaker Fyrerrum. N. L. 1—3—7—10 Art.

Þeir sem Retteunm gisra Óróa, med Harke Eydum og Grófyrdum, luke Domaranum 3 Lod Silfurs, og sieu frekare Malsſokn underkaſtad er N. L. 1—12—3. Sá þar otar Vopne ad Domaranum edur yferfellur med Grofyrdum, bæte 40 Lod Silfurs til haus, og haſe forbroted sina Buslod. Enn sieu hønum þar Høgg gefenn, þá vardar hid sama Lif og Buslod. Nl. 6—4—17. 18 Art.

Ordnieger Heradsretter, haldaſt her i Lande einu sinne á Are, sem kallaſt Manntalsþing, fyer

5 Cap.

Um Pingskrifara.

Pingskrifarar eru Rettarins Personur, hverra Embætte er, at skrifa i Protocol, edur Pingbók, Málasokner og Dóma; med sierhverin odru, sem Sokumum tilheyrer, og i Rettenum framfer; og peir skulu vera eydsvarner.

I gamla Daga voru ei Pingskrifarar, nie Pingbækur i Brúkun, medañ Rettargangureñ framfór muñlega; og ei sist pad i Løgteked, fyrr eñ á Døgum Hak K. Magnus 1380. pá hañ giorde soddañ Skipan, ad Syßlumeñ skylldu Skráfetia, i Qvaterni, Doma og Laga Urskurde ꝛc.

Nu á Døgum færa hier Syßlumeñerner sialfer sín Protocol vid Underrettena, eptir Rt. 1 B. 5 Cap. 16 Art.

Eñ vid Løgpinged er eiñ sierdeiles Skrifare par til bestilltur. I Yfirrettenum er einhver af Assessoribus tekeñ, til at hallda Protocollen, sem sidan

fyer hverja ad giarnann koma pau Mál, sem til somu Tidar eru astofnud. Par á mot bjdur Forordn. 19 Aug. 1735. Ad ef Privatsaker par efter tilfalla; skal Yfirvalded nær begierist skildugt vera, ad halda Extrarett, til peirra Afgiordar, mot Betalinge. Til Misgiørningssaka Prófs og Dóma, er Pinghald skyldt, nær sem heldst pær fyrerfalla. Lika einnenn i Barneignarsokum, hvar Faderne er mótegeinged. Forordn. 3 Jun. 1746.

sidan afhender hañ og øll Rettarins Document til Amtmañsins c).

Protocol merker eina Pingbok, med Snuru gegnumdregna, og ad aptanverdu iñsiglada med Amtmansins Jnsigle. Nl. 1 B. 8 Cap. 2 Art. eñ Løgpings Protocollen skal vera iñsigladur med Landsins publique Jñsigle eptir Forordn. af 17 May 1638.

Soddañ Bækur skal Skrifareñ hafa fernslags:

1) Pañ almeñelega Pingprotocol.

2) Domprotocol hvar iñfæraſt skulu Genpartar af øllum Processum og Domum, sem hañ gefur Utskript af Nl. ibid. 4 Art.

3) Brefaprotocol, hvar iñfæraſt Gienpartar af Panta Giafa og Kaupbresum, samt sierhverium ødrum Documentum, sem eptir Løgum pinglyst verda.

4) Skuln Syslumeñ og adrer Skipta-Forvaltarar, hafa Skiptaprotocol; hvar iñfæraſt eiga øll Skiptaverk i Sterfbuum.

I Pijngprotocollen infæreſt pad, sem fyrer Rettenum framfer i Málafokum; Meiningen ur Stefnum og Jñleggium. Nl. 1 B. 8 Cap. 6 Art. Vitnesburder ordretter, 7 Art. og Domsluttningar, eptir ad pær eru afsagdar. Nl. 1 B. 5 Cap. 16 Art.

Pingskrifaraña Embætte er, at gefa Pingsvitne beskrifud; einen Utskrifter og Genparta

c) Nu er Pingskrifare tilsettur i Yfirrettenum, sem kallaſt Notarius.

parta af Rettarins Documentum, sem þeir under Hende hafa, nær þeß er oskad. Nl. 1 B. 8 Cap. 7 Art. qvod qvidem perperam neg. Höy. Coll. pag. 93.

Eiñ Skrifare giører Rettarneitun, ef hañ veigrar sier ad iñfæra i Protocolleñ, þad, sem med Rettu ber ad iñfæra; og straffast þarfyrer, so sem Domareñ, med 60 Lod Silfurs Bótum. Nl. ibid. 7 Art.

Nær Dómureñ er assagdur, og añarhver Partaña, bidur uñ hañ utskrifadan, og hálfer Skrifara Peningar eru fyrer fraṁ betalader; þá hefur Skrifareñ, fiogra Vikna Frest, til ad skrifa Processen, eptir ad hañ er heim af Pingenu komen; hvad ef forsómast, þa verdur hañ sekur eptir Nl. 1 B. 8 Cap. 9 og 10 Art. og misser ad auke sina Bestilling, ef hañ hiellt jñe Processenum i þvi Skyne ad ei skyllde iñstefnt verda fyrer ædra Rett. Forordn. af 19 Jan. 1742.

Processana sem eigeñlega heita Pings Acter, plaga meñ soleides ad iñretta:

1) I Upphafe Domarañs Nafn og Titill, samt Pingskrifarañs, þegar hañ er eñur Persona.

2) Stadur og Dagur, nær Rettureñ var halldeñ, og Máls soknin byriud. So skal alltid i Protocollen og Processenum tilgreina, hvad á hverium Deige i Rettenum fraṁfor.

3) Nøfn Málspartaña, og hverier þeir vóru.

3) Stefnur og Eñur Document, ouñbreitt og órdfull. Nl. 1 B. 8 Cap. 5 Art. eñ af

Jñleggium eru þeir ei skyllduger at iñfæra, nema Meininguna. ibid. 6 Art. Uppa þad Pings Acten, fyrer þeirra óvanalegañ Ordafiollda, verde ei of vidtløptigur: Þo plaga flester nu á Døgum ad iñfæra þau Ord fyrer Ord.

5) Beggia Partaña Vitne og Bevijssingar, aldeilis ordfullt; so þarf sía̋est Sakariñar Asigkomulag fyrer ædra Rette. Nl. 1 B. 5 Cap. 13 Art. og á sliku rijdur langtum meir, eñ morgum Jñlegginum.

6) Dómsslurtningen, med underskrifudum Nøfnum Pingsvitnaña.

7) Skrifarans Underskrift og Jñsigle, med Deige og Dato. J Liifs, Æru, og Eigiñdoms Soknm, skulu Meddóms-Meñerner, ásamt Domarannm, underskrifa og iñsigla Domeñ. Nl. 1 B. 5 Cap. 20 Art.

Ein Skrifare verdur Ogilldur at þiena siñe Bestilling, fyrer somu Saker, og ádur er sagt uñ Domara; nema vegna Frændseme vid Málspartana, sies̋t ei Orsøk til þaũ vijke sitt Sæte d).

6 Cap.

d) Ef Skrifarenn forfalsar Pingbókena, edur uttæfur falskt Pingvitni, vardar Æru Hond og Buslod. Nl. 1. 8. 8 Art. Nl. 1—8—2. item 5—13—11. Ahræra eina Rettarens Persónu, sem nefnesi Notarius Publikus, hvers Embætte i stuttu Måle er: ad giora Protest fyrer oantekna Vexla; augliса Bestickelser; yfersetta framande Tungna Rettarskiol á Landsens Tungumál. Og utleggia þeirra Vitna Framburd, hver-

6 Cap.

Um Løgrettumenn og Þingsvitne.

Þingvitne eru Rettarins Personur, utnefndar til ad sitia i Rettenum, til Vitnis um þad sem framfer. Nl. 1 B. 7 Cap. 1 Art. Þeir kallast einen Løgrettumen.

Hier misminnar vor Landsvane fra Nl., af því i gamla Daga voru þeir einer kallader Løgrettumen, edur Nefndarmen, sem dæmdu med Løgmonum á Løgþinge Þ. f. b. 2 Cap. En á Hjerads þinguin voru Domsmen, hvad enn helldst vid, þvert ámóte Forordn. af 24 Martii 1707, sem skipar ad Løgrettumen, skule nefnast epter. Nl. 1 B. 7 Cap. 2 Art.

Þeir skulu utnefnast af Syslumonnum, og i Eyd takast af Løgmonnum, so sem hier skedur vid þá, sem til Løgþings eru nefnder Þfb. 2 Cap. En med því hitt getur ei sked, þar sem þeir eru i fiarlægd vid Løgmonen; þá være þarflegt, ad aller slíker Meddomsmen være i Eyd tekner af Syslumonnum. Þan Eyd er ad finna Nl. 1 B. 7 Cap. 5 Art.

Þeßer eydsvarner Men eiga at dæma med Syßlumonnum i Lifs-Eru- og Eigindoms Sokum; og ef þa ágreiner i Dómenum; þá skal so adfara sem hier eptir i 14 Cap. er sagt, en i odrum Sokum dæmer Syßlumadurenn sialfur, og

hverra Mál Domarenn ei skilur. Þeßa Notarii Embættesverk, sem vid vort Landslag koma, mundu Syßlumenn liklegast forretta eiga.

hiner sitia hiá, alleina til Vinnis uñ þad sem framűfer.

Almeñelega skulu Løgrettumeñ, edur Þingsvitne, vera átta ad Tolu; þo gefast vißar Saker, hvar ei utheimtast utan sex.

Þeßar Saker meina eg sieu allar þær, i hverium Fimtarstefna gyllder: so sem Landamerkia, Reka, Skoga, og Veidestada þrætur, og uñ Averka á Laude Manns, hvaruñ siá má Nl. 1 B. 16 Cap. 3 B. 12 Cap. 8, 10, 12 Art. 14 Cap. 1, 14, 28, 38, 42 Art. item 5 B. 10 Cap. 8, 9 Art. 11 Cap. 12, 14, 15, 16, 18, 20 Art. 6 B. 19 Cap. 7, 9 Art. o. s. v.

Løgrettumeñ plaga hier ad skrifa sin Nøfn under Þingvitne; eñ eptir þeim Nl. skulu þeir hafa sin Siguet, og setia þau under. Þar vid, skulu þeir varast at underskrifa añad, eñ rett og sañferdugt er Nl. 1 B. 7 Cap. 5 Art. under 20 Lod Silfurs Bætur; eñ hvernen kañ þó þeße Grein at komast saman vid Nl. 1 B. 8 Cap. 8 Art. sem seger at Løgrettumeñ, þeir sem vijsvitande bruka sin Siguet under falskt Þingvitne, skule straffast sem Falsarar uppa Æru, Hønd og Buslod.

Til at ráda ur þeßu, meiga Meñ adgiæta, at þad er ecke ætid Fals, sem i sialfu sier er rángt edur órigtugt, þarfyrer, þo eitt Document, edur Þingsvitne, verde af Gáleysu rángt skrifad, og sidan iñsiglad; þa straffast þad sem eñur Forsomun, med Peningabótum, eptir þeim fyrra Art. eñ fyrer Fals, sem hiñ sidare

Arti-

Articulen umtalar, meinanst; ef eitt Document, edur Pingsvitne er rángfært, med svikſamlegum Asetninge, ødrum til Skada; og so af Logrettumønum visvitande Underskrifad, edur Jñsiglad.

Nær einum Dóme verdur fyrer ædra Rett iñstefnt, hvar Logrettumen hafa vered Meddómsmen; þá eiga tveir af þeim, at svara til Dómsins, vegna allra hiña. Nl. 1 B 7 C. 1 Art. Þo plagar þad nu ecke altijd ad utheimtast; heldur svarar Syßlumadurenn eiñ til Domsins, med Fullmagt siña Meddóms Maña.

Eñ þar sem Syßlumadurenn dæmer alleina, eiga ei Pingvitnen ad stefnast fyrer ædre Rett e).

e) Sierhvert Pingvitni, er ei mæter vid Rettenn, þegar þvi er tilsagt, edur forfallad, sender annad i sinn stad, bæte hvert sinn 2 Lod Silfurs, og stande þar ad auk, fyrer Lannum þeß, er Domarenn, i hins fiærverande stad, utvelur. Nl. 1—7—3 Art.

Her ad auk brukast Logrettumenn til annara Erenda, so sem til ad meta Endurbót og Nidurnydslu á Jordum, einkum Odalsgotse. Forordn. 14 Jan. 1771. Ad fastsetia Landskuld á Jordum hvar Landsdrottenn og Leigulide ei um hana gete komed sier samann N. 3. 14. 14 Art. Til Rettarens Persona, kunna og heimfæraſt, Grandskníngs edur Besigtelsesmenn, sem af Yfervaldenu utnefnaſt til ad ransaka þá Hlute edur Eigner, um hverra Asigkomulag þrættad er. Nl. 1—6 Cap. i Egendóms Prætum skulu

7 Cap.

Um ymisleg Varnarþing.

Varnarþing kallast Forum Competens, og merker yfer Høfud eitt vist Rettar þing og Stad, á hvern eiñ er rett stefndur, fyrer þañ Domara, under hvers Løgsøgn hiñ stefnde á at svara f).

Eñ

skulu þeir vera 6. enn i ødrum Soknum 2. edur 4. efter Kringumstædum, og stefnest þeirra Giørningur, fyrer þann Underrett, sem þá nefnt hefur, og ef vidkomendur finna sig bresthaldna, vid hid giørda Besigtelse, tilsetur Yfervalded tvøfalda Besigtelsesmanna Tolu, til ad grandska Hlutinn ad nyu, hvar til hiner fyrre eige ad innkallast. I Beneficiorum Uttektum, eiga þeir siálfer alleina ad fastsetia Alaged. Fdn. 24 Julii Somuleides Vurderingsmenn, sem og so Alment eru 2. ad tolu, og utnefnast af Syßlumønnum, til ad vyrda Gøts i Sterbunum og i Náms og Executions Erendum. Nl. 1. 22—19 Art. 5. 2. 3 Art.

f) Varnarþing adgreina Løgvitrer menn i Commune, sameigenlegt, og Speciale, sierdeileslegt. Til þeß fyrra, láta þeir heira, þad innenefnda Forum domicilii, somuleides, hitt annad er kallast Forum necessarium, edur Naudsinlegt Varnarþing. Hvar eins Hustru, Børn og Pionustufolk, sækiast fyrer þeirra Fødurs og Hußbonda, Varnarþings Rette, soleinga þau eru i hans Húse. Til Fora specialia, heimfærast, fyrer utann þau 6 her innetoldu Fora Causarum; enn nu þeße. 7. Forum iponte agnitum, nær einn hefur forbunded sig til Sakarennar, fyrer einum

vißum

Eñ sierilage merker þad Forum Domicilii, edur Heimaþing, sem hvers eins Heimile liggur under, og kallast ad vera þar i Þingsokn. Nl. 1 B. 2 Cap. 4 Art. og frá þeim Rette kañ eingeñ, sem loglega stefndur er, sier ad skióta, edur synia þar ad svara til Sakarsiñar. ibid. Art. Ei helldur má nockur med Stefnu dragast frá þvi Þinge fyrer añañ Rett. ibid. añars hefur hañ Excepr. Fori, uñ hveria sidar verdur talad.

Þo gefast þau Tilfelle, hvar bæde kañ eiñ ad dragast frá sinu Heimiles þinge, þegar Sakariñar Asigkomulag so ækrefur; hvert er kallast Forum Causæ, og er hañ þá eiñs Skylldugur, at svara þar til þeirrar Sakar, so sem þad være hans Heimiles þing.

vißum Rette, sem þó ei er hans retta Varnarþing, edur og hann sialfvilingur mæter þar án þeß ad excipera Forum. Nl. 1 — 2 — 17 Art. 8. Forum auctoritatis, edur Heimildar Þing, sem efter Nl. 1. 11 Cap. hefur stad, sovel nær einn er areittur, vegna Oheimildar, á einum Hlut, og þeßvegna tiltalar sinum Sala, edur og þeße vill forsvara Heimild hins fyrra. Þá skal hinn fyrste Heimildarmadur, svara til Sakar þeirrar fyrer sama Retti, og sá er hann þann umtvistada Hlut afhendt hefur.

9. Forum rei judicatæ, er Nl. 1. 2. 19. gisrer Rad fyrer, hvar sá, sem adur á nockrum stad er dæmdur til Bóta, og ei hefur þær greidt, er skyldur, ad lida Tiltal og Dóm á sama stad, til þeirra Afgreidslu.

So og kañ eiñ ad skióta sier frá sinu Heimiles edur Varnarþinge; þegar hañ vegna sins Stands, Embættis edur Friheita stendur under ødrum Rette; hvar uñ sijdar verdur talad. Eñ nu skal fyrst tala uñ Fora Causarum eda Málefnaña Varnárþing.

1) Forum Administrationis, þar sem madur hefur haft nockud á Hende, so sem Omaga, Kyrkna, Hospitala edur Fátækra Fiárhalld; þá er hañ, edur hañs Erfingiar skylldnger at svara þar til á því Þinge, sem Sokeñ heyrer under. Nl. 1 B. 2 Cap. 18 Art.

2) Forum Rei sitæ, Eigiñdoms Þing: Þar sem Eigindómuriñ er prætan afrijs, liggur i Þingsokn, þo Málspartarner sieu añarstadar til Heimiles. Nl. 1 B. 2 Cap. 15 Art.

Eñ i Landamerkia prætum, þar sem utheimtast Areid og Grandskuing Nl. 1 B. 16 Cap. skal Þinged halldast á stálfum Prætustadnum.

3) Forum Contractus, þar sem eiñ hefur skyldugur orded uñ nockurt Vitafe; þá er hønum rett stefnt til ad lida Fenámsdom, á þad Þing, i hvers Þingsokn Skullden er tilfallen, medan hañ er þar til Stadar, þótt hañs Heimile sie i ødru Herade. Nl. 1 B. 2 Cap. 16 Art.

I gamla Daga var Forum Contr. á Kaupstein, þad er þeim Stad, sem Kaupeñ framűforu. Kb. 9 Cap. sem nu er aflagt g).

4) Fo-

g) I Hondlunar Sokum vid Danska, má enn seigiast ad Forum sie á Kaupstein, þvi Tarten af 30 May 1776

4) Forum Delicti, þar sem eiñ Utanherads-madur hefur drygt nockurn Misgiorning, so sem Mord, Rán ꝛc. þá má hañ sækiast under Dom og Straff i þvi Herade sem Sokeñ tilfell, hvert hañ er þar til Stadar eda ecke Nl. 1 B. 2 Cap. 16 Art. hverin samsteмir 21 Art., sem seger hvert hañ verde gripeñ þar strax uppa ferskan Fót, edur sidan i ødrum Stad; þá skule þar uñ dæmast á þeim Stad sem Verked er sked; utan so sie, hans retta yfervalld edur Domare (sem er i þvi Herade, er hañ á med rettu heima) sender gagngiørt epter honum; þá má sá Seke eins vel á þeim Stad lijda siñ Dom og Straff h).

I slikum Tilfellum kuña ad gefast ymislegar Kringumstædur, hier i Lande, sem athugaverdt er

1776 fastsetur, ad allar Sakar, mille þáverande Hondlunar þenara, og Inúbyggiaranna, skyldu afgiorast i Kaupstodunum, hvort Bodord, med þeirre nyustu Hondlun. Forordn. af 1787 ecke sinst upphafed, mikln framar hvad sialfa Kaupstadena áhrærer stadfest.

h) Forum deprehensionis kallast Rettur sá, nær einn Misbrotamadur, er dæmdur fyrer þeß Stadar Rette, hvar hann greipenn er. Efter N. L. 1—2—21 Art. hefur hvilikt Forum stad, nær sem helst einn gripenn er uppá ferskann Fot, þvi þá er under eins Forum delicti þar med bunded. Enn Reskript af 16 Febr. 1787 fyrerskrifar, ad Misgiorningsmenn, meige dæmast, annadhvort þar, hvar þeir gripnar eru, edur á þeim stad, hvar Giorningurinn er framinn, efter þvi sem hver af þeßum Stodum, áliteſt hentugur til ad fá Sokena, sem best upplysa.

er, hver: kuñe ad passa sig eptir ádurgreindum Lögum.

Í þeim Sökum, er Sekternar tilheyra sialfum Syßlumeñunum, eptir Forpagtuinguñ; synest esasamt, hvert eiñ Syßlumadur sie skylldugur ad láta draga eiñ Utañherads mañ, sem brotlegur er ordeñ i hañs Syßlu undan siñe Lögsögu, i þá Syßlu, sem hañs Heimile er, og missa þar vid Sak-Eyrirñ, so sem, ef Utanherads madur felle þar i Hördóms edur adra grófa Legordssök.

Somuleides, nær ein Kona med Barne kemur úr eiñre Syßlu i adra til Heimiles, og fæder þar; so verdur giarnan Dispute, hvar su Sök ege heima; hvert helldur þar sem Meñ meina Barned sie geted, edur þar sem fædt er? þa med því þad er vißast hvar Söken verdur opeñber, og Presturen, i hvers Sókn Barned fædt er, gefur þar uñ Sakafalls Atteſtid, eptir hverju Syßlumeñirnir ganga; so synest nærst, ad Sekten sie þar og fallen; edur, i þad ringasta, sá Partur Sektariñar, sem Barnsmóduriñi tilheyrer ad luka, þott Barnsfadereñ betale sina Sekt i því Herade, sem hañ er; og má undarlegt þykia ad Syßlumeñerner hafe ei utvegad vißar Anordningar uñ þvilik Tilfelle, sem ofialdan vidbera i).

Í

i) Her um er nu utgeingenn eia kongl. Resolution af 17 Febr. 1756, sem fastsetur, ad Kvennpersonann skule luka Sektinne, þeim Syßlumanne, i hvers Syßlu, Bróted verdur uppvist, þott Barned sie annarstadar geted. Enn af Barnsfodurnum,

I Piófnadar ſokum, þegar eiñ Piófur, edur Lausgángari, hefur ſtoled i ymſum Syſlum, og ecke ordet hendladur; þa má dæmaſt yfer ollum hans Brotum, á þeim Stad, hvor hañ fyrer ſiñ ſidarſta Piófnad verdur logſóktur eptir þvi ſem Forordn. af 21 May 1751 fyrerſeger.

5) Forum Teſtium audiendorum, Vitna heirſlu Þing: þegar eiñ ſkal heyra uppa Vitne; þá ſtefneſt hañ á Vitnaña Varnarþing. 22 Art. þvi Vitne ern ei ſkylldug ad vitna utan á þeirra Varnarþinge; eñ meiga þo ei leidaſt, utan hañ ſie tilſtefndur. Nl. 1 B. 4 Cap. 1 Art. og 1 Cap. 2 Art.

6) Forum Reconventionis, Gángſakarþing. Gángſók kallaſt ſu Málsſokn, er Madur tekur upp i mote añare, og færer á Hendur ſinum Contraparte Chriſt. Rett. 33 Cap. Sem nu á Dogum, er kallad ad giora Contraſtefnu; med hverre Madur má ſtefna ſinum Contraparte, fyrer ſama Rett, ſem hiñ hefur honum allareidn ſtefnt, þott þad ſie ecke Contrapartſins Varnarþing; eñ ſoddan Contraſtefnu má þa ecke áhræra ádra Sok, eñ hina ſomu ſem i fyrſtu var uppa ſtefnt. Nl. 1 B. 2 Cap. 20 Art.

Fora

num, ſkule hun lúkaſt þar, hvar hann er ad Viſtum, vid Barnſens Fædingu.

Enn nu er einn ſierdeiles Rettur á ſierhvers Syſlumans Heimile innleidur, og ſkal þangad ſlitia, alla friſka Betlara innann 3tugs Aldurs, þverbroted Vinnufolk, og Lauſamenn, ſem ad afheirdum Vitnum ſannaſtadar, ſtrax ſkulu dæmaſt til Tugthuſſens. Fundats 3 Marts 1784.

Fora Privilegiata eru sierdeiles Rettarþing, sem viſſar Personur heyra under, vegna þeirra Stands og Embættis Friheita. Soddan eru:

1) Forum Eccleſiaſticum, **Geiſtlegur Rettur**, sem adgreineſt i Edre og Lægre Rett k).

Sá **Lægre Retturen** er Herads Presta Stefna; hvar Profaſturen med Prestunum dæmer; og þadan stesnast Sakernar fyrer þañ **Edra Retten**, sem kallaſt Synodus Generalis, edur odru Nafne Conſiſtorium; hvar Stiftbefalingsmadurenn, edur Hañs Fullmegtugur, ásamt Biſkupenum præſiderar.

Under þeßa Geiſtlegu Rette heyra:

1) Allar Geiſtlegar Personur, so sem Profaſtar, Prestar, Diáknar, Skólalærarar, og so Studentar; i ollum þeim Sokum sem áhræra þeirra Embætte, Lærdom og Lifnad. Nl. 1 B. 2 Cap. 12 Art. eñ i Civilſokum, standa þeir under sama Varnarþinge sem adrer Leikmenn.

I Criminelſokum, skulu þeir fyrſt koma under Próf og Ransák fyrer Geiſtlegum Rette; og ef seker finnaſt; afſetiaſt sinu Embætte, edur Geiſtleghéitum; eñ sidan heimvijſaſt; so sem Leikmenn under Veralldlegañ Rett, til vidara Dóms og Straſs, ibid.

2) Allar **Geiſtlegar Saker**, sem nefndar voru i h. l. 1 Cap. þad synest vel af Nl. 1 B. 2 Cap.

k) Þad er nu her vid adgiætande: ad Forum eccleſiaſticum, er alleine privilegiatum, i tillite Sakanna, enn ecke Personanna, þá einger Geiſtleger her á Lande, ad Biſkupum einum frateknumm, hafa personulegt Privilegium fori.

2 Cap. 13 Art. so vel sem 2 B. 16 Cap. 5 Art. ad Profastarner þurfe ei naudsynlega at dæma i þessum Sokum, helldur mege setia þær iñ fyrer Consistorii Retteñ, sem var miog hægur Vande; eñ ein Kongl. Forordning af 1 September 1741 tilhelldur þeim endelega at dæma, ádur eñ Sakernar mege fyrer hiñ ædra Rettiñ iñkoma.

3) Egtaskapar Saker reiknast og med þeim Geistlegu, þo heyra þær ecke under Profastanna Dóm; helldur skal Stiptbefalingsmadureñ, med þeim Lærdu, dæma þar yfer Nl. 1 B. 2 C. 14 Art. eñ þad er þo ordeñ usus, edur máske abusus, ad Profastarner ecke alleina taka Próf, helldur og so dæma i Egtaskaparsokum l).

Biskupaña Varnarþing er fyrer Kongsins Hærsta Rette i ollum þeim sokum, sem áhræra þeirra Embætte, Lærdom edur Lifnadi Nl. 1 B. 2 Cap. 11 Art. Añars má sia af Nl. 2 B. 17 Cap. 23 Art. at ef nockur Biskup verdur klagadur fyrer einhveria þeßhattar Sok, þá vil Kongureñ tilsetia Commissarios ad rausaka hans Mál-

l) Her á skede soddan Umbreiting, ad efter Cancellie Resol. 29 Decbr 1786. attu Syßlumenn, allein er i fyrstu Instantia, ad prosa og dæma Egtaskapar-Saker, hvar efter þær ganga attu, til Stiftamtmans Uppakenningar. Enn seinna kgl. Rescript af 15 Febr. 1788 skipar, ad þær dæmast skule af Syßlumanne, med Profaste og 2 Klerkum i þvi Herade, hvar Saksoknarenn sier uppehelldur, og kunne fyrer þeßum Rette afheiraft Vitne þau, er innann somu Kirkinsoknar eru til Heimeles.

Málefne, hvar uppa eiñeñ hefur Dæme gefest hier i Lande.

2) Kongleger Embættismeñ, hafa og privilegerud Varnarþing, i þeim Sokum, er vidkoma þeirra Bestilling og Embættis verkum. Nl. 1. B. 2 Cap. 6 Art. so standa Syßlumen under Logþingenu; Logmeñ aptur under Yfirrettenum; og endelega Amtmeñerner under Kongsins Hærsta Rette, edur i vißum Sokum under Cammer-Rettenum.

Ad sijdurstu er hier eitt sierdeiles Rettarþing nefnelega Gestarettureñ, sem eptir Kongl. Befaling skal halldast á Logþingstadnum vid Øxará, af Stadarins Syßlumañe. Under þañ Rett heyra aller þeir sem Logþinged sækia, ef nockur þeirra brytur Þingfrid. Sjá Forordn. 24 Jan. 1738. m)

8 Cap.

m) Sydan Nl. Formalitet var her innleidt i Rettargangenn, er eingenn Efe á því, ad Gestarettur (hvors Spor sjest i s. L. 1—22—19.) má her haldast i ollum Sokum, sem honum tilhlyda, vidar enn vid Logþinged. So sem hann er 1) adur iunleiddur i Høndlunar Sokum, i Tid hinna farande Kaupmanna. Resol. 2 Jun. 1747. Hvor Log i sonlu Sokum, ei i hinum nyrre finnast upphafenn, meiga þessvegna, á þessum tijdum gylda, nær sem helst vid reisande Kaupmenn edur adra þvilika er ad skifta. 2) I ollum þeim Sokum sem reisa sig af forbodenne Høndlun vid framande Þiodir. Høndlunar-Forordn. 1 Cap. 3) I Skipstrøndunarsokum Forordn. 21 Marts 1705. 4) I ollum Politiesokum. Og er

8 Cap.

Um Stefnumaal og Fyrerkall til Underrettanna.

Stefna er einslags løgleg Køllun, til ad mæta fyrer Rette á vissum Stad og Dege. Høyers Colleg. Pag. 120 telleggur, at høre og svare til Beskyldninger: eñ soddan Definition tilhlyder þa ei ollum Stefnum; þvi marger verda stefnder til Añars, eñ heyra og svara uppa Klogumál; so sem Vitne, og Dómarar, hverra Dómum verdur fyrer Vedra Rett til Stadfestingar iñstefnt.

Hun er Iñgangur til allra Processa og Málaferla; þvi eingeñ Rettargangur má framfara i nockre Søk, nema Vidkomendur sieu þar til stefnder. Rl. 1 B. 4 Cap. 1 Art,

Alliso má ecke i Rettenum høndla um óstefnder Personu, óstefnder Saker, og ei meira i hverre Søk, eñ Stefnan umhljodar; sem og sia má af Forordn. af 3 May 1741.

Þo stendur hverium i Frivilia, at svara godviliuglega til Sakar sinar án Stefnu og Fyrerkalls; so Málsoknen geingur þa eins vel fram, sem stefnt hefde vered.

Um

er vid þennann Rett, athugande, ad til hans stefnast Vidkomendur med Næturstefnu Freste, og innann 3 Solarhringa, dæmest hinn Seke skyldur Domunum ad fnullægia.

Um Stefnu er sierdeiles Prent ad athuga: sem er, hversu hun skal iñrettast; hvernen auglysast; og hvetsu hun skal fyrer Rette asheimilast.

1) Stefna er med tveñu móte, muñleg eda skrifleg; hiá oß eru mest brukadar skriflegar Stefnur, sem sialfur Sækiandeñ skrifar. Rt. 1 B. 4 Cap. 3 Art. og 23 Cap. 1 Art. n).

1) Sak-

n) Þær sierdeileslegustu Adgreiningar á Stefnum, sem naudsynlegt er ad þeckia i vorum Rettargange er; ad Stefnur eru annadhvert publicæ edur privatæ, um þær sidare er i þessare Bok handlad. Enn þær fyrre eru þær stefnur, med hverium einn Strokumadur sem ei uppspirst, edur hvers Heimile er oviss, innkallast til eins Rettar, med þvi móte ad þær byrtast á ópenberum stodum, einkum vid Logþinged. Sie hinn ovise innannrikes, er soddaun Stefnusfresinr 6 Vikur; enn Ars bringur, sie hann utann. Rt. 1—4—10—12. Arctatoriæ kallast Stefnur þær, sem hóta þeim inusiefudu Bótum, edur Skada nockrum, so framt þeir ecki mæte, til D. Vitne under Fallsmál; monitoriæ, þarámót, sem einasta advara þann stefnda, bótunarlaust, ad mæta fyrer nockrum Rette. Hofudstefna kallast su, med hverre fyrst er stefnt i einne Sok, enn Continuations stefna su, er sidar giord er, yfer þá Puncta Sakarennar, sem utgleimdust i hinne fyrre, edur sidar tilfellu. So eru og adrar Judicialstefnur, sem utgefast af Domaranum, og brukast helst vid Yfirrettena, adrar extra judicial, sem eigenlega kallast Varsel, edur Fyrerkall, þegar Saksoknarenn sialfur, innkallar sinn Vidurpart fyrer Rettenn. Peremtoriæ kallast stefnt til Rettar þess, hvar Sokenn ei framar er uppsett, edur Logdagur lagdur vidkomendum, heldur

Til eiñrar Stefnu utheimtaſt ſex Atrid:

1) Saksoknarañs Nafn, i Upphafe edur Midurlage.

2) Nøfn peirra sem stefnaſt eiga, med tilgreindum peirra Heimilum og Embættisnefnum; edur odru sem giore þá audkenda; þvi añars kañ Fyrerkalled at verda onytt, ef nockur er ecke rett Nefndur.

3) Søken sialf, uppá hveria stefnt er, utpryckelega tilgreind, og hvar til eiñ stefneſt, hvert helldur at heyra Vitne, svara til Sakar, eda lida Dom: og so hñ stefnde kuñe; þvi sidur at afsaka sig, at hañ sie ei stefndur, uppa hañ eda hañ Vóst, þá er forsiatugra at leggia til þeßa Klausu: og sierhvad añad er þeßari Søk eginlega vidkemur.

4) Domareñ fyrer hvers Rett Søken iá ad koma; þo er ei Þorf ad nafngreina hañ, nær þad er sá veniulege Domare Stadarins, sem aller vidkannaſt.

5) Þinged eda Stadureñ, hvar Rettureñ verdur halldenn Rl. 1 B. 4 Cap. 5 Art, sem vera skal Varnarþing þeß stefnda edur Varnarþing Sakariñar, epter þvi sem i nærſt fyrerfarande Cap. sagt er.

Vite Meñ ei hvar hañs Varnarþing er, þá skylldaſt hañ til at gefa þad til Vitnudar, Stefnuvottunum, eda Domaranum hañ fyrſta Þingdag;

heldur Søkenn til Dóms upptekenn. Enn Dilatoriæ jafnann, so leinge Søkenn er uppſett til annars Þings.

ella verdur Máled fyrerteked, á þvi sama Pinge, sem til var stefnt. Nl. 1 B. 2 Cap. 24 Art.

6) Tiden eda Dagureñ, uppa hvern stefna skal, sem kallast Þingdagur eda Tektadagur, Nl. 1 B. 3 Cap. 4 Art.

Þad eru alleina Odals Saker, sem hafa viſsañ Þingdag, Þridiudagiñ nærstañ epter Páska; eñ odrum Herads Þingum er eingeñ viß Dagur settur; þvi Syßlumeñ ráda stalfer sinum Skatta þingum. Til þeirra Þinga meiga Meñ og vel stefna, þo meñ vite ei Dagen fyrer framañ, med þ ßu Forme: Jeg stefne þier á hañ Dag sem fidvanalegt Mañtalsþing halded verdur á þeßu Are: þegar þad skedur ad eins so laungum Tima fyrerframañ, sem Stefnu-Frestureñ uskrefur.

Eñ þegar Saker tilfalla á odrum Tidum Ars ins, sem ei meiga bida Mañtals þingaña; þá halda Domararner þar um sierdeiles Rettarþing, epter beidne Saksoknarañs; og verdur þá Spursmál, hver ráda skule Degenum, Domareñ, edur Sækianden?

Ad visu er þad gemul Laga Regla: at sá skule Þinge ráda, er Þings þykest þurfa. Ffb. 9 Cap. eñ eg helld billegt, ad Sækianden leite Dómarans Samþyckes, um Þingdageñ, ádur hañ stefner, ef þvi verdur vidkomed. Eñ þar sem Sakariñar Asigkomulag, þoler ei Upphald, so sem til kañ ad bera i Fiortan stefnu Málum, og þeß slags, þar hlytur Saksoknareñ at ráda Stefnu frestenum, og Dómareñ, at retta sin Leleghett þar eptir.

Siefna

Stefna má ei skie til þeirra Daga, sem sialfs Lögeñ hafa skiled undan Lagasoknum, so sem eru:

1) Aller Løghelger Dagar.

2) Fra Thomas Dege fyrer Jol, sem er sá 21 Dec. iñtil á Knutz Dag epter Prettanda.

3) Dymbilvikan, sem er su seinarsta Vika i Fostuñe.

4) Prir Dagar nærster fyrer Hvijtasuñu Hátijd. Eñ falle nockur Pingdagur iñ á einhvern þeßara, (so sem opt skedur, ad þañ 8 Julii ber á Suñudag) þar er nærste syku Dagur, sialfsteken fyrer Pyngdag. Nl. 1 B. 3 Cap. 4 Art.

Spursmál: hvert Stefnu meige auglysa á helgum Dogum? Etatsrád Hoyers Coll. Cap. 11. helldur þad meige skie i Naudsyn. Løgeñ synast ei helldur vera þar i móte, epter þvi meñ meiga bæde Løgfesta Lib. 17 Cap. upphioda Odal Nl. 5 B. 3 Cap. 1 Art. gánga fra Arfe og Giallde, á helgum Dogum vid Kyrkiu, samanber Nl. 2 B. 4 Cap. 18 Art.

Hitt er ecke Spursmála verdt, hvert Helga Daga mege telia i Stefnufreste? þo voru fordum Løgmeñ vorer so religieuxe, ad þeir villdu þa undanskilia, og flester Løgrettumeñ. Siá Logþingsbok Anno 1681. No. 3.

Sá sem Máled byriar, þarf vel ad vita hverium hañ skal stefna d: þeim sem fyrer Sokeñe er, og odrum vidkomande i Málenu Nl. 1 B. 4 Cap. 2 Art. Þeim má ollum stefna med einu Fyrerkalle. Hafe hañ ei stefnt ollum Vidkomendum i fyrstu; þá verdur hofudstefnan ei þar fyrer onyt; helldur fær hañ Sokena uppsetta hiá Drmaranum

og giorer so nytt Fyrerkall til þeirra Osteſndu, sem Continuations-Stefna.

II. Nu epterfylger ad tala um Auglysingu-Stefnunar; hvar vid fyrst er adgiætande, Stefnufresturen, sem gefen er; uppa þad hin stefnde hafe Tijd til ad underbua sitt Forsvar, og koma fyrer sig Gegnum. Þesse Frestur er almenelega 14 Dagar, fyrer þann sem er innan Herads edur Syßlu; og Manadar frestur ef hann er utan, en tveggia Manada ef hann er utan Logdæmis. Nl. 1 B. 4 Cap 8 Art. Annars verdur þesse Frestur opt leingre, og skadar þad ecke o).

Sá sem Utanlands er, skal stefnast innan Arsins Utgangs. Nl. 1 B. 4 Cap. 12 Art, sem er 12 Manada Stefna eptir R. B. H. K. Þsb. 9 C. hvadan þesse Artiecle er utdregen. Hin 10 Art. synest vera þar á mote, sem fyrerskrifar 6 Vikna frest, þeim sem utanrijkis er: en þa má soleides forlijka: ad hin 12te, meinar þann sem eitt hvert Boepæl edur Heimile á i Rijkenu, og er ad skilum burtreistur, þott Mann viti þar ei hvar hann er; hvad aldeiles samsteinmer vid Nl. 5 B. 2 Cap. 68 Art.

o) Nl. 1, 4, 7 og 8 Art. eru klárer nóg þar i, ad 14 Dagar, sie Stefnufrestur þess, sem bir innan Pinglags, enn þar ein Syßla, sem inneheldur fleire Pingsokner, ei kann skiliast fyrer Pinglag, vil Spursmál verda, hvert utann Pinglags-menne, þott annars sie ad Vistum; einhverstadar i Syßlunne, skylde nægiast same Frestur? Hvarum eg higg ófad, ad hinum sama tilkome Manadar Frestur, so framt hann þad uppastande, eins og hann være utann Syßlu.

68 Art. um þañ Samarfa sem er utanlands, og stefndur er til Eignarskipta. Þar af sluttar Hyyers Colleg. Pag. 133. ad hier sieu meintar Eigindoms saker. Eñ i þeim 10. sie hændlad um Rømningsmeñ, sem eckert Heimile hafa, og ei vilia láta sig finna; og því er hier so sluttur Frestur, at Meñ vænta ei hañ koma munu, at standa fyrer Måle sinu, þott leingra Varsel hafe p).

Stefnu-Termin i sierdeiles Søkum.

p). Nær hinn forlatne Egtamake, logsæker hinn burtstrokna til Skilnadardoms, og hans Heimile er oviss, skal honum stefna ad hans sidarsta Vistarstad, med 6 Vikna Freste, og eins til Logþinges, enn mæte hann ei þar efter, gefst honum ad nyu Logdagur. Forordn. 29 May 1750.

Sá eine Ars Stefnufrestur sem Logenn fyrerskrifa þeim, sem er utannrikis, skal nu ecke hafa stad, fyrer adra Kongsens Undersáta, enn þá sem bua utann fyrer Evropa, edur eru i Færeyum Iß- og Grønlande. Heraf filger, ad stefnest sá i Norveg byr, til nockurs Rettar i Danmørk ad undanteknum Hærstarette (vid hvern Laganna Stefnufrestur enn nu stendur óraskadur) gefst honum 8 Vikna Frestur ef hann byr sunn annsialls. 10 Vikna Nordansialls, enn 3 Mánade þeim sem byr i Nordlondum og Finnmørk.

Þeim sem stefnast til Vitnesburdar i Misgiørningasokum, gefst Næturstefnu frestur, án Logdags Leggingar, enn bue þeir yfer 2 Milur frá Þingstadnum, þá Dags og Nætur, sem med sogdu mote eykst, vid hveriar 2 Milur, þeirra Bustadur er fiærlægur því astofnada Þinge, hver Regla og so gylder, vid Innvortslun hins Seka og hans Talsmans. Forordn. 3 Junii 1796.

1) I Odals Søkum skal stefna sueina Vetrarins, fyrer Jol á Pridiudagen nærstan eptir Páska. Nl. 5 B. 3 Cap. 10 Art.

2) I Landamerkia og Landsnytia þrætum og þeim er ahræra Averka á Lande añars, er Stefnufrestureñ 5 Nætur, það er Fimtarstefna. Nl. 1 B. 4 Cap. 7 Art. og Llb. 26 Cap.

3) Til Gestarettarins er stefnt med Aptans Varsel, sem er þvilikt og Stundarstefna Pfb. 6 Cap. Aptans Varsel kallast þar fyrer ad stefnan er byrt Degenum fyrer Pingdageñ; og skal so øll Søken vera utkliád, iñan þriggia Solarhringa; soddañ Aptans Varsel má og brukast i þeim Søkum, sem tilfalla mille Compagniets Folks, sem hingad reiser til Høndlunar, og á mille Jñbyggiarana hier i Lande, eptir Kongl. Resol. af 2 Junii 1747.

Somuleids i Delinqvents-Søkum, einkum þeim er befordrast eiga til extra Løgþingana, eptir Kongl. Resc. af 3 April 1754.

Allar Stefnur eiga ordinaire ad auglysast á Heimile þess Stefnda. Nl. 1 B. 4 Cap. 2 Art. eñ hafe hañ eckert Heimile, og sie ecke ad fiña i Rikenu; þa auglyseſt hun, þar sem hañ hafde sidarst sitt Adsetur. 10 og 12 Art.

I Eigendoms Søkum synest þad alltid nog, at stefna Umbodsmañenum, ef Eigandeñ er utanlands; eptir þvi hañ er skylldugur, añadhvert ad veria Eignena med Løgum, eda gefa þad sialfum Landsdrottne til Vitnndar. Þad er og rett at byrta Fyrerkálled Talsmañe hins

Stefn

Stefnda, ef hañ hefur nockurn. Nl. 1 B. 4 C. 20 Art. q).

Fyrer obetgiada Landskuld og Leigu, er rett ad stefna einum a peirre Jordu, er Skulden fell til; þo hin Skylduge hafe sidan teked añan Bustad. ibid. Art. 18. þar af sylger og, at honum skal stefna á þad Varnarþing, sem Jorden liggur under, samañb. 1 B. 2 Cap. 16 Art.

So skal og Erfingum eins dauds mañs birta Stefnu i Sterfbuenu; nær peir eiga ad svara nockrum Rettindum af Arfenum. 19 Art. þo peir sieu þar ei til Stadar.

Añars plaga Menn ad birta einum Stefnu hvar sem hañ er staddur, nær hañ sialfur vill uppa hana skrifa; so sem nu tijdast tilgeingur motmælalaust.

Stefnuñar Auglysing skal ske ad biortum Dege fyrer Solarlag. Nl. 1 B. 4 Cap. 2 Art. Sol skal ráda um Sumar, en Dagur um Vetur. Ffb. 7 og 10 Cap. med tveim Stefnuvottum, er kallast Varselsmen. Nl. 6 B. 9 C. 20 Art. peir eru under Pinggridum i peim Erendum r).

q) Hafe sá Jardeigande sem utanlands er, ei Umbodsmann, er rett ad stefna Leigulidanum, Sømuleides reiset Sok utaf Eyendom, i enn nu osskiftu Sterbue, þá á þeim ad stefna, sem hinn sama hefur i Brukun Nl. 1, 4, 13, 14 Art.

r) Efter Stiftamtmans Resolution skulu 2 Reppstiórar i hverre Pingsokn nu vera Stefnuvottar, og i privat Sokum þarsyrer hafa 18 Sk. hver af

Kuñe Stefnandeñ sialfur ei fá Varfelsmeñ, þá skal Syßlumadureñ, tilsetia henum þa, uppa Rettarins vegna, eptir Amtm. Ordre. Logþingsbok 1743.

Fyrerkalled auglyfest under Heyrn þeß er stefnest; edur Heimlis-folksins, sem og skal Utskript þaraf gefast. Vilie hañ ei sialfur uppa Stefnuna skrifa, þa skulu Varfelsmeñerne skrifa, hvar, hvad nær, og hverium hun var auglyst. Nl. 1 B. 4 Cap. 4 Art. Eñ sie fá stefnde til Stadar; og vilk ei lata sig finna; þa skulu þeir þrisvar upphropa hañ, adur Stefnuan er lesen 31 Art.

Þad er þa og Plagsidur, at gefa Utskript af Stefnuñe þvi Folke, sem á Heimilenu er, edur Nágreñum, (ef eingeñ er heima); hvad allt uppa sialfa Stefnuna skal skrifast, ásamt Nafnum og Heimilum Varfelsmañaña.

Muñleg Stefna, hveria eg hefe ádur nefut, bestendur einasta i Auglysinguñe, sem skedur á sama Hatt, og um hina fyrre es sagt: añad hvert birter hana sialfur Sækiandeñ; edur leggur hana i Muñ Varfelsmoñunum, og þa framfæra þeir hana á þeñañ Hatt: N. N. lætur hier med stefna

af þeim stefnande, Þau Stefnuvitne, sem ordeydelega hondla med Stefnunnar Auglysingu, straffast sem Falsvitne. Nl. 1, 4, 6 Art. Þegar einum Omyndugum er stefnt i nockurre Civilsok má hans Formyndare einnig stefnast med, hvad einnig gylder um Stadar og Hospitalshaldara, ef Sok er reist umm, edur mote þvi Gótse, sem þeir under Hendum hafa.

stefna hier N. N. til ad mæta á N. og heyra par Vitne, stauda til Andsvara, lijda Dóm i peirre Søk, og so framűegis.

Soddan Stefna heiter eigenlega Kald og Varsel, sem vier uefnum Fyrerkall, hun pirnar ei vel, par sem lángur Stefnufrestur skal gefast; pvi Varselsmañenner kuña imidlertid ad deya og pa má Fyrerkallad verda onyt.

Adureñ Stefnugiør kemur fyrer Rett, kañ pad henda sig, ad añarhver Málspártañ deye ut fra Sokeñe. Cf. pad er Sækiandeñ; pá taka hans Erfingiar aptur vid Malinu, og framűfylgia peirre sømu Stefnu; so ecke parf adra nya. Nl. 1 B. 22 Cap. 39 Art. Eñ ef sá stefnde deyr; pa verdur hier vid meire Athuge; pvi meñ. hafa ei so utpryckelega Laga Reglu par fyrer, hvert Erfingiar eins afdauds manns sieu skyldugir ad svara til peirrar Stefnu, sem honum var giord: eñ má per bonam Consequentiam helldur draga pad af odrum Lagagreinum, so sem Erfingium p. ß, sem utanlands er. Nl. 1 B. 4 Cap. 12 Art. og Erfingium eins afdauds Dómara. 1 B. 5 Cap. 4 Art. pvi so er hia oß vidteked nær eiñ Dómare deyr, sem stefndur er.

3) Pad sidarsta um Stefnu, er: hversu hun skal afheimilast.

Sie pad skrifud Stefna; pa er ei vidara vid at giora, eñ hun af Stefnandanum, edur hans Talsmañe verdur framűlogd fyrer Retten, og par uppleſen, samt uppaskrifud. Nl. 1 B. 4 Cap. 4 Art. og heiter petta ad giora Stefnuna anhængiga, edur áhangande, vid Retteñ.

Eñ

Eñ hafe munlega stefnt verед, þá skulu Varselsmeñerner á Þingenu framkoma, og þar auglysa fyrer Rettenum: 1) Med hverium Ordum og Atridum fyrer kalled var. 2) Hverium það þar auglyst. 3) A hverium Stad og Tijma. Allt þetta skulu þier sveria med upprettum Fingrum; og kallast þetta at asheimila Stefnuna; hver Talshattur einiñ brukast alment um allar Stefnur. Forordn. af 3 Martii 1741.

Alt það sem hier ad framan er skrifad um Stefnu, má og skiliast um Contrastefnu; hvar med Veriandeñ stefner Sækiandanum fyrer sania Rett, i somu Sok, sem hiñ adur stefnde honum: nema Spursmál kañ ad verda um stefnufresteñ: hvert þier þurfe ad gefa hañ so langañ sem annars? Hvad ei synest naudsynlegt; og ad Sækiandeñ mege so vel vera vidbueñ ad svara, sem sækia i Sokeñe. I donskum Proceß er það og vel brukanlegt, at birta ecke Contrastefnuna fyrr eñ hun er framlogd fyrer Retteñ.

An soddan Contrastefnu kañ Veriandeñ ecke ad hafa nockra Akiæru i frame, mote sinum Vidurparte; utan alleina kañ hañ ad beidast Bota og Kostnadarbetalings, fyrer ólogmæta Málsyfing; og þar uppa byriar Domaranum ad keña, epter Nl. 1 B. 4 Cap. 34 Art. og 6 Cap. 11 og 19 Art. Saksoknaren kañ og vel ecke, med rettu, at teliast undan soddan Astædu og Dome ad lyda; þar hañ matte vera vid sliku bueñ fyrer framm, og vita hverju hañ skyllde þar uppa svara.

Þetta er það helldsta, sem eg hefe funded naudsynlegt, ad tala um Herads Stefnur: Eñ

um

um Siefnur til hærra Retta, so og eiñeñ Vitnastefnur, skal á sinum Stodum hendlad verda, nefnelega 12 og 15 Cap. hier á eptir s).

9 Cap.

Um Fraveru, Forføll, Uppsetningar og Løgdag.

Þegar, ein Sok skal koma fyrer Rett, þa ber þad opt vid, ad Domareñ edur Málspartarner mæta ecke, soddan Frávera, sem i Løgunum kallast Udeblivelse, orsakast añadhvert af Forsomun og Motproa, edur af Forføllum.

Forføll edur Impedimenta, eru løglegar Hindranir frá því ad komast á Þinged; þau uppreikuast. Nl. 1 B. 10 Cap.

1) Ef Madur er Siukur eda Sár.

3) Ad

s) Hvad her ad framann er sagt, er nu þannig umbreitt vid Forordn. af 3 Junii 1796: 1) Ad munnlegar Stefnur gylda nu einungis á Landsbygdenne vid Underrettena i Noreg (og þeßvegna einnig i Islande), enn ei i Kaupstodunum. 2) Vißer og Eydsvarner Stefnuvottar, skulu her efter i hverre Sokn tilsetiast, hverier þeßvegna ei þurfa, nær hinn Stefnde ei mæter, ad afheimila Varseled, sem ádur var tydkannlegt, heldur næger þeirra Uppateiknan á Fyrerkalled, ad þad byrt sie, med Kallsmannanna Hendum og Signetum. Somuleides byriar þeim skriflegt Atteſt ad utgefa, um munnlegra Fyrerkalla Byrtingu.

2) Ad vera stefndur fyrer Edre Rett under eins; því þá skal meir meta þañ Edre Retteñ.

3) Ad vera i Kongsins Erendum; hvar med eg vil og skilia øll óumflianleg Embættis Verk i Kongsins Pienustu.

4) Ef mañe er settur Løgdagur fyrer ødrum Rette, til ad veria Jord sina; og þo þad være i einhverre añare Sek, synest honum meire Þorf ad mæta þar.

Fleire Forfoll kuña og vel ad gefast eñ þeße, so sem eg helld ad vera øll Kyrkiu Soknar Forfoll, eptir Forordn. af 29 May 1744. því þau sømu eru og virkelegar Hindraner ad sækia Þing. Sømuleides reiknar Høyers Colleg. hiermed Barnsburdarnaud Konu Mans, item Begrafvelse nærstu Nauna.

Øll soddan Forfoll gyllda eins fyrer Dómarañ, sem báda Málspartana, og adrar Rettarins Persónur, og eiga þau ad bevisast med sørunum Vitnum fyrer Rettenum. Nu kañ einhver ad spyria: hvert þad skule ske fyrer þeim sama Rette sem Søken á ad koma fyrer, og sá forfallade er stefndur til? Hvad ecke kañ vera Lagaña Mrining; því bæde kuña Forfollen ad vera so ásigkomeñ, at ei verde Vitnen send á Þinged; lijka ef sá Rettur er ecke Vitnaña Varnarþing; þa eru þau ei helldur skylldug ad sveria þar: og því eiga soddan Forfoll ad bevisast og eydfestast á Vitnaña Varnarþinge, sem um þau skuln bera, og sidan ad framűfæraſt beskrifud sidar meir, þegar hiñ Stefnde mæter á þeim Løgdege, sem honum lagdur verdur.

Þau

Þau Forföll, sem koma af Kongsins Erenda giørdum, hafa þau Friheit, ad ei þurfa bevijsast, med Vottum; heldur má Malspartureñ gefa þau skriflega til Vitundar.

Sie nu Dómaren i þvilikum Tilfellum hindradur; þá má hañ uppsetia Þinged edur Eskena, Nl. 1 B. 4 Cap. 24 Art. eda ef þad eru lángvarande Forföll, þá ad fá añañ Dómara af Amtmañenum settañ i sín Stad. Nl. 1 B. 5 Cap. 18 Art.

Sømuleides ef Partarner hafa soddañ Forföll, og framűsenda þau med Vottum, þá fá þeir Uppsetning á Málenu fyrer hverium Rette sem er Nl. 1 B. 4 Cap. 32 Art. eins fyrer Yfirretteunum ibid. 33 Art.

Þad reiknast ei fyrer Forföll, þo ein sie burtreistur, epter ad hønum var stefnt; heldur verdur Málsoknen framgeing, rett so sem hañ være til Stadar. Nl. 1 B. 4 Cap. 16 Art. Nema ef hañ være reistur i Kongsins Erende.

Nu er ad tala um þa adfarslags Frávern, sem skedur forfallalaust, af Mothroa og Foragte vid Retteñ, hver ed kallast Contumacia og **modvillig Udeblivelse**. Nl. 1 B. 4 Cap. 3 Art.

1) Fyrer Underrette.

Ef Stefnandeñ mæter ecke forfallalaust, þa hefur han tapad Sokiñe, og þarf ad stefna ad nyu. Eñ ef hiñ Stefnde mæter ecke; þa er hønum Lagdur Løgdagur, til nærsta Þings, segia Løgeñ; eñ so sem hier i Lande eru ei viß Þing; þa er hønum

honum settur 14 Daga Frestur, edur vel máske styttre, epter Leleghéitum.

Pesse Løgdagur er eiñ viß Dagur, uppa hvern peim stefnda er af Rettenum fyrerlagt ad mæta til Ansvara og Dóms. Nl. 1 B. 4 Cap. 32 Art.

Hvad ef hañ mæter ei heldur á Løgdege? pa segia Løgeñ, ad Dómareñ skule samt dæma eptir framkomnum Bevisingum i Sokeñe; Høyers Coll. Pag. 140 seger, ef hañ á framsende sin Løgmæt Forsøll, mege Dómaren eñ á uppsetia Sokena; hvad eg vil alleina admittera, med pvi mote, at Contrapartureñ sie pvi samphyckur. Nl. 1 B. 4 Cap. 32 Art. 5 Cap. 8 Art. t).

2) Fyr,

t) Hafe Stefnandenn innkallad Vitne til Underrettarens, og mæte par ei sialfur Forfallalaust, edur hans Fullmegtigur skal hann fyrer sina Forsomun betala 2 Lod Silfurs til Justitzkassans, og lika so miked til hvers af peim stefndu Vitnum sem mæta. Forordn. 3 Marts 1741.

Pvilika Løgdagsleggingu, skal Stefnandenn uppá egenn kostnad láta byrta, so vel Vidurpartenum, sem Vitnunum, so sem adra Stefnu, utann peir sien sialfer til Vidurmæles ad Pingenu. Oske nockur Málspartanna Máled uppsett, til ad leyda ny Vitne, er hann skyldugur, pau ad nafngreina, utann pad sie Odalsmal. Nl. 1, 13, 15 Art.

Her vid má og so merkia, ad nær fleire Skuldaheimtumenn, hafa til sama Rettar og Dags, stefnt einnum Skuldapriót, i klárum Gialdsmalum, sem ecke neitast, skal Dómarenn kenná i peim ollum á sama Deige, og einga af peim med Uppsettningu forbala, somuleides Domanna Utskrift á sinnu Tid utgefa. Forordn. 30 Sept. 1778.

2) Fyrer Logþings Rette.

Þar tapar Stefnandeñ ecke alleinà Søkeñe, ef hann forsomar ad mæta; helldur og verdur hañ tildæmdur ad betala sinum Vidurparte Kost og Tæring. Nl. 1 B. 4 Cap. 34 Art.

Ad tapa Søkneñe (litem perdere) er nockud añad, eñ ad tapa sialfre Søkeñe, edur falla á Malenu (Causa cadere) Hoyelsin. Verf. LL. Dan. Þvi sá sem Søkneñe tapar, má vel stefna loglega ad nyu; eñ hiñ ecke, án þess hañ appellere fyrer ædra Rett.

Eñ forsome hiñ Stefnde ad mæta, þa leggst honum Logdagur, til nærsta Logþings. 32 Art. Mæte hañ ei helldur á Logdege; þá kañ Yferdomareñ ad mulctera hañ um 20 Lod Silfurs, eptir Sakariñar Asigkomulage. Nl. 1 B. 9 Cap. 17 Art. under eins og dæmt verdur i Hofudsokeñe u).

3) Fyrer

u) Efter Resk. 25 Jan. 1754 átte Logþinged arlega ad byria, þann 3 Julii, og ef Stefnandenn ei mætte i Rettennum i tækann Tima, átte Hann, auk þess sem Logenn fyrerskrifa, ad mulcteraft til Justitzkassans, um 1 Lod Silfurs, fyrer hvern Dag hann utebleif. Refcr. 12 April 1751. Enn vid seinna Refcr. af 28 April 1785 er su Umbreiting, her á gior, ad Logþinged, byriar nu fyrft þann 8 Julii, og varir til 23 ejusd. efter hvern Dag, eingenn af Mælsportunum, fær hid minsta innfært. Sá af Portunum sem ei mæter hinn fyrsta, heldur á filgiande Dogum, betale ½ Lod Silfurs, fyrer hvern Dag, frá þeim fyrstnefnda, til hann mæter fyrr enn hann má nockud fá innfært.

3) Fyrer Yfirrettenum.

Par gefst eingen Løgdagur þeim Stefnda, helldur geingur endelegur Domur i Høfudsøkne; nema hann láte sveria sin Forsøll. Nl. 1 B. 4 Cap. 33 Art.

Enn um Stefnandann geingur þad til, so sem fyrer Løgþings Rettenum.

Domararner meiga ei Sakernar forhala med Uppsetningum, nema bader Partarner samþycke. Nl. 1 B. 4 Cap. 24 Art. og 5 B. 8 Cap.

Enn i Naudsyn kann þo ad gefast Uppsetning, hversu sem annar Parturenn protesterar þar i mote; so sem:

1) Ef Saksoknareñ er løglega forfalladur.

2) Ef einhver nyr Vidkomande uppkemur i Søkne, sem og þarf til at stefna.

3) Ef nyar Bevijssingar, edur Vitne, þurfa ad færast Nl. 1 B. 13 Cap. 15 Art. og Forordn. af 3 Martii 1741. Art 9.

Dómareñ kann og vel fyrer sialfann sig ad gisra Uppsetning á Søkne; þo alldrei leingur, enn i 6 Vikur.

Soddann Uppsetningar, sem ske fyrer Udeblivelse hins Stefnda, er rettast ad skrifa uppa Stefnuna; hver þá verdur Stefnandanum aptur feingen, til at anglysa hana Vidkomendum Nl. 1 B. 4 C. 25 Art.

Syßlumenn skule med Delinqventa þangad komner, innann þeß 11ta ejusd. under 1 Rdlr Mulct fyrer hvern forsømmnar Dag, hver og so liggur á þeim Logmanne, sem ey mæter, nær Retturenn opnast.

25 Art. nema þeim er sialfer voru til Stadar á Þijngenu, og vissu hvad þar giordest. I sama máta hondlast um Fyrerlegging og Løgdag. Forordn. af 1741 þañ 3 Martii 8 Art. v).

10. Cap.

Um Maulaflutning Stefnandans.

Nær Partarner mæta, og Stefnañ er giord áhangande vid Retteñ; þa byriar Stefnandeñ sijna Málsokn, añadhvert Muñlega: so ad hañ framtelur þær Orsaker, hvar fyrer hañ hafe Sokeñe iñstefnt, i hverju hañ þykest vañhallden, edur fororettadur af sinum Vidurparte; og eptir hverju hañ med þessare Málsokn, sæker; edur hañ framsærer þetta med skriflegre Klogun, sem kallast Libellus, eda Jñlegg, og skal soleides vera iñrettad:

v) Vid adurnefnda Forordning af 3 Junii 1796 er Løgdagslegging so vidt aftekenn, ad hun einungis efterlætst, nær sá innstefnde løgformlega bevisar ad hann ey mætt gete, sokum þeirra. Ml. 1 B. 10 Cap. 1 Art. uppreiknudu Forfalla. Enn bregdest þad, dæmast Soken eingu ad sydur, efter þeim Gøgnum og Bevisingum, sem Saksoknarenn færer. Þessvegna skal hann jafnann i Fyrerkallenu avisa hinum stefnda hvort heldur þad er til Dóms edur Vitnesburdar, ad hann i fylge af þessare Forordning einskis Løgdags hafe ad vænta.

1) Í Upphafe Dómarañs Nafn og Erutitill.

2) Understada og Asigkomulag Sakariñar, og hverier Vidkomendur sieu.

3) Astædur edur Jrretteſærtelſer; hvarvid Plagſidur er ad tilfæra þær Lagagreiner, eptir hverium hañ vill fá Sokena dæmda.

4) Sækiandañs edur Talsmañſins Nafn under, med Degi og Dato x).

Hvad vid Jñleg er ad varaſt:

Pad má ei vera oſlángt, Nl. 1 B. 9 Cap. 10 Art. og 23 Cap. 9 Art. ey helldur ſkylde nockrum lijdaſt, ad framűleggia onaudſynlegañ Jñleggia Fiollda, ſem alleina er til ad leingia Pingsakten.

Pad ſkal vera fyrer utan oll Skiendsord, Cavillationer og Laga Kroka: eckert þar iñe ſem ſtrijder á mote rettu Asigkomulage Sakariñar. So má og varaſt, at svara fyrer framűuppa þær Motſagner, ſem væntaſt kuña af Contrapartenum; því þar med kañ madur ad uiña hañ á þad, ſem hañ ádur ecke þeinkt hefde.

Nock-

x) Hinn fyrſta Rettarens Dag, ſem Sækianden mæter med Stefnuna i Rette, ſkal Hann og ſkyldur Innlegg og endelegt Uppaſtand i Sokenne ad framleggia, annars verdur Fyrerkallenu fráviſad, og Stefnanden tildæmdur, ad luka hinum mætande ſtefnda Koſt og Tæring. Allt ſo tilſtendſt honum eingjan Uppſettning, fyrr enn Tilſvar hins ſtefnda hefur gefed þar Efne til, utann Sækianden beviſe þorf ſina, ad leida Vitne um nockud þad ſem er Efne Prætunnar.

Nockrer plaga og ad geima sinar helldstu Astædur, þar til þeir þeyra Vidurpartsins Ansvør.

Hafe Sækiandeñ Vitne ad leida; þá kañ hverke hañ, at bruka sinar Astædur nie Jrettsetningar, syrr eñ þau eru heyrd: þvi skal hañ tilsiá, at þetta gange fraṁ i rettre Ordu.

Þetta sama kañ og Veriandeñ ad taka i Agt, med sinar Varner og Astædur y).

11 Cap.

Um Veriandans Ansvør og Undanbrøgd.

Adur eñ hiñ Stefnde gefur sig til at svara uppa Kløgur Sækiandans, má hañ vel siá sig um, hvert hañ siñur ei eñur Medøl ad hrinda Málsokneñe.

Partil þiena ymsar Exceptiones, sem i Nl. kallast Jndvendinger, eñ vier viliun nefna Undañbrøgd; hveriar af Juristunum adgreinast i Except. Dilatorias og Peremtorias.

Exceptiones Dialatoriæ, vel Declinatoriæ, eru þau Undañbrøgd, sem brukast til ad hindra

y) Erutitlar þurfa nu ei ad brukast i Rettarskiolum, framar; enn vid Innlegg er sierilæge ad varast, ad einn uppastande þar inne ei frekar, enn Stefnann siálf adur, edur Grundvollur Málsoknareumar, hefur uppahliodad.

Framgang Málsoknariñar, edur skiota heñe á frest.

Soddañ Undañbrøgd taka meñ af einhverium Atridum Máls-Soknariñar, samañbornum vid Løgeñ; og siñe peir þá nockud, sem ecke er løglegt, skava sier þar af Exception. So sem, ef eiñ vill excipera forum, þad er, forsaka Rettiñ, edur Pinged, sem hañ er stefndur til, þa argumenterar hañ søleides: Løgeñ bioda einum skuli stefna á sit Varnarþing; nu er þeße Rettur ecke mitt Varnarþing: allt so er eg ecke rett stefndur.

So gefast og exceptiones mote Stefnuñe, so sem:

1) Ad Søken sie ecke þar iñe skijrlega tilgreind, edur hvar uppá madur er stefndur.

2) Hun sie ecke løglega auglyst.

3) Ofnaumur Stefnufrestur.

4) Ad stefnt sie uppa þañ Dag, sem ei má Rettargang hallda.

5) Aller Vidkommendur sien ei stefnder.

A mote Sækiandanum:

1) Ad hañ ege ecke Sokn á þvi Male.

2) Han sie omyndugur, eda ogylldur ad ganga i Rett.

A mote Dómaranum:

1) Ad hañ sie incompetens; þad er, ef Søken heyrer ei under hans Løgsøgn.

2) Ad hañ sie interesseradur; þad er, sialfur vidkomande, edur iñvikladur i Søkeñe.

3) I Odals edur Eigindoms Sokum; ef hañ er Skylldur ødrumþverium Partaña.

4) Hañ

4) Hañ stande i obættum Sokum; edur,

5) Sie beskulldadur fyrer soddañ Saker, sem gylldu uppa hañs Respect edur Embætte.

6) Ad hañ sie sin Hatursmadur, þeßa Excepta. sijst i Heyurs Colleg. Pag. 166. eñ eige sin eg hana á Løgum grundada; þvertimot so vel Løgen. sem Dómara Eydureñ tilhallda honum ad dæma rett, so vel i malum Qvina, sem Vina sina.

Af þeßum Undañbrøgdum, kañ Veriandeñ ad hafa i framme þau ein, er hun sier ad þvi sine gylda kuña, og hañ treysster sier til ad bevijsa; en varast ad fara med hin. sem ecke hlida til, og ei verda søñud allra sydst skal hañ sina i mote Dómaranum nema fyrer løglega Orsøk; añars rijs honum þar af hid stærsta Olempe, og verdur áliteñ eptir Nl. 1 B. 9 Cap. 10, 18 Art. item 12 C. 3 og 7 Art.

Eñ þar sem einhver af slikum Exceptioner kañ ad duga, þa skal hun strax framsetiast, ádur hañ tekur Gienmæle i Høfudsøkeñe; þvi epter þad gylda eingeñ Forfell nie Undanbrøgd. Nl. 1 B. 10 Cap. 2 Art. item 2 Cap. 17 Art.

Ef Vitne skuln leidast; so gefast eiñen Exceptioner i mote þeim, til ad veikia Bevijsingar Contrapartsins.

1) Ad Vitned sie Omyndugt, iñañ 15 Ara; edur hafe ei vered til Gudsbords.

2) Sie okiendt og hafe ei sina fróma Kyñingu.

3) Sie oærlegt, og stande þar fyrer ecke til Trunadar.

4) Sie viliugt vitne, og akteſt þarfyrer ecke.

5) Sie sin Ovinur og Ofundarmadur; med vidara sem sijdar seger, nær vier tølum um Vitne.

Soddan Exceptiones kuña ad verka so miked, ad Malsoknin hindrast um Siñ, nær Dómareñ hefur meted þær gylldar, med interlocutorio.

Hinar adrar, er kallast Exceptiones Peremptoriæ, eru þau Undañbrøgd edur Varner, sem framsettar verda, til ad eyda Astædum Sækiandans i sialfre Høfudsøkenne.

Þar gefast so Margvislegar, sem sialfar Sakernar eru ymislegur, og ei verdur med øllu Ráð fyrer giørt; þo eru þeßar eptirfylgiande hinar helldstu, sem Juristarner tilgreina i Eigendoms og Peninga søkum.

1) Except. Rei Judicatæ, þad er: ad Søkeñ sie ádur dæmd, og ege þarvid ad blisa.

2) Transactionis; ad hier um hafe ádur vered giørt Forlijkunar Astal, sem standa egi. Nl. 5 B. 1 Cap. 5 Art.

3) Præscriptionis: ad Skullden sie ordeñ ofgømul. Nl. 5 B. 13 Cap. 2 Art. og Kb. 8 Cap.

4) Solutionis: ad Skullden sie ádur betolud. Nl. 3 B. 14 Cap. 44 Art. og 1 B. 6 Cap. 15 Art.

5) Compensationis: nær Madur hefur Contrareikning á mote Skulldeñe. Nl. 5 B. 13 Cap. 4 Art.

6) Solutionis Indebiti: Ef Madur hefur betalad þad, hañ var ei skylldugur; edur meira, eñ honum bar ad betala.

7) Non numeratæ pecuniæ: Ef Andvirde eins Hlutar er ecke betalad. Bádar þeßar excep-

tio

tio er at siña Kb. 2 Cap. Þa skal apturganga oftalt, eñ fram vantalt.

8) Excepr. Doli: ad sier hafe vered giør Viela Kaup.

9) Erroris: ad madur hafe forsied sig i Contractenum, siá 3 B. 2 Cap. hier ad framan.

10) Exceptio Metus: ad madur hafe lofad einum Hlut fyrer Otta saker. Nl. 5 B. 1 Cap. 4 Art.

11) Minorennitatis: ad Skulldeñ sie giørd, af einum Omaga edur Ungling. Nl. 2 B. 10 Cap. 34 Art.

12) Non impleti Contractus: ad hiñ hafe ei hallded Contracten: og þarfyrer ege hañ ecke ad gylda. Nl. 5 B. 1 Cap. 11 Art.

13) Ordinis, su Exceptio hienar einum Cautionista; nær hañ vil vjisa Creditor, ad sækia fyrst sialfañ Debitor, edur Høfudskuldu nauteñ, um Betalingeñ.

14) Divisionis: sem merkir, ad hier sieu fleire Vidkomendur edur Cautionistar, sem svara eige til Skulldariñar, epter Tiktølu; siá hier ad framan 3 B. 7 Cap. um Borgun.

15) Laudationis Authoris: at skijrskota til Heimilldarmañs; so sem þar madur þarf ad bevisa sina Adkomst fyrer einhverium hlut, edur i Piofnadarsøkum. Nl. 6 B. 17 Cap. 2 Art.

Flestallar þeßar Afbataner og Undanbrøgd þarf Veriandeñ ad bevisa, ef þær skulu ad nockru aktast: eñ þo gefast nockrar, sem gylda, uema Vidurparteñ bevise añad Sañarä: þad er at skilia, nær Veriandeñ þarmed reinger eda veiker

Astædu sins Contraparts; so sem skedur med Except. non numeratæ pecuniæ, edur non impleti Contractus; þá hlijtur Sækianden ad koma med Bevising þar i móte, edur þegiande samsiña.

---

12 Cap.

Um Bevisingar, Gogn og Vitne.

Ef hiñ stesnde medkeñer þad sem hañ er soktur fyrer, þa er ei Þorf á fleire Bevisingum; og þad sem hañ hefur eitt siñ fyrer Rettenum medgeinged, gyllder hañ ei sidan ad fráganga. Nl. 1 B. 15 Cap. 1 Art.

Um eigiñ **Medkeñingu** er allt sama ad athuga, sem um Lofun eins Mañs.

1) Skal hun vera af Skilninge, so hañ vite hvad hañ medkeñer, og þad sie hverke i Villu nie Dryckiuskap.

2) Skal hun vera friviliug og oneydd: þvi þad sem eiñ medkeñer fyrer Naudungarsaker, edur Ofrike; hefur ei meira uppa sig, eñ su Lofun, sem madur gierer tilneyddur. Nl. 1 B. 15 Cap. 2 Art. samanb. 5 B. 1 Cap. 4 Art.

Soddan ein **Vafalaus Medkeñing** gylder fyrer Bevising i ollum Sokum; nema þeirre eiñre sem Legeñ undanskilia: Ef añadhvert Hionaña medkeñer uppa sig Hordomssek, til þess ad þau meige þá heldur sá at skilia. Nl. 3 B. 1 Cap. 15 Art.

15 Art. þa aktaſt ei ſu Medkeñing; án þeß, þarkome til fleire Roksemder z).

Beviſing, Probatio, er eitt løglegt Medal til ad leidg Sañleikañ i ljos, i hverre Sok, og verdur ymiſlega adgreind:

1) J probat. Artificalem, sem er eitt ſnidugt Medal, ad fiña edur veida Sañleikañ, af Atvikum og Kringumſtædum, edur iñvortis Aſigkomulage Hlutaña, ſo ſem: til ad vita hvert ein Kona er barnshafande, edur hefur vered med Barne; ſkoda meñ Brioſteñ, hvert þau ſieu med Miolk. Amedal adſkilianlegra Dæma, sem ſyna hverſu þeſſe Probatio hafe gagnaſt i ymſum Tilfellum, er eckert merkelegra eñ Salomons Kongs, er hañ dæmde á mille Mædraña. 1 Kong. Cap. 3.

2) Probatio inartificalis, er ſu Bevijſing, ſem ſkedur i almeñelegañ Máta med Documentum eda Vottum.

Med odrum Hætte adgreineſt hun.

3) J Prob. plenam, sem er fullkomeñ Bevijſing,

Og 4) Semiplenam hálfa Bevijſing; eñ hvar i þeirra Greinarmunur beſtendur, verdur ei fyllelega utſkyrt; þvi verda má, at hin ſømu Atvik og Kringumſtædur, giøre meira til Sakariñar i einu Tilfelle eñ odru, og kemur ſo allt uppa Dómarans Skynſeme.

Nu

z) So má og i Dellnqventſokum, þó hinn ſeke hafe medgeinged Giorningenu; ei fella Dóm fyrr enn allar Beviſingar, ſem faſt kunna, eru leiddar, og Corpus delicti undersokt. Forordn. 21 May 1551.

Nu skal fyrst tala um Document:

So skallast almeñelega öll þau Bref, sem brukast i Rettergange, Stefnur og Jñlegg: En eigenlega heita það, þau Skiöl, sem Partarner framleggia, sinu Mále til Bevijsíngar; sem og kallast Instrument. Nl. 5 B. 13 Cap. 11 Art.

Þau adgreinast i Documenta publica et privata:

Publiqve Document eru open Bref, sem utgefeñ eru uppa Embættis Vegna, af þeim Personum, er löglegañ og opeñberlegañ Mindugleika hafa; so sem eru:

1) Kongsins Bref, og þau Document, sem af honum stadfest verda; so sem Giafabref og Testament 2c.

2) Yfervalldaña Bref, Resolutioner, Dómar, Skiptabref, og Þingsvitne.

3) Maldager, edur Kyrkna Registur Biskupaña hier á Lande, sem eru i Skalholts Stipti.

1) Wilchens Maldage, af 1397.

2) Gisla Maldage 1575, sem af Kongenum er confirmerad med Specialbrese af 5 April 1749. Eñ i Hóla Stipti:

1) Jons Eriksonar af Dato 1360.

2) Peturs Biskups af 1394.

3) Auduñar Biskups af 1398.

4) Olafs Røgnvallsonar af 1461.

5) Sigurdar Registur, sem var Officialis under Reformationen Anno 1550.

Aller þeßer eru confirmerader i Biskupaña-Instruction 16 Art.

4) Gia-

4) Giafa, Kaupa og Contractabref: þau eru i sialfum sier privat, edur heimuleg Document; eñ fá stærre Myndugleika, nær þau verda þinglyst, og gylda fyrer fulla Bevijsing, so vidt þau uppahlióda.

Hier kañ ad spyriast, hversu vijdt Jardakaupabref, gylde fyrer Bevijssingar i Landamerkia prætum? Þau synast alltid vera god fyrer Veriandañ, sem Prætu Landed hefur i siñe Hefd; so Sækianden kemst þar ecke ad, nema hañ syne med ødrum nyrre og eins godum Skiølum, ad þar hafe sidar giør vered añar Máldage um Landamerkiñ.

Eñ fyrer Sækiandañ kuña þau ecke ad duga, til ad hrinda Hefdeñe, fyrer þessar Greiner:

1) Ad sá er selde Jørd sina med tilgreindum Landamerkium, vitnade þar i siñe egeñ Sok; og munde eingeñ nu á Døgum, grunda vilia siñ Dóm á soddañ Lysingu; þvi

2) Vottarner, sem Brefed hafa insiglad, vitna einasta um Giørningen, og Adkomst Kaupandans; eñ ecke um Landamerken.

3) Kañ ecke eiñ 20 Ara Hefd ad Veikiast, nema fyrer lifande Vottum, so sem hier ad fram an i 2 B. 20 Cap. sagt er.

Øll soddan Document hafa fidem publicam, þad er: þeim kañ ecke i mote ad mælast, so sem seger um Þingsvitne. Nl. 1 B 13 Cap. 29 Art. Hvad þo er ecke so ad skilia, sem ecke mege leida Andvitne i mote þeim, og bevisa ef þau eru følsud, so sem Løgeñ giøra ráð fyrer følsku Þingsvitne. Nl. 1 B. 8 Cap. 8 Art.

Pri-

Privat Document eru þau Bref, sem ecke eru gierd til Pinza, og ei af nockrum Embættis Myndugleika. Þau gylda ei til Bevisingar mote ødrum, eñ þeim sem þau hafa underskrisad. Nl. 5 B. 1 Cap. 3 Art.

Þo gefst eitt Tilfelle i Løgum mote þessare Reglu, sem er: ad það sem eiñ Fader hefur upp-teiknad, ad hañ hafe feinged sinu Barne i Hendur, medan hañ lifde; geingur fyrer fulla Bevijsing. Nl. 5 B. 2 Cap. 61 Art.

Vilie nockur ganga frá siñe Hend og Signete, þa þarf hañ ad synia þess med Eyde; añars er Plagsidur ad bera fyrst Skriptena saman vid añat, sem er med hañs þeckianlegre Hende; hver Adferd kallast Comparatio litterarum Struv. lib. 4. tit. 11. aph. 10.

Þau privat Dokument, sem helldst fyrerkoma, ern:

1) Obligationer, sem eru Handskripter edur Skulldbindingar Bref.

2) Qvitteringar, sem er Medkeñing Creditors, um Skulldariñar Betaling; so og gyllder það fyrer Qvittering ef Obligationen siñst utstrikud eda casserud i Verdslum Eigandaños.

3) Reikningar, so sem Kuapmaña Bækur og Reikningar; um hverias adgiætande er, at þær gyllda ei mote Bændum, ef þeir neita Skulldeñe. Nl. 5 B. 13 Cap. 50 Art. Þo er það vidteked eptir Forordn. af 10 April 1702, og þar iñfærdum Byarskeria Dôme, at Bændur skule synia Restantsaña med Eyde; hvar af ráda er, at Kaupmaña bækur giøre hier halfa Bevijsing; añars

añars er þad Cautela fyrer Dómarana, ad athuga hvert Misreikningureñ kemur af því, at nockud sie iñskrifad i Boudaus Debet, sem hañ ei vidkañast; edur þar er ueckru uegleimt af hañs Creditor, er hañ væneſt iñlagt hafa.

4) Privat Sendebref, sem ecke eru skrifud til ad koma i þridia Mañs Hendur; þau þiena ei til ad giora Bevisingu i Þeningaſokum; nema Lijkur og Grunſeme.

I Egtaſkaparſokum gylda Kiærleiksbref eckert, til ad bevijſa Trulofun edur Jáord. Forord. af 5 Martii 1734.

Þar talast opt um hvert Málsp rtarner, sieu skyllder til ad þiena hver odrum, og underretta med sinum Documenum? Løgeñ hafa þar lited, edur eckert, um: alleina, ad Skrifareñ edur Dómariñ, sem hefur beggia Partaña framűlegd Document under Hendum, skule gefa Vidkomendum Utskrif þaraf, nær þeß óskad verdur. Nl. 1 B. 8 Cap. 7 Art.

Sækiandanum er ecke fullkomlega befalad ad liá edur framvijſa Veriandanum sin Document. Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art., so synest Veriandeñ miklu sijdur skylldugur þar til. Þo kañ þad af Dómaranum uppaleggiast, nær þad eru, sameigeñleg Document; so sem opt er ciñ Máldage tveggia Jarda: edur, nær añar þeirra hefur Copie; þá kañ hiñ tilskylldast ad framűleggia Originalskialed, ef þad er til i hañs Vordslum:

Sá sem nu vill sækia eitt Document i Hendur sins Contraparts, þarf fyrſt naudsynlega ad bevisa þad sie þar til; edur færa til þeß so god

Lijken

Líjkende sem hañ kañ; og sídan beidast Dóms á, at hønum verde under Execution uppalagt, at láta pad framm.

Sieu Skiøl i Høndum þridia Mans, sem ecke á Hlut ad Málenu; þá verdur Spursmál: hvert hañ sie og skylldugur ad láta þau til? hvad nockrum munde þykia ovidkuñanlegt. Eñ min Meining er su: ad so sem kresia má eiñ til ad vitna Persónulega; so er þad ecke meira, þo hañ skule giøra Underretting med sinum Documentum. Eñ þykest hañ ei meiga sleppa þeim ur Hende sier, þa er nog, at stefna hønum, til ad framleggia þeu syrer Rette, og taka þar af þeim Utskript med Þingsvitne attesterada. Sía Høyers Colleg. Pag. 200.

II. Um Vitne.

Hiñ annar Máte ad bevisa, er **Vottaleidsla.**

Vitne edur **Vottar** kallast Testes, sem eru þær Rettarins Persónur, er leiddar verda syrer Rette, til ad segia Sañleikañ i eiñe Sok.

Tvo samhlioda Vitne giøra fulla Bevisiug. Nl. 1 B. 13 Cap. 1 Art. eñ eitt Vitne er sem eckert. Þsb. 4 Cap. nema til ad giøra Líjku og Grunseme a).

Um

a) Þó giører einnar publiqve Persónu Vitnesburdur, fulla Bevisiag um þær Saker, sem hun uppa Embættes Vegna, vitnar um, til Dæmes Presta-Attest. Þarámot utkresia Logen i Nl. 4 B. 1, 2 og 3 Cap. i insum Tilfellum ahrærande Sio-

Um Vitne er þrent ad athuga, sem er: hverier ad sieu hæfeleger, edur ei, til Vitnisburdar; hversu Vitne skule stefnast, og fyrer Rette leidast; ad sijdurstu, hversu vid Vitne skule hendla i sierdeiles Tilfellum.

Testes habiles, gild og god Vitne, skulu þrent hafa til ad bera:

1) Skilning.

2) Erlegheit.

3) Opartisku. Þar fyrer eru þeir, sem eitt hvert af þeßu vantar, ógilder til Vitnisburdar; so sem:

1) Born og Ungmeñe, sem eru iñan 15 Ara. Nl. 1 B. 13 Cap. 19 Art. og þott elldre sieu þa er Sidvenia, at eingeñ takist sá i Eyd, sem ei hefur vered til Gudsbords. Høiers Coll. Pag. 201.

2) Þeir Meñ sem eru Affiña edur Vicstola, item Daufer; þvi þeßa brestur Skilning og Sanfæ; eñ blindur Madur kañ vel ad bera Vitne um þad hañ heyrer.

3) Fyrer Oærlegheita Skuldz þeir sem eru, Odáda meñ, Lijflauser, Fridlauser, og Erulauser; þad er adskilia jure infames, sem Løgen kalla Forvundne for uærlig Sag. Nl. 1 B. 13 Cap. 20 Art. þvi ecke má þrinda einum ur Vitne fyrer ogrundad Snack.

4) Bañ-

Siofkada á Skipe og Gótse, imist 3 edur 4 samstemmande Votta, hvad einnig efter Forordn. af 21 Martii 1705 i Tilfelle af strandudu Skipe og Gótse hefur stad.

4) Bañsetter, þeir meiga ei vera Skyrnar vottar Nl. 2 B. 9 Cap. 13 Art. samt helldur Høyers Colleg. Pag. 203. þeir mege duga fyrer Vitne i verdslegum Sokum: eñ sieu Bañsetter Meñ Erleger, hvarfyrer má þá ei iñbioda þeim i heidarlegt Samkvæme? Og eñ framar: ef eiñ er bañsettur fyrer Guds Orda og Sacramenta Forsktun, hver vill þá eiga under hans Eyde?

5) Testes suspecti, forþeinkianleg Vitne, eru bæde okiender Meñ, sem Meñ vita ei Deile á Nl. 1 B. 13 Cap. 5 Art. og osloduger i sinum Vitnesburde; um hveria sidar verdur talad.

6) Fyrer Partisku Saker, aktast ei þeir, sem eru Hatursmeñ þess, er vitna skal imote. 16 Art. þo má þad fyrst bevijsast, ad Vitned sie Hatursmadur.

7) Viliug eda velvilind Vitne. Fyrer viliug Vitne skiliast þeir, sem eiga Hlut ad Malenu, og kyñe þarfyrer ad vitna sier i Hag: so og eiñen nánnstu Náungar, edur handgeingner þeim Stefnda: sem Børn og Pionustufolk. Art. 17. þo meiga soddañ Vitne gylda i Draps og Volds Sokum ibid. þar sem eñur Vitne er ecke ad fá, so sem og i Piófnadar malum Nl. 6 B. 17 Cap. 15 Art. b).

Epter

b) Placat af 16 Sept. 1778 utleggur nærfeldar þann 16 og 17 Art. þannig, ad i privat og borgarlegum Sokum, i hverium bæde Hión enn eru innviklud, edur hverra vegna Bætur eru soktar af Felagsbue, má þad eina Egtapar, ecke stefnast ad vitna mot þvi odru. Hvad annars

þan

Epter Nl. 2 B. 5 Cap. 19 Art. er videteked, ad eiñ Prestur skule ei vitna um þad, sem fyrer hønum medkendt verdur i heimuglegum Skriptar malum c).

Nu er ad tala um **Vitnafærsluna.**

Hier ad greinast stefnd Vitne, og hin sem mæta godviliuglega: Ecke ad þau sieu þarfyrer Viliugvitne; helldur so, ad þau Stefnulaust gefa sig til ad mæta og vitna, fyrer Bon Málspartaña, so sem, nær Vitned er i añare Þingsokn, eñ lætur sig þo leida til ad vitna fyrer sama Rette, sem Soken heyrer under, so ei þurfe ad kosta fleire Þing. Nl. 1 B. 13 Cap. 3 Art. Eñ þeim er ei vilia þañeñ mæta, hliota Meñ ad stefna.

I øllum Vitnastefnum skal brukast þad Atride, at stefna under Fallemálsstraff eptir Kongl.

þau i No. 6 og 7 umgetnu Vitne áhrærer, ad fráskildum Hionum, hverium sem saat, ecke má stefna, er þad hrerge fyrerboded, þeirra Vitnesburd ad heira, heldur alleina hinn sama gyldann ad alita, sem skilia er, ef hann er misgrunanlegur, og imote annara truverdra Vitna Framburde. Parámót vitne einn sinum Haturmanne i Hag, og Penaren mot Hosbonda sinum, hvarfyrer skyldu ei þeirra Vitnesburder aktast?

c) So er og einum Procurator fyrerboded i borgaralegum Sokum, ad afleggia Vitnesburd um þá Puncta Sakarennar, sem hans Client hefur truad hønum fyrer, edur rádfært sig vid hann. Forordn. 19 Julii 1793.

Forordn. af 3 Martii 1741, og hveria þa Stefnu til Vitna, sem þetta Atride vantar, skal onyta dæma, ibid.

Fallsmál merkie hier 10 Rikisdala Straff, sem liggur vid, ef eitt Vitne vill ecke mæta, edur segia Soñleikañ, hvarum sidar verdur talad.

Vitnum skal alltijd stefna á þeirra eged Varnarþing Nl. 1 B. 13 Cap. 2 Art. eins þo geistlegar Persónur sieu; hvar heim heimer 4 Art. ibid. Þo gefaß þau Tilfelle, hvar þeim er skylldt ad vitna añarstadar, so sem:

1) I Landamerkia Prætum, þegar þingad er á Prætustadnum sialfum.

2) Fyrer Gestarettenum vid Oxará, i þeim Sokum er þángad heyra,

3) I geistlegum Sokum meiga Vitne leidast fyrer Profastaña Rette, eptir Forordn. af 26 April 1737.

Ef nockurt Vitne er utan Herads, edur i odrum fiærlægum Stad: þá kan Dómareñ (edur sá sem Vitneñ vill leida) fyrer literas interceſſionales (edur Medalgaungu Skrif) at bidia þad verde þar yfirheyrt, af vidkomande Rettarins þienturum d).

Nær

d) So meiga og Vitne innstefnast i ollum odrum Gestarettar-Sokum á þann stad, sem hann haldenn er. Somuleides i vissum Tilfellum i Sosokum, afheiraſt Vitne fyrer nærsta Yfirvalde. Nl. 4—8. 2 Art. Einnig i Politiesokum áhrærrande Vinnuhjn og Lausamenn, fyrer Syslumanna Heimilis Rette, Tugthußinnd So og fyrer Commissions-Rettum, sofnamt Commissorium hlióde þar uppá, enn annars ecke.

Nær Vitneñ þañiñ løglega ſtefnd, mæta fyrer Rettenum; þá geingur Votta leidſlan fyrer ſig nied þeßum Hætte:

1) Les Dómaren fyrer þeim Eydſins Utþýding; hvar med hañ kañ og ad áminña þau um þad lykamlega Straffid, ſem vidliggur, ef nockur vitnar falſklega.

2) Er þeim ſtyladur Eydureñ, ſem er lofunar Eydur: ad þau vilia vitna allt hid ſañaſta, ſem þau af Sion edur Heyrn tilvita, og adſpurd verda, i Sokeñe.

3) Yfirheyrer Dómaren hvert Vitne ſier i lage um þau Spursmál, edur Articulos probatorios, ſem Stefnandeñ hefur muñlega edur ſkriflega framűſett: þeße Spursmál ſkulu vera einfaldleg, eñ ecke iñviklud, til ad villa þar med Vitneñ.

4) Ad ſidurſtu er uppleſed fyrer hverju Vitne þeß Framűburdur og epterſpurt, hvert þad kuñe nockud añad frekara edur ſañara hier um ad vitna.

I Eigindoms og Landaþrætum geingur þetta nockud odruvis til: þvi þar verda Vitnen fyrſt yfirheyrd, og ſidan epter grandgiæfelega Ranſokn Eydurenn af þeim teken. Nl. 1 B. 13 Cap. 9 Art.

Hafe hveretvegge Partaña Vitne ad leida; þá ſkulu þeß Vitne fyrſt heyraſt, ſem fyrr ſtefnde. Llb. 26 Cap.

I ſlikum Tilfellum kuña Vitne ad verda i mote Vitnum; þo ber þad ecke alltid vid. Til Dæmis: Sækiandeñ, ſem vill viña eina Eign, leider Vitnè uppa þad hun hafe vered ſiña Forfedra

Odal; eñ Veriandeñ beviisar med ødrum Vottum, ad nu sie hun fallen i sina Hefd; þa eru þetta ecke Motvitne, og kuña hveretvegge vel ad hafa satt.

Eñ nær Vitne ágreiner um eiñ og hiñ sama Hlut, þá hlióta ønnurhver ad hafa osatt.

Dómaren tekur þo hveretvegge Vitnen i Eyd; þar hañ kañ ecke at vita fyrerfram, hvert þad verde Motvitne, utan i Eigendoms Sokum; þvi þar yferheyrer hañ þau fyrst, og tekur so Eyden af þeim, er honum þykia truanlegre. Ll b. 26 Cap.

Þad er vandasamt ad meta hver Vitneñ sieu truanligri. Þar uti má Dómareñ ei so miog lyta til Fiolda Vitnaña á þá einu sijdu; so sem þess; hvert Vitneñ viti Hlutena; af eigen Heyrn edur Sion; eda hafe þar um Undervisan af ødrum feinged: so og hverra Vitnisburdur sig best rimer saman vid adrar Kringumstædur Sakariñar.

Nu epter fylger hversu med Vitne skule hendla i sierdeiles Tilfellum:

1) Um Forføllud vitne.

Hier gylda oll hin somu Forfoll, sem fyrer Malspartana, og adur eru talen i þem 9de Cap. og þa verdur giord ein Uppsettning med Løgdege til Vitnaña. Forordn. af 3 Martii 1741. Art. 1.

Løgeñ giora Rád fyrer, þar sem Vitnen eru hindrud af Veikleika. Nl. 1 B. 13 Cap. 4 Art. og þá er rett ad senda 2 Meñ fra Rettenum, til ad taka vid þeirra Vitnisburde; edur, ef þau

geta

geta ſialf ſkrifad; þá ſende ſiñ breflegañ Vitnisburd fyrer Retteñ. Þa er ei ſidur ad ſetia þetta Eydſins Atride uedan vid Vitnisburdeñ: So ſañarliga hialpe mier Gud ꝛc. þo þar ſem Rettur er ei fornægdur med þeirra Vitne, kuña þeim ad ſendaſt fleire Spursmál til at ſvara uppa.

2) Tratſug og motviliud Vitne, ſem gefaſt tveñſlags:

1) Þau ſem ecke vilia mæta epter loglegu Fyrerkalle, og hafa þo ei logleg Forfoll. Þeßum fyrerleagur Dómariñ, under Fállsmál, ad mæta á ødru Pinge: Kome þau þa ei helldur; dæmaſt þau i Fallsmál, og verdur ei ad ſidur fyrerlagt ad mæta i þridia Siñ, alltid under ny Fallsmál. Forordn. af 3 May 1741. 2 og 4 Art. Og má ſo leinge dæma þau i ny Fallsmál á hveriu Pinge, ſem þau viliu ei ganga til Hlydnis. Art. 6.

Eñ ef þau med Þvermodſku og Undanbrøgdum koma ſier hiá ad vitna, þar til Søken er utkliád, i hverre þau vitna ſkylldu; þá ſkulu þau ad auke, ſtraffaſt med álitlegum Peninga Utlátum til gudlegrar Brukunar og Juſtitskaſſen.

Þo er þetta ei um fornemme Folk ad ſkilia, ſem ecke plaga ad ſækia Ping: þvi þeßum leifa Løgeñ ad ſitia heima, og ſenda ſitt Vitne á Pinged, ſo ſem ádur er ſagt um forfollud Vitne.

2) Motviliud Vitne eru og þau, ſem koma fyrer Retteñ; en vilia ecke vitna. Nl. 1 B. 13 Cap. 7 Art.. Þeſſe ſtraffaſt ſem hin fyrre, uppa Fallsmál; nema þau ſverie, at þau kuñe eckert at vitna. Vilie þau hverke ſveria nie vitna, þa má þeim eiñ ſiñ ſtefna fyrer Løgþingsrett, eptir

25 Art. hvar þau eirnen dæmd verda i Fallsmál/ ef ecke vilia hlydnast; og ad sidnrstu má hendla vid þau, sem sagt er um hin fyrre e).

3) Um Falsvitne, þad eru þau sem vitna Lyge og Osañinde.

Hver og eiñ, sem kræfdur er til Vitnis, er skylldugur at vitna, hvad hañ veit sañast og rettast; Nl. 1 B. 12 Cap. 7 Art. eñ ef nockur misgrunar eitt Vitne, þa verdur Spursmál, hvert því skule tilhalldast ad brvijsa sitt Vitne? So sem Logeñ hafa þar eckert um, so være þad aldeiles obil-

e) Forsome Sakiandenn ad atelia Vitnesins Trátsigheit, taka Fyrerleggínguna beskrifada, og þeim mótvilliugu Vitnum, i rettre Tjd ad áualysa, skal hann betala 2 Lod Silfurs til Justitskaßans, fyrr enn ny Fyrerlegging honum má efterlatast. Forordn. 3 Martii 1741.

Vilie nockur ei med Eyde sanna, sem stefndur er ad vitna, um þad Góts, sem einn Kongs Reikningskapar-Betient, hefur stunged under Stól, ad hann vitnad hafe allt hvad honum þarum var vitanlegt, og þar idæmdu Fallsmáls Bætur, ei aeta þvingad hann þartil, straffest uppá ytrustu Formegan; hvarfrá þó Jardagóts er undaunskiled. Forordn. 31 Decbr. 1742.

Mæte Vitnenn ecke á fyrsta Pinge, og ei bevise logleg Forfoll, dæmast þau nu i Fallsmál. Yferhofud biriar Saksoknara ad framleggia i Rettenn skrifleg Spursmál til Vitnanna, utan hann fære sialfur Sok sina, og vante Vitsmune til, ad giora sialfur Spursmálenn. Forordn. af 3 Junii 1796.

obillegt, og leidde eptir sig þá Fordiærfun i Rettargangenum, ad alldrei yrde nockur Sok fullbevijsud, og eckert vitne þyrde ad segia Sañleikañ, utan med halfum Huga, ef þad skyllde ei aktast truanlegt, nema þad hefde nyar Bevijsingar at færa sinum Framburde til Styrkingar: helldur passerar hvert Vitne fyrer sañferdugt; nema meñ þecke, med skyrum Rokum af Sakarinnar Krijngumstædum, at þad hafe vitnad Lyge. Ml. 1 B. 13 Cap. 10 Art. eda slikt verde med Audvitnum yfirbevisad.

Þegar Audvitne skulu leidast mote þeim, sem ádur hafe vitnad, þa þurfa þau ad stefnast, til ad heyra uppá hin Sijdare 13 Art.

Sidan metur Dómarenn hver þeirra sieu truanlegre, eptir þvi sem ádur er sagt. Eñ til þess ad eitt Vitne kuñe ad metast Falsvottur, utheimtest:

1) Ad þad hafe vitnad Osañinde.

2) Ad þad hafe sked mote betre Vitund, og med fullum Frijvilia; hvar fyrer þad eru ei alltid Falsvottar, sem vitna rángt, nær þad skedur af Villu edur Vanþeckingu (errore aut ignorantia); edur i añara Orda stad, so sem i Laudaprætum; nær Vitneñ skulu bera hvad þau af ødrum heyrt hafa. 9 Art.

Verde nu Vitnunum, med þessu mote, yfirbevisad Fals og Lyge; þa skal þeim stefna til Logþingis; og nær þau eru þar fyrer Falsvitne felld og dæmd, þa ad heimvijsast til þeirra

Yfirvallds i Herade, til ad urstanda sitt Straff. Art. 10. f).

4) Ostødug Vitne i sinum Vitnesburde, þeim er ecke ber saman vid sialf sig, adgreinast fra Falsvitnum.

Parvid má Dómareñ adgiæta, hvert soddan Ostødugleike kemur af Hrædslu, edur añare vorkunsamlegre Orsøk; og þá ámiñer hañ þau med Hæglæte, ad leidretta sig. Fdn. af 3 Martii 1741. Art. 13. eñ sie þad af Vesslum Ohreinlynde; þá straffast þau sem Logarar Nl. 1 B. 13 C. 21 Art. þad er: mißa Æruna, og betala sin 3 Mørk. Nl. 6 B. 21 Cap. 2 Art.

Vitne gylda til Bevysingar i øllum Malum; nema þegar ein Søk er orden so gømul, ad hun fyrnest, syrer Vottum, sem helldst skier i þeim Tilfellum.

1) I Peningasøkum, ef ein Skuld hefur staded óklarud 20 Ar, eda leingur. Kb. 8 Cap. samanb. Nl. 5 B. 13 Cap. 2 Art.

2) Uppa Orð, sem eiñ hefur talad, má ei Vitne leida eptir ad Arshrijngur er liden. Nl. 1 B. 13 Cap. 23 Art. Hvad Juristarner vilia skilia syrer Illmæle eda injurie Ord; eñ ecke Contracta, edur Loford, sem skie muñlega: Skiensord kuña einum ad gleimast, so hañ epter lidet Ar gete ei hermt þau greinelega, þar sem hañ hefde vel

f) Nu munde ei meiga exsequera Yfirrettardóm, yfer einu falsku Vitne, syrrenn annadhvert Søkenn være uppadæmd syrer hærsta Rette, edur i þad minsta innstillt til Kongbens Urlausnar. Fdn. 19 Aug. 1735.

vel knáad muna, hefde hañ heyrt, Mañ lofa edrum einhverin; so sem, at selia edur byggia honum Jord sina.

Uppa Egtaskapar Lofun eda Jaord, gylda ecke Vitne epter Ar og Dag, frá thi Ordeñ voru tolud, sem um skal vitna; og ecke má Domareñ soddan Vitne yferheyra. Forordn. af 5 April 1734.

Dómareñ má alldrei neita ad yferheyra Vitne, nær thau eru myndug og loglega stefud. Nl. 1 B. 5 Cap. 9 Art. og tho honum virdest ad peirra Vitnisburdur hafe ecki uppa sig. Somuleides, ef añar Partaña skyrskotar til fleire naudsynlegra Bevijsinga; tha skal honum gefast Tijme til at koma theim fyrer sig. Nl. 1 B. 13 Cap. 15 Art. Og skal hañ thá fyrer Rettenum giora Grein á, hvilikar Bevisingar thad sieu, og hvad hañ vill thar med Bevijsa. Sierdeiles i Eigendoms Sokum má Dómareñ ei neita nockrum um Frest, til at leida fleire Bevijsingar. ibid.

Öll Gogn og Bevisningar skulu vera framkomnar, ádur eñ Soken er logd under Dóm; samt kuña tho, i Naudsyn, ad færast Bevisingar, eptir thad Dómur er fallen; so framt Málspartureñ vill sveria, at hañ vißе ei af theim ádur, sohañ gieti theim fyrerkoñed. Nl 1 B. 13 C. 28 Art. Ad odrum Koste má hañ sæka thar um Kongl. Uppreisning. g).

Sieu

g) Forlange nockur Uppsettning til Vitna Afheirslu til ad uppehalda Sokenne, skal Dómarenn vid Saka-

Sieu þad Document, meiga þau þa fyrer ædre Rett framleggiaſt; eñ hafe hañ Vitne, þa ſkulu þau fyrſt af Syßlumañe i Herade yfirheyraſt, med ſama Mote og adur er ſagt um Votta leidſlu; og ſidan ſkal þeirra Vitnisburdur fyrer ædra Rett framleggiaſt.

13 Cap.

Um Maalspartanna Eyda.

Þegar Beviſingar ſkorta i eiñre Sok, þa kemur hun opt ad ſijdurſtu, uppa Partaña Eyd.

Eydbreñ er Játun eda Neitun einhvers Hlutar, fyrer Rettenum, hvarvid Sveriandeñ krefur Gud til Dómara ſins Sañſoglis; edur Vandlætara ſins Ránglætis, ef hañ ſver falſklega.

Eydar adgreinaſt ymiſlega, ſo ſem:

1) Juramenta promiſſoria Lofunar Eydar, ſem eru:

a) Aller Embættis Eydar, hverier ei koma Rettargaungunum vid.

b) Vitna Eydar, um hveria ádur er talad.

c) Juramenta Calumniæ, þeir Eydar ſem Málspertum og Talsmeñum er ſtundum tilhalded ad ſveria, og hlióda uppa, at þeir ſkule ei bruka Kroka-

Sakarennar Endalikt dæma hinn ſáma i Mulct og Umkoſtningar til Vidurpartßens. Forordn. 1741.

Krokalog, nie onytar Utflugter fyrer Rettenum. Nl. 1 B. 9 Cap. 10 Art.

2) Juramenta Aſſertoria, Sønnunar Eydar.

3) Juramenta Litis deciſoria, ſem vier vilium nefna Alyktar Eyda; thvi med ſlikum Eydum, giora Målspartarner Enda á Prætuñe. Peir adgreinaſt aptur i Juram. Voluntarium, Sialfviliugañ Eyd, hvar med Partarner afgiora Søkena ſin á mille, hver Adferd ei brukaſt i vorum Rettargánge. Nl. 1 B. 14 Cap. 2 Art. og i Juram. Neceſſarium, naudſynia Eyd, ſem af Dómarans Tilhlutan framſer; thvi eingeñ má ſveria fyrer Rette, án Dómarans Vilia. Nl. 1 B. 12 Cap. 5 Art. Peſſe Eydur adgreineſt aptur i Juram. Purgatorium et Suppletorium.

Juram. purgat. Hreinſunar eda Friunar Eydur; hvar med Veriandeñ hreinſar, edur ver ſig, fyrer theim Sakargiptum, ſem hañs Vidurpartur hefur honum uppaſært. Nl. 1 B. 14 Cap. 7 Art. hvar hañ kallaſt Benegtelſes edur Neitunar Eydur; af thvi med honum verdur, ſo ſem optaſt, neitad og frágeinged Søkeñe.

Soddañ Eydar koma optaſt fyrer i Rettargangenum, og hafa Løgeñ um theirra Brukun tvær Målsgreiner, nefnelega: ad uppaleggia Eyd, og tillåta, edur leifa ad giøra Eyd.

Almeñelega ber Sækiandanum ad beviſa ſinar Sakargipter og Aſtædur med Gognum og Vitnum. Nl. 1 B. 14 Cap. 5 Art. edur ad ødrum Koſte tapa Søkeñe, epter theirre Reglu Juriſtaña: Actore non probante, Reus abſolvitur. Pad er: nær Sækiandeñ beviſar ecke, thá verdur hiñ fri-

frikendur, og þarf ecke Eyds vid: þarfyrer má Dómareñ varast ad uppaleggia Eydeñ onaudfynlega, þegar eckert fraũkemur, sem gierer hiñ Seka forþeinkianlegañ; nema i þeim Tilfellum, sem Løgeñ utheinna, so sem:

1) Nær eiñ under siñ Afgang sigrar añan fyrer siñ Banamañ, þá skal hañ frija sig med Eyde. Nl. 6 B. 6 Cap. 15 Art. Þo kañ Dómareñ ad hugleida fyrst Kringumstædurnar, hvert þeim sie so hattad, at Atburdur hins dauda gete haft nockur Líkinde.

2) Fyrer Vodaverk; so sem ef Oxe Mañs hrytur af Skapte á añañ. Nl. 6 B. 11 Cap. 3. 4 Art.

3) Þegar eiñ vill gánga frá Barnsfadernis Lysingu, þá er Plagsiour, ad uppaleggia honum Eyd, nær Konañ getur ei bevisſad sina Lysing. Nl. 6 B. 13 Cap. 5 Art.

4) Ef ein Kona seger sig rekna med Naudung, og klagar þaryfer samdægris; einkum ef hun ber Merke á sier, so sem blatt og bolged Holld, eda riseñ Klæde. Nl. 6 B. 13 Cap. 19 Art. h).

Somu-

h) Fyrer utann þau 4 her uppreiknudu Tilfelle hefur Reitunar-Eydur Stad. 5) Sá er ein skickanleg Kvennapersóna, sem þungad er af hans Voldum, skuldar fyrer ad hafa gefed sier Egtaskapar Loford, má soframt hun gete honum þad ei yfirbevisſad, þarfrá frya sig med Eyde. Forordn. 5 May 1734. 6) Ef nockur kastar yfer Hus edur Skip, þvi er annar fær Skada af, og mis-

Sømuleides má Dómareñ varaſt, at leifa edur tilláta Eyd, þegar Søkeñ er ſo gott ſem yfirbeviſud; heldur ſkal hañ ganga þar i ſlikañ Medalveg, at nær Sækiandeñ hefur fært ſo mikel Rok til Máls ſins, ſem giore fulla Grunſemi Formoduing, eda halfa Beviſing mote Veriandanum; þá añad hvert at tilláta hønum ad hreinſa ſig med Eyde ef hañ vill; eda uppaleggia hønum Eyden, nema hañ vilie Sekur heita. Nl. 1 B. 14 Cap. 6 Art.

Vilie hañ nu ecke ſveria, og getur ei heldur med ødrum Rokum friad ſig, þá má Sækiandeñ afleggia ſiñ Eyd. Nl. 1 B. 14 Cap. 7 Art.

Sá

misgrunast, ad hafa þar med viliad, skada annann. 7) So og hvered i Fángbrøgdum meider annann, og mispeinkest ad hafa giort þad af asettu. Nl. 6—11. 6 Art. 8) Ef Stigamadur sigtast fyrer, ad hafa fært annann, skal hann ei alleina frija sig þarfrá med Eyde, heldur og einnen beviſa, ad hann ei var á þeim stad hvar hinn var særdur. Nl. 6—9—15 Art. 9) Sá er frá geingur ad þad sie hans Hønd og Signet, sem hann sigtast fyrer, má þad med sinum Eyde sanna. Nl. 5—1—6 Art. 10) Sá sem skuldast fyrer ad hafa fordiarfad edur tortjnt þeim Heste, sem hann leigt hefur. Nl. 5—8. 8 Art. 11) Sá er brukar forfalsad Document mot ødrum i Rettargange, ſo fraunt hann vill ei svara sialfur til Giorningsens, má sig þarfrá med Eyde frya. Nl. 6. 18. 7 Art. 12) Peir sem skuldast fyrer vloglega Rentu, sem og ad hafa, vloglega lánad Peninga, einum Ominðugum, edur drifed obillegt Okur. Forordn. 26 Nov. 1731 og 14 May 1754.

Sá Eydur kallaſt Juram. Suppletorium, edur Uppfyllingar Eydur, til ad ſtadfeſta med ſinar Lijkur, Gøgn og Aſtædur, þegar hañ hefur ad miklu, eñ ei øllu Leite, beviſad Søkena uppa ſiñ Vidurpart.

Þar uppa geſa Logeñ Dæme: nær eiñ geingur ámóte ſiñe Hønd og Signete; eñ vil þo ei ſveria; þá má Sækiandeñ ſveria ſinu Máli til Stadfeſtingar. Nl. 5 B. 1 Cap. 6 Art.

Soddañ Uppfyllingar Eydar brukaſt og vidar; ſo ſem til ad ſaña og ſtadfeſta Giallds bref i Uppbods og Arflausum Buum. Nl. 5 B. 13 Cap. 44 Art. Sømuleides, ef Madur fiñur Fe ſitt i añars Mañs Hønd og Hefd, má hañ giøra gott med ſinum Eyde, ad þad ſie ſier oviliande i burt komed. Nl. 6 B. 17 Cap. 8 Art. Frá þeſſum Eyde meiga Meñ adgreina Sigtelſes, edur Sakar giptar Eyd, med hverium Sækiandeñ ſver Søkena uppa hiñ Seka; hvad ecke er algeingeñ Laga Adferd, og brukaſt ei heldur, nema i viſſum Tilfellum, ſo ſem nær eiñ hefur geinged i eitt Terfbu, og þar ſkaltrad og valtrad (ſem Logeñ tala), þá dæmeſt hañ til ad apturſkila ſliku, ſem Erfingiar vilia Sigta hañ fyrer. Nl. 5 B. 2 Cap. 88 Art. Þá má Dómareñ og ſo varaſt, at þeir ſverie ei nockud orijmelegt.

Eyduren giøret Enda á allre Þrætu; og þvi má Dómareñ ecke taka Eyd i mote Eyd Nl. 1 B. 14 Cap. 6 Art. hvad alleina er ad ſkilia um Málspartaña Eyda, eñ ecke um Vitne: þvi ef nockur er misgrunadur um rángañ Eyd; þa er hverge fyrerboded, ad leida Vitne, til ad

ſyna

syna þad Soken sie ódrnvijs, og þar med yfirbevisa honum sitt Meinsære. Ei helldur leifest nockrum Eineidi, á móte því sem Vitne hafa svared. Rl. 1 B. 14 Cap. 5 Art.

Alla soddañ Eyda syrirleggur Dómareñ Málspartunum, añadhvert med interlocutorio edur endelegum Dóme. Eydureñ er þarsyrir, so sem Executio Dómsins; hver ecke skal stráx framsara, helldur verdur í Dómenum, þartil ákveddiñ viß Frestur, so sem eiñen siá má af Lib. 41 Cap. item Byaskeria Dome 1631. Og er þesse Frestur þar tilgefen, at Málspartureñ meige,

1) Siá sig um, hvert hañ vill, edur má, sveria; edur

2) Hvert honum þyke þorf ad appellera frá Dómenum; og

3) So hiñ Partureñ mege betenkia, hvert hañ skule samþyckia ad Eydureñ framsare; eda protestera þarimote, og appellera til ædre Rettar. Þarsyrir má eingeñ Dómare taka Eyden, so leinge Soken stendur under Appelle til ædre Rettar; nema bader Partarner sieu þar um ásátter; hvarum les Forordn. af 5 Nov. 1723 i).

So

i) So og í ollum þeim Tilfellum, nær hinn skuldade, ei vill frásveria sier Sokena, er þeim sigtada tillátet, ad sveria honum hana á Hendur. R. L. 1—14. 7 Art.

Enn med því adskilianleger hafa misbrukad þvilk Protest, einasta til ad forhala Dómanna Execution, uppá þeß tildæmda Eyds Afleggingu,

So er eg allrar añarar Meiningar, eñ sumer Dómarar, sem ad Undangeingnu þeßu Spursmále til Partaña: Villtu þá Sveria, láta þá strax, fyrer utañ leingre Vepeinking hleipa fram Eydunum; hvar epter sá añar Málspartur á einga Vidrettingar Von Sakar sinar, nema hañ undereins giore sin Contrapart ad Meinsæris Maña.

Par talast opt um, hvert Logfeldermen og ærleger mege giora Eyds hvad nockrer esa, sidañ þeir meiga ei fyrer Vitne gylda; hvar á vier vilium soddañ Grein giora.

1) So sem slíker Men, meiga ei ganga sialfer i Rett, til Sóknar, i nockru Mále; so sylger á epter, ad þeir kunna ecke ad framfylgia nie stadfesta sina Málsokn, med Sigtunar eda Uppfyllingar Eyde, so sem ærleger Saksoknarar.

styr-

hefur Forordn. af 14 Sept. 1792 her á giort soddann Grein. Ad ei má Motsogn giorast, mot tildæmdum Sigtunar- edur Fryunar-Eyde, efter nockrum Dóme, þó vera mætte ædre Rette undergefenn. ad lidnum 3 Mánudum, frá sama Dóms Auglysingu, fyrer vidkomendum, (en 6 Mánudum i Nordlondum i Finnmork) utann Stefna til Yferrettarens under eins framvisest.

Pad er fyst Regla Laganianna, ad aller þeir, sem ei gylda fyrer Vitne, i annara Sokum, kunna ei heldur ad afleggia Sigtunar-Eyda edur Uppfyllingar-Eyda i egenn Sokum. Annad Mál er um Fryunar-Eyda, frá hverium eg meina, eingenn annars Logfeldur, edur Ovinesbær, meige rekast, utann honum undereins, yrde yferbevisad Gudleise.

2) Eñ med þvi þeim er leyft ad ganga i Rett til Varnar sier; so er þaraf audsært, ad þeir meiga bruka øll løgleg Forsvars Medøl, so sem og eru Neitunar eda Frijunar Eydar; hvad framar má styrkiast med Dæme Stigamañsins. Nl. 6 B. 9 Cap. 15 Art. Þo vil eg fráskilia þá, sem ádur eru fundner i Meinsære: Nam ubi semel qvis pejeraverit etc. Og þvi munu Fijngurner eiga ad takast af einum Meinsæris Mañe, ad hañ ecke optar sveria kuñe.

14. Cap.

Um Doma og Laga Urskurde.

Dómar eru tveñslags: Interlocutoria, og endeleger Dómar. Interlocutoria eru þeir Urskurder, sem Dómaren gefur eptir Málspartaña Beidne uppa einhvern Prætu Post, sem fyrer fellur i Máls Sókneñe, og kemur ecke eigeñlega siálfre Høfudsøkeñe vid, til Dæmis: ef Exceptio edur Motmæle koma i mote Stefnuñe, Varnarþingenu, Vitnunum, edur øvru slijku; þá byriar Dómaranum, ad segia hvad þari er rett edur rangt.

Soddan Interlocutoria skulu þo ecke gefast, sierilage utskrifud til Þartaña, fyrreñ med Dómenum i Høfudsøkeñe. Forordn. af 17 Martii 1690.

Endelegar Dómar eru þeir Laga Urskurder, med hverium Dómareñ, ad framkomcñe Sókn

og Vorn allri, giorer Enda á sialfre Høfudsøkeñe.

Peir kallast i Løgunum Dómsluttningar, Kiendelser og Assigt.

Vid Underrettena dæmer Dómareñ alleiñ; utan i Lijfs, Æru og Eigindoms Sokum skal hañ nefna med sier átta Meñ i Dóm, so sem i 6ta Cap. Þeßarar Bokar er sagt: Ef þá agreiner i Dómenum, þá gylder ályktun þeirra, sem fleire eru á eiñre Meiningu. Nl. 1 B. 7 Cap. 1 Art. og skrifa þá þeir somu under Domeñ. 5 Cap. 3 Art. eñ hiner ecke.

A Løgþingenu dæmdu bader Løgmeñ sameigeñlega til forna; eñ nu á Døgum, hver fyrer sig, yfer þeim Sokum, sem ur hañs Løgdæme ern eptir Kongl. Rescr. af 7da May 1738.

I Yfirrettenum gefur hver Assessor sitt Votum eda Kiendelse muñlega; og er so Dómureñ samsettur, epter þvi, sem aller, eda flester, verda á eitt sátter.

Aller Dómar skulu vera med endelegum, eda uthryckelegum Ordum. Nl. 1 B. 5 Cap. 12 Art. eñ ecke Efasømum og tvirædum; so þar verde ei settar Fijngur uti. I þeim skal uthryckelega tilgreinast hvad hiñ Seke skal giora edur lijda.

I Obotamálum, nær eiñ verdur straffadur á Lijfeun, hvert hañ skule heggvast, heingiast, breñast edur dreckiast; item pyskast til Kagoñs, eda i Fangelse. I Peningasokum, hvad miked

eiñ

eiñ skal betala, og i hveriu. Fiárutlát dæmast under adskilianlegum Nofnum:

1) Høfudstolleñ, edur Vitafe, sem eiñ verdur sokiur um.

2) Renta eptir Høfudstoleñ.

3) Restiturio Damni eda Bætur fyrer þan Skada, sem Mañe er giør á sñe Eigu, Gótse edur Peningum.

4) Rettarfar edur Fullrette, sem er Satisfaction og Bætur fyrer þañ Orett, sem Madur lijdur á Personu og Gótse. Sia 3 B. 15 Cap. um Fullrette.

5) Sekt edur Sakeyrer til Kongsins fyrer Yfertrodslu Lagaña. Pad er merkiande, at Sakeyrer kallast i Nl. Bætur; þo finst þar og Ordit Sægt. 1 B. 22 Cap. 19 Art.

6) Málskostnadur, impensæ litis, fyrer þad sem uppa Processen hefur kostad vered.

7) Kostur og Tæring, sem eñ þá er añad eñ Málskostnadur, sem sia má af Nl. 1 B. 6 Cap. 20 Art. Þvi Málskostnadur er allt þad, sem til Processens er kostad, fra þvi fyrsta til sidarsta: so sem, fyrer Stefnufarer, Skrifarapeninga, Talsmaña Laun, og Dómara-Salarium. Eñ Kostur og Tæring er ein Tegund af Málskostnadenum, og merker Fararkost Mañs til Pingsins, fram og tilbaka. Nl. 1 B. 6 Cap. 19 Art. Málskostnadur dæmest ei fyrreñ Sokiñ er utkliád, med endelegum Dóme, Kostur og Tæring opt i midiu Málenu, þegar eiñ tapar Sókneñe, eg omakar so sñ Vidurpart forgefins.

Sá Sökena vinnur, fær giarnañ siñ Málskostnad, utan

1) Hañ hafe hafnad billegu Forlikunar Tilbode, þegar hiñ Stefnde villde retta fyrer sig án Løgsókna Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art. eda.

2) Ef Søken var so tvilrádug, at báder máttu sijnast hafa gott Mál á sina Sydu. Ffb. 6 Cap. Høiers Colleg. Pag. 283.

3) Þegar añar Partaña viñur Søkena med sinum Eyde.

Þar skal i øllum Dómum tilsetiast eiñ viß Tijme nær þeim ber ad fulluægia k).

I Lijfsøkum segest vel, ad þeir dæmdu skule strax rettast án Undandráttar eptir hvad Dómur er geingeñ. Nl. 1 B. 22 Cap. 54 Art. Þo syner hiñ 55 Art. ad þetta hefur ei so knappa Meiningu, med því þeim Lijflausa skal tilbiddast Preststundur 6 Døgum áður hañ verdur aftekeñ.

I Peninga og Fiársókum skal og setiast eiñ viß Eindage til Betalings, sem kallast Sal eda Sølur. Ffb 8 Cap.

Þar sem ærlegar eda grofar Sekter verda dæmdar, þá er þeim settur 6 Vikna Frestur. Nl. 1 B. 22 Cap. 13, 15 Art.

Legordesaker i nærstu Fardøgum eptir Storadóme.

I

k) Sydann Nl.-Formalitet i Rettarganginum var her innleidt, meina eg ad Eindæge i smærre Peningasøkum, efter Heradsdómum, ætte ad vera 15 Dagar, vid Løgþinged 4 Vikur, og 6 Dila vid Yfirrettenn efter Forordn. 19 Aug. 1735.

I smá Peningasøkum er rett at setia Gialldagen ad Mánadar Freste. Ff b. 8. Eñ par sem Søken er af stærre Høfudstol; gefa Meñ leingre Frest; so sem frá Løgþinge til nærstu Fardaga; hvad ogso er rett, eptir fornre Sidveniu og Þb. 23.

Þar sem dæmest ad eiñ skule giøra nockud, þá skal hønum eiñen setiast viß Tijme þartil; og leggiast vist Straff vid, ef hañ lifer þar ei eptir Nl. 1 B. 5 Cap. 15 Art. Til Dæmis: eiñ Leigulide, sem rijfur Hus af Jordu, verdur dæmdur til at byggia þad aptur iñan Mánadar; ella skule hañ sekur eiñri Mørk til Hußbondans, og þad byggi-st uppa hañs Kostnad eingu ad sijdur.

I Gestarrettar Søkum skal setiast 3 Náttafrestur, epter Nl. 1 B. 22 Cap. 19 Art.

15 Cap.

Um Appel, edur Stefnumaul til ædre Retta.

Þad ber opt vid, nær Dómur er falleñ fyrer Underrette i eiñri Sok, þa verdur heñe fyrer añan ædre Rett iñstefnt, hvad er skedur fyrer þreñar Orsaker:

1) Nær Dómuren þyker ofhardur, eda Dómarañs Adgiorder, i einhverin, sem miked árijdur, orettferdugar; þá stefna Meñ til Underkieñslu; þad er, at Domuriñ verde apturkalladur og onytur giør.

2) Ef Dómureñ þyker oflinur eda Milldur, þá til Skierpingar.

3) Til Stadfestingar, þegar Løgiñ og Sakariñar Asigkomulag so utheimta: því þar eru viſsar Saker, i hverium ei næger Underdomarans Domur, nema hañ verde af Þferdomaranum stadfestur, so sem eru:

Øll Oboetamál, þar sem dæmest Straff uppa Liif, Lime, Æru, Frid edur Frelse: þeſsum Málum skal añadhvert, stesna iñfyrer Løgmañeñ; edur senda Amtmañenum Herads-Processen til Alita og Urlausnar, hvert Execution mege epter hønum framfara. Siá Stiptbefalm. Ordre af 19 May 1745. i Løgþb. l).

Þo

l) Um Obótamál er nu merkiande, ad strax nefnd Forordn. skipar, ad Heradsdómar i þeim Søkum, sem ahræra Æru, Frid og Buslod, edur viſsra Ara Festningar Ervidi, meiga ei exegveraſt, fyrr enn þeir af Løaþingenu eru stadfestir, og þott hinn seke angliſe, ad Hann sie fornægdur med sama Dóm, þá skal hann samt af Stift edur Amtmanne, sendaſt i Cancelliet til ad fá þadann nærfeldare Urlausn, fyrrenn Execution má ske. Hvert þó sidan vid Reſcript af 23 Martii 1736 er samanfært til Æruſaka, so ad Yferrettardómar i Buslodar og Landsvistarsokum kunna ad exegveraſt, án þeſs ad refereraſt i Cancelliet. Endelega bjdur Forordn. af 7 Jan. 1760, ad þott Delinqventen ecke oske Yferrettardómenn innſtefndann til hærsta Rettar, enn Sakarennar Kringumstædur, utheimta þó, ad Dómurenn riteſt til Kongs, skal Amts-Yfervalded, so snart Acten til hans inghleipur, med sinne Uppateiknan, kunngiora

Þo eiga Lijfleyſesſaker alltid ad iñſteſnaſt fyrer Logmañſins Dom. Nl. 1 B. 22 Cap. 53 Art.

Þad eru ecke alleina Dómar, ſem ſteſna má fyrer ædre Rette, helldur og sumur Rettarins Verk; ſo ſem Arfaſkipti, Grandſkningar, Exſecutioner og Adfarer, item Arreſt. Nl. 1 B. 6 Cap. 5 Art. og 16 Cap. ibid.

Interlocutorii Dómum má ecke ſierilage iñſteſna, ſo Hofudſoken þar med ecke uppehalldeſt; helldur má ſidañ áfria þá, ásamt Dómenum i Hofudſokeñe, ef þurfa þyker. Siá Forordn. af 17 Martii 1690. Nema þad sieu, soddañ Aſſigt, hvar med Mañe, ſkedur Rettarneitun edur Malsſpilling; ſo Sokeñe verdur ei framfylgt, áu þeß, þad Interlocutorium sie ádur fyrer ædra Rette underkient, og þá er Rett ad iñſteſna þvi. Hoyers Colleg. Pag. 294.

Sá sem Appellerar frá einum Dóme, ſkal giora þad ſtrax fyrer Retti, og bidia um Dómeñ (hvar med ſkilſt allur Acten i Sokeñe) beſkrifadañ. Nl. 1 B. 2 Cap. 3 Art. og 8 Cap. 9 Art. m).

Sidan hefur hañ frá Domsins Dato, 6 Mánada Freſt, til ad uttaka Rettarſteſnuna hiá

giora hid ſama hinum ſakfelda, og ollum vidkomendum, ad þeir vite ad retta ſig þarefter, ef Kongur ſkilde bioda, ad Dómurinn geuge innfyrer hærſta Rett, hvert þeim þiena ſkal fyrer Steſnu i Sokenne.

m) Ecke aljtſt þad nu naudſynlegt ad augliſa Appell ſtrax fyrer Rettenum, heldur má þad vel ſkie ſidar, utann i Kammerſokum.

Løgmañenum. Nl. 1 B. 6 Cap. 10 Art. Nema hañ hafe dæmdur vered i ørlegar Sekter, eda so grofar, ad þar ligge vid Løgfall og Fridleyse, ef hañ rettar ei fyrer sig; hvarum talar. Nl. 1 B. 22 Cap. 4, 13, 14 og 15 Art. þá skal hañ hafa stefnt iñan 6 Vikna.

Nockrer hafa hier leidst til af Høiers Coll. Pag 299. ad uppastanda fyrer Løgþingis Rettenum, ad fyrgreindur 6 Mánada Frestur ætte ad skiliast frá þ im Dege Underrettardomureñ fell, og til þess Løgþings Rettar Stefnan er auglyst Domaranum. Eñ nu hafa Meñ i þvi Kongl. Rescripte af 19 Decbr. 1749. Feinged þar á so greinelega Urlausn: ad þad sie nog nær Stefnañ er uttekeñ, edur heñar Løglega oskad, iñan 6 Mánada; ad medreiknudum þeim Dege sem Domureñ fell, og sama er at sega um þau Mál, er ad 6 Vikna Freste skal appellera; þar nefna Løgeñ alleina, at taga Stevning. [Nl. 1 B. 4 Cap. 23 Art. hvar af audsært er, at Stefnan þarf ei fyrer Vidkomendum at vera auglyst iñan þeirra sømu 6 Vikna; helldur næger, nær þad skedur 14 Døgum fyrer Løgþinged. ibid. 22 Art.

Þad kallast ad Dómuren hafe yfirstaded sin Fatalia, nær þesse 6 Vikna edur 6 Mánada Frestur er umlideñ; og má ecke þareptir áfryast fyrer utan Kongl. Opreisning.

Þo meiga Meñ eptir 6 Mánude iñstefna Domenum til Stadfestingar, nær þeir vilia. Nl. 1 B. 6 Cap. 14 Art. n).

n) Þott Dómar i Misgiserninas og ødrum Justitssøkum, hafe yfirstaded Fatalia appellationis, þarf ei

Sá sem nu vill iñstefna einum Dóme til Løgþingis skal giora eiñ Memorial, edur skriflega Kløgun fyrer Løgmañeñ, hveria hañ myndar ályka og ádur er sagt um Jñlegg; framtelur Sákariñar Asigkomulag, i hveriu hañ þykest vanhallden af sinum Vidurparte; Bidur þar fyrer ad Dómaranum verde stefnt, til ad forsvara siñ Dóm og Adgiørder; semuleides Domsmønnum, ef þeir hafa vered; og endelega ødrum Vidkomendum, sem hønum þyker Naudsyn ad stefnt sie.

Þar uppa utgefur Yferdómareñ Stefnuna, i hveria hañ iñfærer øll Atride ur Stefnandans Kløgun; nocker plaga ad iñfæra Memorialen Ord fyrer Ord; eñ hid fyrra er brukanlegra.

Um Auglysing Stefnunar er tvent athugande:

1) Sie hun utteken iñan 6 Vikna frá Heradsdomsins Dato; þá þarf ecke ad gefa nockrum af vidkomendum lengre eñ 14 Daga Stefnufrest til Løgþings, hvar helldst sem þeir eru. Nl. 1 B. 4 Cap. 22 Art.

2) Eñ sie leingra en 6 Vikur lided til þeß Stefnan var utteken; þá hlitur hun ad bortast á sama Hatt, sem um Heradsstefnur er skrifad i 8 Cap. hier ad framan.

Hvad vidara áhrærer Soku og Vørn, med ødrum Framgange Málsins; þa er þad ad øllu Deile lykt, sem fyrer Herads Rette; þvi fra-

teknu,

ei þarfyrer ad sækia kongl. Uppreisning, heldur kann Amtmadur hina sømu ad gefa, efter Resc. af 16 Febr. 1787.

teknú, ad þar heyraſt almeñelega ecke ny Vitne, nie Document.

Eñ hver mismuñur ſie á þvi, ſem Yferdomarar þurfa ad athuga fram yfer Underdomara, þarf hier ecke um ad tala; ſo ſem mitt Aform ecke er ad kieña hier med Løgmoñum, helldur Vidvæningum.

Um Appel til Yferrettarins.

Fyrer Yferretteñ ſtefnaſt almeñelega ei adrar Saker eñ Løgmaña Domar, nær Málspartarner eru ei med þa ánægder; þo leifa og Løgen ad ſtefna og fleirum Sokum ur Heradi, ſo ſem: nær eiñ þykeſt hafa lided Rettarneitun; edur Mále hans er á einhvern hatt med Løgleyſu tradkad, ſo ei kemſt under Dom. Nl. 1 B 6 Cap. 17 Art., þá má i ſlikum Tilfellum (ef Sækiandeñ vill) hlaupa yfer Løgþinged, og ſtefna ſtrax til Yferrettarins.

Løgmañaña Domar ſkulu fyrer þeñan Rett iñſtefnaſt, iñan Ars og Dags, frá þvi þeir eru aſſagdir. Nl. 1 B. 6 Cap. 12 Art. Eñ hier i Lande gefſt ei ſo langur Freſtur; helldur ſkulu þeir ſtefnaſt fyrer þañ Yferrett, ſem hallden verdur nærſta Ar, eptir ad þeir voru aſſagder, epter Kongl. Reſcr. af 8 Febr. 1724.

Sá ſem einum Løgmans Domi vill iñſtefna, ſkal hafa feinged þiá Løgþings-Skrifaranum, bæde Hierads- og Løgþings-Domeñ utſkrifadañ. Nl. 1 B. 6 Cap. 16 Art. og oſka ſidan af Amtmañenum Yferrettar Stefnu, med eiñum Memorial;

rial; á líkañ Hátt, sem um Løgþings Stefnur var talad; þveria Amtmadurcñ þá utgefur under Landsins Jñsigle.

Stefnufrestur til Yfirrettarins, þese eg sied í Yfirrettarins Protocol ályktadur vered hafe 6 Vikur, sem vera mun eptir Nl. 1 B. 14 Cap. 27 Art. Þo þese eg ogsvo í miñe Tijd vitad Dæme til, at skemre Stefnufrestur þefur vered láteñ gylldr.

Eñ Sokn og Vørn brukast þar bæde muñlega og skriflega, so sem fyrer ødrum Rettum o).

16 Cap.

o) Þess er getande ad vissar Saker kunna ei appelleraſt frá Herade til Løgþings-Rettar, so sem 1) allar Politiesaker í hverium slíktad kynni vera Gapastoks Straf edur Peningamulct, uppa 4 Mk. hvar under og heira allar þær, sem efter Husaga edur Egtaskapar, samt Husvitiunar-Forord. af 1746 uppálagdar eru, þótt þær annars yfirstige 4 Mørk. Likasem og Helgedagsbrot hvers Executions-þó má byda Stiftamtmans Urskurdar, sem adur er sagt.

2) Saker þær, sem ahræra Kirkna, Presta og Fatækra Inntekter sem og Løgmanstollenn.

3) Tungarda og Vegarudninga Forsómunar Sekter, somuleides fyrer Forsómun Kirkiubyggingar.

4) Sysslumanna Aliktaner um fatækra Underholdningu á Reppunum, somuleides annara Vanfærra, sem fiád Skildmenne eiga ad forsorga.

5) Alag á Jarder, sem ei hleipur yfer 2 Rdlr. Enn so sem valla nockurt Alag, á þessare Timburdyrú Øld, kann imundaſt so ljtelfisrlegt; meiga þvilikar Forrettningar, sosramt hinn skyldugе

16. Cap.

Um Domanna-Execution.

Ef hiñ Seke iñstefner ei Søkeñe fyrer ædre Rette; edur at har er lika allareidu Domur geiñ-

tuge ei utsvare hvi giorda Alæge, uppádæmast fyrer Logþingenu.

6) Utburdar Dómar fyrer óforsvaranlega Abud Jarda, hverier þó adur Execution skedur, meiga af Amtmanne stadfestast, hver Kringumstæda i þeim stoöum, sem fiærlæger eru Amtenu, hvi olla vill, ad Jardarnydingurinn, enn nu eitt Ar, frá Heradsdómunum meige lafa vid Jordena, so fraunt huu ei med ollu skulu liggia i Eyde.

7) Syßlumanna Aliktaner med hverium þeir dæma Lausameun ad gánga i Vister. Resc. 11 April 1787.

8) Assigt þau med hverium elnn er straffs fundenn, fyrer forbodna Høndlun, á utlendskum Varuinge. Høndlun. Forordn. Cap. 2. §. 2.

Hernæst er athugande, ad vißer Syßlumanna Dómar, innstefnest ei fyrer Logþinged, heldur skulu þeir adur Execution kanu skie, stadfestast af þeim næsta Tugthuß-Forstióra (Directeur). Soddan eru: 1) Dómar yfer frjskum Betlurum. 2) Balstyrugu Vinnufolke og Kaupamønnum. 3) Seui synest, aller Dómar i Piófnadarsokum, med hverium hiner Seku eru dæmder til Erfides i hid islendska Tugthus, efter Forord. 20 Febr. 1789. conf. Tugth. Fund. 3 Martii 1784.

So og innstefnast Syßlumanna Dómar i Egtaskaparsokum, innfyrer Stiftamtmann og Biskup, hverier þótt hverigur Partanna appellere, meiga láta Sokena koma fyrer sig. Resc. 15 Febr. 1788. Underrettardómar med hverium framande

Pidda

geingeñ, so hañ gyllder ei leingur at appellera; þá giorer hañ best, at fullnægia Domenum: eñ ef hañ þad i Tijma forsomar; þá hefur hañs Vidurpartur Orsok, at þvijnga hañ þartil, med þvi Rettarins Medale, sem kallast Execution; og hlijtur þá hiñ Skylldugi, umfram adrar dæmdar Bætur, at giallda Konge i Sekt, 3 Lod Silfurs. Nl. 1 B. 22 Cap. 19 Art. Og sá sem ei vil retta fyrer sig eptir hærsta Rettar Dome 27 Lod Silfurs, sem kallast Fallsmál ibid. 43 Art.

Executionen er þarfyrer eitt Rettarins Verk, hvarmed þeir Hlutter verda framkvæmder og fullkomnader, sem ádur med Laga Urskurde, er bued ad dæma og ályktа.

Eñ so sem Sakernar eru ymislegar, so hefur hun adskilianleg Nofn i Logum:

I Criminelsokum kallast hun jafnan Execution; so sem Nl. 1 B. 22 Cap. 53 Art. item Straff, ibid. 54 Art.

Eñ

Pioda Skip og Vorur, fyrer forbodna Hondlun, her vid Land, eru giord upptæk, innstefnast til Yfer-Admiralitets-Rettarens i Kaupenhavn, innann 4 Vikna frá Underrettar-Domsens Dato, med 6 Mánada Stefnufreste. Hondlun. Forord. 13 Junii 1787. 1 Cap.

Adur er þad aviked ad Kammersaker, gánga in prima instantia, innfyrer Lagaþinged, enn þott so sie, stefnast ei Logmannadómar i þeim sonnu til Yferrettarens, heldur rettlynes til hærsta Rettar med 6 Mánada Varsel. Reser. 28 Aug. 1789. Plac. 19 Aug. 1785.

Eñ i Eigiñdoms og Peningasøkum, hefur hun og annur Nafn, so sem Adfør. Meñh. 10 Cap. Nam. Nl. 5 B. 6 Cap. 9 Art. Indførsel edur Iñfærsla; su Glosa brukast mest um Execut. á fasta Gótse, og Udlæg edur Utlag, á Lausafe. Po siña Meñ, ad Løgen hafa hvertveggia ágreiningz laust: at giøra Iñfærslu i Bu, og Utlag af Bue. Nl. 1 B. 22 Cap. 27 Art.

Pær Rettarins Personur, sem skylldt er ad giøra Executioner, eru hia oß Syßlumeñerner: hver i siñe Syslu, med tveim Meñum. Nl. 1 B. 22 Cap. 19 Art.

Vel segia Løgeñ, ad hia peim, sem hafa adalleg Friheit skulu Løgmeñerner giøra Execution; hver ecke má i slikum Tilfellum ske, nema eptir Løgßings, eda ædre Rettardóme. Nl. 1 B. 22 Cap. 38 Cap. Og eru elgi adrer slikir hiá oß eñ Amtmeñ og Biskupar, sem ogiarnan munu láta koma til Execution.

Um Execution i Criminelsøkum, tala eg ei, helldureñ añad Jus Criminale i peßare Bok; helldur alleina um Adfør á Gótse.

Huu skal giøraft af peim Syßlumañe i hvers Umdæmi Gótsed liggur; þo hiñ skylduge sie añarstadar, og Dómureñ añarstadar geingeñ. Nl. 1 B. 22 Cap. 30 Art.

Ma ecke framfara, fyrr eñ sá i Domenum ákvardade Frestur er umliden, og hiñ Seke hefur ei rettad fyrir sig, nie iñstefnt Sokeñe fyrer ædre Rett p).

p) Pegar so lángur Time er lidenn frá peim assagda Dóme, efter hverium Innfærsla skal giøraft; ad hinn

Ei helldur má nockur Domur exeqveraſt, eñ ecke Hærſta Rettar Domur, þegar lided er yfer Ar og Dag, frá þvi hañ var aſſagdur. Forordn. af 17 May 1690. Helldur má Saksoknareñ ſtefna hinum Skylduga ad nyu, til ad lijda añañ Adfarar Dóm, og gylder þá hiñ fyrre Domuriñ fyrer Log og Bevijſing, hvar eptir ſá ſijdare verdur grundadur: þo þarf ecke ad ſtefna i þeßu Tilfelle fyrer nockurn ædre Rett; helldur á þad Varnarþing hvar Soken i fyrſtu var dæmd, ſem ſkilia má af Nl. 1 B. 2 Cap. 19 Art.

Sá ſem bidur um Execution eptir nockrum Dóme, hañ ſkal hafa þañ ſama i Hendum utſkrifadañ, og forſigladañ ad framvijſa. Nl. 1 B. 22 Cap. 43 Art. Og ádur eñ Adfören er byriud, ſkal uppleſa hañ fyrer hinum Skylduga, eptir Chriſt. 1. Forordn. af 1450. Art. 8. ſem og hiñe nordſku Juſtitz-Forordn. af 19 Aug. 1735. Eñ ef hiñ Skylduge er burtvikeñ; þa auglyſeſt Domureñ á ſama hatt, ſem ein Stefna, fyrer þeim er ecke vill láta ſig fiña.

Ef hiñ Skylduge ſetur ſig uppá mote Adfarar Meñunum, og vill veriaſt Odde og Eggium; þa verdur hañ ecke alleina Sekur 13 Merkum, helldur og til ad lyda Akiæru Dom

hinn ſkylduge vel mætte hafa feinged Stefnu til ædre Rettar, ſyneſt Innfærſla, ecke hindraſt meiga, fyrer eintoma Appells Augliſingu, ef ſialf Yferrettarſtefnann, ei under eins framvijſaſt.

Dom og Straff, ef hañ gierer nockrum Skada: eñ fellur ſialfur rettlaus, ef hañ hlytur þar vid nockurt Mein. Kb. 3 Cap. og Nl. 1 B. 22 Cap. 31 Art. q).

A hverium Fe ecke má Execution giøraſt:

1) I þvi Sterfbue, ſem geinged er fra Arfe og Gialldi. Nl. 1 B. 22 Cap. 42 Art. Þad ſyneſt vel undarlegt, og ſtrijda imote 1 B. 4 Cap. 11 Art., ſem fyrer ſeger hverſu ſtefna ſkule til Jñfærſlu i arflauſt Bu; en Nl. 5 B. 13 Cap. 37 Art. forlykar þá ſo báda; at Jñfærſlu mege ei giøra i ſoddañ Bu, fyrreñ aller Skuld-

q) Hafe hinn ſeke i milletjd ſkift um Buſtad, má hann til Endurnyunar Dóms Lydunar ſtefnaſt á ſitt Varnarþing, þott Heradsdómurenn i Ondverdu, hafe þar ei falled. I Norvege auglyſeſt Dómurenn á Heimile hins ſeka, adur Dómsfreſturinn er umliden, af Fogetanum med 2 Mønnum, hver Adferd her og á ad brukaſt. Somuleides aftur, þá Innfærſlann i Bu hins ſeka ſkedur, uppies Executor Dóminn fyrer honum med Fyrerſpurn. Hvert hann vilie þeim ſama, godvilingt fullnægia? Hvad ef ſkedur, fellur Innfærſlann af ſialfu ſier, ſem þá fyrſt fyrertekenn verdur, ef hann ſialfkrafa ei vill efterlifa Dómſens Atqvæde.

Ef Executor dregur á Freſt ad giøra Innfærſluna, ſkal hann uppretta Sakſoknaranum Skadann, og betala Kongſens Fallsmál. Enn neita hann hana ad giøra, vardar, ſem onnur Rettarneitan hans Embætte, og upprette Sakſóknara þar ad auk, allt ordſakad Tión. Nl. 1. 22—35. 45 Art.

Skulldaheimtu. Menn eru tilstefnder, og peirra Heimtur eru med Bussins Tilstande yferlagdar.

2) A því Gótse, sem hiñ skylduge stendur til ad ersa, a medan sá Arfur er ecke fallen. Nl. 1 B. 22 Cap. 33 Art.

3) Ecke á því sem adrer eiga til Lans, Leigu, edur Fódurs i Buenu. Nl. 5 B. 6 Cap. 9 Art. ei heldur Gemslu Fe, sem hañ hefur teked, eda lied Hußrum til. ibid. 8 Cap. 18 Art. Gange nockurt af soddañ Gótse i Utlag, þá byriar því aptur ad skila Eigendaumm r).

r) Þo hafe Leigu edur Lánsfied vered so leinge i Halde og Brukun, þess sem Nám skal lyda, ad synast meige, ad Hann eigi það, og það þess-vegna til 3dia Mans utlagt verde; þá verdur hann þess Eigande og á sá er leigde her á einga Sok vid hann, heldur vid þann er á Leigu tók. Nl. 5—8. 5 Art. So kann ei heldur Iafærsla ad skie i Bue eins Leiglendings, fyrrenn ad Landskuld og Kongsens Þegnskyldu, fyrst fradregenne. Nl. 1—22—26.

Ei heldur vilia Juristar, ad Innfærsla kunne giorast i Bu þess, sem giort hefur løglegt Uppbod, adur enn Dómur var fallenn. Somuleides i Bu dauds manns lester Heradsdóme, fyrrenn hinn same er stadfestur af ædre Rette. Nl. 1—22—40.

Sierdeilesiegt er það sem Nl. 1. 6. 21 Art. tilskickar, ad ef einn Ovederheftigur appellerar til hærsta edur Yferhofrettarens, (hvar under her skiliast má Landsens Yferrettur) i klarre Gialdsok, og hann ecke getur sett sinum Vidurparte Borgun, fyrer bid idæmda og Málskostnadenn, þá má þesse oska Innfærslu i hins Bu.

Hvort

Utlageð byriaſt fyrſt á Lausafehiñs Skylldu-
uga, þvi Saksóknareñ er ænægdur med. Nl.
1 B. 22 Cap. 19 og 21 Art. Og meiga ei þeir
sem Adforena giora, naudga honum til ad taka i
odru, eñ hañ sialfur vill. ibid. 27 Art.

Hrockve þeir lauser Aurar ei til, sem Bued
má án vera; þá snuast Meñ ad odrum Faungum,
so sem Busgognum, Matvælum, Heyum og Bufe
25 Art.

Þo má Heyed ei af Jordueñe burtflytiaſt;
helldur kañ Saksóknareñ ad setia þar á þad
Fodurfe.

Vante

Hvort Bodord þannig authentice er utlagt i
Forordn. 13 Januari 1792. Ad sofraamt hinn
Seke eingenn Motmæle gisre mot sinne Hand-
skrift, efter hverre hann dæmdur er, má Dóm-
hafarenn fá utlagt af hans Bue, allt hvad nefn-
dur Art tilskilur. Enn sie hennar Gylde, so vel
sem Rigtugheltum Krefunnar, þarámot motmælt,
fær hann einungis af edur kirrsett, so miked af
Gótse sins Skuldunauts, sem hann má vera for-
nægdur med, fyrer sina Krefu og Umkostnad,
hvert honum þó til Vardveitslu, ei má betruaſt,
áu þeß haun setie fulla Borgun fyrer sig.

Her fyrer utann má ogsá, sem Innfærslu-
dóm feinged hefur, yfer sinum Skuldunaut, frá
hverium þeße, hefur þó appellerad; ef einn annar
Domhafande, oskar Innfærslu hiá sama Skuldu-
naut fyrer einn Dóm, frá hverium ei er appel-
lerat, beidaſt og fá so miked af Bue hinns skyl-
duga assett, sem þeim fyrsta vel nægia kann,
fyrer Domßens Innehald, og uppáhlaupánde
Umkostnad. Nl. 1 — 22 — 24 Art.

Vante eñu meira til Skulldalukningar, þá er Jñfærslan giørd i Jarda-Gótsed, (nær þad er til), fyrst þad sem er af miñstum Vigtugheitum, so sem eru Leiguból, eñ i seinustu Løg Høfudból, edur Bugard þeß Skylldoga. Nl. 1 B. 22 Cap. 27 Art.

Añars má strax taka Jardagbótset til Utlags, ef hiñ Skulldoge vill heldur spara sitt Lausafe, og hañs Vidurpartur sampycker.

Par má og giøraſt Adfør i þad Góts, sem hiñ Skylldoge á, so sem Vitafe hiá ødrum Meñum. Art. 37. og þad sem hañ hefur burtufeinged, sidan Seken var reist imote honum. 28 Art. þvi soddañ Afhending er mote Løgum, og á ecke ad halldaſt. Nl. 5 B. 3 Cap. 4 Art.

Þegar Saksoknareñ er fornægdur med siñ Betaling, þá skal Adfarar Domureñ, edur Skuldabreseñ, uppaskrifaſt, onytgiøraſt, og þeim sem Adføren gior var, afhendaſt. Nl. 1 B. 22 Cap. 36 Art.

Eñ verde ei adfullu loked Skulldeñe, þa skal þo uppa þau skrifa, hvad miked betalad er, og hvad epter stendur, og so behelldur Saksoknariñ þeim framvegis, þar til hañ fær hvad ábrestur. ibid.

Allt hvad þañin geingur til Utlags, skal af Adfarar Meñunum eptir vißum Taxta verdleggiaſt. Nl. 1 B. 22 Cap. 20 Art. eda so sem flestra Maña mille geingur i þvi Herade. Þb. 23 Cap.

Þykest añarhver Partaña vanhalldeñ af þeirra Virdingu, þá meiga tvøfalldt fleire Meñ

þartil vtnefnaſt. 34 Art. Like ei helldur þeirra Verdleg; þa uppbiodeſt Götſed á Auction ibd.

Kome fleire Creditores ſaman i einu, ſem láta ſig iñfæra i Bued; þa athugeſt þarvid, hvad i 3 B. 15 Cap. hier adframan er ſkrifad s).

17 Cap.

s) Ef fleire oſka Innfærſlu af Yfervaldenu under eins, á þad þeim Dóm hafanda fyrſt ad giegna, hvers Dómur elſtur er. 23 Art.

Laun Yfervaldzens ſem Utlaged gisrer, eru nu faſtſett i Forordn. 19 Aug. 1735. nefneleg 3 Rixort ef Nám er gisrt hiá einum Bonda. Enn hiá Embættesmanne, fær hann Skrifara-peninga þar ad auk, halft ſo mikla, ſem fyrer Underrettardóm. Getande er og þeß, ad i eftirfilgiande Skyldulukningar, má Utlag gisraſt, áu undangangande Dóms: 1) Inneftandande kongl. Afgiftar Reſtantza hiá Forpogturum. Forordn. 15 April 1776, hvar under eg ſkil einninn Pegnſkildu hiá Bændum, ſem ei er yfer halft Ar gomul. Kam. Ord. 18 Marts 1720, ſem og Landſkulder af Kongzens Götſe.

2) Kirkiu og Preſtaſkyldur, Fátækrathund og Logmannstolla.

3) Adſkilianlegar Mulcter, ſem efter Husaga, Tungarda, ſamt Vegabotar Forordn. uppaleggiaſt.

Kunni Sakſoknarenn ei fá þad tildæmda utlagt af Bue hins ſeka, má hann ſetia hann i Vardveitſlu, ſo fraunt þeße ei gete ſett Borgun fyrer ſig. Enn ſie hinn ſeke bændur i Bætur til Kongs, og kinne þær ei utreyda, ſkal hann ſtraffaſt á Kroppnum, Karlmenn i Feſtning, enn Kvennfolk i Spinnhuſe. So ſem og ad Peningabætur meiga ey utleggiaſt hiá þeim, ſem þeßvegna vildu liida Skort á Lifs Upphelde. Fön. 6 Dec. 1743.

17 Cap.

Um Arrest a Personu og Gótse.

Nu þar sem Saksóknareñ fær ei sína Fullnustu med Adfóriñe, og hiñ Seke hefur ei heldur til Borgun ad stilla fyrer sig; þá lensa Løgen ad láta arrestera sín Skulldunaut. Rl. 1 B. 22 C. og vijdar añarstadar.

Arrest er eitt Rettarins Verk, hvarmed Persona edur Gots eitthvert verdur kyrrsett á viβum Stad, epter Beidne Saksóknarañs ad hañ ná kuñe sínum Rettugheitum.

Rettarins Personur, sem Arrest giøra, eru i Norege Fogetarner Rl. 1 B. 19 Cap. 1 Art. i hverra Stad eru hiá oβ Syβlumeñerner.

Peir meiga alldrei neita ad giøra Arrest, nær þeβ er oskad. ibid. 2 Art. nema i tvehslags Tilfellum c):

1) Ef Saksóknariñ stiller ei Borgun fyrer sijna Arrests Begiæring, ef hun sijdar kyñe ad profast oløgleg; þá siest Domareñ skyldugur ad taka þañ Vanda uppa sig. ibid. 4 Art.

2) Ef Arrest er heimtad yfer Personu eda Gótse, sem ei má ad Løgum arrestera; því

c) Enn neite þar á mot Yfervalded, nær Beidningenn løglega er skied, ad giøra Arrestied, þá skal þad ei einasta uppretta Saksoknaranum, allann þar af sliotande Skada, 2 Art. heldur sinesi af Rl. 1—22—37 Art. ad hann, so sem fyrer adra Rettarneitan, hafe þar vid forbroted Embætted.

Domareñ má sialfur svara fyrer, ef hañ forsier sig þari. ibid. 3 Art.

Personur, sem Arrestfrijar eru hefum vier ei margar; nema þá sem sender eru Kongsins Erenda, so sem Falconerer, og þvilijker. Þo vitnar Høyers Colleg. Pag. 332. Ad Kongsens Sendemadur hafe fyrer Mañdrap Arresteradur vered u).

Ein-

u) Nl. 1—19—15 Art. med þessum Orduni, Eingen sem kemur i Kongsens Erende ꝛc., finest ad stirkia þá Meining, sem annars i Praxi er vidtekenn, ad eingen Konglegur Embættesmadur, so leinge hann er i þess Utretting, edur á Embættes Reisu, meige arresterast. Þó er eingenn Efe á, ad slikar Personur annars, einnenn i Peningasokum og odrum Borgaralegum, meige arrasterast. Þegar sá Arrested begierer, med vidkomande Yfervalds edur Collegii Vitnesburdi bevisar, ad hid ástesnada Arrest, hafe adur fyrer því verad auglyst, ad einn annar verde þadann skickadur til Embættes i hins Arresterada Stad. Forordn. 10 Dec. 1790.

Peir sem feinged hafa Kongl. Verndarbref, og láted því þingliſa, meiga ei á Personu edur Gotse arresteraſt utan 1) fyrer Rentur af þeirra Skuldum. 2) Fyrer Skulder til Kongs, Publicum, omindugra Peninga, og 3) obetalada Vexla. Nl. 1—9—6 Art. 5. 13. 23. Fdn. 31 Marts 1719. Peirra Góts, sem giort hafa Uppbod á sinu Bue, má ei arresteraſt fyrrenn ad lidnum 14 Dogum frá Bussens Deilingu, ef þad ei til Lukningar tilvinſt Forordn. 18 Novbr. 1757. Petta er nu med Plac. af 9 Sept. 1761 soleides umbreitt, ad ef Saksokjarenn forsomar 1 Viku fyrer-

Eingañ má arrestera, sem stiller Borgun fyrer sig. 7 Art. Pad er einkanlega at skilia i Peningasokum; eñ i Obotamálum er meira Tvijl.

Personu Arrest bestendur eigeñlega þari, ad Mañe verdur fyrerbodet at taka sig srá einum viß-um tilgreindum Stad; edur ef þañ aktar ecke slikt Forbod, þá verdur þañ tekeñ til Vardhalldz i eiñ ærlegan Stad. 18 Art. Og skal þá Saksóknareñ leggia honum til Uppheldis 1 Lod Silfurs, og halft Lod fyrer þañs Voktun um hveria Viku, medan Arrestid stendur. Nl. 1 B. 22 Cap. 46 Art.

Forsome Saksóknareñ þetta at betala uppi 6 Vikur, þa er hiñ laus vid Arrested, og þad af sier sialfu upphafed. Forordn. af 18 Martii 1693.

Personulegt Arrest er og ad finna i vorum islendsku Løgum. Kb. 7 Cap., hvar eptir Madur má taka siñ orbyrga Skulldanaut i Vardhalld; þasa þañ til Pings, og bioda Frændum þans ad leysa þañ ut; ella lata dæma þañ til ad þiona af sier Skuldena.

Arrest á Gótse bestendur þari ad Gótsed verdur teked i Geimslu og undir Forsigling á vißum Stad, eñ á þeim Hlutum, sem ei verda þañin arresteradir, so sem er Kvikse, item Hus

fyrerfram, ad greida bid til skylda fyrer Underhald og Voktun hins fángna, þá er Arrested upphafed af sialfu sier. Enn Underhalds Peningarner eru nylega rikkader um ½ Lod Silfurs vid Forordn. 12 April 1793.

og Skip er lagt Forbod fyrer, at þeir sieu burtfluttir; hverin Forbode i allan máta hagar so sem Arreste. Nl. 1 B. 19 Cap. 22 Art. v).

A

v) Góts edur Hluter, sem ei eru Arreste underkastader, eru efter donskum Logum adskilianleger, enn efter vorum Landshætte fylgiande: 1) Vexelbrev Nl. 5—13—22 Art. 2) Eckna Pensioner. 3) Góts þeirra sem hafa Kongs Reikninga og Peninga á Hende, fyrrenn ad seingenne Rentukammers Resolution. Kam. Ord. 18 Marts 1720.

Þær Personur sem Logenn sierdeiles giora á Personu og Gótse, Arreste underkastadar eru: 1) Sa Utannsoknar-Madur, sem efter Handskrift edur Dóme er sdrum gialdbunden, so framt hann ei setia kann Borgun fyrer sig. Enn Innannsoknarmadur má fyrer Skulder, þá fyrst hefstast, ef hann sialfur formerkist Ovederheftigur ad afhenda sitt Góts, edur vilia strinka, ad svikia sinn Lánardrottenn. N. 1—19—8—9 Art. 2) Sá sem hast hefur Kongs, Publici, fátækra edur Omyndugra Peninga under houdum, og einga Reydu þarfyrer aflagt og ei kann setia Caution, ef vill burtflitia. 10 Art. 3) Sá vloked hefur Husaleigu til Fardaga, enn hann skal burtflitia (hvad eins rimelega mætte stad hafa um Landskuld). Einnig sá er flitia vill af Herberge ad vloknu Verde fyrer sina Fortæringu. 11—12—13 Art. 4) Sá ei betalar sinn utgefna Vexel, ad loglega gisrdu Proteste. Somuleides, sá ei i retiann Gialddaga, innleiser sina Vexel-Obligation, Revers edur Afsignation Nl. 5—13—23 Art. Forordn. 31 Marts 1688. 26 Nov. 1731. 5) Einn Ovedurheftigur er falled hefur i þær Saker er Voldsbætur vidhánga, ennig sá annann meid-

Á Jørdum og Landsnytium gioreſt Log-feſta og Forbod, ſem eiñen er ſamſlags. Siá þar um 2 B, 19 Cap. hier ſ. fr.

Allt Arreſt er añadhvert undangangande, ádur Søken byriaſt; edur eptirfylgiande, nær Domur er geingen.

Undangangande Arreſt lata Meñ giora, nær þeirra Skulldunautur er añadhvert oborgen; edur ottaſt þarf hañ mune flytia ſig i Burtu; og i einhvern Máta farga ſinu Gótſe til Gialldſvika. Nl. 1 B. 19 Cap. 8 og 9 Art. o. ſ. fl.

Sá er þañin lætur nockurt Góts arreſtera, ſkal haſa vid Hendena ad framvijſa Bref og Skilrijke uppa ſina Fiarheimtu. Nl. 1 B. 19 C. 19 Art.

Sialf Arreſtforretningen gioreſt ſkriflega, hvert helldur hun er af Domaranum, eda ſialfum Sækiandanum framkvæmd.

Þar iñfæreſt:

1) Saksóknarans Begiering um Arreſtid til Domarans.

2) Cautionen, ſem hañ ſetur Domaranum; þetta tvent heſur ei Stad, nær Arreſtid er giort af Sækiandanum *).

3) Gialds-

meider, med Vrnleiſis Ordum, edur med Volde yferfellur 15 og 16 Art. 6) Sá er ſkyldugur verdur uppá Kongſens Reikningſkap, og ei getur betalad. Kam. Ordn.

*) Arreſt, ſem ſialfur Sækiandenn framkvæmer, er ad ſkilia med 2 Dánumonnum.

3) Glalldsbrefin, edur Bevijsingar til Fiarheimtuñar, so sem Orsaker, fyrer hveriar Arrested er giort.

4) Ansvar hiñs, sem fyrer Sokeñe er.

5) Uppteiknan á Gótsenu, sem arresterad verdur. Og ad sydurstu Datum og Underskrifter peirra, sem ad Verkenu eru x).

Nær

x) Lika innfæraſt pær Innvendingar, Veriandenn giorer, og pær Aliktaner edur Interlocutoria, sem Yfervalded giorer mille Málspartanna.

Sá er flitur sig sialfann edur sitt Góts, af pvi Arreste, sem loglegt er dæmt, má tiltalaſt og straffaſt sem Voldsmadur. 17 Art. Pegar hid arresterada Góts, er i sodru Pinglæge, enn Varnarping hins Seka: vilia Lagamenn ad framfilgt sie Arrestenu med 2 Lagasoknum, hverra hin fyrre, ábræra skal Arrestsens Form, hvert pad loglega sie giort og fyrerteked, hvarum Domarenn skal alikta, og afgiores Sok su, á peim Pingstad, under hvern Arrested liggur. Hin sidare skal pá innehalda Hofudsokena, vegna hverrar Arrested er giort, sem er um Rigtugheit Krofu peirrar, edur Sakar, sem Sækiande hefur mot sinum Vidurpart, hver Alitlegaſt framfara á, á Varnarpinge hins Seka. Nl. 1—2—3 Art. Jafnvel po su Meining sie vidaſt i Praxi vidtekenn, ad Arrest verke Pantsrett; pá er henne po af sumum Logvitrum monnum storum hneckt, hverier alleina vilia tileinka pvi Jus detentionis, edur Ahalds Rettigheit, stirkiande sina Astædu, auk fleire Rokfemda, á Forordn. 28 October 1702. Art. 2, sem utprickelega sineſt afgiora, ad Pantarettur kunne eingu Arreste tileggiaſt, med sofeldre Utprickingu: Eckert Arrest, Kirrsettning, edur annur Logsokn, hvar uppá Domur

ei

Nær Arreſted er þañin ſked, þá hefur þad þañ Kraft, at hiñ Skylduge má ei burtſlytia edur afhenda Gótſed; og þad má ei burtkoma frá þeim, ſem þad geimer. Nl. 1 B. 19 Cap. 14 og 17 Art.

Peßu Arreſte ſkal Saksóknareñ framfylgia ſtrax med Steinu mote þeim Skylduga, til þeß fyrſta Pings, ſem hañ fær af Domaranum halldet. 20 Art. Añars verdur Arreſted af ſiálfu ſier upphafed.

Løgen tala ei um hvad langur sá Freſtur mege vera: þo ſyneſt mier hañ kuñe ei dragaſt fram yfer 6 Vikur, at forfallalausu; og ſkal þá asamt Høfudſokiñe dæmaſt hvert Arreſted var løglegt, edur ei.

Reineſt þad ologlegt, þá svarar Saksóknariñ til þeß Skada og Orettar, ſem hañs Contrapartur þarvid lidet hefur. 21 Art.

Epterfylgiande Arreſt, kalla eg þad, ſem giort er, nær Domur er geingeñ i Sokeñe; eñ Saksóknareñ kañ ecke ad fá hañ i Tijma exſeqveradañ, vegna þeß hiñ Skylduge hefur appellerad til ædre Rettar; og imidlertid er ad ottaſt fyrer, hañ farge ſinu Gótſe, edur adrer Skulldaheimtumeñ mune lata giora Adfor i Bue hañs; þá kañ Saksóknareñ, at láta taka under

Arreſt

ei fallenn er, fyrrenn hinn fallerande Skullda þriotur ſtrauk, ſkal hafa nockurn Kraft til ad niota, nockurs ſierdeiles frekare Tilkallsrettar, (Prioritet), þeim odrum Samſkuldaheimtumonnum til Skada.

Arrest so miked af hañs Gótse, sem hañ hyggur fier nægia minne; og sidan nær Domur er fallen fyrer ædra Rette, láta giera Utlag til sin af sama Gótse. Nl. 1 B. 22 Cap. 24 Art.

Vid petta Arrest brukast oll hin sama Adferd, sem hin vid fyrra; nema med Proces parf pvi ei ad framfylgia, par hañ er ádur á undan geingeñ.

Petta sie nog sagt um Arrest; eñ um Bond og Fiotra ad tala, heyrer til Criminelprocessen; um hvern ecke i peßare Bok hendlad verdur.

Catecheſis hæc jurisprudentiæ Islandicæ, ſtrictim, qvidem ſed ſolide conſcripta, publica luce digna, præclaræqve hujus rerum divinarum et humanarum ſcientiæ tyronibus percommoda, auctorem loqvitur doctiſſimum et juris tam patrii, qvam exteri peritiſſimum. Ita Cenſeo.

P. Kofod Ancher Dr.